Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

JUBILÆUMSBOGEN

VEDRØRENDE

SKOLEVÆSEN I VARDE

I TIDEN 1856 — 1956

SAMT

TRÆK FRA BYEN I VORE DAGE

2. OPLAG (REVIDERET UDGAVE)

UDGIVET AF

SKOLEINSPEKTØR A. C. DALSGAARD-HANSEN

VARDE

VARDE SKOLER
GENNEM 100 AAR

VARDE SKOLER
GENNEM 100 AAR

FORFATTET OG UDGIVET AF
A. C. DALSGAARD-HANSEN

VARDE

1956

J. Petersens Bogtrykkeri, Varde
v/ Laur. Nielsen

Ved »Den gamle skole«s 100 aars jubilæum gaar tanken uvilkaarligt tilbage til den kraftige udvikling, skolevæsenet har gennemgaaet fra 1856 til i dag.

Fra 1856 var der kun skolelokaler i stueetagen og noget af første sal, idet skolelæreren havde privatlejlighed paa første sal indtil 1896.

I 1895 opførtes gymnastiksalen mod den gamle kirkegaard. Bygningen blev skænket af daværende overlærer Larsen — efter 55 aars forløb byggedes i 1911 den nye skole mod Vestervold, og efter 17 aars forløb blev denne udvidet med en tilbygning ned mod Frimurerhaven, og endelig i 1940 opførtes der en stor bygning mellem den gamle og den nye skole.

Det er næsten symbolsk, at man nu i jubilæumsaaret begynder opførelsen af en ny skole i Sønder-Varde, og mit ønske for vort skolevæsen skal være, at skolens indre liv maa tilsvare de materielle forhold — alt til gavn for den opvoksende ungdom.

V a r d e i marts 1956.

Rud. Rasmussen,
Borgmester.

FORORD TIL JUBILÆUMSSKRIFTET

Efter borgmesterens tankevækkende optakt vil jeg gerne gøre lidt rede for, hvorledes jeg har tænkt mig at ordne stoffet i dette jubilæumsskrift for Varde skole.

Tidsrummet fra 1856 til 1956 vil blive inddelt i flere afsnit eller tidsperioder, saaledes at hvert afsnit søges klarlagt paa væsentlige punkter gennem historiske aktstykker, der er fundet i forskellige protokoller og skrivelser, som er opbevaret i Landsarkivet i Viborg, i Rigsarkivet i København eller andetsteds.

Efter citering af »facta« fra arkiverne og fra forskellige aviser vil der komme orienterende bemærkninger og oplysninger i tilknytning til de tørre, rent historiske dokumenter.

A. C. Dalsgaard-Hansen.

LIDT FORHISTORIE: VARDE I 1828

Beskrivelsen er indsamlet af en kateket Jensen, Horsens.

Byen Varde ligger i en øde egn og har en kirke, St. Jacobi. En anden kirke, St. Nicolai, blev nedbrudt i 1809. Byen har 13 gader og 4 porte, et smukt torv, et raadhus, opbygt 1785. *I den ene ende af dette raadhus er der borgerskole.* Der findes 190 gaarde og huse i byen og omtrent 1100 indbyggere. Paa raadhuset holdes ting for Varde by, Skads herred samt Øster- og Vester herred. Raadhuset har 6 arrester, hvoraf 3 under jorden, og benyttes ogsaa af Nørre herred. Udvidelse af bygningen er paatænkt ved at paaføre den en etage.

Kirken er istandsat ved en kollekt, der indbragte 2905 rigsdaler. Paa den uanselige prædikestol er 6 tavler af blegrød alabast, hvori Frelserens levned og lidelseshistorie er udarbejdet med megen finhed og nøjagtighed.

Et epitafium forestiller en gejstlig og hans hustru — efter sagnet den første lutherske præst i byen.

Byen har et hospital, i hvilket 8 mennesker nyder fri bolig. Det ejer en kapital af 6900 rigsdaler foruden konge-, korn- og kvægtiende af Varde by. Sygehuset, opført 1794 og oprindelig bestemt for veneriske sygdomme, har siden faaet en tilbygning (1828) for epidemiske sygdomme.

Tæt udenfor byen er en betydelig bro over den forbiløbende aa, nyopbygt 1823. Oppebærelsen af bropenge er omkring 250 rigsdaler aarlig. Indførselstolden — ved Hjerting — er 5773 rigsdaler sølv.

Af byens 6 brændevinsbrænderier drives kun de 2 jævnlig, men desuden haves 22 husholdningsbrænderier. Af næringsdrivende borgere — ialt 142 — er 35 handlende, der mest driver handel paa Altona og Hamborg. Af tobaksfabrikker haves 2.

Byen har kun 4 smaaskibe, der ikke stikker over 4 fod og gaar kun til det saakaldte Pramsted, men ved en nu anskaffet mudderpram søges aaen oprenset betydelig. Det har ret ofte været paatænkt at henlægge udskibningsstedet til den store Sønderbro nær byen, hvilket let kunne udføres. Men en i privat eje værende ørredgaard, hvis indtægter i fortiden er legeret til embedsmænds enker, hindrer denne for de handlende gavnlige plans udførelse. Ethvert skib, der

nu besejler aaen, maa svare havneafgift, om de end ikke gaar lige til byen. I de sidste 3 aar har 259 skibe lagt an ved Pramstedet.

For enden af aaen er en inddæmning begyndt, endnu kun 50 tdr. land. Byens tilliggende af grundejendomme er omtrent 1 og ½ kvadratmil. Jorderne, der er udskiftet 1795—96, er matrikuleret for 111 tdr., 6 skjp. 3 fdk 2 alb. og udgør omtrent 1600 tdr. agerland og eng og 4000 tdr. hede og mose. Vejene er udskiftet 1828, og deres længde er over 7 mile.

Kun de byen nærmest liggende jorder dyrkes, de andre benyttes til tørveskær og græsning, hvorpaa haves stor mangel. Store dele ligger som hede.

Byens vaaben er en kronet løve, staaende oprejst i vand.

Byfogden er tillige herredsfoged i Øster og Vester Horne herred — før ogsaa i Nørre Horne herred. Han er tillige herredsskriver i de 3 herreder samt postmester. — I stedet for den i 1824 ophævede borgervæbning er et brandpoliti-korps oprettet.

Endskønt beliggende 3 mile fra havet er byen hyppigt udsat for oversvømmelse af aaens vande, sidste gang den 4. februar 1824.

Brevposten ankommer fra København og Hamborg hver mandag og torsdag aften og afgaar straks til Ringkøbing, derfra ankommer den tirsdag og fredag nat og afgaar straks til Ribe.

Varde er uden tvivl en af de ældste byer i landet, bevisligt fra det 11. aarhundrede. I begyndelsen af det 12. aarhundrede var den kun en landsby og hed da Varvath.

Den anseelse, til hvilken den i de følgende aarhundreder hævede sig, sank, da den ophørte at være sejlbar for større lastskibe. — Det i det 12. aarhundrede syd for byen beliggende slot, Vardehus kaldet, ødelagdes i 1434 i et bondeoprør, hedder det sig. Byens ældste privilegier, som nu kendes, er udstedt af Christoffer af Bayern (fra 1440).

Byen har været hjemsøgt af ildebrande — siden 1804 elleve gange, blandt hvilke den, der 14. juli 1821 afbrændte 66 steder.

Paa byens hede findes en lyngbakke, Isbjerg kaldet, hvor naturen yder en rig grøde af den saakaldte islandske mos (lichen islandicus), hvormed ikke alene byens apotek, men apotekere over hele landet forsynes. (Efter dagbladet Vestkysten, den 15/1 1955.)

MERE FORHISTORIE, SPECIELT OM SKOLEN

Varde skole havde i ældre tid lokale paa raadhuset. Det var den danske skole. Men byens ældste skole var *latinskolen*. Denne nævnes første gang 1542 og er sikkert oprettet kort efter reformationen.

Ved den store brand i 1551 gik ogsaa latinskolen op i luer, og endnu i 1560 var den ikke helt genopbygget. Nogen stor skole var det langtfra. Den havde kun to lærere, en rektor og en hører. Ingen af disse har gjort sig særlig bemærket, og heller ingen af de studenter, der udgik fra den, har vundet sig et navn. Mere end 2 ad gangen evnede skolen ikke at dimittere til universitetet, og det skete endda saa langtfra hvert aar. I aaret 1738 var discipelantallet kun 10, nemlig 5 i rektors og 5 i hørerens lektie. Det var kun et lille kald at være rektor i Varde. Alligevel blev en rektorindsættelse foretaget med stor højtidelighed. Den sidste rektor skildrer meget morsomt sin indsættelse: »Indsættelsen skete mandag den 2. juni, da der efter lejlighed blev holden en liden musik udi skolen med et enstrument kaldet regal og 3 fioler, hvorved blev sjungen 3 danske og et latinsk stykke, som paa akten kunne bekvemme sig. Samme tid blev af provsten holdt en sirlig latinsk oration og et ris af cathedre mig overleveret, og derpaa efter liden mellemløbende musik traadte jeg i cathedre med det vers: I Jesu navn skal al vor gerning ske, og da jeg havde holdt en liden latinsk oration, blev der sluttet med musik. Magistraten, hr. Borrebye (kapellan i Varde), byfogden, studenterne af byen tilligemed de fornemste af borgerskabet, saavelsom og hr. Niels Hammer udi Jandrup var til stede akten at bivaane.«

Baade lærerne og disciplene var halvgejstlige personer. Rektor var saaledes tillige byens degn og skulle desuden ved de 3 store højtider prædike til aftensang i St. Jacobi kirke. Høreren skulle hveranden søndag prædike i hospitalet, hvorfor han fik den kongelige betaling af 1 rdl. og 4 mk. om aaret. Disciplene skulle synge ved bryllupper, barnedaab og begravelser og var tillige, indtil slutningen af det 17. aarhundrede, løbedegne i nabosognene til Varde. Skolens indtægter var smaa. Rektor havde i 1739 en aarlig indtægt af ca. 62 rdl., høreren ca. 25 rdl., og disciplene havde i stipendier aarligt 59 rdl. Fra 1740 ophævedes imidlertid den lille ubetydelige skole sammen med 28 andre smaa skoler, saa at der kun blev 20 tilbage i hele landet. De fleste af skolens indtægter blev tillagt Kolding latinskole. Skolebygningen, der laa i det nordlige hjørne af St. Jacobi kirkegaard, staar endnu.

I stedet for latinskole skulle der holdes dansk skole. Den tidligere hører blev degn. Han fik bolig i den tidligere latinskole, der var kordegnens embedsbolig til 1856. Degnen skulle læse gratis med fattige børn, medens en skoleholder for betaling skulle undervise andre. Degnen forstod dog ofte at sno sig fra sine forpligtelser til at give undervisning, og skoleholderne var saa som saa. Gode skoleforhold kom der først med almueskoleloven af 1814. Der skulle

derefter være 2 lærere i Varde, en ordineret kateket og en andenlærer. Kateketen udnævntes 1818, men fik allerede 1823 sognekald, og man foretrak saa i Varde af sparsommelighedshensyn at nøjes med 2 seminarister for fremtiden, en første- og en andenlærer. Førstelærerens indtægter blev betydelig forbedret i 1814, da han overtog klokker- og kordegneembedet og sammen med andenlæreren fik bolig i den tidligere latinskole. Skolestuerne var stadig paa raadhuset.

Først 1834 købtes og indrettedes et pakhus til skolebygning. Denne bygning har ligget tæt ved Jacobi kirkes taarn. Her holdtes der skole til 1856, da den nuværende »gamle skole« blev taget i brug, nemlig *fra 1. oktober*. Da havde skolevæsenet udviklet sig saaledes, at der ved Varde skole var ansat 5 lærere og 1 lærerinde, der alle fik bolig paa den nyopførte skole. Den ligger omtrent 30 m vest for Varde sognekirkes hovedindgang og er en anseelig bygning i to etager, ca. 40 m lang og 14 m bred. Som de fleste af den tids nybyggede købstadskoler havde Varde skole en midtergang fra nord til syd, og klasselokalerne, der var forholdsvis smaa, laa saa til begge sider for denne midtergang.

FRA RIGSARKIVET I KØBENHAVN

Skoleberetning fra Skads m. fl. herreder, Indberetning om *Varde Kjøbstads Skolevæsens Tilstand i 1856:*

1. De skolepligtige Børns Antal i Varde er 225, hvoraf 118 Drenge og 107 Piger.
2. Af disse søge *private* Skoler eller have privat Undervisning 12 Dr. og 16 Piger, ialt 28. Borgerskolen søges af 106 Dr. og 91 Piger, ialt 197.
3. Borgerskolen deles i A. Friskolen og B. Betalingsskolen.

A. Friskolen.

a. Antallet af *skolesøgende* Børn = 76 Drenge og 60 Piger, ialt 136. b, c og d Klasserne ere delte i nederste og øverste, hvilke sidste bestaar af 2 særskilte, ikke sideordnede Afdelinger, A og B. Undervisningen gives fælles for begge Kjøn.

Øverste Klasse A har 25 Elever, 17 Drenge 8 Piger.
— — B - 53 — 25 — 28 —
Nederste Klasse - 58 — 34 — 24 —

Øverste Klasse A undervises 5 Efterm. ugentl. à 4 Timer = 20 Timer
— — B hver Fmd. 3 Timer = 18 Timer ugentlig, hvorfor de Elever, hvis Forhold tillader dem at søge mere Undervisning, have

de 5 Efterm. 2 Timer daglig mere. Et Barn *kan* saaledes i Afdeling B erholde Undervisning i 28 Timer ugentlig. Nederste Klasse faar 6 Timers Undervisning daglig, men er fri Løverdag Eftm., faar altsaa 33 Timer ugentlig.

Undervisningsgjenstandenes Fordeling og de hvert Fag tillagte Timer i Klasserne sees af følgende Tabel:

	2. Kl. A	2.Kl. B	ned. Kl.	ialt
Christendom	5	6	6	17
Dansk	2	5	15	22
Retskrivning	3	4	0	7
Skrivning	3	4	6	13
Regning	3	5	6	14
Fædrelandshistorie .	2	2	0	4
Geographie	2	2	0	4
Ialt:	20	28	33	81

Desuden gives udenfor Skoletiden 2 Timers ugentlig Undervisning i Sang og Litteratur, 2 eller 3 Timer ugentl. faar Drengene Undervisning i Gymnastik.

B. Betalingsskolen.

a. Antallet af *skolesøgende:* 30 Dr. 31 Piger.

b, c og d Klasserne ere: øverste Drengekl. .... 16 Elever, øverste Pigekl. har 17 Elever, og nederste Klasse, hvori Undervisningen er fælles for begge Kjøn, har 14 Dr. og 14 Piger.

Undervisningstiden er for øverste Drengeklasse 6 Timer daglig, men fri Løverdag Efterm., altsaa ugentlig .... 33 Timer, for øverste Pigeklasse ligeledes .... 33 Timer, og for nederste Klasse .... 33 Timer, hvorved bemærkes, at Drengene af denne Klasse, naar Pigerne have Haandgerning, beskjæftiges under Opsigt af Lærerne i øverste Drengeklasse med Skrivning, Retskrivning eller Regning.

Undervisningsgjenstandene, Timer og Fagfordeling sees af følgende Tabel:

	øverste Drengekl.	øverste Pigekl.	nederste Klasse	antal Timer
Christendom	3	3	4	10
Dansk	2	2	5	9
Retskrivning og Stil	3	3	2	8
Skrivning	3	2	5	10
Regning	3	2	4	9
Fædrelandshistorie .	2	2	2	6
Verdenshistorie	2	0	0	2
Naturhistorie	2	2	0	4

Geographie	2	2	2	6
Tydsk	4	4	2	10
Matematik	2	0	0	2
Naturlære	1	0	0	1
Geometrisk Tegning	2	2	1	5
Haandgjerning	0	9	6	15
ialt:	33	33	33	99

Desuden har Skolen udenfor Skoletiden 2 Timer ugentlig Undervisning i Sang, og Drengene skiftevis 2 eller 3 Timer ugentlig i Gymnastik.

e. Ved Borgerskolen ere 5 Lærere og 1 Lærerinde ansatte, førstnævnte dog alene ved Betalingsskolen. Hver af Lærerne underviser 33 Timer ugentlig, og de to paa laveste Gage ansatte Lærere underviser tillige udenfor Skoletiden, den ene i Sang, den anden i Gymnastik. Lærerinden underviser 15 Eftermiddagstimer ugentlig.

Lærerpersonalet bestaar af:
Førstelærer Larsen, theologisk Kandidat,
Lærer P. Petersen, Seminarist,
— Joachim Gudme, theologisk Kandidat,
— Klokker og Kordegn Sørensen, Seminarist,
— Kallesøe, Seminarist.
Madam Stantenmacher er Lærerinde.

Undervisningsgjenstandenes Fordeling sees af medfølgende Tabel:
Det samlede Timetal er $5 \times 36 = 180$ Timer ugentlig.

Det bemærkes, at ved den ny Førstelærers Ansættelse er Engelsk optagen som Undervisningsfag, idet der foreløbigt er tillagt det 3 Timer ugentlig i 2. Kl. Drenge. Derfor har man interimistisk, indtil en ny Timeplan bliver lagt, maattet tage 1 Time fra hvert af Fagene Skrivning, Naturhistorie og Tydsk, og besørger som Følge deraf Cand. Gudme 1 Time ugentlig Psalmelæsning, der var tillagt Førstelæreren, i 2. Friskoleklasse B's Eftermiddagsafd., og Lærer Petersen i samme Afdeling den til Skrivning afsatte Time, hvorom ovenfor er gjort Bemærkning.

f. Lærerne ere antagne for bestandig, og der er ingen Timelærere.

g. Førstelærer Larsen oppebærer i Løn: 50 Td. Byg e. Kapiteltakst, 300 Rdl .og 50 Rdl. til Brændsel. Lærer Petersen ligesaa: 50 Td. Byg, 300 Rdl. + 50. Lærer, cand. theol. Gudme ligesaa. Lærer, Klokker og Kordegn Sørensen lønnes med en kirkelig indtægt, der anslaaes til 550 Rdl. Han er ansat med 150 Rdl. i Penge og 50 Td. Byg e. Kaptk., hvori dog i de første 10 Aar vil være at afkorte for

Offer og Accidentser 550 Rdl. aarligt. Lærer Kallesøe oppebærer 50 Td. Byg e. K. og 150 Rdl. samt til Brændsel 20 Rdl.

Den gamle latinskole

I den nye Skolebygning erholde de 3 først anførte Boliger for gifte Familier, de 2 sidste Boliger for ugifte, Klokkeren dog med Tillæg af et Værelse. Alle have lige Andel i Lønningstillæget, der ialt udgør ca. 100 Rdl. Lærerinden, Stantenmacher, har i Løn 100 Rdl. aarlig.

h. Kun i Betalingsskolen erlægges Skolepenge, 8 Rdl. for et enkelt Barn, 12 Rdl. for 2 Søskende og 15 Rdl. for 3 Søskende.

I Betalingsskolen, hvor Børnene selv anskaffer Læsebøger, bruges af Læse- og Lærebøger: Balles Lærebog, Daugaards Bibelhistorie, Birchs danske Læsebog, Rises mindre tydske Læsebog, Bresemanns Grammatik, Velschows Geographie, Allens Fædrelandshistorie, Strøms Naturhistorie, Nøsfeldts mindre Verdenshistorie, Kerns Naturlære, Ursins Geometri. I nederste Klasse bruges i Geographie og Fædrelandshistorie Høgens og Strøms Lærebøger.

I Friskolen bruges Balles Lærebog, Daugaards Bibelhistorie,

Hjorts Børneven, der er tilstede i tilfredsstillende Antal, Høgens Geographie og Strøms Fædrelandshistorie.
k. Efter Kommissionens Mening fortjener Skolens Lærere saavel med Hensyn til Udførelsen af deres Gjerning som med Hensyn til Omsorg for Børnenes Sædelighed vor Anbefaling.

I 1855 udgjorde Skolevæsenets Udgifter 1937 Rdl 4 Mk 11 Sk, hvoraf 1562 Rdl 3 Mk vare tilvejebragte ved Ligning. I Aaret 1856 ville de ved Regnskabsopgjørelsen vise sig at have udgjort over 2800 Rdl, hvoraf 2379 ere tilvejebragte ved Ligning.

I Aaret er desuden *til en ny Skolebygnings Opførelse* contraheret et Laan af 11,000 Rdl, hvoraf i Decbr. Termin forrentes og afdrages 330 Rdl for et halvt Aar, og i den foregaaende Juni Termin var erlagt 100 Rdl i Renter af den først udbetalte Deel af Kapitalen. Disse Renter og Afdrag ere regnede med i den anførte Aarsudgift.

Uddrag af Ansøgning fra Candidatus theologiæ, *Vilhelm August Larsen,* om Embedet som Førstelærer ved Borgerskolen i Varde: Han fødtes i Odense d. 28.8.1817, blev dimiteret fra Odense Cathedralskole til Universitetet, hvor der ved Examen Artium tilkjentes ham Hovedkarakteren Laudabilis. Begyndte med Sommersemesteret 1836 det theologiske Studium, bestod 1841 theologisk Embedsexamen med Haul illaudabilis. Var derefter Huslærer i omtr. 15 Aar, og han havde gode Vidnesbyrd fra sin Virksomhed. — Der var kun tre »Supplikanter« til Embedet. —

Skrivelse til Indenrigsministeriet fra Ribe Stiftamt.

Ifølge den ved det høje Ministeries Skrivelse af 10. f. M. givne Bemyndigelse har Kommunalbestyrelsen i Varde truffet Accord med Tømrermester Rosengaard om Arbejdet ved Opførelsen af den nye Skolebygning sammesteds for en Sum af 12,500 rdl, som er 1,000 rdl under det ved Licitationen gjorte laveste Bud, og har ved hosfølgende Skrivelse andraget paa, at denne Accord maatte approberes. Da der saaledes ikke synes at kunne ventes noget lavere Bud, eller billigere Accord, tillader jeg mig at indstille Communalbestyrelsens Andragende til det høje Ministeries Approbation. For saa vidt der imidlertid ved Accorden er givet Udsættelse med Fuldførelsen af Bygningens øverste Etage, Lærerboligerne, indtil Flyttedag i Foraaret 1857, tillader jeg mig at henstille til det høje Ministerium, om det ikke maatte være at gjøre til udtrykkelig Betingelse, hvorvel saadant vistnok er forudsat, at den hele Bygning, altsaa ogsaa Lærerboligerne, i ethvert Tilfælde skal være under Tag og forsynet

med Skjærvægge forinden Renterne 1856/57 eller før Udgangen af Novbr. 1856.

Ribe Stiftsamts Contoir, 17. Novbr. 1855.

H. Nielsen.

Til

Indenrigsministeriet i Kjøbenhavn.

FORBEREDELSE TIL BYGGERI M. M.

I en skrivelse af 15.11.1855 til skolekommissionen forlangte byfogden et overslag over skolevæsenets udgifter for 1856. Kommissionen har derfor pr. 23. novbr. rettet forespørgsel til kommunalbestyrelsen, om den paatænkte skolebygning kan ventes færdig til 1. oktober 1856. Herpaa har kommunalbestyrelsen omgaaende (24.11.) svaret: »*Skolen forventes færdig til 1. octbr. 1856.*«

Ved fællesmøde mellem skolekommissionen og kommunalbestyrelsen den 6. februar 1856 drøftedes afstikning af byggepladsen for den ny skole samt rydningen af denne plads, der hidtil havde været benyttet ved gymnastikundervisningen.

Citat (fra gl. skolekommissionsprotokol i landsarkivet i Viborg):

»Pladsen besigtigedes og blev man enig om, at Bygningen kommer til at ligge med det sydlige Hjørne op til Kirkegaardsdiget saaledes, at den vestlige Facades nordre Hjørne kommer til at ligge fra 9—11 Alen i østlig Retning fra Midten af Diget mellem Gymnastikpladsen og Jacobsens Toft saa langt frem indenfor denne Distance, som ske kan, uden at Bygningens nordøstlige Hjørne kommer til at løbe ud i Gaden.«

I Anledning af Pladsens Rydning og Træernes nødvendige Bortskaffelse forventes fra een Side, at Træerne tilhører det Offentlige, og at der saaledes med Hensyn til dem ikke var videre at bemærke. Kommissionens Formand (V. Claudi) gjorde imidlertid, i Henhold til en fra Lærer Jacobsen indkommen Begæring, opmærksom paa, at ligesom han paa et tidligere Tidspunkt af Sagen havde meddelt, at Jacobsen formeente at have Ejendomsret til 2 udenfor Indgangen til Degneboligen staaende Træer, eftersom han havde betalt dem til sin Formand, saaledes havde han fra Jacobsen modtaget Anmeldelse om, at denne havde plantet Træerne paa Gymnastikpladsen og i den derved værende Have, og saaledes formeente, at de tilhørte

ham. Forsaavidt Forsamlingen ikke maatte gaa ind paa denne Anskuelse, maatte Formanden, der ikke kunde have noget imod, at Træerne fældedes, naar de udleveredes til Jacobsen, reservere Jacobsens Ret til at faa Spørgsmaalet afgjort af Directionen og paastaae, at Træerne bleve henlagte usolgte, indtil Afgjørelsen var indløben. Forsamlingens Flertal kunde ikke gaa ind herpaa, hvorimod Kommunalbestyrelsen var villig til at lade Træerne sælge til Oprydning og Beløbet henstaa urørt, indtil det var afgjort, enten Jacobsen eller Skolekassen skulde have det.

Formanden ansaa sig ikke beføjet til paa Jacobsens Vegne at antage eller forkaste denne Forholdsregel, hvorfor han tilligemed Hr. Debell forføiede sig til Jacobsen, der var syg, og virklig erholdt den Erklæring, at han var tilfreds med, hvad Kommissionen maatte gaa ind paa. Derefter vedtoges Forauctioneringen paa ovennævnte Betingelse.

Sluttelig valgtes af Skolecommissionen til Medlem af Tilsynscomiteen Kjøbmand Hans Debell.

Da Tiden var langt fremrykket, udsattes det egentlige Skolecommissionsmøde til Torsdagen den 7. Febr. Kl. 4, og foretoges da de foreliggende Sager. Regningerne anvistes. Derefter vedtoges:

1. Gudme tilkendegives, at Kommissionen anmoder ham om at gjøre Forslag om en eller anden i det anførte Øjemed hensigtsmæssig Billedbog.
2. Den fremsendte Inventarieliste henlægges i Kommissionens Arkiv, indtil Salg af Degneboligen skal finde Sted, da det fornødne bliver at iagttage.
3. I Henhold til det i Mødet igaar Aftes Forefaldne udfærdiges til Directionen Skrivelse, indeholdende Oplysning om den i Mødet 29. Marts 1833 skete Overdragelse af Skolehaven til Jacobsen og Henstilling af Sagens Afgjørelse til Directionen, idet man indstillede, at det for Træerne i Haven og paa Gymnastikpladsen indkommende Beløb udbetales ham.
4. Kommissionens ordinære Møder fastsættes til den første mandag i hver Maaned Kl. 4.
5. Til at revidere Skoleregnskabet for 1855 valgtes O. Palludan.
6. Skrivelse til Directionen underskreves med Forespørgsel:
   1) Om en Skolebygning bliver at tilskjøde Skolevæsenet eller Kommunen?
   2) Om Obligation for Laan til en opførende Bygning skal udstedes af vedk. Skolecommission med Paategning af Kommunens Garanti eller af Kommunalbestyrelsen?
   3) Om det ikke lige overfor Bestemmelserne i Skoleanordning

for Kjøbstæderne af 29. Juli 1814, § 47, § 49 sidste Led og Bilag C 3 er tilstrækkeligt, at den opførende Skolebygning udføres under Tilsyn af en af Kommunalbestyrelsen og Skolekommissionen i Fællesskab af begges Midte valgt Kommite?

Skolepenge for Januar 1856, 30 Rdl. 1 Mk. 8 Sk., oversendtes Kassereren med Budet. Mødet hævet.

V. Claudi. Schmidt. Hans Debell. O. Palludan.

Fra skoledirektionen modtog kommissionen pr. 29.3.1856 meddelelse om, at man maatte benytte lærer Jacobsens gage til hans timers besørgelse ved skolens lærere. Provstens skrivelse lyder saaledes:

»Som bekjendt har Kirkeministeriet ved Skrivelse af 29. Juni 1854 approberet den nugjældende Plan for Skolevæsenet i Varde og paalagt Directionen ved indtræffende Vacance i Førstelærerembedet, hvormed Klokker- og Kirkesanger-forretninger ere forbundne, at tage under Overvejelse og fremkomme med Forslag, om der ikke bør beskikkes en ordineret Kateket og Førstelærer i Overensstemmelse med § 10 i Skoleanordningen for Kjøbstæderne af 29. Juli 1814. — Da dette Tidspunkt nu er indtruffen ved Førstelærer Jacobsens Død, saa maa jeg herved paa Skoledirectionens Vegne tjenstligst anmode Skolekommissionen og Communalbestyrelsen at ville enten i Forening eller hver for sig afgive behagelig Erklæring om, hvorledes denne Sag efter deres Skjøn hensigtsmæssigt maatte kunne ordnes til Bedste for Skolen.«

I kommissionsmøde 2. juni 1856 dikteredes mulkter for 17 elevers forsømmelser i maj fra 12 til 33 skilling. Fra samme møde noteres »For 30 Læs Brændsels Anskaffelse til Skolen sørge H. Debell og O. Palludan. — Formanden har at affatte Udkast til Indstilling om, at Lærerne Petersen og Gudme ansættes resp. ved Friskolen og Betalingsskolen som Overlærere, og Udkast til Instruks for dem, hvilken bliver at indstille til Approbation af Directionen. Ansættelsen som Overlærer medfører ingen Forhøjelse af Løn.« — En ansøgning fra lærerinden kunde man anbefale, saaledes at hendes løn blev forhøjet til 100 rdl. om aaret.

I referat af møde den 23. juni 1856 faar man at vide, at der af »Sparekassedirectionen« er affattet et udkast til en obligation paa 11,000 rdl. til »Financiering og Skolebyggeriet«. Den blev underskrevet af følgende medlemmer af kommunalbestyrelsen: Bagger, Th. Clausen, H. Debell, N. M. Rosengaard, M. Madsen, A. K. Bastrup og G. H. Schmidt.

I referat fra et kommissionsmøde d. 4.8.1856 hedder det: »Den

ved Førstelærer Jacobsens Død vakante Plads opslaaes som Lærerembede med Løn 300 Rdl. og 50 Tdr. Byg efter Kapitelstaxt, Beboelseslejlighed paa 3 Værelser, Kjøkken, Spise- og Pigekammer, 50 Rdl. til Brændsel og Lønningstillæg efter Skolelovens § 11 og med følgende Hovedfag: Engelsk, Kalligraphie og Tegning.«

Fra møde den 19.9.1856: »Der ønskes mindst 8 Kakkelovne til Skolestuerne i den nye Bygning inden 1. October.« Det vedtoges, »at den nuværende Skolebygning sælges til Nedbrydning med Forbehold for Skolevæsenet af at benytte den i Vinter og saaledes, at Pladsen er ryddet til 1. Mai 1857. Ligeledes bliver Degneboligen at sælge med Forbehold for Skolevæsenet af Ret til at bruge den indtil næste Foraar.«

Den 30. september 1856 modtog kommissionen fra skoledirektionen kaldsbrev til lærer Sørensen forsynet med paategning om, at han er kaldet til ogsaa at være klokker og kordegn.

Af forskellige grunde var byggeriet blevet forsinket 6—7 uger, saa først den 3. november sendte skolekommissionen indbydelse til provsten (Tobiesen) om at indvie den ny skole, hvilket fandt sted *den 12. november.*

SKOLEKASSE-REGNSKAB FOR 1856

Indtægt:

1. Beholdning fra forrige Aar		157 Rdl.	91 Sk.
2. Fra Betalingsskolen indkommen			
Januar	30 Rdl. 24 Sk.		
Februar	31 - 8 -		
Marts	30 - 8 -		
April	31 - 72 -		
Mai — ingen opgivelser			
Juni	29 - 56 -		
Juli	28 - 40 -		
August	27 - 8 -		
Sept.	33 - 40 -		
Octbr.	32 - 8 -		
Novemb.	31 - 40 -		
Decbr.	30 - 8 -		
Ialt		366 -	64 -
3. Efter Overslag lignet paa Borgerne	1580 Rdl.		
samt ved extra Ligning ..	800 -		
ialt		2380 -	

4. Tavlepenge			27	-
5. Skolemulkter	3	-	51	-
6. Afgift fra Præstekaldet	76	-	38	-
7. Renter af en Kassen tilhørende Statsobligation Nr. 427, til Decbr. 1856	1	-	00	-
Summa Indtægt	2985 Rdl.		79	Sk.

Det bemærkes, at Regnskabet over Skolebygningens Indtægter og Udgifter findes vedheftet nærværende Regnskab.

Varde, d. 31. Januar 1857.

(sign.) Aastrup.

Antegnelser ved Skolekasseregnskabet for Warde Kjøbstad for 1856:

1. I Indtægtsposten under Bilag Nr. 13 er anført 27 Skilling istedetfor 25 Sk., bliver 2 Sk., der føres til Udgift i næste Aars Regnskab.
2. I Udgifterne er under Bilag Nr. 20, 21 anført 8 Rdl. 1 Sk. istedetfor 7 Rdl. 5 Mk. 1 Sk., bliver formeget 16 Sk., som føres til Indtægt i næste Aars Regnskab.

Warde, d. 3. Febr. 1857.

(sign.) Jens Thomsen.

Besvarelse til Post 1: Skal blive berigtiget.
Post 2: Skal blive berigtiget i næste Regnskab.

Varde, 7. Februar 1857.

(sign.) Aastrup.

Udgift:

1. Afdøde Lærer Jacobsens Gage for Januar Quartal	45 Rdl.		00	Sk.
2. Lærer Petersens Gage	578	-	72	-
3. — Gudmes —	608	-	72	-
4. — Sørensens —	260	-	00	-
5. — Kallesøes —	426	-	24	-
til sidstnævnte Brændselsgodtgjørelse	20	-	00	-
6. Brændselspenge til Gudme og Petersen, 50 Rdl. hver	100	-	00	-
7. Afdøde Jacobsens besparet Gage til Gudme, Petersen og Sørensen, 35 Rdl. til hver	105	-	00	-
8. Sørensen, Husleje og Brændselspenge	11	-	64	-
9. Lærerinden	83	-	32	-

10.	Betalt til Stantemacher	2	24	-
11.	For bekjendtgjørelser i Varde Avis..	1	20	-
12.	Daglejer Iver Madsen		32	-
13.	Blikkensl. S. Jepsen for Lampetter	1	04	-
14.	Hans Foldgaard		72	-
15.	Apoteker Helms	4	72	-
16.	Byskriver Schmidt, Thinglæsn. af Oblig. til Sparekass.	5	29	-
17.	Tiende af Degneboligens Jorder for 1855 og 1856	4	22	-
18.	Kjøbmand A. Andersen for Blæk ..	8	01	-
19.	Samme, Husleje for 2 Lokaler til Skolestuer	50	00	-
20.	Kjøbmand Hans Debell efter 3 Anvisninger	108	00	-
21.	Maler Lytken	10	00	-
22.	Sadelmager Tarp		64	-
23.	Pastor Claudi		80	-
24.	Snedker Roager		48	-
25.	Smed Kirschners Enke		48	-
26.	Smed S. Larsen		88	-
27.	Hattemager Glad	27	88	-
28.	Jens Kastoft	7	00	-
29.	Weidemann	1	48	-
30.	A. Nielsen, Muurmester	2	50	-
31.	Redacteur Helms	1	09	-
32.	Maler Lytken	23	00	-
33.	Snedker H. W. Larsen		88	-
34.	Muurmester Dam	4	01	-
35.	Poul Janderups Enke	40	00	-
36.	Til Varde Landsogn for 4 Td. Byg ..	26	00	-
37.	Kgl. Skatter for 1. Halvaar af Degnebolig etc.	9	19	-
38.	Afdrag og Renter af Laan til ny Skolebygning	330	00	-
39.	Kirkesanger Nielsen i Aarre	3	32	-
40.	Apotheker Helms, for Blæk	8	48	-
41.	Skolelærer Petersen, f. en sort Tavle	1	64	-
42.	Morten Boisen, for leveret Sand ..	3	00	-
43.	Bogbinder Tranborg	10	42	-
44.	Kjøbmand Palludan	2	72	-
45.	Skolepenge til 5 Lærere	73	84	-
46.	Overlærer Larsens Løn	112	48	-

47.	Kommuneskatter af Degnebolig og Skolen	6	-	37	-
48.	Skolefonden	6	-	48	-
49.	Regnskabsføreren, som bestemt	4	-	00	-
	Summa Udgift	3145	-	06	-
	Naar foranst. Indtægt fradrages ..	2985	-	71	-
	bliver der en Underbalance af	159	-	23	-

Regnskab for Indtægterne og Udgifterne ved den nye Skolebygnings Opførelse i Varde i Aaret 1856.

Indtægt.

27. Jan.	Kommunalbestyrelsens Quittering af 27. Jan. for af Sparekassen modtagne 6000 Rdl. Deraf indsat i Ribe Sparekasse 4000 Rdl.	2000	Rdl.	00	Sk.
23. Juni	I Sparekassen, hævet af Kommissionen..	5000	-	00	-
11. Sept.	Renter af udlaante 1000 Rdl. fra Kjøbmand P. Nielsen	8	-	00	-
Novbr.	Af den i Ribe Sparekasse indest. Sum ..	2000	-	00	-
Decbr.	Af samme modtaget i Decbr. Termin øvr.	2000	-	00	-
	samt Renter af disse Summer ÷ Sparekassebog	90	-	57	-
	Summa Indtægt	11098	-	57	-

Antegnelser ved dette Regnskab:

1. Udgifterne i Regnskabet over Skolebygningen ere optalte med 11,108 Rdl. 38 Sk., hvorimod de bliver 11,108 Rdl. 39 Sk., for lidt 1 Sk., der beregnes næste Aar til Udgift i det sædvanlige Regnskab.
2. I Udgiften Bilag nr. 12 er anført 25 Rdl. 79 Sk. i Stedet for 25 Rdl. 80 Sk., for lidt 1 Sk., der ligeledes beregnes til Udgift paa ovenanførte Maade.

Varde, 3. Febr. 1857. (sign.) Jens Thomsen.

Besvarelse:
Post 1: Skal blive berigtiget.
Post 2: ligeledes.

Varde, 7. Febr. 1857. (sign.) Aastrup.

Udgivt.

1856, 11. Marts:	Betalt Rosengaard Forskud ..	2000	Rdl.	00	Sk.

23. Juni: Renter til Sparekassen af 6000 Rdl. ..	100	-	00 -
29. Juli: Afdrag til Rosengaard, 3000+900	3900	-	00 -
12. Sept. do. — —	1008	-	00 -
12. Novbr. do. — —	2000	-	00 -
29. Decbr. do. — —	2000	-	00 -
- - Postgebyr	2	-	18 -
1857, 6. Jan.: Omkostninger vedr. det gl. Skolehus	30	-	00 -
21. Januar: Udskrift af Konditioner og Overslag	1	-	26 -
- - Brandtaxation over den ny Skolebygning	16	-	00 -
- - Gebyr for Auctionen over det gl. Skolehus	25	-	79 -
- - Kjøbmand Bastrup	25	-	12 -
Summa Udgift	11108	-	38 -
Naar Indtægterne fradrages	11098	-	57 -
bliver der en Underbalance	9	-	77 -

Varde, den 31. Januar 1857. (sign.) Aastrup.

Foruden de af Skolekommissionen gjorte Antegnelser, der blive at tage tilfølge ved næste Aars Regnskab, er Intet fundet at bemærke ved nærværende Regnskaber. De bliver herved decideret og quitteret.

Thorstrup Prgd., den 6. April 1857.

Paa Skoledirectionens Vegne (sign.) C. L. Tobiesen.

»DEN GAMLE PROTOKOL«

vedrørende Varde Borgerskole er autoriseret til Forhandlingsprotokol af Skolecomissionen i Varde den 3. August 1855.

Uddrag af denne protokol.

I Henhold til vort circulaire af 30. Maj og d'Hrr. Læreres Betænkninger af 26. og 29. July d. A. skulle vi herved tjenstligst have Skolens Lærere anmodede om fremtidigen at iagttage følgende:

1) Samtlige ved Borgerskolen ansatte Lærere constituere sig som Lærersamling, der holder ordinaire Møder 1 Gang maanedlig til Behandling af Skolen vedkommende Gjenstande, og extraordinaire Møder, saa ofte Commissionen maatte ønske en Betænkning eller Erklæring af Lærersamlingen under første ordinaire Samling.

2) Lærersamlingen gjør Indstilling ved hvert Aars Examen om Opflytning til højere Klasser, den vedtager og indstiller ligeledes efter Examen Forslag om, hvad der skal gjennemgaaes i de forskjellige Fag, der ere delte imellem flere Lærere i det nye Skoleaar (en Undervisningsplan), om nye Elevers Optagelse, anviser, efter en foretagen Prøve, hvert Barns Plads i den Klasse, hvor han antages at kunne følge med. For saa vidt Optagelsen af Elever ikke træffer sammen med den maanedlige ordinaire Lærersamling, maa der følgelig saa til den ommeldte Prøves Foretagelse holdes en extraordinair Censur.

3) Lærersamlingen gjør Indstilling til Commissionen om saadanne Forandringer og Foranstaltninger, som den maatte anse for hensigtsmæssige.

4) Den hver Lærer tillagte Inspection i en Klasse vedbliver, men Lærersamlingen paaseer Eensartetheden i Alt, hvad der hører til Inspectionen og den indre Orden.

5) Lærersamlingens Forhandlinger indføres i en Protokol, der anskaffes for Commissionens Regning og autoriseres af samme.

6) Lærersamlingen vælger af sin Midte en Secretair og Forretningsfører. Han modtager Skrivelser til Lærersamlingen, sammenkalder den og indfører Forhandlingerne, samt udfærdiger Expeditionerne, der kunne underskrives af samtlige Lærere eller medunderskrives af ham alene som Udskrift af Forhandlingsprotokollen. Forsaavidt en Minoritet har voteret sit Votum, bliver dette naturligvis at tilføje.

Idet vi herved meddele d'Hrr. dette, skulle vi bemærke med Hensyn til § 6, at der ikke fra vor Side kan være noget til Hinder for, at Valg qua Secretair og Forretningsfører ikke foretages, naar Skolens ældste Lærer erklærer sig villig til at overtage den dermed forbundne Ulejlighed; fremdeles med Hensyn til § 2, at vi ansee en fuldstændig Undervisningsplan for i højeste Grad ønskelig og for ikke at være forbunden med store Vanskeligheder, men at vi i Betragtning af d'Hrr. Læreres delte Meninger om dette Punkt foreløbig have indskrænket Fordringen til de deelte Fag, hvor en aftalt Plan forekommer os aldeles nødvendig. Henvisningen af Børns Optagelse i Betalingsskolen til 1 eller 2 bestemte Tider af Skoleaaret skal blive Gjenstand for nærmere Overvejelse og Forespørgsel. En autoriseret Protocol til Brug ved Lærersamlingens Møder fremsendes herved. Nærværende Skrivelse ønskes remitteret med Paategning om dens Foreviisning, naar dens Indhold er indført i Protocollen.

Varde Skolecommission, d. 2. August 1855.

(sign.) V. Claudi, Bagger, G. H. Schmidt, Hans Debell.

Til d'Hrr. Lærere ved Varde Borgerskole.

I Mødet d. 3. Sept. d. A. vedtoges følgende Bestemmelser, sigtende til at skaffe Friskolens to nederste Klasser en større Undervisningstid, uden at lægge Baand paa dem, der ikke ønske en saadan:

1) Friskolens nederste Klasse, der nu tæller 59 Elever, slaaes sammen, saa at Klassen faar 6 Timers Undervisning daglig, dog saaledes, at den daglige Skoletid for hvert Barn kun bliver fem Timer, idet at alene den ene Halvdel møder i den første Morgentime til Dansk, og den anden Halvdel alene bliver tilbage i den sidste Eftermiddagstime, ligeledes til Dansk.

2) Nederste Betalingsklasses Drenge gaae da to Eftermiddage, da Pigerne have Haandgerning, over i øverste Drengeklasse, hvor de beskæftiges under den derværende Lærers Tilsyn med Afskrivning efter Bog, Regning og Læsen over paa Lexier.

3) Friskolens øverste Klasse A forlægges med Hensyn til Undervisningstiden til Eftermiddagen med 20 Timer ugentlig de fem første Dage. For samme Klasse B — eller Mellemklassen — bliver for alle Børnene den daglige bundne eller tvungne Skoletid planmæssig 3 Timer hver Formiddag: 5 Religion, 5 Dansk, 3 Skrivning, 3 Regning, 2 Retskrivning, og tillige for de Børn, der frivillig melde sig til Eftermiddagsskolegang: 2 Timer hver af de 5 Eftermiddage ugenlig, altsaa 10 Timer til ugenlig i de samme Fag, dog saaledes, at Undervisning i Religion indskrænkes om Eftermiddagen til at læse og lære Psalmer, og tillige Fædrelandshistorie og Geografi.

Idet vi fremsende denne Afskrift af det i Fællesmødet vedtagne, der under 4. ds. er indstillet til Skoledirectionen, og i Henhold til den i samme Møde trufne Aftale fremsende den hidtil gjældende Lectionstabel, skulle vi, idet vi anmode d'Hrr. Lærere om at udarbejde det nødvendige Udkast til en ny Timetabel saa betids, at den med Commissionens Betænkning kan indsendes til Directionens Betænkning inden denne Maaneds Udgang, ikke undlade at bemærke, at den gjældende Skoleplans § 14 lyder saaledes: »Arbejdet fordeles mellem de 5 Lærere efter en Lectionstabel, som Skolecommissionen — efter indhentet Erklæring fra Lærerne — aarlig udarbejder og forelægger Skoledirectionen til Approbation, og staar det til Skolecommissionen at fordele Lærefagene mellem Lærerne, der ikke ansættes ved en enkelt af Skolerne, men ere pligtige til at meddele Undervisning i dem begge, ligesom det nærmere bestemmes ved Lectionsplanen«.

Det vil deraf fremgaa, at den til d'Hrr. Lærere rettede Anmodning ingenlunde er nogen Fordring, ligesom det ogsaa vil forklare, hvorfor Kommissionen ved tidligere Lejligheder har indskrænket sig

til Konference med Lærerne og derefter udarbejdet Lectionstabellerne.

Vi skulle slutteligen bemærke, at vi ville ansee det for ønskeligt, om øverste Drengeklasse ved den nye Plan fik 3 Timers Skrivning og 3 Timers Tegning ugentlig, ligesom ogsaa, at anden Lærer, Hr. Petersen, fik Dansk, dansk Stil og Geographie i Friskolens øverste og mellemste Klasse.

Fremsendelse af Undervisningsplanen for det begyndte Skoleaar kan undlades indtil det er afgjort, hvorvidt Forandring skal foregaae. Derimod ønskes Lærersamlingens Indberetning om, hvilke Børn der ere opflyttede i de forskjellige Klasser, fremsendt.

Varde Skolecommission, den 11. Sept. 1855.

(sign.) V. Claudi, Schmidt, Hans Debell, Palludan.

Skolecommissions Skrivelse af 28. Septbr. 1855.

Ved Fremsendelsen af den af Lærersamlingens udarbejdede Timetabel, efter hvilken Undervisningen tager sin Begyndelse næstkommende Mandag Kl. 9 Morgen og Kl. 1 Eftermiddag, skal Kommissionen bemærke, at den i sin Indstilling til Directionen kun har gjort Forandring med Timefordelingen i nederste Friskoleklasse. For de andre Klassers Vedkommende har man aldeles holdt sig til Udkastet.

Det vil erindres, at Friskolens øverste Klasse om Eftermiddagen maa benytte øverste Betalingsklasses Locale i Friskolen, og at øverste Betalingsdrengeklasse da maa bruge det ledige Locale i Betalingsskolen. Da nogle af sidstnævnte Klasses Skrive-, Regne- og Matematiktimer ifølge Lærersamlingens Udkast ere henlagte til Eftermiddagen, maa Apparaterne ved Formiddagsskolegangen derfor bringes over i den anden Skolebygning. Man haaber, at d'Hrr. Lærere ville finde sig i de midlertidige Ulemper, som ere forbundne med Skoleordningen, saalænge samtlige Afdelinger ikke ere samlede i een Bygning.

Som tidligere bemærket, begynder Vinterskolegangen med 1. Octbr. Løverdagen d. 6. Octbr. gives Frihed i Anledning af Kongens Fødselsdag.

Varde Skolecommission, d. 28. Septbr. 1855.

(sign.) V. Claudi, Schmidt, Hans Debell, O. Palludan.

Til Varde Borgerskoles Lærersamling!

Efter Skolecommissionens Circulaire af 2. August d. A. vedtager og indstiller Lærersamlingen følgende Forslag om, hvad der skal gennemgaas i de forskellige Fag, der ere delte mellem Lærerne i det nye Skoleaar fra 1. Septbr. 1855.

2. Betalingsklasses Drenge:

Tydsk, Tydning efter Rises Læsebog; een Gang om Ugen skriftlig Stil med øverste Parti. Det vigtigste af Grammatiken eft. Bresemann.
Religion, 3., 4., 5. og 6. Capitel.
Bibelhistorie, Det nye Testamente.
Dansk Gramm., Det vigtigste af Formlæren og Sætningslæren.
Fædrelandshistorie, fra 1241 til 1660.
Verdenshistorie, fra Middelalderens Historie (Aar 1476) til den nyere Historie (Aar 1516).
Geografie, fra Tydskland indtil Asien.
Naturhistorie, Pattedyrene.
Mathematik, Forfra til Forhold og Proportioner.
Naturlære, Forfra til § 46, de chemiske Forbindelser.
Geom. Tegning, De vigtigste Opgaver henhørende til Plangeometrien.

2. Betalingsskoles Piger:

Tydsk, Som med Drengene.
Religion, » » »
Bibelhistorie, ligeledes.
Dansk Grammatik, ligesaa.
Geografi, Det samme som Drengene, undtagen Østerrig.
Fædrelandshistorie, fra 1448 til 1766.
Naturhistorie, Pattedyrene.

1. Betalingsklasse:

Tydsk, Dels Tydning efter Rises Bog, dels ved mundtlig Samtale bibringe Eleverne Forraad af Gloser og Øvelse i Declination og Conjugation.
Religion, 1., 2. og 3. Capitel.
Bibelhistorie, Det gl. Testamente.
Dansk Grammatik, Ordclassernes Forklaring.
Fædrelandshistorie, fra 826 til 1448.
Geografie, Fortrinlig de tre sydeuropæiske Halvøer og et Overblik over Jordkloden og Vegetation over de øvrige Lande i Europa.

Friskolens 2. Classe A:
Religion, Hele Lærebogen.
Bibelhistorie, Det gl. og nye Testamente.
Retskrivning, Indøves deels ved Dictat og deels ved Selvudarbejdelse.
Dansk Læsning, indøves ved Læsning af de simpleste Regler af Etymologien.
Fædrelandshistorie, fra 1448 til 1766.
Geographie, Africa, Asien, Australien og Amerika.

2. Classe B:
Religion, 1., 2., 3. og 4. Capitel.
Bibelhistorie, Det gamle Testamente.
Fædrelandshistorie, Forfra til Kalmarforeningen.
Geographie, Skandinavien.

1. Classe:
Bibelhistorie, Det gamle Testamente.

Varde, d. 16. October 1855.

(sign.) Jacobsen, Petersen, Gudme, Sørensen, Kallesøe.

Skolecommissionens Skrivelse til Varde Borgerskoles Lærersamling af 29. October 1855:

Paa given Foranledning skulle vi ikke undlade at bringe § 19 af Instruxen for Kjøbstæderne i Forordningen af 29. July 1814 i behagelig Erindring, og formene vi, at Friquarteret, der kun bør gives 1 Gang hver halve Dag, burde være Kl. 10 Formiddag og Kl. 2 Efterm. i Vinterhalvaaret, om Sommeren derimod Kl. 9 Fmd. og Kl. 3 Efm.

Varde Skolecommission, den 29. Octbr. 1855.

(sign.) V. Claudi, Schmidt, Hans Debell, O. Palludan.

Paa Grund af d'Hrr. Læreres tidligere Henvendelse til Commissionen om Feriernes Fastsættelse, skal Commissionen herved fastsætte følgende Feriereglement indtil videre:
Juleferie fra 23. Decbr. Middag til Dagen efter Helligtrekonger.
Paaskeferie fra Tirsdag Aften før Paaske til Torsdag Morgen e. P.

Pindseferie fra Fredag Aften til Torsdag Morgen efter Pindse.
Kongens Fødselsdag. Grundlovsdagen. Fastelavnsmandag.
Almindelig Bededag med foregaaende Eftermiddag.
Kristi Himmelfartsdag.
Markedsferier: Midsommer- og Mikkelsmarked, hver 2 Dage.
Krammarked i Marts, den sidste Dag.
Hestemarked i Marts 2 Dage. Hestemarkederne i September og October, hvert den sidste Dag.
Sommerferie, 23. July til 23. August.
Hvilket herved meddeles med Tilføjelse, at den d'Hrr. tillagte Ret til paa Anmodning at give et Barn Frihed indtil 2 Dage — hvilket iøvrigt blev godkjendt under 10. Sept. d. A. — ikke er hævet paa de Markedsdage, der ikke er betegnede som almindelige Fridage.

Varde Skolecommission, den 29. Octbr. 1855.

V. Claudi, Schmidt, Hans Debell, O. Palludan.

Til Varde Borgerskoles Lærersamling!

Onsdagen den 5. Decemb. 1855 Eftm. Kl. 2 var Skolecommissionen samlet med d'Hrr. Lærere Jacobsen, Petersen og Sørensen for at foretage Examen til Udskrivning af de til Konfirmationsforberedelse i Vinter anmeldte Børn af Friskolen, hvoriblandt nogle enkelte, der er kommet hertil Byen med Følgeseddel fra udenbyes Skoler. Resultatet af Examen var følgende:

1. Marie Cathrine Sørensen,
2. Margrethe Johanne Wanting,
3. Grethe Jepsen Steens, udskreven med mg× for Kundskab, ug for Opførsel,
4. Else Marie Heibøl,
5. Christine Lyhne,
6. Anne Marie Nissen,
7. Marie Christine Geiler,
8. Ane Kirstine Beyer,
9. Niels Peter Nielsen, udskr. med mg for Kundskab, ug for Opførsel.
10. Maren Cathrine Niedermann,
11. Dorthea Christensen, ankommen fra Forum Skole,
12. Peter Petersen, udskr. med mg? og ug
13. Ane Cathrine Behn,
14. Ane Dorthea Varncke, hidkommen fra Vittarp, med g× og ug

15. Bodil Marie Frausing,
16. Ane Nielsine Henriette Hansen,
17. Mads Poulsen, hidkommen fra Frøstrup Skole,
18. Niels Marinus Hansen, tidligere i Meils Skole, med g og ug

I Henhold til Lov af 2. Mai d. A. § 3 udskrives:
19. Anna Marie Hansen med mg× f. Kundskab, Ug for Opførsel,
20. Carl Christian Rasmus Thomsen, Mg× og Ug,
21. Marie Sophie Frederikke Pugaard, Mg og Ug,
22. Frederik Kirschner, Mg× og Ug.

Sluttelig vil kunne udskrives:
23. Nicolai Thomsen med G for Kundskab, Ug for Opførsel og
24. Karl Jacob Sørensen med G og Mg.

En Liste med de specielle Karakterer blev underskreven, og indførtes Udfaldet af Examen i Lærersamlingens Protokol.
Mødet hævet.

V. Claudi, G. H. Schmidt, Hans Debell, O. Palludan.
Jacobsen, Petersen, Sørensen.

Onsdagen d. 21. Mai 1856, Eftm. Kl. 4 foretoges Examen over Elever af Skolerne, som vare anmeldte til Konfirmationsforberedelse i Sommer, for at erfare, hvorvidt de kunne udskrives af Skolen. Resultatet var følgende:

Af Friskolen udskrives:

Carl Damgaard,	Mg for Kundskab og	Ug for Opførsel
Peter Buurgaard	Mg	Ug
Frederik Rathie	G	Ug
Ane Buck	Mg	Ug

Af Betalingsskolen:

Hans Hahn	G	Ug
Hans Nielsen	Mg×	Ug
Cecilie Feddersen	Mg	Ug
Petra Forum	Mg	Ug
Cathrine Debell	Ug	Ug
Marie Mindermann	Mg?	Ug

Indkommen fra Tjerreborg Skole

Hedevig Jensen	Mg?	Ug

Jens Bloch og Jacob Høyer, der læste ret godt, men stod noget tilbage i Regning og Religion, i det sidste Fag fornemmelig Jens Bloch, maa fremdeles søge Skolen daglig og kunne da i September d. A. atter prøve ved en Udskrivningsexamen.

V. Claudi, Hans Debell, O. Palludan.
Petersen, Gudme, Sørensen.

Derefter følger i den gamle Protokol fem Foliosider med Navne paa Elever og de Karakterer, der er givet ved Examen den 28., 29. og 30. Juli 1856.

Løverdagen d. 4. April 1857 mødte i Skolen af Kommissionens Medlemmer undertegnede Claudi, Palludan og Debell for i Forening med Overlæreren at holde Udskrivningsprøve over nogle ikke endelig udskrevne Børn, nemlig Mette Christiansen, Johanne Niedermann og Theodor Agerbech. Sidstnævnte udskreves dog strax, da det, efter at han var prøvet i Dansk, befandtes, at han ved sidste Aarsexamen havde faaet G til Hovedkarakter.

Ved fornævnte Prøve indfandt sig ogsaa efter Tilsigelse Snedker Søren Jensen med sin næsten 17-aarige Søn Schwartz, der formedelst Slagtilfælde fra Barndommen af ikke har kunnet søge den offentlige Skole, derimod forskellige private, som han har maattet forlade af Hensyn til de andre Børn, og i de sidste Aar har faaet privat Undervisning af Lærer Kallesøe. Faderen ønskede ham overhørt i Kommissionens Nærværelse for af denne at erholde en Udtalelse som Bilag ved en Konfirmationstilladelse for Sønnen indgivende Ansøgning.

Udfaldet af Prøven var saadant, at

Johanne Niedermann udskrives med Godt,

Mette Marie Christiansen ligeledes kan udskrives til Konfirmationsforberedelse med G, naar hun foreløbig efter Aftale med Overlæreren søger Skolen en halv Dag ugentlig for at erholde mere Undervisning i Kristendom.

Edvard *Schwartz* Sørensen befandtes at læse *godt* men med Anstrengelse, i Regning at tilfredsstille almindelige Fordringer — G —, at have i Kristendom et antageligt Begreb om dens Sandheder, medens det efter den Svækkelse, hvoraf han lider, maa ansees for umuligt, at han nogensinde vil kunne svare til de Fordringer, der gjøres til andre i Skolen underviste Børns Kundskab, eller lære de anordnede Lærebøger. Han skriver ret godt.

Kommissionens Medlemmer erkjender med Hensyn til E. Schwartz S., at det ikke er Forsømmelse men beklagelig Svaghed, der er Skyld i, at han staar tilbage for andre 17-aarige Stakler, og at Faderen har gjort, hvad han kunde for ved henholdsvis privat Undervisning at bibringe ham saa megen Kundskab som mulig og vække ham til Tænksomhed. Mødet hævet.

V. Claudi, O. Palludan, Hans Debell.

V. Larsen.

I den gamle protokol følger nu en række eksamenslister for borgerskolens forskellige klasser, idet der for hver elev er givet indtil 15 fagkarakterer af de respektive fagkyndige lærere i forening med hver sin censor fra skolekommissionen. Disse eksiminationer strakte sig over flere dage lige før sommerferien.

De saakaldte »Udskrivningsexaminer« vedrørte elever i alderen 12—14 aar, elever, som gik til — eller snart ønskede at gaa til — konfirmationsforberedelse. Ved disse prøver overhørtes hvert barn i religion, dansk, regning samt skrivning, hvorefter hver elev fik en sammenfattende karakter for »Kundskab«. Fra efteraaret 1860 blev denne bedømmelse overladt til borgerskolens overlærer sammen med de paagældende faglærere. Herom meddeler protokollen følgende:

Efter dertil given Bemyndigelse har jeg, V. Larsen, udskreven:

21. Sept. 1860.....	Jens Jensen, Friskolen, med G×,
— — —	Julius Bøtker, Betalingsskolen, med Mg,
5. Novbr. —	Rasmus Marcussen, Frisk., med G×,
9. — —	Jørgen Johansen Haurevig, Frisk., med G×,
— — —	Søren Nielsen, Frisk. 3. Kl., med G,
— — —	Maren Christensen fra Alslev med G×,
25. Marts 1861	Tonnes Jensen, Betsk., med Mg,
26. — —	Hans Peter Forum Thomsen, Betsk., m. Mg,
1. April 1861	Carl Peter Hansen, Frisk., med G×,
8. — —	Margrethe Friedel, Frisk., med G×,
1. Maj —	Kirstine Ebbesen, Frisk., med Mg?,
3. Octbr. 1862.....	Carl Rosenvold, Frisk., med G×,
— — —	Birthe Marie Nielsen, Frisk., med G×,
13. Octbr. 1863	Olaf Frandsen, Betsk., med G×,
— — —	Jens Bolding, Betsk., med G,
— — —	Peter Theodor Wulff, Frisk., med Mg×,
— — —	Knud Blinkenberg, Frisk., med Mg,
— — —	Sophie Bolderup, Frisk., med G,

Naar der var tale om flere elever, der begærede »Udskrivning« paa samme tid, fungerede hele skolekommissionen:

Tirsdagen den 1. april 1862 holdtes saaledes udskrivningsprøve med følgende elever:

	Dansk	Relig.	Skriv.	Regn.	Hovedk.
1. Nicoline Palmblad, 14 Aar	mg?	mg	g	g?	G×
2. Hansine Ane Kirstine Puggard, 14¾ Aar	g	tg?	g×	g×	G?
3. Thora Vilhelmine Alsted, 14½	g×	tg	g?	tg	G?
4. Marie Iversen af Ho-Oxby Pastorat, 15½ Aar, tjenende her i Byen	g?	g	g?	tg	G?
5. Karen Marie Bastiansen, 14 Aar	g	mg	g?	g?	G
6. Christian Thorius Lyderik Petersen, 14 Aar	g	g×	g	g×	G×
7. Hans Jepsen Smith, 14 Aar	g×	mg?	g×	g×	G×
8. Carl Martin Nicolaysen, 14¾	g	g×	g	tg	G
9. Niels Jørgensen, 14½ Aar	g	tg?	g	g×	G?

hvorefter de udskreves.

V. Claudi, A. C. Havnstrup, Hans Debell. V. Larsen.

Endnu en »Udskrivningsprøve« refereres, saa maa det være nok:

Den 10. April 1865 udskreves

1. Thorvald Emilius Hansen Alsted ..... Hovedkarakter tg,
2. Eleonora Thorsen ..... g×
3. Else Marie Dorthea Marcussen ..... g?
4. Peter Daniel Hopp ..... g
5. Jens Florentius Seest ..... g
6. Hans Jensen Blinkenberg ..... g×
7. Jens Christian Knigge ..... g?
8. Hans Christian Pedersen ..... g×
9. Jørgen Gundesen ..... g
10. Søren Christian Spect ..... g×

V. Claudi. V. Larsen.

Regnskaber vedr. Skolen.

Fra skolekommissionsmøde d. 17. oktober 1865:

»Af det reviderede Skolekasseregnskab for 1864 fremgaar, at der

af Skolepenge for 1864 endnu henstaar ubetalt .. 31 Rdl. 3 Mk.
af Skolepenge for 1863 endnu henstaar ubetalt .. 16 Rdl. 3 Mk.,
og har Directionen henledt Opmærksomheden paa det ønskelige i, at der træffes Foranstaltninger, hvorved forebygges, at Skolecontingenterne henstaar uberigtiget i længere Tid og opføres i Regnskabet som Restancer. Der bliver at afgøre, hvad der er at foretage m. H. til Inddrivning af de i sidste Regnskab opførte Restancer.

Om Gratistpladser vare Begjæringer indkomne ved Overlæreren:
fra Arrestforvarer Knudsen for Søn Jens Magnus,
fra Boghandler Wohlgefahrt for Datter Cathrine,
fra Kjøbmand Hans Debell for Datter Jenny og
fra Gjæstgiver Nielsen for Søn Theodor, alle af Friskolen.
Der bliver at tage Bestemmelse om, hvorvidt der skal indgives Andragende til Amtets Skoleraad om, at Skolekassen i Betragtning af Forholdene i forrige Aar maa fritages for at indbetale ved Vacance indvundne .. 61 Rdl. 5 Mk. 8 Skilling.

Af Overlæreren oplystes, at der af Restancer for 1863 endnu kun henstaar uberigtiget .. 8 Rdl., som skyldes af Møller Berthelsen, der nu opholder sig i Udlandet. Kommissionen formener, at disse .. 8 Rdl. maa udgaa som uerholdelige. Med Hensyn til Restancerne for 1864 og indeværende Aar bliver at tilskrive Kassereren, at han med Budet vil have at indkræve samtlige Restancer saaledes, at de ere betalte inden Nytaar. Overlæreren vil levere Kommissionen en Restanceliste. For at forebygge, at der paadrages Restancer af Skolepenge, vedtog man efter at have overvejet Sagen i Forening med Overlæreren, at denne Embedsmand fremtidig maanedlig tilstiller Kassereren en Fortegnelse over Betalingsskolens Børn og de af dem svarende Kontingenter, at Kassereren derefter lader Skolepengene opkræve ved Budet, at det Barn, for hvilket Skolepenge ikke er erlagt i 3 Maaneder, ikke længere betragtes som Elev i Betalingsskolen, og at Kassereren, naar Betaling ikke er erlagt i 3 Maaneder for et Barn, meddeler Underretning derom til Overlæreren, som meddeler vedkommende Forældre eller Værge, at Barnet ikke længere kan søge Betalingsskolen, forinden Restancen er betalt, ifølge det af Skolekommissionen Dags Dato vedtagne.

Skriftlig Meddelelse herom bliver at gjøre senere til Overlæreren samt til Kassereren.

Gratistpladser tildeles: Jens Magnus Knudsen, Cathrine Wohlgefarth og Jenny Debell fra 1. Sept. d. A. Det bemærkes, at Elevernes Antal er 54 og de ordinære Gratisters Antal = 2.

Andragende henvendes til Skoleraadet om i Betragtning af For-

holdene ifjor og de derved Skolevæsenet paaførte Udgifter at eftergive de ved Vacance indvundne .. 61 Rdl. 5 Mark 8 Skilling.

Michelsen havde meldt Forfald. Overlæreren var tilstede.

V. Claudi, A. C. Haunstrup. Jens Thomsen. V. Larsen.

Fra 1864.

(Fotografi paa Varde Museum.)

Øverste Række fra venstre til høire:

Apotheker A. F. Helms. Købmand Hans Chr. Johnsen (Borgerrepræsentanternes Formand) *Købmand Søren Thomsen.*

Mellemste Række fra venstre til høire:

Overlærer Larsen. Foldmøgtig Lauge (konstitueret Byfoged). *Avlsbruger og Værtshusholder Lauge Tranberg. Købmand I. W. Palludan.*

Nederste Række fra venstre til høire:

Borgergruppen

Møde d. 7. November 1865.

I sidste Møde var vedtaget at søge Overenskomst med Fattigcommissionen m. H. til den forsømte Dreng Laurits Jensens Anbringelse og Forberedelse til Konfirmationsundervisning i Vinter. Af Fattigcommissionen var i dens derefter afholdte Møde overdraget Medlemmerne Branddirektør Nielsen og Smedemester R. Blinkenberg at forhandle med Skolecommissionen og i Forening med den træffe fornøden Afgørelse for Skole- og Fattigvæsenets fælleds Regning.

D'Hrr. Nielsen og Blinkenberg, der efter Anmodning ere tilstede, meddelte, at de med Forbehold af Skolecommissionens Tilslutning havde sluttet Accord med Skolelærer Chr. Hansen i Mejls om, at

han for Betaling af 25 Rdl., der udredes halvt af Fattig-, halvt af Skolekassen, tager nævnte Dreng, Laurits Jensen, i sit Hus fra nu til førstkommende Konfirmationssøndag, giver ham Kost og underviser ham paa bedste Maade saaledes, at man kan gøre sig Haab om, at Drengen vil kunne konfirmeres til den anførte Tid. Det er en Selvfølge, at Anskaffelse af Klædningsstykker er Chr. Hansen uvedkommende, hvorimod han som den, der tager Drengen i Kost og Logi, ogsaa maa sørge for hans Vadsk og Renlighed. Skolecommissionen billiger ganske den saaledes foreslaaede Ordning. Denne Overenskomst underskrives af d'Hrr. Medlemmer af Fattigcommissionen C. Nielsen og Blinkenberg,

A. C. Nielsen. R. Blinkenberg.

Lister over Restancer af Skolepenge i 1864 og i de tre første Quartaler af 1865 (32 Rdl. og 52 Rdl.) modtoges fra Overlæreren og forsynes med Paategning til Kassereren. Mødet hævet.

V. Claudi. A. C. Haunstrup. Jens Thomsen. Michelsen.

Overslag for 1866.

Udgifter	3943 Rdl.
Indtægter	748 Rdl.

Der bliver saaledes tilbage 3195 Rdl., som blive at tilvejebringe paa sædvanlig Maade ved Ligning paa Formue og Lejlighed.

I Mødet d. 5. Decbr. 1865 var tilsagt en Del Forældre (fra 12 Hjem) som plejede at tage Tjeneste til deres Børn paa Landet om Sommeren, hvilket Skolen fandt uheldigt for Børnene, »hvis de, naar de naar Konfirmationsalderen, skulle have lovbefalet Kundskab«. De Forældre, som havde givet Møde, gaves efter Omstændighederne Tilhold om at paase med Strenghed, at Børnene stadigt søge Skolen i Vinter og, saafremt det ansaaes nødvendigt, at et Barn anbringes i Tjeneste til Foraaret, da forinden at meddele Overlæreren Kundskab derom og erfare, hvorvidt der fra Skolens Side kan være noget at erindre derimod.

Efter Anmodning mødte Hr. Organist, Lærer Sommer i Anledning af Spørgsmaalet om en hans Embede, tidligere Organistembedet tilhørende Hedelods Afstaaelse til det begyndte Skovanlæg paa Søndermarken. Hr. Sommer erklærede sig under Forbehold af Skoleautoriteternes Approbation villig til at afstaa Lodden for den Pris pr. Tønde Land, som de øvrige Ejere, der afhænde Hedeparceller til

Skovanlæget erholde, saaledes at Kjøbesummen indbetales i Skolekassen og bliver staaende der som en hans Embede tilhørende Kapital, hvoraf han og Eftermand oppebære Renten. Hr. Sommer underskrev denne sin Erklæring, som Kommissionen for sit Vedkommende anbefaler til Approbation.

(sign.) L. D. Sommer.

Sluttelig anvistes
en Regning fra Overlæreren paa ..... 1 Rdl. 1 Mark 8 Skilling
en Regning fra Rømhild paa ..... 3 Rdl. 0 Mark 8 Skilling
og underskreves en Attest for Modtagelsen af 300 Hvidtjørnsplanter.
Mødet hævet.

V. Claudi. A. C. Haunstrup. Jens Thomsen. Michelsen.

Møde den 16. Marts 1866.
Det nyvalgte Medlem af Kommissionen, Kjøbmand I. V. Palludan, var tilstede. Et Andragende fra Lærerne Franzen og Sommer om at bytte Embeder forsynedes med Kommissionens Erklæring om, at Intet haves fra dens Side at erindre derimod. Udskrivningsprøve blev afholdt.
Et Andragende fra Gymnastiklærerne om Understøttelse til yderligere Uddannelse i Gymn. og Svømning i Sommerferien anbefaledes.
Mulktliste for Februar udfærdigedes. Mødet hævet.

Møde d. 5. Sept. 1866.
En Skrivelse fra Provst Assens med Paalæg fra Kirke- og Undervisningsministeriet om at iagttage større Strenghed m. H. til Mulktering for Skoleforsømmelser fremlagdes. Overlærer Larsen paatog sig at bekjendtgøre samme for Børnene, hvilket formentlig vilde have bedre Virkning end at true Forældrene.
Med Hensyn til den Ulempe, at de 2 nederste Klasser i Friskolen undertiden maa samles i eet Værelse, hvorved fremkommer et Elevantal af ca. 120 Børn, vedtoges det at give disse Klasser kun 4 Timer de 5 Dage om Ugen.
Det vedtoges at anskaffe 30 Exemplarer af Bech og Laursens danske Læsebog til Brug ved Undervisningen i Friskolens 3. Klasse.
En Regning fra Kjøbmand I. W. Palludan for 2000 Stk. Teglsteen, 68 Rdl. 2 Mark anvistes til Udbetaling. Mødet hævet.

C. Luplau. I. W. Palludan. Jens Thomsen. Michelsen.

Møde d. 19. sept. 1866.

Det blev besluttet at overdrage Hr. Skolelærer Kjelst Bestyrelsen af Hr. Brincks Embede og Hr. Seminarist Møller Bestyrelsen af Hr. Kjelsts Embede under Vacancen.

C. Luplau. Jens Thomsen. Michelsen.

Møde d. 26. Novbr. 1866.

Et Andragende fra Borgerrepræsentationen til Kultusministeriet om, at Lønningsforholdene m. H. til det med Degne- og Organistembedet her i Byen forbundne Lærerembede paa laveste Lønning maa indtil videre blive de samme som hidtil — vedtog man at anbefale. Slut.

Møde d. 6. Decbr. 1866.

Overslag over Skolevæsenets Indtægter og Udgifter for Regnskabsaaret 1. April 1867—31. Marts 1868.

Da Bygprisen kan sættes ligesom forrige Aar og alle de andre Poster ere de samme, saa henvises til Overslaget Fol. 33 for Aaret 1866, kun at Kassens Beholdning eller mulige Deficit bliver at tilføje efter Kassererens Opgivelse. — Det vedtoges, at der aarligt skulde anvendes 10 Rdl. til Grundlæggelse af et Skolebibliotek; for dette Aar besluttedes det at tage denne Sum af Posten Nr. 9 (30 Rdl.).

Møde d. 19. Decbr. 1866.

Med Hensyn til Kordegn Franzens Andragende til Ministeriet, hvorom Skolekommissionens Erklæring er forlangt, blev man enig om at slutte sig til Borgerrepræsentationens Erklæring forsaavidt angaar Jordernes Salg. Ligeledes vedtog man at bifalde, at han erholdt Godtgjørelsen af Landsognet for at føre sammes Ministerialbøger.

Budgettet for næste Aar underskreves.

Møde d. 1. Maj 1867.

I Anledning af Ordningen af Gymnastikundervisningen vedtoges at fastholde, hvad der var udtalt ved Embedets Opslag, at denne Undervisning skulde gives udenfor det normerede Antal Timer og uden særskilt Vederlag. Den nyansatte Lærer, Hr. Petersen, har erklæret sig villig hertil og underskriver til Stadfæstelse Protokollen.

C. Luplau. I. W. Palludan. J. Thomsen. Michelsen. K. Petersen.

Møde d. 12. Decbr. 1867.

Skolevæsenet vil i Aaret 1868 have at afholde følgende Udgifter:

1)	Underballance for 1867	0 Rdl.	0 Mark
2)	3 Lærere hver 50 Tdr. Byg à 6 Rdl. 1 Mark 8 Skilling ..... =	312 Rdl.	3 Mark
	Penge	300 Rdl.	
	Brændsel	50 Rdl.	
	ialt: 662 Rdl. 3 Mark × 3 =	1987 Rdl.	3 Mark
3)	1 Lærer 50 Td. Byg à 6 Rdl. 1 Mark 8 Sk. =	312 Rdl.	3 Mark
	Penge	150 Rdl.	
	Brændsel	20 Rdl.	
	ialt:	482 Rdl.	3 Mark
4)	1 Lærer 30 Td. Byg à 6 Rdl. 1 Mark 8 Sk. =	187 Rdl.	3 Mark
	Penge	150 »	
	Brændsel	70 »	
	ialt	357 Rdl.	3 Mark
5)	1 Lærerinde	140 »	
6)	Lønningstillæg	140 »	
7)	Brændsel	100 »	
8)	Inventarium og Gymnastikapparater	30 »	
9)	Forskelligt, som Sand, Blæk, Bøger	30 »	
10)	Bidrag til Skolebibliotheket	10 »	
11)	Skolehave (7 Rdl.) og Varde Landsogns Sk.	32 »	
12)	Skatter, Vedligeholdelse og andre Udgifter..	100 »	
13)	Gjelds Forrentning og Afdrag:		
	a. Varde Sparekasse	660 »	
	b. til Amtets Skolefond	75 »	
	Udgifter, Summa summarum	4144 Rdl.	3 Mark

Til Afholdelse af denne samlede Udgift haves følgende *Indtægter:*

1)	Calenderaarets Beholdning for 1867	50 Rdl.	
2)	Rente af en Obligation	1 »	
3)	Fra Skolef. til Lærerindens Løn	40 »	
4)	Skolepenge	550 »	
5)	Præstens Afgift, 5 Td. Rug og 52 Rdl.	102 »	
6)	Degnens og Organistens Afgift	60 »	
	samlede Indtægter:	803 Rdl.	
Der bliver saaledes tilbage		3341 Rdl.	3 Mark,

som bliver at tilvejebringe paa sædvanlig Maade ved Ligning paa Formue og Lejlighed.

Overlæreren meddelte, at Elevantallet ved Nytaar 1867 var 283, og altsaa bliver Tillægget til Lærernes Løn 141 Rdl. 3 Mark, som anvises til Udbetaling.

Man vedtog at ansøge Skolefondet om Bidrag til en Søndagsskole for den konfirmerede Ungdom.

C. Luplau. I. W. Palludan. Jens Thomsen.

ELEVANTALLET VED NYTAAR 1868 VAR 290

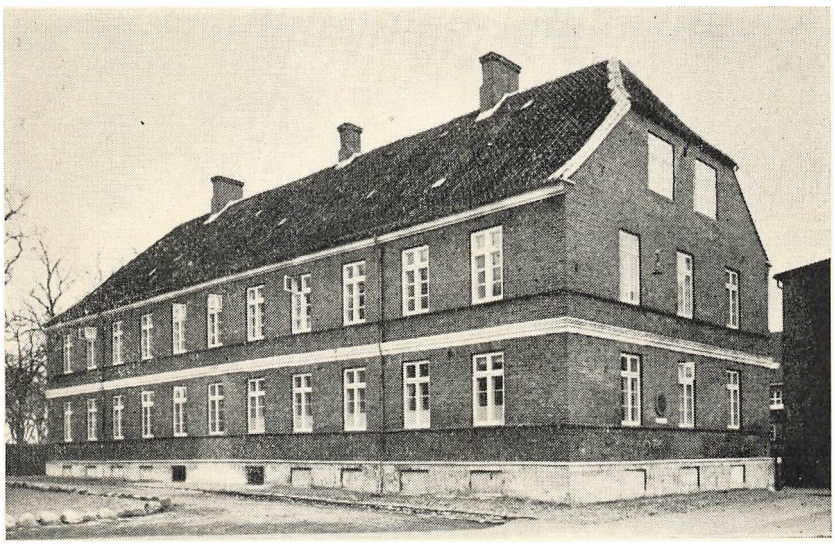

Den gamle borgerskole (udefra)

Møde d. 3. Novbr. 1868.

Det vedtoges, at Søndagsskolen skulde tage sin Begyndelse Søndag den 8. ds., hvorom et Avertissement bliver at tilstille begge Byens Aviser. Dog bliver det nærmere at undersøge, hvilken Bestemmelse Varde Kommune har taget eller vil tage m. H. til den ydede Sum.

En ny Overenskomst mellem Landsognet og Byen angaaende Langhedens Beboeres Ret til at lade deres Børn søge Skolen i Orten fremlagdes til Efterretning for Kommissionen.

Da det har vist sig, at Skolepengene ikke indkomme trods den til alle Forældre meddelte Bestemmelse af 14. Decbr. f. A., besluttede man at lade Kastoft indkassere Pengene indtil videre.

Det vedtoges at lade Graver Christensens Plejesøn Christian Gravesen faa fri Skolegang fra 1. Novbr. d. A.

I Anledning af Skolekassererens Begjæring om at faa anvist 835 Rdl. 4 Mark 8 Sk., overlades det til Formanden for Kommissionen at anmode Kommunalbestyrelsen om at anvise Beløbet. Mødet hævet.

C. Luplau. Jens Thomsen. Michelsen.

26. April 1869 afholdtes Møde. Til Formand valgtes Præsten.

Derefter forhandledes følgende:

1) Med Hensyn til Søndagsskolen vedtog man at anmode Byraadet om at anvise det i Skriv. af 15. Maj 1868 lovede Beløb paa 25 Rdl. og Ildebrændsel vurderet til 10 Rdl. for Aaret 1868, og derefter at meddele Amtet de forlangte Oplysninger desangaaende og anmode samme om Anvisning af det lovede Beløb.

Hr. Overlærer Larsen paatog sig at være Kasserer og aflægge Regnskab for Søndagsskolen.

2) Fripladser i Betalingsskolen tilstedes Christiane Rosengaard og Maren Sørensen fra 1. Maj d. A.

3) vedtoges at indstille til Udvalget

a. at anskaffe et nyt Europaskort og et Danmarkskort,

b. nogle Læsebøger til anden Klasse i Friskolen,

c. at Gymnastikapparatet snarest istandsættes.

Mødet hævet.

Møde d. 2. Maj 1870.

I Anledning af en Erklæring af Biskop Balslev over det i Varde verserende Skolespørgsmaal, hvilket var tilsendt Skolekommissionen og Byraadet til Overvejelse, vedtoges en Skrivelse til Byraadet.

Til Lærerinde ved Pigeskolen udnævntes Jfr. Cathrine Debell med 5 Rdl. maanedlig Betaling og 3 Maaneders Opsigelse.

Skrivelsen til Byraadet lød saaledes:

»Ved at tilstille Byraadet medfølgende Erklæring fra Biskop Balslev skal Skolekommissionen tillade sig at erklære, at man ikke mener for Tiden at kunne gaa ind paa saa gjennemgribende Forandringer som de foreslaaede, hvilke imidlertid ville blive tagen under velvillig Overvejelse. I hvert Fald maa vi fastholde, at en Pigeklasse uden Ophold oprettes, selv om det kun bliver foreløbig,

og have vi ved et idag afholdt Møde udnævnt Jfr. Cathrine Debell til Lærerinde for bemeldte Skole fra 1. Maj d. A. at regne med en maanedlig Betaling af 5 Rdl. og 3 Maaneders Opsigelse.«

Iflg. Journalen er der *ikke* afholdt noget Møde i Tiden mellem 11. Oktbr. 1871 og 19. Decbr. 1873. Ved disse to Møder drøftedes kun forskellige Ansøgninger om Fripladser i Skolen.

Næste Møde blev afholdt d. 31. August 1876. Man anbefalede en Ansøgning fra Lærer og Kordegn Frantsen om Tilladelse til at maatte holde Substitut paa Grund af hans Tunghørighed. Ligeledes anbefaledes en Ansøgning fra Lærer Obel om Vederlag for Gymnastikundervisning.

Møde d. 16. Maj 1877.

I Anledning af en Skrivelse fra Hr. Obel til Borgmesteren, som var tilstillet Skolekommissionen til Erklæring, enedes man om at udtale, at Hr. Obel burde tilholdes at udføre Gymnastikundervisningen, naar den blev indlagt under det reglementerede Timetal. Ligeledes besluttedes det at anmode Overlæreren om at tilkjendegive Læreren, at der ved Andragender til Byraadet maatte rette sig efter Instruksen — gjennem Overlæreren til Skolekommissionen. Og endelig besluttedes at anmode Overlæreren om, at der ingen Standsning skete ved Gymnastikundervisningen paa Grund af Lærer Obels Meddelelse om, at han ønskede sig fritaget for denne Undervisning.

Møde d. 2. Sept. 1878.

2 Ansøgninger (fra Fru Stantemacher og Frk. Eline Debell) om Lønningsforhøjelse anbefaledes til Byraadet.

2 Ansøgninger (fra Bødker Petersen og Maler Poulsens Enke) om Fripladser for deres Børn vilde der blive taget Hensyn til, saafremt Pladser haves, da allerede 3 andre have faaet Løfte om Fripladser.

Mødet hævet.

C. Luplau. Neidhardt. Jens Thomsen.

Møde d. 12. Decbr. 1879.

Vedtoges en Ansøgning til Ministeriet om, at Hr. Kjelst forfremmes til højeste Lønning, uden at Hr. Petersens Embede bekjendtgøres ledigt. Sendt til Byraadet med den Udtalelse, at intet Embede ved Skolen behøver for Øjeblikket at bekjendtgøres ledigt, før Ministeriets Beslutning foreligger, da Hr. Kjelst kan konstitueres i Petersens Embede, og Hr. Skalbjerg i Kjelst's.

Gjenpart af Forslag fra Lærer Kjelst:

Til Overvejelse af d'Hrr. Lærere og Lærerinder tillader jeg mig at foreslaa:

1) at første og anden Drengeklasse *foreløbigt* slaaes sammen i 12 ugentlige Timer, navnlig i Dansk, hvorved hver Klasse faaer 6 Timer mere ugentlig.

2) at anden Pigeklasse ved den nye Lærerindes Tiltrædelse faaer 30 Timer ugentlig, derunder Haandgerning, medens de 6 Timer, som Lærerinden skal læse ud over de 30, anvendes til første Pigekl.

3) at Skolegangen bliver tvungen baade Vinter og Sommer for alle Børn under 11 Aar og selv over denne Alder, naar de ikke forinden ere naaede op i tredie Drengeklasse, eller anden, eventuelt tredie Pigeklasse.

4) at der gives Hyrdebørn eller andre, som i en ældre Alder udebliver fra Skolen om Sommeren, til Pligt at møde mindst 1, eventuelt 2 Halvdage i denne Tid ugentlig.

5) at der gives Rodemesteren eller andre dertil Kvalificerede Paalæg om at foretage en aarlig Optælling af alle skolepligtige Børn paa Kommunens Grund og tilvejebringe paalidelige Oplysninger om at søge en Skole, og da hvilken.

6) at der gives ethvert Barn et vist Antal Smaasedler med hjem, som Faderen eller en anden i udfyldt Stand har at sende til Skolen, naar et Barn udebliver, og hvorpaa da navnlig Grunden til Udeblivelsen angives.

7) at Lærerne dele de forskellige Klasser mellem sig og sætte sig i stadig Forbindelse med Forældrene for at indvirke paa disse til Børnenes Vel, hvor saadant maatte skjønnes at være nødvendigt eller ønskeligt, og

8) at Skolen erholder Politiets Assistance til at føre vrangvillige Børn til Skolen.

Jeg skal til disse Forslag tillade mig at bemærke:

ad 1, Det er almindelig erkjendt, ogsaa af Forældrene her i Byen, at de lavere Klasser have alt for lidt Skolegang netop i den Tid, da Forældrene bedst kunne undvære dem, og da Grundvolden for deres senere Udvikling bør lægges. Derved faa de alt for megen Lejlighed til at drive omkring, og det falder vanskeligere senere hen at holde dem til Hjemmeflid og stadig Skolegang. Der findes for Tiden kun ca. 35 Elever i begge Drengeklasser, og dette Tal kan man nok holde noget nær i den nærmeste Fremtid, og der vil da formentlig Intet være til Hinder for, at begge Klasser gaa sammen i de paapegede Timer, hvad jo alt nu tildels frivillig fin-

der Sted. De bedre Børn ville formentlig heller ikke have nogen Skade af at hjælpe til ved de daarligere, navnlig i Stavning.

ad 2, Anden Pigeklasse vil næppe blive brøstholden med de 30 Timer, da Børnene jo efter Examen flyttes op i denne Klasse fra en anden, hvor der hidtil er læst langt færre Timer, og naar der bliver færre Elever i Klassen, vil dette formentlig i flere Fag i alt Fald kunne opveje de færre Timer.

ad 3, Det viser sig ofte nu, at Forældrene tage deres Børn ud af Skolen om Sommeren, uagtet disse er blottede for al Kundskab, og den Smule, der undertiden har hængt ved om Vinteren, glemmes hos Andre aldeles om Sommeren, da de savner Forudsætninger for selv at tilegne sig nogle Kundskaber i denne Tid saaledes som de Børn, der om Vinteren have gjort god Fremgang og faaet Skolen og Læsning kjær.

ad 4, Hyrdebørn trænge som oftest haardt til at opfriske det Læste fra om Vinteren, og Husbonden vil i Reglen heller ikke have nogen Vanskelighed ved at afse Barnet, naar han har fæstet det under denne Forudsætning, og det er gjort ham til Pligt at lade Barnet søge Skolen.

ad 5, Nu ved man hverken ud eller ind, hvor mange Børn der er, og undertiden hænder det, at man faar opspurgt et Barn, som er langt ude over den skolepligtige Alder, men som dog endnu ikke har begyndt at søge Skolen, lige saa lidt som Forældrene læse med det i Hjemmet.

ad 6, Nu ved man i Reglen ikke, af hvad Grund et Barn bliver hjemme, og man gaar derfor ved Protokolføringen tildels i Blinde, da der sjældent sendes Bud. Paa den antydede Maade vilde Skylden for urigtig Mulktering med større Vægt kunne lægges over paa Forældre eller Værger.

ad 7, At det er heldigt, at Skolen og Hjemmet komme til at staa i det bedst mulige Forhold til hinanden, er jo indlysende, og at det kan naaes paa den foreslaaede Maade tvivler jeg ikke om, da Erfaringen baade her og andetsteds taler derfor.

ad 8, Der gives ikke faa Børn, hvortil der maa anvendes Tvang, og at denne da bør være af en saadan Art, at den virkelig indgyder dem Respekt, behøver her kun at paapeges.

Foranstaaende anbefales d'Herrer til gunstig Overvejelse og mulig kunne de finde Anledning til at fremsætte Ændringsforslag.

Varde, d. 25. Novbr. 1883.

Ærbødigst Kjelst.

Skrivelse til Varde Byraad fra Skoledirektionens Formand:

Som det vil være Byraadet bekjendt, indeholder Skoleplanen for

Varde Borgerskole den Bestemmelse, at de Børn, hvis Forhold hindre dem i stadig Sommerskolegang, i Vinterhalvaaret undervises i en særskilt Klasse af en Vinterlærer. Det er et ikke ringe Antal Børn, paa hvilke denne Bestemmelse finder Anvendelse — efter sidste Indberetning var Børnetallet i Vinterklassen d. 31. Decbr. 1884 47 — og det er en ingenlunde let Opgave for Vinterlæreren at undervise saa mange Børn samlet, der baade staa paa et meget forskjelligt Modenheds- og Alderstrin, men jeg har dog ved at visitere Skolen haft Lejlighed til at erfare, at en moden og prøvet Vinterlærer nok kan magte Opgaven. Derimod maa det vistnok anses for meget uheldigt, at disse Børn i Sommerhalvaaret fordeles i de andre Klasser, som have Hverdagsundervisning, med Tilladelse til at besøge Skolen efter deres Lejlighed, da der selvfølgelig ikke vil kunne være Tale om samme stadige Skolegang som for de Børn, med hvilke de undervises.

Den praktiske Følge heraf turde være den, at Sommerskolen for Vinterklassens Børn væsentlig er uden Betydning. Disse Børn vil vanskeligt kunne føle nogen Lyst til at besøge Skolen i dette Halvaar, da de ikke kunne følge med i Klassen med de andre Børn, som have stadig Skolegang, og Lærerne ville med den bedste Villie næppe kunne bringe dem fremad med en uensartet og spredt Skolegang, som hindrer Sammenhæng i Undervisningen. Børnene have ingen bestemt Forpligtelse til at møde, og ihvorvel de i Reglen opføres blandt Klassens øvrige Børn i Journalen, vil deres Udeblivelse fra Skolen blive henført under »Forsømmelse med lovlig Grund«, hvorfor ogsaa Procenten af disse Forsømmelser naa en Størrelse, som er ukendt i nogen anden af Provstiets Skoler. Denne Ordning turde ogsaa være Aarsag til, at Børn fra andre Skoledistrikter, som have Sommertjeneste i Varde, i Reglen slet ikke besøge Skolen.

Jeg maa i den Anledning henstille til Byraadets Overvejelse, om det ikke maatte være nødvendigt, for at sikre disse Børn nogen Undervisning i Sommerhalvaaret, at de ogsaa i dette som i Vinterhalvaaret undervises i en særskilt Klasse med Forpligtelse til at møde bestemte Dage, i hvilken Klasse da tillige tjenende Børn fra andre Skoledistrikter maatte indmeldes. Selv om Undervisningen i denne Klasse maatte indskrænkes til 1 à 2 Dage ugentlig, vilde det være at foretrække for den nuværende Ordning og Kundskaberne fra Vinterhalvaaret nogenlunde kunne vedligeholdes, ligesom Undervisningen vilde blive i Overensstemmelse med Ordningen for samme i mange Skoler, hvor Børnene havde lignende Forhold, f. Eks. Skolen paa Nørremark. Det vilde i saa Fald være heldigt, om Klassen kunde faa samme Lærer, som underviser i Vinterklassen, der jo saa maatte betales særskilt herfor, men Bekostningen vilde formodentlig blive

meget ringe, hvorfor jeg tillader mig at anmode Byraadet om at tage Spørgsmaalet under Overvejelse.

Skads m. fl. Herreders Provsti, d. 22. April 1885.

Chr. Valeur.

Ved Tilbagesendelsen af vedlagte Skrivelse fra Provst Valeur angaaende en foreslaaet Ordning af Sommerundervisningen ved Byens Borgerskole skal Skolekommissionen tillade sig at erklære, at vi fuldeligen kunne samstemme med Provsten i hans Udtalelser om det uheldige ved den nuværende Ordning af Sommerundervisningen og maa anse en Ording som den foreslaaede for meget heldig og i høj Grad gavnlig for Undervisningen. Man tillader sig derfor paa det Bedste at anbefale denne Sag til det ærede Byraad.

Varde Skolekommission, 18. Maj 1885.

C. Luplau. Søren Thomsen. Jens Thomsen.

Borgmesteren og Byfogden i Varde,
Herredsfogden i Øster og Vester Herreder.

Varde, d. 11. Juni 1885.

Ved herved at tilbagesende vedlagte Skrivelse fra Provst Valeur betræffende en delvis Omordning af Sommerundervisningen ved Borgerskolen her i Byen, ledsaget af Skolekommissionens derover afgivne Erklæring, skal jeg tjenstlig meddele, at Byraadet i dets Møde d. 1. d. M. med Hensyn til denne Sag har vedtaget følgende:

»Byraadet tiltræder Tanken om Undervisning af Hyrder i Sommerhalvaaret med 1 Dag ugentlig foreløbig i 1 Aar, og anmoder iøvrigt Skolekommissionen om at fremkomme med formuleret Forslag til Sagens Gjennemførelse«.

I Henhold hertil anmodes Skolekommissionen om at fremkomme med det af Byraadet begjærte Forslag, og forventer Bilagene dermed remitterede.

I Borgmester Kalkos Frav.

H. Andresen, konst.

Til Skolekommissionen, Varde.

Foranstaaende 3 Skrivelser (fra Provsten af 22. April, Skolekommissionen af 18. Maj og Byraadet af 11. Juni) leveres mig af Pastor Luplau d. 17. Juni 1885 med mundtlig Anmodning om at ville udarbejde et Udkast til det af Byraadet begjærede Forslag. Jeg satte dem, efter at have taget en Afskrift af dem, i Cirkulation imellem Lærerne og Lærerinderne den 26. Juni 1885.

V. Larsen.

ORIENTERING VEDR. 1856—1880

I dette tidsrum paa ca. 25 aar er det øjensynlig, at faget religion indtager en fremragende plads, baade i den planmæssige daglige undervisning, ved de almindelige oprykningsprøver og ved de saakaldte »udskrivningsprøver«, som blev afholdt, naar der var særlig anledning dertil, f. eks. naar en 13-aarig elev skulde i lære i løbet af skoleaaret. De tilsynsførende autoriteter, specielt skolekommissionen, lagde stærk vægt paa, at eleverne blev godt funderet i »den kristelige børnelærdom«. I adskillige tilfælde blev det paalagt en dreng eller pige at søge skolen i religionstimerne i et halvt eller et helt aar, efter at den øvrige skolegang var ophørt.

Dernæst lægger man mærke til, at der var mange »ulovlige« forsømmelser. Skolekommissionen var nidkær og fandt ofte anledning til at mulktere. Som følge deraf blev der hyppigt ved kommissionens møder forelagt ansøgninger fra fædre, som begærede fritagelse eller nedsættelse af ikendte skolemulkter, men saadanne begæringer blev som regel afslaaede.

For det tredie skinner det tydeligt igennem, at lærernes økonomiske forhold var kummerlige, ofte paa sultegrænsen. Næsten enhver lærer og lærerinde maatte bestandig være paa udkig for at tjene noget ved ekstra arbejde udenfor skolen. Navnlig de lærere, som var forsørgere, havde knappe kaar, hvilket bl. a. gav sig til kende i deres klædedragt. Nødraab fra forarmede lærerfamilier fandtes ofte i aviser eller lærernes fagblad. Skolekommission og byraad fik ikke sjældent en ansøgning fra en lærer eller lærerinde om et beskedent løntillæg af midlertidig art. Overfor saadanne ansøgninger var myndighederne næsten altid imødekommende. Forholdene paa landet, f. eks. ved Tinghøj skole, var lidt bedre. Der var jo tjenestebolig og en skolelod, eller i hvert fald en have, saaledes at læreren kunde avle nogle kartofler og grønkaal. Lidt hønsehold, en ko, et faar eller en gris var der maaske ogsaa mulighed for. De mest energiske lærere dyrkede biavlen, som kunde give et godt bidrag til familiens ernæring.

De private skoler spillede en særlig rolle i tidsrummet fra 1856—1880. Ikke blot i Varde, men ogsaa i andre købstæder var der smaa private skoler. De fleste af dem bestod kun af en enkelt stue, som kunde rumme en halv snes børn eller lidt flere. Den, som paatog sig undervisningen, var ofte lidet »kvalificeret« efter nutidens maalestok, og hjælpemidlerne var primitive eller savnedes. Der blev givet vejledning i dansk (stavning og læsning), regning og lidt skrivning, hvis pladsforholdene tillod dette. Pigerne lærte at stoppe, strikke og sy. Til afveksling blev der læst en historie, fortalt even-

tyr eller sunget. Skolekommissionen saa med en vis sympati paa disse private skolers virksomhed, især naar der kun var tale om børn under den skolepligtige alder. For de børn, som var skolepligtige, forlangte kommissionen dog indsendt forsømmelseslister. Det var ingen hemmelighed, at en privat »skoleholder« ikke altid tog det saa nøje, om lille Peter eller Marie mødte regelmæssigt til timerne, naar bare de fastsatte skolepenge blev betalt. Det var i hvert Fald svært at sige bestemt nej, naar barnets mor kom og bad om, at en elev maatte faa fri et par dage paa grund af »sygdom i hjemmet« eller en anden god motivering. Et barn paa 7—9 aar kunde jo ofte være til nytte i hjemmet i de tider, da man ikke havde telefon eller andre af de moderne hjælpemidler. En overgang var der ikke mindre end 9 (ni) private skoler, men de fleste var som sagt kun smaa.

I et referat fra et møde i skolekommissionen (31. decbr. 1856) hedder det: »I de private skoler, der forberede børn til optagelse i den større skole og fortjene en gunstig omtale, gaae kun faa børn i den skolepligtige alder, nemlig hos jomfru Nissen 9 drenge og 7 piger, hos Madam Tutein 3 drenge og 4 piger. 5 piger undervises i forældrenes huse af lærerinder.«

Endnu en enkelt ting maa jeg henlede opmærksomheden paa, nemlig den saakaldte »Hyrdeklasse«. I mange smaaborgeres hjem var der en flok børn, som jo alle skulde have føde og klæder, saa det kunde nok knibe til tider »at holde hundene fra døren«. Den sociale forsorg var kun lidet udviklet, familiefaderens fortjeneste ofte utilstrækkelig, særlig hvis han faldt for fristelsen, der lurede i de mange smaa beværtninger, som byen var spækket med. Derfor maatte mange drenge ud paa landet i »Hyrdetjeneste« i sommerhalvaaret, og i den tid fik de saa at sige ingen regelmæssig skolegang. Adskillige bønder var dog humane nok til at lade saadan en »Hjore« gaa til skolen en halv dag om ugen, men da drengen havde været på tæerne fra den tidlige morgenstund, sad han som oftest og halvsov i skolen. Det skal tilføjes, at disse drenge jo fik frisk luft, rigelig sol og god ernæring: brød, vandgrød, kartofler og stegt flæsk. Derfor blev mange af dem store og stærke. Naar de kom tilbage til deres hjem i byen, blev de naturligvis sat i »hyrdeklassen«, hvor man saa søgte at opfriske, hvad de tidligere havde lært af religion, skrivning, læsning og regning. Resultaterne var smaa, især hvis læreren ikke magtede at holde nogenlunde god disciplin. Dette var en meget vanskelig opgave, bl. a. fordi der var adskillige brøsige og haandfaste knægte, som ikke tog skolearbejdet særlig højtideligt. En stor dreng, Peter T., tog saaledes engang spanskrøret fra en særdeles voksen lærer (hr. K.) og brækkede det i stumper og stykker. Der var paa den tid flere tobaksfabrikker i Varde, og der søgte hyrdedrengene

arbejde om vinteren. Der kunde de tjene en god skilling, for de havde lært at bestille noget.

DAGSORDEN FOR BYRAADSMØDET DEN 7. JULI 1884:

Gavebrev fra Overlærer Larsen, hvorved der skænkes Skoleklassen, under visse Betingelser og Forudsætninger, 10,000 Kr. Redaktionen af »Varde-Posten« omtaler Gaven, men finder, at det er en »prosaisk« Anvendelse, at Pengene bliver anvendt til nye Kakkelovne i Borgerskolen og Forpanel sammesteds foruden til Opførelse af et Gymnastikhus. I Stedet for foreslaar Bladet, at der stiftes et Legat — »forsaavidt Overlærerens Tilladelse dertil kan erhverves« — »Hvad om Renten af de 10,000 Kr. i sin Tid blev anvendt til Konfirmationsudstyr for flittige og uformuende Børn af Borgerskolen?« slutter Redaktøren.

»Varde-Posten« for 19. Febr. 1885:
Gave til Kommunen. I Byraadets Møde iaftes meddeltes det, at Overlærer Larsen yderligere har skænket Kommunen 5,000 Kr. til Gymnastikhuset, da det er oplyst, at dette ikke kan blive tidssvarende med de forhaandenværende Midler. Byraadet modtog med levende Paaskønnelse Gaven og andrager om Ministeriets Approbation til at modtage samme.«

»Varde-Posten«, den 4. Maj 1886: Varde Skolevæsen. Under 30. f. M. er Førstelærer ved Borgerskolen i Varde, cand. theol. V. A. Larsen efter hans derom indgivne Ansøgning afskediget med Pension fra April Maaneds Udgang at regne. —
Paa den østlige gavl af »den gamle gymnastiksal« findes en marmorplade med en inskription vedr. overlærer Larsens storstilede gaver til Varde by. Tidens tand har gjort denne indskrift ganske ulæselig. Den burde opfriskes snarest muligt. — Han var i Varde byraad i 12 aar.
Overlærer V. A. Larsen blev født 28. august 1817 i Odense (St. Knuds sogn) som søn af gæstgiver Frederik Larsen og hustru Karen Theylgaard. Paa grund af sine gode evner og faderens økonomiske velstand fik han lov til at studere og demitteredes fra Odense Cathedralskole til Universitetet, hvorfra han i aaret 1841 tog teologisk embedseksamen. Derefter var i 15 aar huslærer hos forskellige adelige familier, hvorefter han ansøgte om stillingen som førstelærer ved Varde kommunale skolevæsen. Der var kun tre »Supplikanter«, og cand. Larsen fik embedet. Han ledede skolen paa en stilfærdig og dygtig maade. Hans hovedfag var religion og engelsk, og hans løn

var til at begynde med: 50 td. byg efter kapiteltakst, 300 rigsdaler og 50 rigsdaler til brændsel samt fri bolig i den ny skolebygning. —

Under krigen i 1864 blev overlærer Larsen sammen med 9 andre af byens bedste mænd ført til Rendsborg af tyskerne som en slags gidsler. Herom fortælles i »Varde Bys Historie« (skrevet af nuværende landsarkivar i Odense, hr. Lindberg Nielsen) bl. a. følgende:

»I 1864 kom de første Fjender til Varde den 13. Marts, en prøjsisk Løjtnant og 24 Mand, der skulde tømme de offentlige Kasser. Hos Byfogeden fandtes intet; Kassebøgerne undersøgtes for at se, om de stemte med Beholdningen. Toldoppebørselskontrollør Godskesen blev derimod arresteret, fordi man beskyldte ham for at have stukket Toldvæsenets Kassebeholdning til Side, hvilket ogsaa var rigtigt; men han reddede sig dog og blev inden længe løsladt.

I Midten af Marts blev en Del jydske Amtmænd og Byfogeder, deriblandt Byfoged Bagger fra Varde, kommanderet til Kolding for at forhandle med General Wrangel om Rekvisitioner til den tyske Hær. Men da de viste sig uvillige til at gaa ind paa de stillede Fordringer, blev de den 16. Marts arresteret og ført til Rendsborg.

Den 1. Maj ankom der til Varde 500 Østrigere, der efter Ordre af General Wrangel forlangte 25,000 prøjsiske Daler til Dækning af Skade, som tilføjedes tysk Ejendom ved den danske Blokade og Opbringelse af Skibe. Da Kommunalbestyrelsen ikke kunde eller vilde tilvejebringe dette Beløb, blev Borgerrepræsentanterne og sammen med dem et Par andre Borgere anholdt. Samme Dag blev de ført bort og ankom den 4. Maj til Rendsborg, hvor Byfoged Bagger endnu befandt sig. Allerede den 5. Maj blev de vardensiske Borgere dog givet fri. Den 9. Maj blev der sluttet Vaabenstilstand, og Dagen efter blev derfor ogsaa Embedsmændene sat paa fri Fod.«

I »Fyns Stiftstidende« for 16. februar 1892 findes følgende annonce: »Vor kjære Morbroder, fhv. Overlærer i Varde, Cand. theol. V. A. Larsen, døde igaar.

Odense, den 15. Februar 1892.

Paa mine Søskendes, øvrige Slægt og egne Vegne,

Frederik L. Hey.«

DEN PRIVATE REALSKOLE I VARDE

eksisterede fra 2. sept. 1879 til august 1902. Den blev langt den betydeligste af de mange private skoler, som har været i byen.

I en gammel protokol forefindes en god beretning om denne skoles oprettelse og virksomhed fra først til sidst, om dens afhængighed af byraadet og om dens samarbejde med det kommunale skolevæsen,

der paa forskellig maade havde en væsentlig indflydelse paa realskolens drift.

Efter nævnte protokol skal der i det følgende gives en del oplysninger, lige fra dens oprettelse og indtil den blev overtaget af Varde kommune i aaret 1902:

»Varde Realskole, som begynder sin Virksomhed den 2. Septbr. 1879, er oprettet med det Formaal at bibringe *Drengebørn* en fyldigere Undervisning end den Kommuneskolen er i Stand til at give og har til den Ende sat sig som Maal: »*Den højere Præliminair-Examen*«.

Dette Maal kan imidlertid ikke naaes før efter Starten eller længere Tids Forløb, alt eftersom Omstændighederne stiller sig, hvorfor foreløbig kun fastslaaes, at Eleverne i Almindelighed ved Udgangen af Skolen i Konfirmationsalderen kunne underkaste sig den saakaldte Præliminair-Examen af lavere Grad.

Undervisningen ledes foreløbig af 2 Lærere, nemlig:

Hr. Skoleforstander Laage og Hr. Lærer Jakobsen. Disse Læreres Lønning er det første Aar 1600 Kr. til Hr. Laage og 1000 Kroner til Hr. Jakobsen. Opnaar Skolen i det første Aar de forventede offentlige Tilskud, tillægges Lærerne i det andet Aar 100 Kr. hver, ligesom det fastslaaes, at hvis Skolen gradvis udvides, og Tilskud som Følge deraf kunne antages at tilflyde i Forhold derefter, saa nyde de 2 antagne Lærere et aarligt Tillæg til deres Løn af 100 Kr., indtil Forstanderens Løn har naaet Maximum af 2000 Kr. og Anden-lærerens 1400 Kr. — Lærerne ere bundne til Skolen fra 1. Sept. 1879 til samme Tid 1880, og Fratrædelse kan efter den Tid kuns finde Sted for Forstanderens Vedkommende med et halvt Aars Opsigelse fra en af Siderne.

Børnene tænkes delte i tre Klasser foreløbig, dog saaledes, at første eller yngste Klasse har alle Timer (omtrent 28 ugentlig) fælleds med anden Klasse, som foruden disse Fællestimer har flere (omtr. 7) særskilte Timer (altsaa ialt omtr. 35 Timer). Tredie Klasse tænkes undervist omtr. 36 ugentlig. Lørdag Eftm. er alle Klasser fri.

Skolepengene ere henholdsvis 5, 6 og 7 Kr. maanedlig, der opkræves maanedsvis forud. Moderation i Betalingen finder foreløbig kun Sted, naar tre Børn fra et Hjem søger Skolen.

Efter den lagte Plan vil Fag-Fordelingen være følgende:

Yngste Klasse: Religion, Dansk, Retskrivning, Regning, Skrivning, Fædrelandshistorie, Verdenshistorie, Geografi, Naturhistorie, Tegning, Sang, Gymnastik.

Mellemklassen: som yngste Klasse og desuden Engelsk, Tydsk, Geometri.

Øverste Klasse: Religion, Dansk, Tydsk, Engelsk, Fædrelands-

historie, Verdenshistorie, Geografi, Naturhistorie, Naturlære, Regning, Arithmetik, Geometri, Skrivning, Tegning, Sang, Gymnastik. Fransk optages ikke som tvungent Fag, saalænge Forberedelse til den store Præliminair-Examen ikke finder Sted. Derimod giver Forstanderen *indenfor* Skoletiden og for særlig Betaling Undervisning deri til de af Skolens Elever, som maatte ønske det.

Hvert Aar umiddelbart før Sommerferien afholdes offentlig Examen.

Til at styre Skolens oeconomiske Anliggender, saavel som til at have Indseende med Skolens Fremgang vælges et Skoleraad paa 5 Medlemmer. 2 Gange aarlig sammenkalder Skoleraadet en Generalforsamling af Børnenes Fædre eller Værger. Skolens Regnskab aflægges en Gang aarlig i Løbet af Sommerferien og overgives til en Revisor.

Denne Skoleplan godkjendtes af Generalforsamlingen den 29. August 1879.

Viktor Brorsen.

OM VARDE REALSKOLES OPRETTELSE

I Varde og Omegn havde man i flere Aar følt Savnet af en Skole, som kunde give Drengebørn en fyldigere Undervisning end den, Kommuneskolen bød, men desuagtet vare de stedlige Forhold i Varde af den Beskaffenhed — saalænge Kommuneskolens betalende Afdeling bestod — at man ikke kunde gøre sig Haab om, at en Realskole der kunde trives. Som Følge deraf indskrænkede man sig til Oprettelsen af mindre Privatskoler, af hvilke den sidste, som bestod indtil Realskolens Oprettelse, talte 16 Elever, der undervistes af en Lærer.

Kravet til fyldigere Undervisning end den saavel Betalingsskolen som Privatskolerne gav, blev imidlertid stadig større, saa meget mere, som man saa, at andre Byer af Vardes Størrelse allerede ved det private Initiativ havde blomstrende Realskoler i Gang.

Medens man saaledes tog under fornyet Overvejelse, hvorvidt en Realskoles Oprettelse skulde forsøges eller ikke, indtraadte en Begivenhed, som syntes at begunstige Planen. Denne var Byraadets Bestemmelse om at nedlægge Betalingsskolen og saaledes uden Betaling gjøre Undervisningen ens for alle Børn, som søgte Kommuneskolen. Nævnte Beslutning lod formode, at Tidspunktet var kommet til Oprettelsen af en fuldstændig Realskole.

Efter Tilskyndelse fra Flere indbød derfor Kjøbmand Viktor Brorsen en Del Mænd til et Møde, som holdtes hos Gjæstgiver Damkjær den 16. Febr. 1879 for at foreslaa en Realskole oprettet her i Byen.

Indbydelsen strakte sig til 53 Familiefædre, af hvilke omtrent Halvdelen gave Møde. Der var god Stemning for en Realskoles Oprettelse, og et Udvalg blev nedsat til Planens Iværksættelse.

Udvalget kom til at bestaa af følgende 6 Medlemmer:

Kjøbmændene Viktor Brorsen og Søren Thomsen, Avlsbruger B. Jensen, Sagfører Harck, Apotheker Nielsen og Vognfabrikant Danielsen, hvilket Udvalg senere forøgedes med Kjøbmand Peder Thomsen.

Udvalget, som konstituerede sig med Brorsen som Formand, tog øjeblikkelig fat paa Sagens Fremme. Den Opgave, det havde at løse, bestod i:

1. at skaffe et tilstrækkeligt Antal Elever til mindst 2 Klasser, af Forældre, som var villige til at betale de med deres Børns Undervisning i Realskolen forbundne større Udgifter.

2. at træffe et heldigt Valg af en Forstander. Andenlæreren havde man til Raadighed fra den foran nævnte private Drengeskole,

3. at finde et passende Lokale samt sørge for fornødent Skolemateriel, Alt paa en passende, tidssvarende og saa lidet bekostelig Maade som muligt.

Det første Spørgsmaal lod sig løse derved, at samtlige 16 Drenge fra den private Drengeskole overgik til Realskolen, og de Øvrige tilvejebragtes efter en Del Besvær ved, at man nedsatte Optagelsesalderen til 7 Aar.

Med Hensyn til Valget af Forstander, da fik Udvalget ad privat Vej Anvisning paa Hr. Lærer Laage i Herning, som antoges, efter at man havde erholdt de mest fortrinlige Vidnesbyrd om hans Kvalifikationer.

Tilvejebringelsen af et Lokale stod nu paa Dagsordenen, og Løsningen af dette Spørgsmaal voldte en Del Ulejlighed, da man intet Sted kunde træffe et saadant, som tilfredsstillede de Fordringer, Udvalget absolut maatte stille, uden at Bekostningen blev for stor. Endelig lykkedes det at formaa Murermester C. Lyhne til at indrette et Lokale i Nikolajkirkestræde, stort nok til 2 Klasser, og afdelt i saadanne paa en saadan Maade, at man under de givne Omstændigheder kunde bruge det. Til Lokalet hører en passende Lege- og Gymnastikplads, samt Brændselsrum og Retirade. Lejemaalet er sluttet for 3 Aar for en aarlig Leje af 300 Kroner, i hvilken Betaling Ejeren er pligtig at holde Skolestuerne rene, samt at lægge i Kakkelovnene hver Morgen i den Tid disse benyttes.

Som foran anført havde Udvalget saaledes paa en Maade sikret Realskolens Oprettelse, men da det stod Udvalget klart, at Betingelsen for Realskolens Udvikling var afhængig af offentlige Tilskud, saa indgave vi i Sommerens Løb et Andragende til Varde Byraad

om et Tilskud for det første Aar af 500 Kroner, idet vi tilbød Kommunen Fripladser til begavede, fattige Børn for det halve Beløb. Naar dette Beløb bevilligedes, var det Tanken ogsaa at ansøge Regjeringen om 1000 Kr. og Amtsraadet om 500 Kroner.

Sagfører A. Harck

Paa Grund af de i Byraadet svævende Forhandlinger om det offentlige Skolevæsens Omordning, blev dette Tilskud hverken bevilliget eller nægtet, men udsat til senere Afgjørelse, hvorfor Udvalget saa sig i den Nødvendighed, for at klare de for Haanden værende Udgifter, at stifte et Laan paa 500 Kroner i Spare- og Laanekassen for Varde og Omegn, for hvilket Laan undertegnede Udvalg personligt hæfter.

Efter at nærværende Udvalg for Realskolens Oprettelse paa Generalforsamlingen den 29. August havde aflagt denne Redegjørelse for vor Virksomhed og gjort Forsamlingen bekjendt med Skoleplanen, berammedes *Skolens Aabning til den 2. Sept. (1879),* hvorefter vi fratraadte for ifølge Skoleplanen at give Plads for et Skoleraad.

Viktor Brorsen. A. Harck. Søren Thomsen. B. Jensen.

REFERAT I RIBE AMTS TIDENDE:

Varde Realskole indviedes imorges (2.9.1879) med en smuk lille Højtidelighed i Overværelse af de indmeldte Elever og disses Forældre. Efter Sangen »Syng med os baade Mark og Skov« talte Kjøbmand V. Brorsen saaledes:

»Mit første Ord ved denne Skoles Indvielse er et hjerteligt Velkommen til Lærere og Børn, et hjerteligt Velkommen til alle de Ældre.

Det er en højtidelig Anledning, som har samlet os her, men store Forhaabninger knytter sig ogsaa til det Værk her skal øves. Børnene er Forældrenes dyreste Skat; det maa derfor ligge kristelige Forældre paa Sinde at give deres Børn en saa omhyggelig Opdragelse som mulig. Men til at naa dette Maal hører, at Barnet, gjennem en i kristelig Aand ledet Undervisning, paa en fattelig og tiltalende Maade sættes i Stand til at erhverve de Kundskaber, dets Forstandsevner tillade det at modtage; men hvormange Forældre have ikke her, saavel som andre Steder maattet beklage, at de stedlige Forhold ikke bød en saa fyldig Undervisning, som de for deres Børn

saa gjerne ønskede. Den Skole, som idag begynder sin Virksomhed, og hvis Formaal er at bibringe Drengebørn en videregaaende Undervisning end Kommuneskolen er i Stand til, haabe vi vil afhjælpe det saa længe følte Savn. Vi haabe, at den, rekrutteret fra By og Land, fra Rige og Fattige, Store og Smaa, maa opfylde alle de Forventninger, som til den ere knyttede. Men Betingelsen herfor er, at Skolen omfattes med Interesse og Kærlighed, ikke alene af Lærere og Børn, men ogsaa af Forældrene. Den Mand, i hvis Haand Skolens Ledelse er lagt, har et godt Vidnesbyrd fra sin tidligere Virkekreds som Bestyrer for Herning Realskole. Det er min fulde Overbevisning, at den Gjerning, han her er kaldet til, vil blive røgtet med Kjærlighed, Flid og Nidkjærhed, saa jeg ikke betvivler, at det vil lykkes ham her, ligesom hist, at vinde Børnenes Kjærlighed og Forældrenes Tillid. For Hr. Jakobsens Vedkommende nærer jeg det samme Haab.

Nu et Ord til Eder, I kjære Børn, for hvem Skolen er oprettet. Gid I altid ville mindes, at Betingelsen for Eders Fremgang her er afhængig af Eders Flid, Lydighed og Opmærksomhed; er afhængig af, at I, saavel i Skolen som hjemme, med Lyst og Iver røgte Eders Kald. Naar I saa i Forbindelse dermed vise Eders Lærere den Ærefrygt og Ærbødighed, de have gyldigt Krav paa, saa er det mit Haab, at I ikke vil betragte Skolen som et tvungent Opholdssted, men tværtimod et Sted, I søge af Kjærlighed og Lyst. Til Skolens Udvikling, og for at den kan naa sit Maal, maa Forældrenes Medvirkning ikke savnes; thi kun naar en inderlig Vekselvirkning finder Sted mellem Skolen og Hjemmet, kommer Skolegjerningen paa det rette Spor.

Maatte da Varde Realskole udvikles i den Aand, som dens Oprettelser tilsigter! Maatte den altid blive styret i en kristelig, fædrelandssindet og vækkende Aand, og gid der fra den i Tidernes Løb maa udgaa en Flok af Ynglinge, som i de forskellige Forhold i Livet, i Kommune og Stat, maa være en Pryd for Samfundet.

Med disse Ord være Varde Realskole indviet.«

Efter Sangen »Hvad Solskin er for det sorte Muld, er sand Oplysning for Muldets Frænde«, talte Bestyreren, Laage, og bemærkede, at i Navnet *Real*-Skole laa der en Antydning af, at Skolen vilde meddele Kundskab om det Reale, det Virkelige eller Haandgribelige, men bagved det Haandgribelige laa der en anden lige saa stor Virkelighed, Idéverdenen, som ikke maatte glemmes. Men for at naa et Udbytte var Arbejde nødvendigt, først og fornemmelig fra Lærerenes Side, et Arbejde, der er udtrykt i de Ord, der er sagt om Morten Børup: »Han giver dem Visdoms Kærne, men Skallen knækker han selv.« Skete det, da ville ogsaa Eleverne faa

Lyst til Arbejdet, og deres Arbejde er ganske nødvendigt, for at et Udbytte kan naas. Det glædede ham, at han havde fundet stor Interesse for Skolen hos Alle, med hvem han havde talt, og han haabede, at Skolen skulde arbejde saaledes, at denne Interesse vilde vedvare.

»Altid frejdig, naar du gaar« blev derefter afsunget, hvortil Kjøbmand Søren Thomsen knyttede Ønsket om, at der stedse her maatte blive arbejdet med Frejdighed, i hvilken Retning han havde det bedste Haab, baade naar hensaas til Lærerne og Elevernes Hjem. Han var overbevist om, at en god, sædelig, alvorlig Aand vilde komme til at raade i Skolen.

Der sluttedes med Sangen »Alt staar i Guds Faderhaand«, hvorefter den egentlige Skolegjerning tog sin Begyndelse.

15.10.1879. Varde Byraad afholdt i Aftes et Ekstra-Møde.

»Det overdroges Skolens Lærere at fremsætte Forslag til Ændringer i den tidligere indsendte, men nu tilbageholdte Plan angaaende den fremtidige Ordning af Skolevæsenet. Ændringen vil væsentlig komme til at dreje sig om Fagenes Antal og Fordeling, da man ikke kan fravige Fordringen om Bibeholdelse af Klasseantallet (10) og Lærerkræfternes Forøgelse med en Lærerinde. Der førtes om denne Sag en længere Forhandling, under hvilken dog intet væsentlig Nyt fremkom.«

6. Jan. 1880.

Skolekommissionen indstiller Lærer Marke til Konstitution i Franzens Embede, Skalbjerg i Petersens, Obel som Kordegn og Frøken Christine Franzen som Organist i Vakancen.

Byraadet gik ind paa en Konstitution af Marke og Skalbjerg, dog saaledes, at de konstitueres som Lærere paa yngste Gage og ikke i nogen bestemt Lærers Plads. Om Besørgelsen af Kordegn- og Organistforretningerne blev Intet vedtaget.

Der udspandt sig en længere Debat om Hensigtsmæssigheden af at udskille Kordegn- og Organistembedet fra Skolen, da denne formentlig lider ved, at den Lærer, som forener Bestillingen med Lærerembedet, af og til maa forsømme Timer i Skolen. Det vedtoges at gjøre et Forsøg paa at faa Embedet sondret fra Skolen.

Ved Folketællingen d. 1. Febr. 1880: 3500; til Smlg. var der i 1870: 2570, altsaa en Tilvækst paa 930.

I en længere Artikel: »Noget om vort Skolevæsen« i Ribe Amts-Tidende for 24.2.1880 kritiserer »En Ven af Almue- og Realskolen«, at Byraadet opretholder en Betalingsskole, naar der er etableret en Realskole, i hvilken Byen kunde betinge sig visse Fripladser til flinke Elever, dersom man gav denne Realskole et rimeligt Til-

skud. — I Bladet for d. 28. Febr. blive. Kritikken imødegaaet af en anden anonym Indsender. — I Bladet for 1. Marts skriver Varde Realskoles Bestyrer, Otto F. B. Laage, om Realskolen og eventuelle Fripladser, idet han henviser til Skoleforhold i Byerne Skive, Lemvig, Herning og Holstebro.

Varde, den 5. Marts 1880: Skolesagen. Ved et igaar Aftes af Byraadet og Skolekomm. afholdt Fællesmøde, der overværedes af en halv Snes Tilhørere, lykkedes det endelig at bringe den i en Aarrække førte Forhandling om Skolesagen ind i et Spor, der lover en snarlig Afgjørelse af Spørgsmaalet, og ovenikjøbet en Afgjørelse, som tør antages at være almindelig tilfredsstillende for alle i Sagen interesserede Parter. Den af Lærerne udarbejdede Plan for Skolens fremtidige Virksomhed forelaa til Forhandling og viste sig at være i nogenlunde Overensstemmelse med den saakaldte ældre Plan (Ophævelse af Betalingsskolen og Overførelse af dennes Undervisning til samtlige skolesøgende Børn), dog med noget Hensyn til Biskoppens bekjendte Ytringer om Indskrænkning af Sprogundervisningen osv. Det lykkedes imidlertid Skolekommissionens Medlemmer at faa foretaget saadanne Ændringer i Lærernes Plan, at denne, uagtet Byraadets Flertals Ønsker om at forlade den ældre Plan, dog ligner hin, paa en Ubetydelighed nær, som den ene Draabe Vand den anden. Vi lykønske de paagældende Myndigheder til det opnaaede Resultat, over hvilket der saavel i Raadet som blandt Tilhørerne syntes at være almindelig Glæde. Efter den nu af Byraadet foreløbig givne Plan vil der blive ydet Børnene i Kommunens Skole en Undervisning, som endog tør betegnes som ganske fortrinlig og mere fyldig end den, der ydes i de fleste af Landets Kommuneskoler, og det er derfor at haabe, at det vil lykkes Raadet at føre Sagen over alle Skjær, ogsaa de, som det maa formodes, at Hs. Højvelbaarenhed Biskoppen efter sit tidligere Standpunkt rejste.

Da Skolesagen saa ofte har været omtalt, er det en Selvfølge, at Forhandlingen ikke frembød synderlig Nyt, og vi skulle derfor ikke give noget særlig Referat af den, men kun fremhæve Et og Andet, som kan have Interesse. Skolekommissionens Medlemmer, Jens Thomsen og Neidhardt, holdt ubetinget paa at vende tilbage til den tidligere Plan og forlangte dette tilført Protokollen, men efter det Resultat, man opnaaede til Slut, maa det anses som givet, at disse nu ogsaa høre blandt de Tilfredse. Lærernes Plan vil ikke blive billigere for Kommunen, snarere lidt dyrere end den første Plan. En til Forslaget knyttet Timetabel, hvorefter Lærerne vilde faa omtr. 33 Timers ugentlig Undervisning istedetfor de lovbefalede

36 Timer, ændredes til 36 Timer i Vinterhalvaaret og 34 Timer (i de tre af Klasserne) om Sommeren, og det var ved de saaledes tillagte Timer, at Planerne bleve omtrent enslydende. Det undrer os iøvrigt, at man ikke fastholdt 36 Timer Aaret rundt for Lærerne, da det dog er rimeligt, at naar de faar Betaling derfor, de ogsaa udføre det lovbefalede Antal Timer; der kan sandelig være Brug nok for al den Undervisning, der kan tilflyde Børnene, og 6 Timers dagligt Arbejde den ene Dag med den anden, kan godt holdes ud, uagtet et enkelt Medlem rigtignok syntes, at det var haardt nok for Lærerne. Overlæreren erholder som hidtil 3 Timers ugentlig Undervisning mindre end de andre Lærere som Erstatning for de med hans Embede forbundne Forretninger. En af Lærerne vil blive ombyttet med en eksamineret Lærerinde, og Lærerpersonalet vil saaledes herefter komme til at bestaa af:

1 Overlærer,
4 fast ansatte Lærere,
1 eksamineret Lærerinde,
1 Vinterlærer,
I Lærerinde i Haandgjerningsskolen og
1 do. i Pogeskolen.

Undervisningen i Haandgjerningsskolen, som hidtil har været en frivillig Sag, vil for Fremtiden blive et tvungent Fag for samtlige skolesøgende Pigebørn.

Det bifaldtes, at Forsømmelser i 5. Drengekl. og 3. Pigekl. ikke mulkteres, men bevirke Nedsættelse til en lavere Klasse eller til Vinterklassen, naar Forsømmelserne i en Maaned have naaet et vist Antal Dage, med Hensyn til hvis Bestemmelse man ønskede at høre Lærernes Erklæring.

Hvis Antallet af Børn i hele Skolen skulde stige med 35 over det Antal (350), hvorpaa Lærernes Plan er baseret, vil der være at oprette en ny Klasse. (Skolen er i dette Vinterhalvaar besøgt af 336).

Efter at disse Ændringer til Lærernes Plan var vedtagne, hævedes Mødet.

— Efter at Skolekommissionen var fratraadt, vedtog Byraadet med alle Stemmer mod Neidhardt at yde et Tilskud af 500 Kr. til Realskolen for indeværende Aar. Et Forslag om at betinge Tilskudet af, at Kommunen straks fik Fripladser for Beløbet, forkastedes med 5 St. mod Neidhardt, Tarp og Hansen.«

R.A.-T. for 8. Marts 1880. Realskolens Bestyrelse har tilbudt Byraadet tre Fripladser for det i sidste Byraadsmøde bevilgede Tilskud, skjøndt Byraadet ikke havde knyttet nogen Betingelse til Bevillingen for det første Aar.

3.4.1880. Ved Borgerskolen i Varde er Embedet som Fjerdelærer ledigt. Embedets Reguleringssum er 1066 Kr. Indtægterne ere: Pengeløn 300 Kr.; 50 Tdr. Byg efter Kapitelstakst; Brændselspenge 40 Kr.; Skolepenge ca. 50 Kr. Bolig for en ugift Lærer. Ansøgning om dette Embede sendes i Løbet af 6 Uger til Provst Valeur, Guldager Præstegaard.

12.4.1880. Lærerbeskikkelse. Under 16. f. M. har Skoledirektionen for Skads m. fl. Herreder kaldet Lærer paa yngste Gage ved Varde Borgerskole, N. P. Kjelst, til Lærer paa ældst Gage ved samme Skole.

Den 14.5.1880. Udgifterne til Skolevæsenet i Varde og Ribe stiller sig iflg. de paa Skoleudvalgets Foranstaltning udgivne statistiske Oplysninger saaledes:

Varde har 3,500 Indbyggere, De aarlige ordinære Udgifter til Skolevæsenet gjennemsnitlig i de tre sidste Aar andrage 9,133 Kr.; pr. Individ bliver det 2 Kr. 30 Øre. Gjennemsnitsantallet af skolepligtige Børn over 7 Aar i de tre sidste Aar har været 411, og hvert Barn over 7 Aar har aarlig kostet Varde 22 Kr. 20 Øre. *Her var 6 private Skoler.*

Ribe har 4000 Indbyggere. De aarlige ordinære Udgifter til Skolevæsenet gjennemsnitlig i de sidste 3 Aar andrage 13,150 Kr., pr. Individ bliver det 3 Kr. 60 Øre. Gjennemsnitsantallet af skolepligtige Børn over 7 Aar i de sidste 3 Aar har været 600, og hvert skolepligtigt Barn over 7 Aar har aarlig kostet Ribe 21 Kr. 90 Øre. *Her var 3 private Skoler.*

8.6.1880. Varde Byraad holdt ordinært Møde i Aftes. Fraværende vare Palludan og Hansen.

Til det ledige Lærerembede indstilledes som Nr. 1 konstitueret Lærer ved Skolen Seminarist Marke, som Nr. 2 Seminarist I. V. Jepsen, Horsens, og som Nr. 3 Seminarist A. Christiansen.

I Anledning af Byraadets Indstilling om, at Klokker, Kordegn og Organisttjenesten udskilles fra Lærerembedet, har Ministeriet svaret, at det ikke har noget imod, at Organisttjenesten udskilles, hvorimod det i Overensstemmelse med Biskoppen og Skoledirektionen ikke kan gaa ind paa, at Klokker- og Kordegn-Embedet skilles fra Lærerembedet, og anmoder om, at Timetabellen lægges saaledes, at Skolegjerningen sædvanligvis ikke falder sammen med de kirkelige Forretninger.

Lærer Sommer ansøger om Lønningstillæg, fordi hans Helbredstilstand ikke tillader ham at søge Bierhverv udenfor Skolen. Raadet kunde ikke bevilge det Ansøgte.

4.8.1880. Varde Realskole, der nu har bestaaet et Aar, begyndte

med et Elevantal af 34, hvilket ved Skoleaarets Slutning var vokset til 48. Med det voksende Elevantal maatte de oprindelige to Klasser omdannes til tre. Eleverne optages helst paa det Standpunkt, hvor de ere komne ud over de allerførste Trin paa Lærdomsvejen, saa de f. Eks. kunne læse nogenlunde. Maalet er at bringe Eleverne til med 14—15 Aars Alderen at tage Realeksamen af lavere Grad, hvilken Eksamen dog ikke vil kunne afholdes ved selve Skolen, før den i saa Henseende lovbefalede Undersøgelse ved en dertil af Regeringen beskikket Kommission har fundet Sted. Denne Undersøgelse tænkes afholdt i det kommende Skoleaar, og efter den Tilstand, Skolen udviste ved den fornylig afholdte Aarsprøve, tør man sikkert vente, at Tilladelsen til at afholde Realafgangseksamen vil blive given. Foruden det, at en saadan Eksamen i Almindelighed sikrer de unge Mennesker en efter deres Alder respektabel Skoledannelse, idet Fordringerne til den forholdsvis slet ikke ere smaa, er den ligefrem nødvendig for at komme ind i flere Livsstillinger, saaledes for at opnaa Optagelse paa den Kong. Veterinær- og Landbrugsskole og for at tage dansk juridisk Eksamen, ligesom den ogsaa er Betingelse for at faa Del i den af Rigsdagen bevilgede Understøttelse til dem, der ad privat Vej (d. e. uden at gjennemgaa en Latinskole) ville læse videre til Studentereksamen; endvidere er den en god Forberedelse for dem, der ville tage Skolelærereksamen, hvorhos den mere og mere bliver efterspurgt hos dem, der attraa Ansættelse ved Jernbane-, Post- og Toldvæsen samt paa andre offentlige og private Kontorer. Naar flinke Børn fra Almueskolen i eller helst *efter Konfirmationsalderen* i et Aarstid søge Realskolen, ville de have betydeligt Udbytte af et saadant Ophold, ja det er end ikke umuligt, at de i denne Tid ville kunne opnaa at tage Afgangseksamen; i al Fald vil et Ophold ved Skolen omtr. halvandet Aar kunne bringe et saadant Resultat. Varde Byraad og Ribe Amts Skoleraad have vist deres Velvillie for Skolen ved at tilstaa den Understøttelser, hvorfor seks Børn nyde fri Undervisning. For næste Finansaar forventes Understøttelse af Staten, ligeledes til Fripladser. Da Skolens Eksistens saaledes maa anses for sikret, kan man ikke andet end glæde sig over den Energi og det Held, hvormed de Mænd, der fra først af have taget sig af at faa Skolen kaldt til Live, have virket for at skaffe den sit eget Lokale. Grunden til en egen Bygning for Realskolen er alt lagt, og Arbejdet skrider rask frem under dygtige Haandværkeres og Overbanemester Michelsens Ledelse. Midlerne til Bygningen ere skaffede til Veje dels ved et Laan i Sparekassen, dels ved Aktier paa 200 Kr., hvis Tegning gik for sig med større Lethed, end man havde

turdet gøre sig Haab om. Bygningen skal indeholde seks Klasseværelser, for hvilke der rigtignok ikke er Brug i Øjeblikket, men man har stillet sig det Maal, at den udvidede Præliminæreksamen med Tiden skal kunne tages ved Skolen, og da er en større Klassedeling nødvendig.

24. April 1880 afholdt Skoleraadet Møde hos Damkjær, hvor Meddelelse gjordes om en Toft, som skal benyttes til Opførelse af en ny Skolebygning, hvilken Toft skal betales i Juni Termin med 1650 Kroner. — Overbanemester Michaelsen overdrages det at forfatte Tegning og Overslag over den ny paatænkte Skolebygning.

7.9.1880. Varde Realskole.

I Lørdags hejstes Kransen paa den nye Skolebygning, som en Del af Byens Borgere i denne Tid lader opføre til fremtidig Brug for Realskolen. I denne Anledning holdtes der i Lørdags i Bygningen en lille Fest, hvori Byggeudvalget, Haandværkerne og en Del af Skolens Elever deltoge. Nedenstaaende Sang blev først afsunget, og derpaa holdtes Taler for Byggeudvalget, for Realskolen og for Haandværkerne. Der udtaltes til de sidste en varm Tak for den Iver og Dygtighed, hvormed de havde fremmet Arbejdet, og naar man erindrer, at det kun har varet en Maaned at bringe den store Bygning under Tag, maa det erkjendes, at denne

Tak er fuldt berettiget. — Bygningen gjør et godt og solidt Indtryk og er til megen Ære for dens Bygmestre.

Mel. Velkommen i den grønne Lund.

Murerne: Vi læsked Kalk, vi lagde Grund,
de Stene rask vi vendte,
det vared kun en liden Stund,
vi Murene fuldendte.

Tømrerne: Vi savede, vi hugged bort,
vi passed, og vi maalte,
det gik saa rask, det var kun kort,
før alting færdig straalte.

Murerne: Staa fast, vor Mur, solid og stærk,
staa fast til Tider sene,
og vis enhver, at dette Værk
er sat med Hænder rene.

Tømrerne: Staa fast, vort Tag, mod Vind og Vejr,
staa fast til Tider sene,
saa det maa kjendes, hvert et Spær
er sat med Hænder rene.

Alle: Saa lystigt rejste Huset sig,
hvor Kundskabs Lys skal skinne,
hvor peges skal paa Retfærds Vej,
saa ej den gaar af Minde.
Ej nogen Mand det bygget har,
en Aand har ledet Værket,
den stærke Trang til Sandhed klar,
det har saavel vi mærket.
Vort Hus skal da vel byde Trods
til hvad det vil anfægte,
er det kun vist, at der kan faas
Oplysning, som er ægte.
Vor Krans og Flag skal pege paa
Livsmodets Sejersglæde,
bebude, at vort Hus skal staa
som Hejmdals Hjem og Sæde.
Men Tak enhver, som laante Haand
til Værket glad at fremme,
som gjerne ser, at Lysets Aand
iblandt os ret faar hjemme.

27.10.1880. Varde Realskole afholdt sin aarlige Generalforsamling den 24. ds. Af den meddelte Oversigt over Skolens første Aar af dens Tilværelse fremgik det, at Elevantallet har været i Stigen.

Skolen tog sin Begyndelse den 2. Sept. 1879 med 38 Elever, fordelte i 2 Klasser og underviste af 2 Lærere. Ved Konfirmation er i Aarets Løb udgaaet 4, og ved Bortrejse 2. Derimod optoges 17 (deraf 6 Gratister for de af Varde Byraad og Ribe Amts Skolefond ydede Tilskud), og nu er der til 1. Novbr. indmeldt 4, saa Antallet bliver fra nævnte Maaneds Begyndelse 53. Da Skolen havde bestaaet i 3 Maaneder, fandtes en Tredeling af Klasserne nødvendig, hvilken Forandring derfor foretoges ved Nytaarstid, og i hvilken Anledning en Lærerinde ansattes. Efter den Tilgang, Skolen saa ledes har haft, baade fra Byen og Omegnen, er der Sandsynlighed for, at den, samtidig med at den nye Skolebygning tages i Brug i Sommeren 1881, opretter en 4. Klasse.

Skolens Regnskab udviser en Indtægt af ca. 4000 Kr., hvoraf 3000 ere indkomne i Skolepenge, 500 ere Tilskud fra Varde Kommune, og 500 — hvoraf rigtignok kun 250 Kr. var betalte ved Regnskabets Afslutning — fra Ribe Amts Skolefond. Udgifterne have omtrent andraget en lignende Sum som Indtægterne, dog bemærkes, at Skolen har en Gjæld til Sparekassen for Varde og Omegn paa 500 Kr.; men dens nye og gode Inventar repræsenterer en Værdi, som opvejer denne Gjæld.

Bestyrelsen har for det kommende Aar ansøgt om følgende offentlige Tilskud: Varde Byraad 500 Kr., Ribe Amts Skoleraad 500 Kr. og Statskassen ca. 1300 Kr., af hvilke 300 Kr. tænkes anvendt til Anskaffelse af Lærermidler, saasom: Kort, Tegninger, fysiske Instrumenter osv.

Ved Valget af et Bestyrelsesmedlem istedetfor Apoteker Nielsen, som afgik ved Lodtrækning, gjenvalgtes denne.

Til Revisor valgtes Kjøbmand Peder Nielsen.

5.11.1880: Frk. Tekla Lundbeck er konstitueret som Lærerinde ved Varde Skole.

21.11.1880: Varde Realskole erholdt i Skoleraadets Møde igaar bevilget et Tilskud af 500 Kr. paa samme Vilkaar som ifjor. Til at besætte de til dette Tilskud knyttede 3 Fripladser valgtes Thomsen, Møller og Husted.

27.11.1880. Fra Byraadet: Frk. Debels Løn som Lærerinde ved Varde Skole forhøjedes fra 300 til 500 Kr. Lærernes Andragende om paa Grund af forøget Arbejde under Vakancen at dele en yngste Lærerløn, bevilgedes.

8.12.1880. Fra Byraadet: Barbara Nielsen ved Varde Skole tilstodes Lønningsforhøjelse, saaledes at hun fremtidig erholder en aarlig Løn af 100 Kr.

30.12.1880: Efter Forlydende er den af Byraadet i sin Tid ved-

tagne Skoleplan nu vendt tilbage fra Skoledirektionen med enkelte Tilføjninger, som vare blevne nødvendige paa Grund af den ny Skoles Oprettelse paa Varde Nørremark og Bestemmelsen om, at Kordegnen skulde læse færre Timer og have mindre Løn. Direktionen gaar ind paa den af Byraadet foreslaaede Ordning, men formener dog, at der bør tillægges Kordegnen Husleje- og Brændselsgodtgjørelse. Naar Byraadet har udtalt sig om Sagen, vil Direktionen anbefale Planen til ministeriel Approbation, som vel saa kan ventes i Løbet af et Par Maaneders Tid.

4.1.1881. Byraadet og Skolekomm. holdt i Aftes et kombineret Møde, ved hvilket det vedtoges at indsende til Ministeriets Approbation den tidligere vedtagne Plan for Undervisningen i Kommuneskolen, efter at de Forandringer, som den nye Skole paa Varde Nørremark har foranlediget, vare foretagne.

Spørgsmaalet om der skulle tillægges den Lærer, som ansættes i Degneembedet, Godtgjørelse for Husleje og Brændsel foruden de ham tillagte 500 Kr., besvarede Byraadet benægtende. Under Forhandlingerne oplystes, at Degneembedets Indtægter i det sidst forløbne Aar have udgjort 1288 Kr.

Byraadet holdt derefter Møde. Lærerinde Stantemacher tilstodes en Lønningsforhøjelse af 120, saa hendes Løn bliver 450 Kr.

Andragende affattes til Spare- og Laanekassen angaaende et 1.ste Prioritets Laan paa 8000 Kr. at forrente med 4½ % p. A. og at afdrage med 2 % aarlig efter Forløbet af 5 Aar.

Endvidere affattedes Andragende til Kirke- og Undervisningsministeriet om et Statstilskud paa 1300 Kr., af hvilke 1000 Kr. skulle benyttes til Fripladser og 300 Kr. til Materiel. Mødet hævet.

— — —

. . . Da Skoleraadet skjønnede, at foruden de 8000 Kr., som Realskolen laaner af Spare- og Laanekassen, ville endnu 9000 Kr. medgaa til Skolebygningens Opførelse og Montering, besluttedes det at tilvejebringe dette Beløb ved Aktietegning saaledes: der søges tegnet 45 Aktier à 200 Kr. hver eller ialt 9000 Kr., hvilket Beløb Aktietegnerne laane Skolen rentefrit i 3 Aar med Sikkerhed i Skolebygningen og Grund næstefter Sparekassens Panteret. Efter 3 Aars Forløb give Aktierne 4 % p. A., og af Skolens aarlige Overskud anvendes mindst 200 Kr. til Indløsning af Aktierne efter forud stedfunden Lodtrækning af Skoleraadet.

Det betydedes Forstanderen, som var tilkaldt til Mødet, at man ønskede Timeplanen forandret for første Klasses Vedkommende derhen, at Skoletiden fastsættes at være hver Dag fra Kl. 9—12 og 1—3, endvidere at uafbrudt Skolegang ikke maa finde Sted for Eleverne fra Varde By. Mødet hævet.

Den 2. Febr. (1881) holdtes Møde, hvor det fastsloges:

1. Lærerinden for den paatænkte Forberedelsesklasse skal være ugift og overdrages det Harck at underrette Frøken Nielsen i denne henseende.
2. Jacobsens Husleje indbefattet Brændsel fastsloges til 72 Kr.
3. Indkjøb af Kakkelovne m. m. paa Varde Jernstøberi iværksættes. Støberiet indrømmede 8 % Rabat og Henstand med Betalingen til førstkommende Juni Termin, samt forpligtede sig til at tage en Aktie i Skolen, hvis Bestyrelsen maatte fordre det. Mødet hævet.

— — —

Den 18. April holdtes Møde paa sædvanligt Sted, ved hvilket Laage var tilstede, og hvor følgende Sager forhandledes.

1. Indvielsen af den nye Skolebygning berammedes til den 26. April og bestemte man, foruden Børnenes Forældre at indbyde til denne Højtidelighed:

Varde Byraad, Varde Skolekommission, Bestyrelsen for Spare- og Laanekassen for Varde og Omegn, Medlemmer af Ribe Amts Skoleraad, Laangiverne til Skolen og Byens Redaktører. Mødet hævet.

Som vedtaget i Mødet den 18. April fandt den nye Skolebygnings højtidelige Indvielse Sted Tirsdagen den 26. April i Overværelse af Børnenes Forældre og særlig Indbudne, blandt hvilke Hr. Stiftamtmand Nielsen var mødt. Efter Afsyngelse af Sangen »Jordelivet var saa tungt« holdt Provst Valeur den egentlige Indvielsestale, hvorefter Pastor Luplau talte. Derefter talte Brorsen, som tillige gav en statistisk Fremstilling af Skolens Tilblivelse, Virksomhed, Fremtidsmaal m .m. samt takkede de Forskellige, som paa en eller anden Maade havde vist deres Interesse for Skolen. Skoleforstander Laage talte om Skoletugt o.s.v, hvorefter Talernes Række sluttedes af Stiftamtmand Nielsen, som udtalte sin Glæde over Skolens Oprettelse og betonede dens Betydning, samt bragte Tak til dem, som havde medvirket til dens Oprettelse og Fremgang. Mellem Talerne bleve passende Sange afsunget. Hermed sluttedes denne vellykkede Højtidelighed.

Viktor Brorsen. A. Harck. C. Nielsen. B. Jensen.

— — —

Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet!

Undertegnede Bestyrelse for Varde Realskole tillader sig herved underdanigst at anholde om, at der paa Vilkaar som for indeværende Aar fremdeles for det kommende Finantsaar maa blive tilstaaet nævnte Skole en Understøttelse af 1500 Kr. Bestyrelsen tillader sig at vedlægge Oplysninger fra Skolen for det forløbne Skoleaar samt at bemærke, at det tilstræbes at tage den nye alm. Forberedelses-

eamen til næste Sommer, at der iaar ikke er afholdt Forberedelses-examen af lavere Grad paa Grund af, at de Elever, som kunde underkaste sig nævnte Examen, have foretrukket at vente til næste Aar for at tage den nye alm. Forberedelsesexamen, at der allerede nu er indmeldt saa mange Elever i Skolen, at Elevantallet fra det nye Skoleaars Begyndelse vil være mindst 70, samt at det paa Grund af Elevantallets Størrelse vil blive nødvendigt atter at skride til en Forøgelse af Lærerkræfterne.

Varde, d. 21. Juli 1882. Underdanigst

A. Harck. C. Nielsen. H. M. Hansen. B. Jensen. S. Thomsen.

— — —

Aar 1882, den 17. Sept. blev efter Indvarsling i Varde Avis og Vardeposten afholdt Aarsgeneralforsamling i Varde Realskole. Sagfører Harck afgav som Formand for Bestyrelsen Beretning om Skolens Virksomhed i det forløbne Aar og fremlagde det afsluttede Regnskab over Skolens Kjøb af Grundstykke og Byggeforetagende, og Kjøbmand Søren Thomsen fremlagde som Kasserer Skolens Aarsregnskab. Harck og Thomsen gav Forsamlingen en Oversigt over de fremlagte Regnskaber, hvorefter Indkjøbet af Grund og Byggeforetagende har kostet 19,220 Kr. 12 Øre, og hvorfor der til Dækning heraf er stiftet et Prioritetslaan af Spare- og Laanekassen for Varde By og Omegn paa 8000 Kr., som forrentes med 4½ % p. A. og fra 11. Juni Termin 1884 at regne vil være at afdrage med 160 Kr. aarlig, samt hos Private i Smaalaan à 200 Kr. samlet en Sum af 10,200 Kr., som er rentefri indtil 11. Juni Termin 1884, men fra den Tid forrentes med 4 % p. A. og afdrages med mindst 200 Kr. aarlig, hvilken Capital er prioriteret i Skolens Ejendom ved en Fælles-Obligation med Pant næstefter Gælden til Sparekassen. Underskudet efter Bygningsregnskabet, 1020 Kr. 12 Øre, er overført paa Skolens Aarsregnskab. Trods dette Underskud og trods Indfrielsen af ældre Gæld til Sparekassen paa 500 Kr. udviste Aarsregnskabet et Overskud af 1173 Kr. 42 Øre, særligt hidrørende fra, at Skolen i det forløbne Aar har faaet udbetalt Statsunderstøttelse for 1881-82 og 1882-83, resp. 1300 og 1500 Kr.

Formanden oplyste, at Skolen har thinglæst Skjøde paa Grundstykket, og at der som Adkomst paa Bygningerne er thinglæst en Brandpolice, samt at de private Laangivere har modtaget Gjenparter af den thinglæste Fælles-Obligation. Endvidere oplyste Fmd., at Overskudet omtrent vil medgaa som Tilskud til Anskaffelse af physiske Apparater, hvortil Staten bidrager 650 Kr., til Anskaffelse af Gymnastikapparater, som Skolen ikke tidligere har haft Raad til at skaffe, og til Forøgelse af Skolens Inventarium.

Der udspandt sig paa Generalforsamlingen en livlig Diskussion

af forskjellige Spørgsmaal vedr. Skolens Ledelse og særlig om Anskaffelse af Bøger, Elevernes Fordeling i Klasserne, Karaktergivning m. v., og under denne Diskussion blev det fremhævet — ogsaa af Bestyrelsen — at der var Trang til en 5. Klasse, men at Bestyrelsen af Hensyn til Skolens pecuniære Stilling hidtil ikke havde kunnet foretage Skridt i den Retning, og først ved en Forøgelse af de Skolen tilflydende Understøttelser turde skride til Oprettelse af en 5. Klasse . . . Generalforsamlingen hermed sluttet.

— — —

Ved et Bestyrelsesmøde den 18. Juli 1883 oplyses det, »at Skolen i det forløbne Aar har været besøgt af mellem 70 og 80 Elever, at der ved Skolen i indeværende Aar er afholdt alm. Forberedelseseksamen, der er bestaaet af 9 Elever med et meget gunstigt Resultat, at det er besluttet fra det nye Skoleaars Begyndelse at ansætte endnu en Lærer ved Skolen, for at der kan blive oprettet en 5. Klasse, hvortil der føles megen Trang, samt at man af Hensyn til de forøgede Udgifter herved har andraget om ogsaa at faa de øvrige Skolen tilstaaede Understøttelser forhøjet noget.«

— — —

Aar 1883, den 26. Juli, afholdt Bestyrelsen et Møde i Realskolen. Følgende Regninger anvistes:

Chr. Christensen, Varde, for et Læs Klyne	12	Kr.	
R. Thomsen for Rengjøring i April	10	-	
do. do. i Marts	10	-	
do. do. i Februar	10	-	
do. do. i Maj-Juni	20	-	
I. Harder for Brolægning	78	-	
Gartner Krautwald for Haveanlæg	80	-	50 Øre
Glarmester Thomsen	23	-	10 -
C. Lyhne for 2 Læs Klyne	23	-	
Vestjyllands Dagblad	10	-	
B. Jensen for Klyne, Sand etc.	41	-	50 -
Vestjyllands Dagblad, Annonce	3	-	
B. Harck for Tørv	10	-	
Jens Sørensen for Havearbejde	4	-	
Borgmesterkontoret, Communeskatter 1882	10	-	89 -
do. kgl. Skatter for 2 Terminer 1882	12	-	91 -
Branddirektøren, Brandpenge for 1 Termin 1883 ..	7	-	56 -
Sparekassen, Renter for ½ Aar til 11.3.83	180	-	
Varde Trælasthandel, Regning af 23.6.83	4	-	50 -

Derefter vedtoges med Enstemmighed:

— at ansætte en ny Timelærer ved Skolen fra 20. August eller senest

1. September, for at der kan blive oprettet en 5. Klasse. Bekjendtgjørelse om, at en saadan Plads er ledig, indrykkes i Nationaltidende, Jyllandsposten og Skoletidende. Der bydes en saadan Lærer, som navnlig skal overtage Undervisning i Historie i de øverste Klasser og forestaa Sangen og Gymnastikken ved Skolen, en Sum af 500 Kr. med et Værelse og Brændsel eller 550 Kr. uden Værelse og Brændsel.
— at tillægge Skolens Forstander Hr. Laage særlig indtil videre som Erstatning for de Udgifter, der paaføres ham i Anledning af den aarlige Examen og de eventuelle Undersøgelser, som Skolen maatte blive underkastet, et Beløb af 50 Kr. — Mødet sluttet, efter at der var bevilget afdøde Baneassistent Poulsens Søn, Emil Poulsen, der ifjor havde Friplads, en Friplads for det kommende Aar.

Fra et Bestyrelsesmøde den 21. Novbr. 1883:

»Det vedtoges at lade udgaa Bekjendtgørelse om, at Pladsen som Forstander eller Bestyrer ved Skolen blev ledig til næste Sommerferie, og lade Bekjendtgørelsen indrykke i Berlingske Tidende, Dagbladet, Jyllandsposten og Skoletidende, hvorhos det vedtoges at tilstaa den nye Forstander fri Bolig og en Gage foreløbig af 1800 Kr., saaledes at den Forstanderen nu tilstaaede Extra-Hjælp af 50 Kr. bortfalder.« —

— — —

Aar 1884, den 5. Febr. blev afholdt Bestyrelsesmøde hos Formanden. I Henhold til den udgaaede Bekjendtgørelse var indkommet 13 Ansøgninger om Bestyrerpladsen. Bestyrelsen har derefter drøftet Ansøgningerne, og Resultatet blev, at d'Hrr. Capitain Brix af Vejle, Lærer ved den derværende Latin- og Realskole, cand. philol og Seminarist C. M. Jensen, Lærer ved Københavns Kommunes Internat, og cand. phil. og Seminarist N. Hansen, Lærer ved Odder Realskole, udpegedes som de Ansøgere, der fortrinsvis formentes at burde komme i Betragtning, og at det vedtoges at søge nærmere Oplysninger om disse 3 Ansøgere forinden endeligt Valg foretoges. Efter at disse Oplysninger vare tilvejebragte, samledes Bestyrelsen paany og enedes om at tilbyde Capitain Brix Pladsen, idet man dog forinden endelig Afgjørelse toges, ønskede en mundtlig Forhandling med ham, hvorfor man vedtog at rette en Anmodning til ham om at komme hertil snarest muligt. Mødet hævet.

Aar 1884, den 10. Febr., afholdtes Bestyrelsesmøde, ved hvilket Kapitain Brix var kommet tilstede, og efter at han var blevet bekjendt med Skolens Localer, dens Indretning og Forfatning i det hele taget og særlig med de Vilkaar, hvorpaa Bestyreren antoges, der ere følgende:

1) Fri Bolig i den i Skolebygningen for Bestyreren indrettede Lej-

lighed, bestaaende af 3 Værelser og et lille Contoir, et Kjøkken med en lille Husholdningskjælder, et Pigekammer paa Loftet samt Vadskerum og Brændselsrum i det til Skolen hørende Udhus, og Brugen af et Stykke Jord i det til Skolen hørende Haveanlæg.

2) En Pengeløn af 1800 Kr. aarlig, der udbetales ham med 150 Kr. maanedlig forud.
3) Fri Undervisning i Skolen for hans Drengebørn, naar de have naaet en saadan Alder, at de efter de sædvanlige Regler kunne optages.
4) Pladsen kan opsiges saavel fra hans som fra Bestyrelsens Side med et halvt Aars Varsel til Fratrædelse ved Udgangen af et Skoleaar.
5) Lejligheden overlades ham i god Stand, og den fremtidige Vedligeholdelse indvendig paahviler ham, —

udbad han sig Betænkningstid til næste Dag, idet han ytrede Betænkelighed med Hensyn til Boligen, som han fandt noget indskrænket. Den forlangte Betænkningstid tilstodes ham, og det aftaltes, at han næste Dag skulde sende telegrafisk Svar. — Mødet sluttet.

To Dage senere, den 12. Febr., afholdtes Bestyrelsesmøde paa Formandens Bopæl. Samtlige Medlemmer vare mødte.

Formanden fremlagde et fra Kapitain Brix modtaget Telegram samt en fra ham samme Dags Fmd. modtaget Skrivelse, hvorefter han er villig til at modtage Pladsen paa den Betingelse, at Skillevæggen mellem Contoiret og Dagligstuen nedtages, saaledes at disse Værelser indrettes til eet Værelse, at Gulvene males etc., at begge Gavlværelser (ved den nordvestlige Gavl) overlades ham, samt at der paa Loftet indrettes et Pigekammer.

Det vedtoges strax at svare Kapitain Brix, at man indgaar paa de opstillede Betingelser og vil sørge for, at Lejligheden, inden han optager den, vil blive efterset og oppudset, og at man saaledes nu betragter ham som antaget til Pladsen. — Mødet sluttet.

— — —

Ved et Bestyrelsesmøde den 15. Juli 1884 vedtoges, at en af Lærerne selv maa sørge for Bopæl i Byen, og efter Lærer Jacobsens Ønske tillodes det ham at flytte ud, hvorhos det bestemtes, at Lærer Petersen indtil videre faar Bolig i det af Hr. Jacobsen hidtil beboede Værelse, dog saaledes, at han skal finde sig i at ombytte dette Værelse med et andet i Skolebygningen, hvis saadant senere findes fornødent.

— — —

Skrivelse til Varde Byraad:

»Bestyrelsen for Varde Realskole tillader sig herved ærbødigst at

andrage om, at der paa Vilkaar som hidtil maa blive tilstaaet nævnte Skole en Understøttelse af Kommunens Kasse for det kommende Aar, og at denne Understøttelse om muligt maa blive forøget til 1000 Kr.

Man tillader sig i den Anledning at oplyse, *at* Skolen i det forløbne Aar har havt et Elevantal af 72, hvoraf de to Trediedele ere hjemmehørende her i Kommunen, *at* en Del af de udenbys Elever ere satte i Logi og Kost her i Byen, *at* 9 her i Byen hjemmehørende Drenge — foruden de 3, der har Friplads for Kommunens Bidrag — ere tildelte Fripladser for Statsunderstøttelsen, *at* Skolen ved Begyndelsen af det nu afsluttede Skoleaar blev udvidet med en 5. Klasse, hvorved Udgifterne ere blevne en Del forøgede, *at* Udgifterne atter vil stige i det kommende Aar, bl. a. derved, at en Timelærer, der kun har 4 Timer daglig Undervisning, vil blive ombyttet med en fast Lærer, der faar 6 Timers daglig Undervisning, og *at* Fransk ønskes indført som Examensfag, ligesom Skolens nye Bestyer, Hr. Kapitain Brix, vil søge at bringe det dertil, at de Elever, der have Evner og Lyst til at studere, kunne forberedes ved Skolen til at tage 1. Del af Studenterexamen. Adgangen til mange forskjellige Livsstillinger er nu afhængig af, at Vedkommende har alm. Forberedelsesexamen, og man tør derfor nok sige, at det er et ikke ringe Gode, at der i Kommunen findes en Skole, hvorved en saadan Examen kan tages, idet mange begavede og flittige Drenge i Kommunen, hvis Forældre ikke har Raad til at sende dem bort til fremmede Skoler, derved sættes istand til, særlig ved Hjælp af Fripladser, at tage denne Examen og saaledes aabnes Adgang til Livsstillinger, som svarer til deres Evner og Anlæg. Naar dertil kommer, at Kommunen indirekte paa flere Maader har en ikke ubetydelig Fordel af Skolen, i hvilken Henseende blot skal bemærkes, at de Understøttelser, der fra Staten og Amtet tilflyde Skolen, forbruges i Kommunen, at de udenbys Elever forbruge en Del her i Byen i Form af Skolepenge, Kostpenge o. desl., og at en Del Drenge, som ellers vilde blive sendte til fremmede Skoler, nu forblive i Hjemmet, vover man at nære det Haab, at det ærede Byraad nu, da det er godtgjort, at Skolen kan udfylde sin Plads gunstigst for det kommende Aar, vil bevilge Understøttelse med den ansøgte Forhøjelse.

I Bestyrelsen for Varde Realskolee, den 15. August 1884.

Ærbødigst

A. Harck, Søren Thomsen, B. Jensen, H. M. Hansen.

— — —

I »Varde-Posten« for den 10. Juli 1884 findes under lokalt Nyt:

»Varde Realskole afsluttede sin almindelige Forberedelsesexamen i Tirsdags. Der indstilledes 9 Elever, som alle bestod. Kun 2 af disse

Elever vare fra Varde, de øvrige fra Omegnen. — Forstander Laage slutter med dette Skoleaar sin Virksomhed ved Realskolen.«

»Varde-Posten«, ogsaa kaldet »Vestjyllands Dagblad«, var dengang et Højreblad og blev redigeret og udgivet af Lærer Kjelst.

I dette Blad for 13.10.1884 omtales en Generalforsamling i »Varde Realskole« saaledes: »Form., Sagfører A. Harck, afgav Beretning om Skolens Virksomhed, takkede den afgaaede Forstander, Translatør Laage, og bød den nye Bestyrer, Hr. Captain Brix, velkommen til Skolen.«

— — —

Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet!

Bestyrelsen for Varde private Realskole tillader sig herved underdanigst at anholde om, at der paa Vilkaar som for indeværende Finantsaar maa blive tilstaaet nævnte Skole en Understøttelse, og at denne Understøttelse, der hidtil har været 1500 Kr., maa blive forøget til 2000 Kr.

Bestyrelsen tillader sig at vedlægge et Exemplar af de af Skolens Bestyrer, Hr. Capitain Brix, udsendte Meddelelser om Skolen for Skoleaaret 1884—85 samt en Copi af de Oplysninger fra Skolen, som i Maj d. A. indsendtes til Legitimation med Hensyn til Udbetalingen af Understøttelsen, hvorhos man skal bemærke, at de communale Understøttelser ere forhøjede fra 1. Jan. d. A. at regne til 1000 Kr. aarlig og for Ribe Amts Skolefonds Vedkommende til 700 Kr. aarlig, at Elevantallet nu ved Skoleaarets Slutning var 78, at de 7 Elever, der i Begyndelsen af Maaneden indstilledes til Examen, alle bestode, og at Skolens Udgifter for Fremtiden ville forøges særlig derved, at der af et Prioritetslaan paa 10,000 Kr., som hidtil har været rentefri, nu maa svares Renter, hvorhos en Forøgelse af Lærerlønningerne allerede i det kommende Skoleaar vil være nødvendig.

Varde, den 30. Juli 1885.

— — —

Aar 1885, den 17. August, afholdt Bestyrelsen Møde paa Formandens Bopæl. S. Thomsen var forhindret i at møde. Kpt. Brix var tilstede.

Der fremlagdes en Liste over de Ansøgninger, der ere indkomne om Fripladser i Realskolen for Skoleaaret 1885—86. Efter at Ansøgningerne vare gjennemgaaede, uddeltes Fripladserne til Efternævnte, som tidligere have været tildelt Fripladser, nemlig:

1) Anton Blinkenberg, 2) Frederik Regner Bjælke, 3) Carl Lunøe, 4) Hans Kryger Harring, 5) Svend Brorsen, *hver en hel Friplads*, og 6) Jeppe Rogert, der tidligere har været tildelt en halv Friplads, ligeledes *en hel* Friplads, samt 7) Jens Chr. Larsen ½ Friplads, 8) Jens Blinkenberg, der tidligere har været tildelt en hel Friplads, bevilge-

des kun en halv Friplads i Betragtning af, at han ikke har været saa flittig, som han burde. Endelig tilstodes efternævnte, der ikke tidligere have havt Fripladser, saadanne, nemlig 9) Barber Nielsens Søn af Esbjerg, Bernhard Povl Nielsen, og 10) Kirkesanger og Skolelærer af Grimstrup Jørgensens Søn, Hans Jørgensen, samt 11) Metodistpræst her af Byen Hansens Søn Johannes, *hver en hel Friplads* — sidstnævnte paa den Betingelse, som Faderen har tilbudt, at hans 2 yngre Brødre indtræder og forbliver i Skolen i det kommende Skoleaar som betalende Elever, og 12) Skomager her i Byen Bredals Søn Anton — en halv Friplads. Mødet hævet.

— — —

Aar 1985, den 9. Sept. blev der afholdt Aarsgeneralforsamling. Fmd. meddelte følgende:

I det afsluttede Skoleaar er der ikke foregaaet videre Forandringer m. H. til Lærepersonalet end, at Lærer Thomsen paa Grund af Befordring er afgaaet fra Skolen ved Nytaarstid, og at Seminarist Aschlund er antaget som Lærer. Hr. Thomsens Bortgang gav Anledning til, at den Forbindelse, der tidligere bestod med Borgerskolen, idet han var ansat ved begge Skoler, ophørte.

Aaret sluttede med et Elevantal paa 77, og er siden steget til 82.

Skolens Status havde ved Regnskabsaarets Afslutning vist sig gunstigere end forventet, hvilket dels hidrørte fra den betydelige Tilgang af Elever, og dels fra, at de tilstaaede Understøttelser var blevne noget forøgede, samt endelig derfra, at den paatænkte Udgift til Gymnastikapp. ikke var afholdt, men stillet i Bero under Hensyn til, at der sandsynligvis vilde blive opført et Gymnastikhus for Borgerskolen, og at Realskolen muligvis vilde kunne faa Lov til at benytte dette. Ansøgning herom vilde blive sendt til Byraadet.

Understøttelsen til Skolen er i indeværende Aar forhøjet af Ribe Amts Skolefond fra 500 Kr. til 700, og af Varde Byraad fra 700 til 1000 Kr., imod at hver af disse Autoriteter fremtidig faar Raadighed over 5 Fripladser i Skolen. Statsunderstøttelsen var bleven opført paa Finantslovsforslaget for 1885—86 med 1800 Kr., men ved den provisoriske Finantslov var denne Forøgelse bleven strøgen, saaledes at Skolen kun faar samme Understøttelse som hidtil, nemlig 1500 Kr. Forrentningen af den fulde paa Skolen hvilende Gjæld tog sin Begyndelse fra 11. Juni f. A., og der er saaledes nu udbetalt et Aars Renter af de hidtil rentefri 10,200 Kr., ligesom det første Afdrag paa dette Laan er udbetalt med 200 Kr. i afvigte Decbr. Termin, saa at Skolens Prioritetsgæld nu andrager ialt 18,000 Kr., hvorimod haves en opsparet Capital, indestaaende i Varde Bank, til Beløb 1961 Kr. 22 Øre, foruden nogle paaløbende Renter.

I Betragtning af, at Skolens Status iaar er gunstigere end paareg-

net, er det besluttet at udtrække til Udbetaling i Decbr. Termin 2 Laan eller ialt 400 Kr. Sluttelig meddelte Fmd., *at* Fripladsernes Antal nu er 19 hele og 3 halve, *at* 19 af Skolens Elever er hjemmehørende paa Landet, og *at* 7 af dem ere satte i Kost her i Byen, *at* Bestyrelsen har forhøjet Lærerne Petersens og Aschlunds Løn fra 1. Januar sidste Aar at regne med 100 Kr. aarlig for hver, *at* der er indrømmet den oprettede Handelsskole Brugen af en Skolestue i 4 Aftener om Ugen imod at den selv sørger for Belysning og Rengjøring af Skolestuen og udreder et Vederlag af 25 Kr. for Vinteren for Bændsel, som Realskolen yder, *at* det er besluttet at udsætte den ved forrige Generalforsamling bebudede Forhøjelse af Skolepenge indtil videre, samt *at* Regnskabet fra forrige Aar er revideret, uden at Revisorerne have fundet noget at bemærke.

Kassereren fremlagde Regnskabet og gjennemgik dette postvis, idet han sammenstillede de enkelte Hovedposter i Regnskabet med de tilsvarende Poster i Regnskabet for det foregaaende Aar.

Derefter skredes til Valg af Bestyrelsesmedlemmer og Revisorer. De efter Tur fratrædende Medlemmer, Avlsbruger B. Jensen og Sagfører Harck gjenvalgtes hver med 11 Stemmer, og til Revisorer gjenvalgtes Kjøbmændene Viktor Brorsen og I. C. Schmidt, der fik Regnskaberne med tilhørende Bilag udleveret.

Bestyrelsen lod sluttelig foretage Lodtrækning om, hvilke Laan der vilde være at udbetale i forestaaende Decbr. Termin. Nr. 12 og Nr. 28 bleve udtrukne og befandtes at være Nr. paa Kjøbmand Emil Palludans og Bager Feddersens Laan. Generalforsamlingen sluttet.

— — —

Aar 1886, den 26. August afholdtes overordentlig Generalforsamling. — Eneste Punkt paa Dagsordenen var Spørgsmaalet: »Om unge Piger kunne optages i Skolens øverste Klasse for at forberedes til alm. Forberedelsesexamen«.

Formanden stillede — efter forudgaaende Drøftelse med Bestyreren, med Lærerne og med Bestyrelsen — Forslag om, at unge Piger fik denne Adgang til Skolen, dog saaledes at Bestyrelsen forbeholder sig Ret til »*strax at ophæve Adgangen til Skolen, saafremt der skulde vise sig nogensomhelst Ulempe eller Fare ved, at Drenge eller unge Mænd og unge Piger undervises sammen.*«

Kjøbmændene Viktor Brorsen og I. C. Schmidt havde visse moralske Betænkeligheder, »navnlig i sædelig Henseende«. Forslaget blev anbefalet af Kaptain Brix, Lærer Sommer og Redaktør Kjelst. Forslaget blev derefter vedtaget med 7 Stemmer mod 2. Mødet sluttet.

— — —

Vedtægt for Realskolen i Varde.

§ 1. Skolens Bestyrer ordner og leder Undervisningen samt fører det

daglige Tilsyn med denne saavel som med Skolens Bygning og Inventarium. Han deltager i Bestyrelsens Møder, forsaavidt der ikke behandles Sager, der vedrører ham personligt, men har ikke Stemmeret i Møderne.

§ 2. Det overordnede Tilsyn med Skolen og Varetagelsen af dens Økonomi samt den besluttende Myndighed i alle Skolens Anliggender, med de i foregaaende § og § 3 nævnte Undtagelser, tilkommer en af Generalforsamlingen valgt Bestyrelse paa 5 Medlemmer, der vælges for 5 Aar ad Gangen saaledes, at et Medlem afgaar hvert Aar. Bestyrelsen vælger aarlig sin Formand.

§ 3. Paa Generalforsamlingen have samtlige betalende Elevers Forældre eller Værger Stemmeret. Generalforsamlingen sammenkaldes en Gang aarlig i Oktober eller November Maaned og ellers, naar Bestyrelsen finder det nødvendigt. Indkaldelse sker ved Bekendtgjørelse i de i Varde udkommende Aviser med mindst 4 Dages Varsel. For at Generalforsamlingen kan tage Beslutning, maa mindst 12 stemmeberettigede Medlemmer være tilstede. Er dette ikke Tilfældet, indvarsles til Afholdelse inden 14 Dage en ny Generalforsamling, der da kan tage Beslutning uden Hensyn til, hvor mange Medlemmer, der ere mødte. Beslutninger tages ved simpel Stemmeflerhed. Medlemmerne af Bestyrelsen have Stemmeret ved Generalforsamlingen, selv om de ikke have Børn i Skolen. Generalforsamlingen afgiver Decision paa det aarlige Regnskab, og dens Samtykke udfordres til Afhændelse eller Behæftelse af Skolens faste Ejendom. Forhandlingerne paa Generalforsamlingen ledes af Bestyrelsens Formand.

§ 4. Skolens Regnskabsaar gaar fra 1. August til 31. Juli. Et Medlem af Bestyrelsen forestaar Skolens Kasse- og Regnskabsvæsen, forsaavidt Bestyrelsen ikke maatte foretrække at antage en anden dertil skikket Mand. Det aarlige Regnskab aflægges inden 1. Oktober og afgives af Bestyrelsen til en af Generalforsamlingen valgt Revision paa 2 Medlemmer, der fungerer i 2 Aar og afgaa skiftevis. Med Revisionens Bemærkninger og Bestyrelsens Tilsvar forelægges det derefter Generalforsamlingen til Decision.

§ 5. Indtil den med Hensyn til Valget af Bestyrelsen i § 2 fastsatte Ordning kan gjennemføres, sker Valget saaledes, at der i de Aar (1888 og 1889), da der efter de hidtil gjældende Regler aftræder 2 Medlemmer, vælges 2, men det ene kun for 2 Aar. Aftræder et Medlem af en eller anden Grund, før de 5 Aar ere udløbne, vælges i hans Sted et nyt Medlem for Resten af Tiden.

Saaledes vedtaget ved Generalforsamlingen d. 28. Oktbr. 1887.

Aar 1888, den 7. Decb., afholdtes Aarsgeneralforsamling, som paa Grund af særlige Forhold var blevet forsinket. — Fmd. aflagde Beretning om Skolens Virksomhed. — Elevantallet havde været mellem 89 og 95, deriblandt 6 unge Piger. 3 Piger havde taget Examen sammen med 12 Drenge. Økonomisk havde Aaret været godt. Der var afbetalt 1600 Kr. paa Skolens Gæld, saa at Prioritetsgælden nu androg ialt 13,000 Kr. Reservefonden var 2,509 Kr. 24 Øre. Desværre havde Byraadet nedsat sit Tilskud til 700 Kr. — Redaktør Kjelst fremdrog Spørgsmaalet om Skolens fremtidige Stilling m. H. til det rent økonomiske, men man blev enig om at se Tiden an, indtil Skolen maaske kunde overtages af Kommunen.

— — —

Aar 1890, den 14. Febr., afholdtes Aarsgeneralforsamling. Formanden afgav Beretning om Skolens Virksomhed i det afsluttede Skoleaar:

Skolens økonomiske Stilling var gaaet en Del tilbage af forskjellige Grunde: Skolepengene havde været 800 Kr. mindre, og Understøttelsen fra Varde By ligeledes, medens Lærerlønningerne var steget. Der var afbetalt 600 Kr. paa Skolens Gjæld, som nu er paa 12,400 Kr. med en Reservefond paa 2,400 Kr. For indeværende Aar havde Varde By forhøjet sit Tilskud til 1,000 Kr.

Lærer Sommer ankede over, at Forældre eller Værger til de Disciple, som havde Fripladser, ikke ere stemmeberettigede i Skolens Anliggender. Dette gav Anledning til en længere Discussion om dette og andre Spørgsmaal. Bestyrelsen lovede at undersøge, hvorledes Forholdene vare ved andre Skoler, f. Eks. i Vejle.

— — —

Aar 1890, den 21. Juni, afholdtes Bestyrelsesmøde.

Fmd. meddelte, at Lærer Aschlund var kaldet som Andenlærer til Seest Skole, og at *stud. mag. H. Brix* siden den 16. Juni har undervist i Lærer Aschlunds Sted. — 3 Laan blev udtrukket. Cpt. Brix meddelte, at hans Søn, cand. theol. A. Brix er ansøger til det ledige Embede, og det vedtoges enstemmigt at antage ham med en aarlig Løn paa 1100 Kr. og Fribolig paa Skolen. — Forskellige Reparationer skulle foretages i Sommerferien.

— — —

Aar 1891, den 9. November, afholdtes Aarsgeneralforsamling. Da der var mødt for faa Medlemmer til, at der kunde tages Beslutning, blev der afholdt ny Generalforsamling den 16. Novbr.

Fmd. aflagde Beretning. Discipeltallet har varieret mellem 72 og 79. 17 Elever har haft hele Fripladser, og andre 17 har haft halve Fripladser. Alm. Forberedelsesexamen er bestaaet af 11 Drenge og 6 Piger. — Regnskabet udviser en samlet Indtægt paa 9,251 Kr. og en

samlet Udgift paa 9,827 Kr., hvoraf de 7,720 Kr. er gaaet til Lønninger. Der er altsaa et Underskud paa 576 Kr., men der er afbetalt 600 Kr. paa Skolens Gjæld, som nu er paa 11,200 Kr. med en Reservefond paa ca. 2,000 Kr. Tilgangen af Elever fra Esbjerg er nu ophørt, efter at denne By har faaet indført Realexamen og har Udsigt til ogsaa at faa etableret alm. Forberedelsesexamen. Man drøftede forskellige Planer til Forbedring af Skolens økonomiske Forhold. Forsamlingen gav enstemmig sin Tilslutning til, at der bliver optaget et 2. Prioritetslaan paa 4,000 Kr. i Sparekassen. — Det vedtoges, at Piger nu ogsaa skulde kunne optages i de lavere Klasser.

— — —

Aar 1892, den 1. December, afholdtes Generalforsamling efter fornyet Indkaldelse. Beretning:

Discipeltallet har varieret mellem 62 og 67, der har været 14 hele og 7 halve Fripladser. 5 Lærere, derunder Bestyreren, har undervist, samt en Lærerinde. 18 Disciple — deriblandt 5 Piger — har taget alm. Forberedelsesexamen. — De samlede Indtægter har været 7,778 Kr. 50 Øre og samtlige Udgifter, (derunder Lønninger,: 7,920 Kr.) 9,250 Kr. 26 Øre. Underskudet paa 1471 Kr. 76 Øre er dels dækket af Skolens Reservefond og dels af et i Decbr. Termin f. A. stiftet Laan. Af økonomiske Grunde havde det været nødvendigt at formindske Lærerpersonalet. Lærer Olsen og cand. theol. Brix vare fratraadt. Lærer Søbye fra Borgerskolen og Gymnastiklærer Jørgensen vare antagne fra 1. November d. A. Bestyrelsen var dog forberedt paa, at der vilde blive et Underskud paa næste Aars Regnskab, bl. a. fordi Lærer Christensens Løn var forhøjet med 100 Kr. — Provst Obelitz foreslog Oprettelsen af en Pogeklasse, og Bestyrelsen lovede at tage Forslaget under Overvejelse. — Sparekassekasserer Michelsen valgtes til Revisor i Stedet for Redaktør Kjelst, som havde frabedt sig Genvalg.

— — —

Aar 1893, den 23. Novbr., afholdtes Aarsgeneralforsamling. Bestyrelsens Fmd. afgav Beretning:

I økonomisk Henseende har Aaret været et af Skolens magre Aar, medens det i andre Retninger har været godt. Alm. Forberedelsesexamen er bestaaet af ikke mindre end 18, deriblandt 3 Piger, med et meget tilfredsstillende Resultat — en fik Udmærkelse. Elevantallet har været mellem 59 og 65, hvoraf 15 vare hjemmehørende udenfor Varde Kommune. 21 Elever har havt Fripladser, hvoraf 12 vare hjemmehørende i Varde Kommune. De udenbyes Elever have alle været anbragte i Kost og Logi her i Byen. — Efter Provst Obelitz' Forslag ved forrige Generalforsamling blev det forsøgt at knytte en Forberedelsesklasse til Skolen, og det lykkedes at faa en saadan op-

rettet i Januar med 7 Disciple. Frøken Hansen her fra Byen, der for nogle Aar siden er udgaaet fra Skolen med alm. Forberedelsesexamen, antoges som Lærerinde for denne Klasse, saaledes at hun indtil videre som Vederlag for sit Arbejde fik det Beløb, der indkom i Skolepenge for disse Disciple. Skolepengene for Klassens Elever fastsættes til 3 Kr. maanedlig for hver. Forøvrigt har Skolens Disciple været undervist i 5 Klasser af 3 faste Lærere, derunder Bestyreren, og 1 Lærerinde, samt af 3 Timelærere. — Ved de Indskrænkninger, der ved forrige Skoleaars Udgang foretoges i Lærerpersonalet, er det lykkedes at bringe Underskudet, der i det foregaaende Aar androg ca. 1470 Kr., ned til ca. 260 Kr. — Skolens Indtægter har i det sidste Aar andraget: i Skolepenge 3934 Kr., i Understøttelse 3600 Kr., i Examensgebyr 180 Kr. og i Lejeindtægt 50 Kr., ialt 7,764 Kr. Udgifterne har derimod andraget ialt 8028 Kr. 98 Øre, deraf til Lærerlønninger 6773 Kr. Underskudet er dækket af Reservefonden, der nu er gaaet ned til 1142 Kr. 54 Øre.

Aar 1894, den 29. November, afholdtes Aarsgeneralforsamling.

Af Formandens Beretning: Elevantallet har været mellem 67 og 79, 7 Disciple — deraf 1 Pige — har bestaaet alm. Forberedelsesexamen. Lærerinde ved Pigeskolen, Frk. Poulsen, har overtaget Gymnastikundervisningen, Pastor Brix er befordret til andet Embede, Lærerinde Frk. Hansen har faaet anden Ansættelse, og i Stedet for er midlertidig antaget Frk. Bøtker, Frk. Haunstrup og Frk. Lerche, og Lærer Søbye ved Borgerskolen har overtaget Religionstimerne i de lavere Klasser. — Underskudet paa 810 Kr. 74 Øre er dækket af Reservefonden, som derefter er gaaet ned til 353 Kr. 26 Øre. — En Forespørgsel fra Sagfører Nonboe vedr. Lærer Søbye blev drøftet. Den var foraarsaget ved en Afstraffelse af en Dreng i en Gymnastiktime. Bestyrelsen lovede at undersøge Sagen nærmere.

Til Direktionen for Spare- og Laanekassen for Varde og Omegn.

Som det vil være flere af de Herrer bekjendt, arbejder Varde Realskole for Tiden under ugunstige økonomiske Kaar. Regnskabet har i flere Aar stadig vist Underskud, og et Reservefond, som var opsparet i gunstige Aar, er nu omtrent opbrugt til Dækning af de aarlige Underskud. Tilbagegangen i økonomisk Henseende skyldes særlig Nedgang i Discipelantallet, og denne hidrører særlig fra Oprettelsen af Realskolen i Esbjerg. Før Esbjerg fik sin egen Realskole var Realskolen her i Byen besøgt af et betydeligt Antal Elever fra Esbjerg og sammes nærmeste Omegn. Ved kun at afholde aldeles nødvendige Udgifter og ved at forhøje Skolepengene er det lykkedes at bringe Underskudet betydeligt ned, men Ballance i Regnskabet er det ikke lykkedes at faa tilvejebragt, og forskjellige større Udgifter paa Skolebygningen forestaar. Vi maa derfor, da Skolens Reservefond nu er

omtrent opbrugt, søge Støtte hos Institutioner, som vi tro have nogen Interesse i ikke blot, at Realskolen holdes i Live, men at den gaar fremad i Udvikling og helt ud følger med Tiden. —

Da vi vide, at Sparekassen yder Støtte til Forskjelligt heri Byen og nærmeste Omegn, og vi ikke tvivle om, at den meget ærede Direktion er enig med os i, at en dygtig Realskole er et stort Gode for Byen og tillige har en ikke ringe Betydning for Omegnen, idet Skolen stadig søges af et ikke ubetydeligt Antal Disciple fra Landet, samt at det er os bekjendt, at forskjellige andre Sparekasser yde Bidrag til Realskoler, tillader vi os i al Ærbødighed at andrage om, at Direktionen ved den aarlige Uddeling af det Beløb, der af Kassens Overskud anvendes i veldædigt Øjemed og til Støtte for forskjellige Institutioner heri Byen og Omegnen, vil tildele Varde Realskole et Bidrag, om muligt et Par Hundrede Kroner, hvorved der vil ydes Skolen en ikke ringe Støtte. Skolens sidste Aarsregnskab samt den sidste Beretning om Skolens Virksomhed vedlægges.

Bestyrelsen for Varde Realskole, d. 26. Aug. 1895.

— — —

Aar 1896, den 17. Januar, afholdtes Aarsgeneralforsamling.

Fmd. aflagde følgende Beretning:

Elevantallet har været mellem 78 og 85, altsaa ikke ubetydeligt større end i det foregaaende Aar. 7 af Eleverne vare hjemmehørende udenfor Varde Kommune, 26 Elever havde haft Fripladser, 19 hele og 7 halve. — Alm. Forberedelsesexamen var bestaaet af 11, deraf 3 unge Piger. — Undervisningen er sket i 6 Klasser og 1 Forberedelsesklasse. — Indtægten havde andraget 8,333 Kr. 38 Øre, medens Udgiften havde udgjort 8,503 Kr. 61 Øre. Uagtet der saaledes havde været et Underskud paa 170 Kr., er der dog betydelig Fremgang ogsaa i økonomisk Henseende, idet Underskudet det foregaaende Aar havde andraget ca. 800 Kr.

Ved Hjælp af det forøgede Bidrag fra Kommunen, 200 Kr., og det Bidrag, den herværende Sparekasse nu har ydet Skolen, ventes tilvejebragt Ballance i Regnskabet for indeværende Aar, uagtet Lønningerne ere stegne noget. Skolens Gjæld er uforandret 12,000 Kr., men den tilstedeværende Reservefond er gaaet ned til 199 Kr. 51 Øre. Regnskabet var revideret og blev godkjendt. Mødet sluttet.

— — —

Bestyrelsesmøde blev afholdt den 8. Juli 1896.

Fmd. fremlagde en Skrivelse af 20. f. M. fra Ribe Stiftamt, hvorefter Overlærer Olsen heri Byen er valgt til paa Skoleraadets Vegne i Agent Thomsens Sted at deltage i Bortgivelsen af Fripladserne ved Skolen. Til paa Realskolens Vegne at deltage i Bortgivelsen af Fripladserne, valgtes Kjøbmand Brorsen, Sagfører Nonboe og Fmd.

Aar 1897 afholdtes — efter fornyet Indvarsling — Aarsgeneralforsamling den 24. Marts.

Fmd. afgav Beretning: Elevantallet har været mellem 81 og 89. 29 Elever har haft Fripladser, 15 hele og 14 halve. 4 Drenge har bestaaet Examen. Skolens Gjæld er 12,000 Kr., Reservefonden 357 Kr.

— — —

Aar 1898, Møder den 28. Febr., 10. Marts og 12. Marts ang. et Regulativ for Varde Realskole med Hensyn til Lærernes Antagelse, Afskedigelse, Lønning og Selvpensionering m. m., som vedtoges saaledes:

§ 1. Bestyreren antages og afskediges af Skolens Forstanderskab under Forbehold af Kirke- og Undervisningsministeriets Stadfæstelse.

Lærere og Lærerinder med Aarsløn antages og afskediges af Skolens Forstanderskab efter Forslag af Skolens Bestyrer.

Ansættelsen er for Bestyrerens Vedkommende med et Fjerdingaars Opsigelse.

Timelærere og Timelærerinder antages og afskediges af Bestyreren under Forbehold af Forstanderskabets Stadfæstelse.

§ 2. Bestyreren lønnes med 2200 Kr. aarlig. Lønnen stiger hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 2800 Kr.

Forsaavidt der tillægges ham Fribolig fradrages et Beløb af 300 Kr. i den aarlige Løn. Til Repræsentation, Kontorhold og Porto ydes ham aarligt 100 Kr.

Af Skolens øvrige Lærere ansættes i første Lønningsklasse mindst een med en aarlig Løn af 1400 Kr., stigende hvert 3. Aar med 100 Kr., indtil 1900 Kr.; og i anden Lønningsklasse Resten med en aarlig Løn af 1000 Kr., stigende hvert 3. Aar med 100 Kr. indtil 1400.

Forsaavidt der tillægges en ugift Lærer i anden Lønningsklasse fri Bolig, fradrages et Beløb af 100 Kr.

Endelig ansættes mindst een Lærerinde med en aarlig Løn af 700 Kr., stigende hvert 3. Aar med 50 Kr., indtil 950 Kr.

Lønnen for de Timelærere og Timelærerinder, det maatte blive nødvendigt at ansætte, bestemmes af Forstanderskabet efter Forslag af Bestyreren.

Skolens Forstanderskab bestemmer, efter Indstilling fra Bestyreren, til hvilken Lønningsklasse de ved Skolen for Tiden ansatte Lærere skulle henregnes, og fra hvilken Tid deres, saavel som Lærerindernes, Anciennitet skal regnes, i hvilken Henseende dog bliver at iagttage, at de erholde mindst den Løn, de nu have med et Tillæg af 5 %.

Bestyrerens Anciennitet regnes fra hans Ansættelse ved Skolen, den 19. August 1884.

Ved fremtidige Vakancer i første Lønningsklasse bestemmer Forstanderskabet, efter Indstilling fra Bestyreren, om Oprykning skal finde Sted eller Pladsen opslaaes efter den Afgaaedes Lønningsklasse. Ogsaa udenfor Vakance kan Forstanderskabet efter Indstilling fra Bestyreren lade en Lærer i yngste rykke op i ældste Lønningsklasse.

§ 3. Bestyreren er pligtig at undervise indtil 30 Timer, de øvrige Lærere og Lærerinder indtil 36 Timer om Ugen.

§ 4. I Bestyrerens og de med Aarsløn ansatte Læreres og Lærerinders Løn indeholdes ved maanedlige Afdrag 5 % aarlig, og af Skolens Kasse tilskydes ligesaa meget for at anvendes til Bedste for de paagjældende selv eller deres efterladte ved Afgang fra Bestillingen. Beløbene anbringes af Forstanderskabet i Spare- og Laanekassen for Varde By og Omegn til Forrentning, særskilt for enhver af de paagjældendes Vedkommende. Aktiverne forsynes med Forbudspaategning af Forstanderskabet.

§ 5. Med de paa den i foregaaende Paragraf angivne Maade indvundne Beløb bliver ved Tjenestens Ophør at forholde efter følgende Regler:

a. Døer den paagjældende i Tjenesten, anvendes Beløbet paa den Maade, som af ham selv maatte være bestemt til Fordel for hans Enke eller Livsarvinger, eller saafremt ingen saadanne findes, for andre, uden at der fra Kreditorers eller andres Side skal kunne gjøres nogen Indsigelse derimod. Har han ingen saadan Bestemmelse truffet, afgjør Forstanderskabet, ligeledes uden at nogen derimod skal kunne gjøre Indsigelse, hvorledes Beløbet paa bedste Maade kan anvendes til Fordel for Enke eller Livsarvinger. Efterlader han ingen saadanne, bliver Beløbet at indsætte i hans Bo.

b. Afgaar han i levende Live fra sin Bestilling af en ham utilregnelig Aarsag, bliver Beløbet efter Forstanderskabets Bestemmelse at anvende til Erhvervelse af en Livrente for ham eller paa anden Maade i hans eller hans efterladtes Interesse. Kun under særlig derfor talende Omstændigheder bør det tillades, at Beløbet udbetales ham kontant.

c. Fratræder han sin Bestilling efter egen Begjæring, medens han endnu er tjenstdygtig, eller afskediges han af en ham tilregnelig Aarsag, medmindre Forstanderskabet

aldeles undtagelsesvis maatte bestemme anderledes, kun den ved Afkortning i hans Løn opsparede Sum med paaløbne Renter komme ham tilgode paa den under b nævnte Maade.

§ 6. De opsparede Beløb eller den erhvervede Livrente eller Understøttelse udbetales kun mod Vedkommendes egen Kvittering, og kunne ikke angribes ved nogensomhelst Retsforfølgning, Falissement ej undtagen. De af Skolens Kasse tilskudte Beløb med paaløbne Renter, der ifølge Bestemmelserne i Paragraf 5. c ikke komme den paagjældende tilgode, falde tilbage til Skolens Kasse.

Skolens Regnskabsfører forfatter til Fremlæggelse i det første Forstandermøde i hvert Aar en Opgjørelse af de i det foregaaende Aar skete Ind- og Udbetalinger af Indskud tilligemed en Fortegnelse over de paa Lærernes Konto indestaaende Beløb, bilagt med de paagjældende Aktiver.

§ 7. Alle Spørgsmaal om Fortolkning af §§ 3—5 i dette Regulativ afgjøres af Forstanderskabet med bindende Virkning for de paagjældende.

§ 8. Regulativet betragtes som traadt i Kraft fra og med d. 1. Jan. d. A.

Saaledes vedtaget i Mødet den 10. Marts 1898.

A. Harck. H. M. Hansen. H. Nonboe. B. Jensen. Viktor Brorsen.

— — —

Aar 1898, den 12 Juni, afholdtes Møde.

Fmd. bemærkede, at han havde meddelt Sagfører Oldager som Fmd. i Bestyrelsen for Pigeskolen Underretning om den i sidste Møde tagne Beslutning, at han derefter fra denne havde modtaget Meddelelse om, at det var besluttet at nedlægge Pigeskolen, og at mindst 31 af Pigeskolens Elever vilde blive indmeldt i Realskolen fra næste Skoleaars Begyndelse. Da det paa Grund heraf maa anses nødvendigt at oprette to nye Klasser, vedtoges det at forøge Lærerpersonalet fra det nye Skoleaars Begyndelse med en Lærer og en Lærerinde, der ansættes efter Regulativets Bestemmelser paa yngste Lønning. Det overdrages Kap. Brix at besørge Bekjendtgørelserne om de nye Lærerposter indrykkede i Berlingske Tidende, Højskolebladet og Skolebladet. Derhos overdrages det Kapt. Brix og B. Jensen at undersøge Pigeskolens Inventarium og fremkomme med Forslag om, hvad deraf burde søges erhvervet for Realskolen, ligesom Fmd. og Kapt. Brix anmodes om at søge tilvejebragt et Gymnastiklokale for Pigerne og midlertidige Localer for de to nye Klasser.

Aar 1898, den 28. Oktbr., afholdtes Møde.

Der fremlagdes et af Lærermødet vedtaget Udkast til Ordensregler for Eleverne. Der fandtes intet at erindre mod dem, og det vedtoges at lade dem trykke i 1000 Exemplarer til Uddeling blandt de nuværende og kommende Elever. Et fra Bestyrelsen modtaget Exemplar af Timeplanen fremlagdes og toges til Efterretning.

Ordensregler for Eleverne i Varde Realskole. .. ..

§ 1. I hver Klasse maa en af Eleverne (Ordensduksen) hjælpe til med og være medansvarlig for Ordens Overholdeles i Klassen.

§ 2. Alle Klassens Elever undtagen Duksen maa efter Tur udføre Ordensduksens Hverv. Elevernes Nummer i Klassen den 19. August bestemmer Ordensduksenes Rækkefølge for hele Skoleaaret, og den Lærer, der fører Klassens Protokol, maa hver Mandag tilse, at den nye Ordensduks tiltræder sit Hverv. Er Ordensduksen i sin Funktionstid syg eller af anden Grund fraværende, besørger Duksen midlertidig dennes Pligter.

§ 3. Ordensduksen møder 10. Min. før Kl. 8 og 1. Han skal saa vidt muligt opholde sig i Klassen i Frikvarteret. Han melder straks til Klasselæreren enhver i Klassen under Frikvarteret forefalden Uorden, i modsat Fald bærer han selv Ansvaret for det passerede. Han sørger for, at Lokalet hver Time luftes godt ud; han henter Blæk, Kridt etc, omdeler Skrive-, Stile, Tegnebøger og Tavler og samler dem ved Timens Slutning; han holder Klassens Tavle, Kridtklud og Katederpen i Orden, opsamler Papirstumper o. desl. og lægger dem i Affaldskassen.

§ 4. I Frikvarterne maa alle Eleverne undtagen Ordensduksen og saadanne, som af særlige Grunde har Tilladelse til at blive inde, forlade Klassen. I Regnvejr maa Eleverne opholde sig inde. Lektielæsning i Frikvarteret er strengt forbudt, Leg med Stokke eller afbrækkede Grene ligesaa. Ingen Elev maa uden Bestyrerens Tilladelse forlade Skolens Omraade i Frikvarterene.

§ 5. Ingen maa forvolde Uorden ved at sprede Papir el. desl. i Klassen eller paa Legepladsen, ved at tegne paa eller skære i Borde, Stole, Bænke eller andet af Skolens Materiel. Enhver vilkaarlig Beskadigelse af Skolens Ejendele vil blive udbedret paa den skyldiges Regning. Eleverne maa ikke uden en Lærers Tilladelse aabne Skabene med Skolens Samlinger eller skrive paa Skoletavlen. Legetøj, der fremtages i Undervisningstiden, konfiskeres. Bøger, som ikke skulle forblive paa Skolen, maa ikke efter Skoletid findes efterladte paa Elevernes Pladser. Alle Skolebøger, Tavler, Linealer o.s.v. maa holdes i ordentlig Stand og være forsynet med Ejerens Navn. I Skrive-, Stile- og Karakterbøger maa altid findes ordentligt Trækpapir.

§ 6. Elever, som i Fritiden opholder sig paa Skolen, maa kun opholde sig i det af dem af Bestyreren anviste Lokale, og Bestyreren kan vilkaarlig udnævne en Ordensduks blandt dem.

§ 7. Eleverne maa i Timen indtage en sømmelig og til Opmærkhed egnet Stilling. Kommer en Fremmed eller en Lærer (Lærerinde) ind i Skolestuen, hilse Eleverne ved roligt at rejse sig op; paa et Vink fra Læreren sætte de sig igen. Naar den fremmede forlader Lokalet, gentages Hilsenen.

— — —

Aar 1899, den 24. Februar, afholdtes Aarsgeneralforsamling.

Fmd. var sygemeldt, og Fabrikant Brorsen afgav Beretning: Elevantallet har varieret mellem 90 og 100, hvoraf 14 var hjemmehørende udenfor Kommunen, 12 Elever har haft hele og 24 halve Fripladser. 2 Børn af Skolens Lærere har desuden haft fri Undervisning. Alm. Forberedelsesexamen er bestaaet af 15 Elever. — Paa Grund af Pigeskolens Ophævelse havde Realskolen faaet saa mange ny Elever, at det var nødvendigt at udvide Skolen til 8 Klasser, og at forøge Lærerpersonalet samt tilvejebringe nye Klasselokaler. Det besluttedes at indtage Bestyrerens Bolig i Skolebygningen til Klasselokaler og et Lærerværelse og at ansætte 1 ny Lærer og 1 ny Lærerinde. Da Kjøbmand H. M. Hansen var afgaaet ved Døden, valgtes Kjøbmand J. Lange til Medlem af Bestyrelsen. Mødet hævet.

— — —

Aarsgeneralforsamling afholdtes den 7. Juni 1900.

Fmd. afgav Beretning: Elevantallet har været mellem 115 og 131, hvoraf 11 har været hjemmehørende udenfor Kommunen. 18 Elever har haft hele og 12 halve Fripladser. 5 Børn af Lærere have desuden haft fri Undervisning. Eleverne har været undervist i 8 Klasser af 5 Lærere foruden en Gymnastiklærer, og 4 Lærerinder, derunder 1 Hdg.-Lærerinde og 1 Gymnastiklærerinde. I Stedet for Lærer Prebensen, der blev befordret til Odense, blev antaget cand. mag. V. Lassen, og i Stedet for Timelærerinderne Frk. Andersen, Frk. Teisen og Frk. Havnstrup blev Frk. Voss ansat som fast Lærerinde og Fru Bossen og Frk. M. Nielsen henholdsvis som Gymnastiklærerinde og Hdg.-Lærerinde. Alm. Forberedelsesexamen blev bestaaet af 10 Elever, hvoraf 2 med Udmærkelse. — Skolens Indtægter havde andraget 12,823 Kr. 49 Øre, og dens Udgifter 13,324 Kr. 85 Øre. Underskudet paa 501 Kr. 36 Øre er dækket af Reservefonden. Prioritetsgælden er uforandret 12,000, og Reservefonden udgjør nu 748 Kr. 64 Øre. Da Sagfører Nonboe har forladt Byen, valgtes Kjøbmand C. Windfeldt til Medlem af Bestyrelsen. — Endelig drøftedes Spørgsmaalet om, hvorvidt det maatte anses heldigt, at *Skolen overgaar til Kommunen,* og der rettedes en Opfordring til Bestyrelsen om at søge

tilvejebragt yderligere Oplysninger, særlig om under hvilken Form, Autoriteterne kunne ventes at ville samtykke i, at Kommunen overtog Skolen.

— — —

Aar 1901, den 21. Febr., afholdtes Aarsgeneralforsamling.

Fmd. afgav Beretning. Elevantallet har varieret mellem 106 og 109, hvoraf 7 hjemmehørende udenfor Kommunen. Af Eleverne have 23 haft hele, og 4 halve Fripladser. Lærerinde Frk. Nielsen forlod Skolen ved Skoleaarets Slutning. Alm. Forberedelsesexamen er bestaaet af 14 Elever. — Skolens Indtægter: 11,546 Kr. 02 Øre, dens Udgifter: 12,175 Kr. 96 Øre. Der har saaledes været et Underskud af 629 Kr. 94 Øre, der er dækket af Reservefonden. Prioritetsgjælden er uforandret 12,000 Kr., og Reservefonden er gaaet ned til 118 Kr. 70 Øre.

Det reviderede Regnskab, hvorved Revisorerne intet havde fundet at bemærke, fremlagdes og blev godkjendt.

Forstanderskabets Forslag om, at Skolen søges overtaget af Kommunen, vedtoges med Enstemmighed, og Forstanderskabet tildeles uindskrænket Fuldmagt til at indlede Forhandlinger med Varde Byraad om Skolens Overgang til Kommunen til at afslutte bindende Overenskomst i den Retning, saaledes at Kommunen overtager Skolens samtlige Aktiver, derunder Skolens faste Ejendom, mod at Kommunen overtager og tilsvarer Skolens Gældsforpligtelser, derunder den paa den faste Ejendom hvilende Pantegæld til Spare- og Laanekassen for Varde og Omegn, 12,000 Kr., og i det hele indtræder i de Forpligtelser, som Forstanderskabet paa Skolens Vegne har overfor Trediemand, samt til at foretage ethvert til Fuldbyrdelse af saadanne Overenskomster fornødent Skridt, navnlig ogsaa til at meddele Kommunen Skjøde paa Skolens faste Ejendom.

Valg af et Medlem af Forstanderskabet i St. for Sagfører A. Harck og af en Revisor i St. for Kjøbmand Schmidt. Begge gjenvalgtes.

A. Harck. *Viktor Brorsen.* *B. Jensen.*
Julius Lange. *C. Windfeldt.*

— — —

Aar 1901, den 26. Novbr., afholdtes overordentlig Generalforsamling for at tage Beslutning om Forstanderskabets Forslag betr. Optagelse af et Laan af 2,000 Kr. mod Pant i Skolens Ejendom med tilhørende, hvilket Laan behøves til Dækning af Skolens Underskud i sidste Regnskabsaar og paaregnet Underskud i indeværende Skoleaar.

Det vedtoges at optage et Laan i Sparekassen for Varde og Omegn paa 2,000 Kr. i fornævnte Øjemed mod Pant i Skolens Ejendom med

Tilhørende med Prioritet næstefter den derpaa allerede hvilende Gjæld til nævnte Kasse, 12,000 Kr., samt mod Selvskyldnerkaution »in solidum« af Forstanderskabets Medlemmer, hvilken yderligere Sikkerhed Kassens Bestyrelse har forlangt for at tilstaa Laanet. Der fremlagdes et af Sparekassens Bestyrelse godkjendt Udkast til Obligationen for Laanet, hvilket Udkast Forstanderskabets Medlemmer strax forsynede med deres Underskrifter.

— — —

Aar 1902, den 28. April, afholdt Forstanderskabet Møde i Realskolen sammen med Skolens Bestyrer, Kapt. Brix, og Skolens fast ansatte Lærere og Lærerinder. Samtlige Medlemmer af Forstanderskabet var mødte, Bestyreren og Lærerpersonalet blev gjort bekjendt med, at Byraadet i dets Møde den 20. ds. har vedtaget, under Forventning af Ministeriets Sanktion, at overtage og drive Realskolen, og Forstanderskabet henstillede til Bestyrelsen samt Lærerne og Lærerinderne at modtage Opsigelse af deres Stillinger ved Skolen til 1. August d. A. her til Protokollen. Bestyreren saavelsom Lærerne og Lærerinderne erklærede hver for sig, at de have modtaget lovlig Opsigelse af deres Stillinger ved Skolen til 1. August d. A., og gjælder deres Underskrifter her i Protokollen som Tilstaaelse for Opsigelsens Modtagelse. Kap. Brix, der har Krav paa ½ Aars Opsigelse, forbeholdt sig dog for det Tilfælde, at han ikke skulde modtage fornyet Ansættelse, Løn til 1. Novbr. d. A. Derefter blev afsluttet følgende Overenskomst:

Under Forudsætning af, at Bestyreren, Lærerne og Lærerinderne paany faa Ansættelse ved Skolen, erholde hver især af dem udbetalt Halvdelen af det for hver især af dem opsparede og i Sparekassen for Varde og Omegn frugtbargjorte Pensjonsbeløb med paaløbende Renter indtil Udbetalingsdagen, nemlig den Halvdel, der er tilvejebragt ved Afkortning af deres Lønninger, medens den anden Halvdel (den Del, der er tilvejebragt ved Tilskud af Skolekassen), ligeledes med paaløbende Renter, tilfalde Varde Kommune. Skulde nogen af dem ikke erholde fornyet Ansættelse, er det en Selvfølge, at Vedkommende erholde de fulde opsparede Beløb udbetalt. Bestyrerens, Lærernes og Lærerindernes Underskrifter her i Protokollen gælde tillige som Stadfæstelse af denne Overenskomst.

N. Brix. *T. Christensen.* *A. Hansen.*
Valdemar Lassen. *H. Bloch.* *Alma Foss.*

Forstanderskabet fortsatte derefter Mødet alene, og Formanden fremlagde et Andragende fra Lærerinde Frk. Bloch om at faa refunderet af Skolekassen et Beløb af 45 Kr., som hun under hendes

Sygdom havde udbetalt til Vikar. Det vedtoges at refundere hende Halvdelen deraf, 22 Kr. 50 Øre. Mødet hævet.

A. Harck. *Viktor Brorsen.* *B. Jensen.*
Julius Lange. *C. Windfeld.*

— — —

Aar 1903, den 13. Febr., afholdt Forstanderskabet Møde.

Regnskabet for sidste Regnskabsaar med tilhørende Bilag blev fremlagt og gennemgaaet. Da derved intet fandtes at erindre, vil Regnskabet med Bilag være at afgive til Revisionen.

Efter Regnskabet har Indtægterne andraget:

1.	Skolepenge	Kr.	6804,72
	Indkomne Restancer	Kr.	165,25
2.	Understøttelser: af Statskassen .... Kr. 2000		
	af Amtets Skolefond ..... Kr. 500		
	af Varde Kommune ..... Kr. 1400		
	af Varde Sparekasse ..... Kr. 300		4200,00
3.	Examensgebyr	Kr.	180,00
4.	Godtgjørelse for Brændsel af Handelsskolen ..	Kr.	30,00
5.	Lejeafgift af Lærer Lassen, 1.8.01—31.7.02	Kr.	225,00
6.	Lejeafgift af Lærer Hansen	Kr.	50,00
7.	Laan optaget i Varde Sparekasse	Kr.	2000,00
	Ialt	Kr.	13654,97

Ikke indgaaede Restancer af Skolepenge: 458,25.

Udgifterne have udgjort:

1.	Lønninger:		
	Skolebestyrer Capt. Brix	Kr.	2800,00
	Lærer T. Christensen	Kr.	1900,00
	Lærer Hansen	Kr.	1300,00
	Lærer Lassen	Kr.	1258,34
	Frk. Bloch	Kr.	900,00
	Frk. Foss	Kr.	750,00
	Lærer P. Jørgensen	Kr.	250,00
	Lærerinde Fru Bossen	Kr.	249,60
	Pastor Oldenburg	Kr.	216,00
	Organist Bjælke	Kr.	96,00
	Frk. Bloch, Andel i Vikarudgift	Kr.	22,50
		Kr.	9742,44

Heri fradrages Paagjældendes Bidrag til Pensionsfonden saaledes:

Bestyreren	Kr. 140,00
T. Christensen	Kr. 95,00
Hansen	Kr. 65,00

V. Lassen	Kr.	62,92		
Frk. Bloch	Kr.	45,00		
Frk. Foss	Kr.	37,50	Kr.	445,42
			Kr.	9297,02
Repræsentationsudgifter, Hr. Brix			Kr.	100,00
Inspektion ved skriftl. Examen			Kr.	10,00
			Kr.	9407,02

2. Pensionsfonden:
Til Selvpensionering er i Aarets Løb indsat i Sparekassen:

for Bestyreren	Kr.	280,00		
for Lærer Christensen	Kr.	190,00		
for Lærer Hansen	Kr.	130,00		
for Lærer Lassen	Kr.	125,83		
for Lærerinde frk. Bloch	Kr.	90,00		
for Lærerinde frk. Foss	Kr.	75,00	Kr.	890,83

3. Renter af Prioritetsgjælden og Omkostninger ved samme:

Renter fra 11.9.01-11.3.02 (af 12000)	Kr.	255,00		
Renter fra 11.11.01-11.3.02 (20000)	Kr.	28,34		
Renter fra 11.3.02-11.9.02 (14000)	Kr.	297,50		
Omkostn. ved Laanet paa 2000 Kr.	Kr.	16,57	Kr.	597,41

4. Vedligehold af Skolens faste Ejendom:

B. Jensen og Bøtker, iflg. Regning		1.7.01	5,90	
Tømrermester Thomsen	—	1.1.02	18,13	
Malermester Michlenborg	—	1.10.02	19,88	
Vognmand Jørgen Petersen	—	1.1.02	4,00	
Glarmester Thomsen	—	1.1.02	11,30	
Kleinsmed S. Lassen	—	1.1.02	7,45	
Snedker N. Petersen	—	1.1.02	26,00	
Gartner Rømhild	—	10.1.02	15,00	
Pumpemager Sørensen	—	15.1.02	10,50	
Snedker N. Petersen	—	1.7.02	34,08	
Jernstøber Birch	—	24.9.02	4,60	
Tømrermester J. Thomsen	—	29.9.02	5,25	
Malermester Michlenborg	—	29.7.02	26,15	
Glarmester Thomsen	—	Oktbr. 02	7,50	
Kleinsmed S. Lassen	—	30.9.02	1,25	
Murmester Hansen	—	1.1.03	133,77	Kr. 330,68

5. Udgifter til Vedligeholdelse og Anskaffelse af Inventar, Skolemateriel, Rekvisitter etc.:

M. Christrup,	iflg. Regning	28.8.01	1,80	

Varde Apothek	—	31.12.01	2,35		
Maler J. Petersen	—	1.1.02	1,75		
Trædhl. Ole Pedersen	—	Marts 02	2,50		
Dorthea Pedersen	—	8.4.02	32		
M. Christrup	—	17.4.02	90		
Varde Apothek	—	1.6.02	1,60		
Th. Schmidt	—	23.6.02	1,50		
Kjøbmand Lauridsen	—	22.9.02	75		
O. Palludans Eftflg.	—	25.9.02	1,27		
Boghdl. Nielsen	—	26.9.02	70,01		
Snedker Th. Jørgensen	—	30.9.02	12,60		
Løsørepræmie for 1. Halvaar 1902			1,96		
Løsørepræmie for 2. Halvaar 1902			1,96	Kr.	100,97
6. Lejeudgifter og Udgifter til Rengjøring og Brændsel:					
Gymn.sal for Pigerne fra 1.10.01-1.10.02			100,00		
K. Thomsen for Rengjøring 1.8.01-31.7.02			217,00		
H. C. Lauridsen Rengj. af Gymn.-Lokale			30,00		
C. Lyhne for Mosetørv			227,00		
B. Harck for Hedetørv og Ltng.			19,00	Kr.	593,00
7. Skatter og Afgifter:					
Kgl. Skat pr. 1.10.01 og 1.4.02			25,82		
Brandpenge pr. 1.10.01 og 1.4.02 = 2×6,48			12,96		
Kommuneafgifter			19,68		
Snekastning			2,40	Kr.	60,86
8. Bekjendtgørelser og Tryksager:					
Vestjyllands Dagblad iflg. Regning		1.7.02	55,00		
Vestjyllands Dagblad	—	24.9.01	3,50		
Ribe Amtstidende	—	15.1.02	10,00		
Ribe Amtstidende	—	19.1.03	10,00		
Ribe Amtstidende	—	21.10.02	2,70	Kr.	81,20
9. Porto og Stempelafgifter				Kr.	4,00
				Kr.	12065,97
Underskud fra forrige Regnskab				Kr.	1200,23
Beholdning efter sidste Regnskab				Kr.	338,77

Formanden bemærkede, at fornævnte Beholdning er indbetalt i Bykassen og foreviste Kvittering herfor.

Det af Fmd. udfærdigede Skjøde til Kommunen paa Skolens Ejendom blev derefter underskrevet af Forstanderskabet og vil være at overlevere Byraadet tilligemed de Lister, som Fmd. har foranlediget udfærdigede over alt til Skolen hørende Løsøre samt dens Arkivsager.

Sluttelig vedtoges det at afholde Aarsgeneralforsamling, hvormed Forstanderskabet anser sit Hverv for afsluttet, saasnart Regnskabet er modtaget fra Revisionen.

A. Harck. Julius Lange. B. Jensen. C. Windfeld. Viktor Brorsen.

— — —

Aar 1903, den 5. Marts, blev afholdt Aarsgeneralforsamling i Skolens Lokale efter vedtægtsmæssig Indvarsling. Forstanderskabets Medlemmer var mødte. Skolens Bestyrer, Capitain Brix, var tilstede. Endvidere var mødt det til at tage gyldig Beslutning fornødne Antal stemmeberettigede Medlemmer.

Følgende Sager behandledes:

1. Formanden afgav Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar. Elevantallet har været mellem 99 og 105, hvoraf 13 hjemmehørende udenfor Varde Kommune. Af Eleverne havde 8 haft hele og 29 halve Fripladser, og 5 Børn af Lærere have desuden været undervist gratis. Eleverne have været underviste i 6 Klasser, og Lærerpersonalet har været uforandret. Alm. Forberedelsesexamen er bestaaet af 15 Elever, 10 Drenge og 5 Piger. Skolens Indtægter have andraget 13,654 Kr. 97 Øre, hvorunder er indbefattet det i Sparekassen stiftede Laan, 2000 Kr., og dens Udgifter have andraget 13,266 Kr. 20 Øre, derunder indbefattet Underskudet fra det foregaaende Aar, 1200 Kr. 23 Øre. Beholdningen, 388 Kr. 77 Øre, er indbetalt i Bykassen. Skolens Prioritetsgjæld udgjør 14,000 Kr.
2. Det reviderede Regnskab, hvorved Revisionen intet har fundet at bemærke, med dertil hørende Bilag blev fremlagt og enstemmigt godkjendt.
3. Formanden gav derefter Meddelelse om, at Byraadet i Henhold til Forstanderskabets Andragende og paa de af Generalforsamlingen under 21.2.1901 fastsatte Vilkaar under 22. April 1902 havde besluttet at overtage og drive Skolen, efter at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet havde stadfæstet denne Beslutning, var overdraget Kommunen og siden Skoleaarets Begyndelse havde været drevet for Kommunens Regning. Endvidere gjorde Formanden Forsamlingen bekjendt med, at Lærerpersonalet af Forstanderskabet var opsagt til at aftræde deres Stillinger den 1. August f. A. samt den Overenskomst, der var truffet med Lærerpersonalet med Hensyn til den opsparede Pensionsfond. Endelig gjorde han Forsamlingen bekjendt med, at Forstanderskabet har meddelt Byraadet paa Kommunens Vegne Skjøde paa Skolens faste Ejendom og ladet optage en Liste over Skolens Inventarium og Løsøre, hvilken Liste var overgivet Byraadets Udvalg for Skolevæsenet.

Generalforsamlingen derefter sluttet med Bemærkning, at Forstanderskabet hermed betragter sit Hverv for afsluttet.

A. Harck, C. Windfeld, B. Jensen, Julius Lange, Viktor Brorsen.

— — —

Orientering.

Saaledes sluttede altsaa »Varde Realskole«, den største private skole i Varde, sin glorværdige virksomhed efter omtrent 25 aars arbejde for udbredelse af kundskaber og almen dannelse. Gennem de tørre fakta, som er fremdraget af de paagælden aktstykker, faar man gang paa gang stærke indtryk af, at »Varde Realskole« er blevet startet, ledet og gennemført med maalbevidst energi og omhu.

Der kan ikke være nogensomhelst tvivl om, at denne skole har præsteret et stort og godt arbejde til megen gavn for velbegavede unge mennesker fra Varde by og en meget vidtstrakt omegn. Forstanderskabet og bestyreren, Kaptain N. Brix, bør mindes med ære og tak for deres fælles bestræbelser gennem de mange aar.

Sideløbende med den private realskole har den almindelige folkeskole haft sin omfattende gerning med den største del af den skolepligtige ungdom gennem denne periode paa ca. 25 aar.

Paa en vis maade er en alm. byskole, saavel som en realskole, en verden for sig med sin arbejdsplan, sin lærerstab, sine tilsynsførende autoriteter og sine elever. Ja, en verden for sig selv, men dog under betydelig indirekte paavirkning af tidens aand, dens politiske strømninger og de lokale forhold.

Udenfor skolens mure foregaar hele tiden noget betydningsfuldt. Fra denne periode, 1879—1903, kan der nok være grund til at dvæle lidt ved »Provisorietiden« med dens stærke politiske brydninger. Grundtvigs nye skoletanker, den voksende interesse for folkeoplysning i den jævne befolkning, lærerstandens mærkbare selvbevidsthed, alt dette fik efterhaanden indvirkning paa de offentlige og private skolers maalsætning. Kritikkens gode og onde aander tog stadig mere dagspressen i brug, og der snakkedes politik ikke blot i værtshusene, men ogsaa i hjemmene. At dette ikke var velset i de »højere kredse« dokumenteres tydeligt i det saakaldte »Mundkurvs-Cirkulære«, som her skal citeres:

Ministerialtidende for 1885. Nr. 15.

Forskjellige Meddelelser:

Meddelelse om et Cirkulære fra Kirke- og Undervisningsministeriet af 22. April til samtlige Skoledirektioner udenfor Kjøbenhavn

Det er igjennem de offentlige Tidender og Blade kommet til Ministeriets Kundskab, at flere Lærere ved Borger- og Almueskolerne have paa særlig fremtrædende og ligeoverfor Regjeringen upassende Maade deltaget som Talere og Ledere i de til Dannelse af »Riffelfor-

eninger« afholdte Møder og indmeldt sig som Medlemmer af disse Foreninger, ja endog modtaget Valg som Medlemmer af deres Bestyrelse.

Hensigten med »Riffelforeningerne«, »Folkevæbningssamlag«, eller hvad ellers disse udenfor almindelige af Staten anerkjendte og støttede Skytteforeninger maatte kaldes, er, hvormeget den end søges skjult under en plausibel Form, klar nok til at stemple Skolelærernes Deltageles i dem som en mod Regjeringen rettet agitatorisk Optræden, der ikke bør taales af Nogen, der beklæder Embede eller Stilling i det offentlige Skolevæsens Tjeneste, og som Ministeriet saameget mindre kan eller vil finde sig i, som det efter Skolelærerens Kald som Ungdommens Opdragere og Ledere er deres første Pligt at give Tonen an for Lydighed mod og Agtelse for den lovlige Øvrighed og afholde sig fra Deltagelse i Bevægelser, der *tilsigte at skabe Modstand mod Regjeringen* og lægge Hindringer ivejen for dens Foranstaltninger og, selv om det ikke maatte være tilsigtet, lettelig kunne føre til Brud paa den offentlige Orden.

I al Almindelighed maa tilføjes, at ikke alene denne, men ogsaa anden offentlig mod Regjeringen rettet ophidsende Agitation ikke kan forenes med en offentlig ansat Skolelærers Stilling og derfor ikke for Fremtiden vil blive taalt.

Ministeriet maa derfor tjenstligt have Direktionen anmodet om at lade under Dem hørende Skolelærere tilkjendegivet, at saafremt nogen af dem maatte som Leder eller Taler deltage i Dannelse af »Riffelforeninger« eller »Folkevæbningssamlag« eller lignende Foreninger eller indmelde sig som Medlemmer af slige Foreninger, vil dette uudblivelig have til Følge, at Ministeriet vil se sig i den Nødvendighed at entledige ham fra hans Embedsstilling. Endvidere bør Direktionen advare Lærerne mod de Følger, som en agitatorisk ophidsende Optræden fra deres Side mod Regjeringen og dens Foranstaltninger vil have for dem.

Den 7de Maj 1885.

— — —

Saa mange var ordene i dette berygtede cirkulære. Der er jo ikke noget at tage fejl af. Virkningen var naturligvis chokerende paa visse gemytter. Lærerstanden var dengang ikke i nogen høj kurs. Seminarister blev af mange embedsmænd betragtet som »halvstuderede røvere«. Lærere var blevet latterliggjort i litteraturen, bl. a. af Holberg i hans komedier. Maaske var der ogsaa enkelte lærere, som optraadte paa en pralende eller anden uheldig maade, men efterhaanden som den jævne befolkning i by og paa land fik mere respekt for kundskaber end før, saa blev de besindige seminarister og lærere betragtet med tilbørlig agtelse. Det maa retfærdigvis tilføjes,

at mangfoldige lærere i tidens løb har hævdet sig smukt indenfor deres virkekreds eller i vor storpolitik, selv om de ikke kan maale sig med en matador som I. C. Christensen.

Det ligger nær at spørge: »Har der i det sidste aarhundrede været lærere i Varde, som har gjort sig bemærket paa heldig eller uheldig maade;« Det er mit indtryk fra mine arkivstudier, at lærerkræfterne i Varde har passet deres daglige arbejde paa en forsvarlig eller rosværdig maade. I den lokale politik har en mand som lærer Kjelst indtaget en førende stilling som redaktør af et højreblad og som medlem af byraadet. Desuden kan nævnes den radikale Valdemar Lassen, der ligeledes var i byraadet. I en aarrække var han en fremragende leder af Varde kommunale skolevæsen. Herfra opnaaede han at faa ansættelse som skoledirektør i Odense.

Matematiske huskeremser af skoleinspektør Vald. Lassen (egen melodi).

En toleddet størrelse i anden
det bliver, kan du tro.
Første led i anden plus andet led i anden
plus det dobbelte produkt af de to.
Jo! den er meget go'.
To tals sum gange deres differens
er lig med differensen mellem tallenes kvadrater.
Se det er let, når ej man har røget hjernen læns
som enkelte forstyrrede krabater.

Professor Hans Brix skriver følgende om sin fars skole:

»Efter Anmodning skal jeg skrive nogle Linjer om min Fars Virksomhed som Bestyrer af Realskolen i Varde.

Hans Navn var Nicolaus Brix, og han var født i Angel. Hans Fødeby hed Strukstrup. 9. November 1835 var hans Fødselsdag.

Familien har i Aarhundreder haft hjemme i Angel, men min Bedstefar solgte sin Gaard og flyttede Nordpaa. De endte i Rødding. Hjemmets Sprog var nedertysk, men min Far blev formedelst sit gode Hoved sendt til Latinskolen i Haderslev, der var et Centrum for Danskheden.

I 1856 blev han Student og gav sig i Lag med Teologien, men skiftede over til Filologien. Hans Yndlingsfag var dog Matematiken. I 1863 gik han ind paa Officersskolen, var i 1864 med ved Dannevirke og Dybbøl.

Efter Fredsslutningen blev han Lærer i Haderslev, men i 1866 udvist af Byen med 48 Timers Varsel.

Han var da gift med Anna Marie Orth fra Gram,

Min Far kom til Latinskolen i Vejle som Matematiklærer og derfra, som omtalt, til Varde.

Familien blev modtaget med gæstfri Venlighed af Folket i Varde, og vi stod gennem Aarene i det bedste Forhold til en hyggelig Omgangskreds mellem Borgerne.

Far overtog i Skolen sit gamle Fag, Matematikken, og arbejdede med Skolen og sin Have, var altid glad og fredelig i sit Kald og sin By.

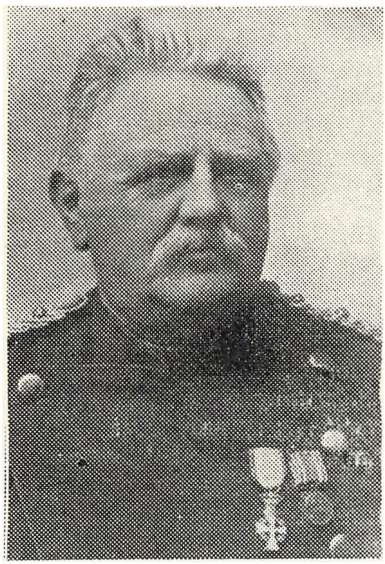

Kaptajn Brix

Elev i Varde Skole har jeg ikke været, jeg kom til Ribe. Men min yngste Broder, nu Oberstløjtnant Gustav B., gik der, min ældste Broder, afd. Provst Andreas Brix, var Lærer der et Aar.

Naar jeg i Erindringen vender tilbage til mine Forældres sidste Hjem, har jeg for mig et lyst og fredeligt Billede af Skolen mellem Reberbane og Traphusene — med raske, glade og artige Elever, med Lærerne spadserende paa Legepladsen eller spillende Kroket. Meget begavet og intelligent var blandt dem Olaf Rübner Petersen — siden Skoledirektør paa St. Thomas. Blandt Damerne Frøken Rømhild, Gartnerens Datter.

Ved Aarhundredskiftet flyttede Far ud paa Frisvadvej — i et henrivende lille Hus, som hans Svoger, Martin Nyrup, der byggede Københavns Raadhus, opførte til ham. (Min Mor var død 1892).

Her levede han, rolig, fornøjet og meget sagtmodig til sin Død i 1913. Han var i Liv og Død Byen Varde trofast hengiven.

I Juni 1955. (sign). *Hans Brix.*

Før vi forlader »Varde Realskole«, skal der fremsættes nogle fakta vedr. fmd. for dens »forstanderskab«:

Sagfører *A. Harck* var landmandssøn fra Gjellerup ved Varde og fødtes 1840. Blev som ganske ung fungerende landsbylærer, men kastede sig derefter med energi over det juridiske studium, tog embedseksamen med første karakter og var derefter med i krigen 1863—64. 1869 nedsatte han sig som sagfører i Varde, blev som højremand valgt ind i byraadet og fik mange tillidshverv. Som fmd.

for realskolens bestyrelse gjorde han i en lang aarrække et stort og maalbevidst arbejde for denne skole. Han døde hæderkronet 1915. — En af hans sønner, overretssagfører H. C. Harck, virkede senere som fmd. for skoleudvalget til gavn for det kommunale skolevæsen her i Varde, hvorom senere skal fortælles.

FRA RIGSARKIVET I KØBENHAVN

Henvendelse fra Skoledirektionen for Skads m. fl. Herreders Provsti til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsministeriet (12.2.1879):

Hermed har undertegnede Skoledirektion den Ære at fremsende Forslag fra Skolebestyrelsen i Varde om en forandret Indretning af Skolevæsenet i Varde Kjøbstad, som i Hovedsagen gaar ud paa at nedlægge Betalingsskolen og ved de forhaandenværende Lærerkræfter at føre den samlede Skole, der helt igjennem bliver en Friskole, omtrent til samme Maal i de øverste Klasser, som det, hvortil Betalingsskolen nu stræber.

Forslaget er beregnet paa et Børneantal af 78 under 8 Aar, som tænkes delt i 2 Klasser med Hverdagsundervisning, og 233 Børn over 8 Aar, som tænkes delte i 3 Pige- og 5 Drengeklasser med Halvdagsundervisning for nederste Drenge- og Pigeklasser og 22 Timers ugentlig Undervisning for næstnederste Drengeklasse, men iøvrigt 33 Timer ugentlig for samtlige øvrige Klasser, saaledes som nærmere vises i Bilag II. Fagfordelingen og det Maal, som tilstræbes, fremgaar af Bilag I.

Imod dette Forslag i sig selv har Skoledirektionen intet væsentligt at erindre. Man kunde vel have ønsket noget mere, men under de nuværende økonomiske Tryk, som hvile paa Livsforholdene, ikke mindst i Smaakjøbstæderne, tør ikke stilles for store Fordringer, og noget godt opnaaes dog ved nærværende Forslag. Først da dette, at naar Betalingsskolen, som 1. Januar d. A. talte 68 Børn i fire Klasser, nedlægges, kan en ligeligere Fordeling af Børnene i Klasserne finde Sted, og de samme Undervisningens Goder blive alle Børn tilbudte uden Hensyn til Forældrenes Kaar; dernæst det, at der skeer en Adskillelse mellem Børnene med Hensyn til Kønnene. Denne Adskillelse er tænkt helt gennemført, ogsaa til Forberedelsesskolen, hvilket dog formentlig er unødvendigt, og en Adskillelse, grundet paa Børnenes forskjellige Kundskabstrin vist vilde medføre bedre Fremgang. Der maatte sikkert kunne naaes videre, end der er fremstillet i Flanen i Bilag I.

Derimod er der, som ogsaa er anført af Skolens Lærere i deres

Slutningsbemærkninger, en stor Mulighed deri, at adskillige Børns Undervisning maa afsluttes i 3. Drenge- og 2. Pigeklasse, og det ikke blot de egentlig tungnemme, men ogsaa med saadanne, som ved Siden af Skolegjerningen maa beskæftige sig med legemligt Arbejde om Sommeren, hvilket da især gjælder Drengene, hvis Anvendelse til Kreaturvogtning er uundgaaelig. Det vil formentlig snart vise sig, at denne Klasse bliver for talrig og sammensat af for uensartede Elementer, til at der kan arbejdes med den paa tilfredsstillende Maade. Denne Mangel skjønnes ikke at kunne afhjælpes med de forhaandenværende Lærerkræfter.

Hvad Enkeltheder i Planen angaar, da er der adskilligt, hvorom man kan være af forskjellig Mening. Det er jo heller ikke Meningen, at disse skulle være fastslaaede, navnlig da, hvad angaar Læsefagene og disses Fordeling. Det turde saaledes være et Spørgsmaal, om det er godt, at Naturlære og Naturhistorie burde være egentlige Lærefag, eller om det ikke var bedre heri at lade det blive ved Foredrag over enkelte vigtige Partier, navnlig saadanne, som kunne oplyses med Experimenter og Afbildninger. Det skal dog bemærkes, at det formentlig ikke er Skolekommissionen, men Byraadet, der skal diktere Mulkterne for ulovlige Skoleforsømmelser.

Da dog Planen i det hele indeholder Fremskridt i væsentlige Ting, skal undertegnede Skoledirektion tillade sig at indstille den til det høje Ministeriums Approbation.

Skoledirektionen for Skads m. fl. Herreders Provsti, 12. Febr. 1879.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet
har derefter under *3. Febr. 1881* approberet den nye Skoleplan for Varde Kjøbstad, dog med den nærmere Bestemmelse, at der i Henhold til Lov af 8. Marts 1856, § 13, vil være at tillægge det Lærerembede, hvormed Kordegn- og Klokkertjenesten er forbunden, fri Bolig og Brændsel eller Godtgjørelse derfor.

— — —

Paa daværende Tidspunkt (1879) var der ialt 320 Børn i Skolen.

UDSKRIFT AF VARDE BYRAADS FORHANDLINGSPROTOKOL

Aar 1881, den 3. januar, afholdt byraadet og skolekommissionen et fællesmøde. Fremlagt var: Skrivelse fra provsten for Skads m. fl. herreders provsti af 13. f. m., bilagt med i skrivelsen ommeldte forslag til skoleplan for Varde by.

»Bemeldte Forslag blev tiltraadt saavel af Byraadet som af Skolekommissionen. Med Hensyn til Spørgsmaalet om de kirkelige Ind-

tægter ved Degneembedet, beregnet efter Gjennemsnit fra de sidste 5 Aar, fremlagde Formanden en Skrivelse fra konst. Degn Obel af 31. f. M., iflg. hvilken han angav Nettoindtægterne for 1880 til 1288 Kr. 33 Øre, men iøvrigt erklærede sig ude af Stand til at give Oplysning om de tidligere Aars Indtægter, paa Grund af, at hans Forgænger ikke havde efterladt Oplysninger i saa Henseende. Da man ligeledes var ude af Stand til at tilvejebringe de ønskede Oplysninger, særlig paa Grund af, at den afdøde Degn tillige havde været Organist, og paa Grund heraf havde oppebaaret Indtægterne i Forening, maatte man indskrænke sig til at indsende til Provstiet den konst. Kordegns fornævnte Erklæring.

Med Hensyn til det sidste i Skrivelsen rejste Spørgsmaal, om der ved Byraadsbeslutningerne af 11. og 28. December ikke var tillagt Kordegnen foruden den faste Lønning og Degnejorden fri Bolig for en ugift Lærer og Brændselsvederlag, maatte Byraadet besvare dettte benægtende.

Bortset fra, at det ved Gjennemførelsen af den nye Skoleplan overhovedet ikke skjønnedes, at der vilde blive Plads til den ommeldte Bolig, maatte Byraadet særlig bemærke, at det vedtog af Hensyn til, at Degnen selv skulde sørge for sin Bolig m. v., at fastsætte den faste Løn til 500 Kr., hvilken Lønning var en Del højere end den, der af Biskoppen var bragt i Forslag.

Fællesmødet hævet.

Lendrup, C. Luplau, Jens Thomsen, P. Tarp, F. Neidhardt, J. W. Palludan, H. M. Hansen, L. Tranberg, H. Kastoft, S. Thomsen.

— - — —

»Varde-Posten« for 17. novbr. 1886: *Udnævnelse:* Under den 13. d. M. har Hans Majestæt Kongen beskikket hidtilværende Overlærer ved Borgerskolen i Nysted Jens Olsen til Overlærer ved Borgerskolen i Varde. —

Ved et Lærermøde i Varde i Maj 1887 blev Overlærer Olsen valgt til Formand for Lærerkredsen.

I en artikel i »Varde-Posten« i febr. 1888 skriver Overlærer Olsen bl. a.: »Det har for et Par Menneskealdre siden været saaledes herhjemme, at en vis universitetsmæssig Læremaade var den raadende. Læreren sad paa sit Kateder og docerede »Bibel og Balle«, hvoraf Eleverne som oftest ikke kunde fordøje det halve, for det gik over Hovedet paa dem, og saa syntes de, det var saa kjedeligt. Saa begyndte Grundtvigs Syn paa Skolelivet, hans Kamp mod Dødbideriet og al Slags Drengevidenskabelighed, at slaa igennem som en Reaktion mod det gamle, men med for stor en Fart, saa man nu gik til den modsatte Yderlighed . . . Jeg mener derfor, at den Stræben efter at bringe legemligt Arbejde ind i Skolen som Fag er heldig, ikke

blot fordi de legemlige Kræfter derved tages i Brug, men ogsaa fordi derved fremkommer, om jeg saa maa sige, en Vexeldrift mellem Haandens og Aandens Ager, der afvekslende bringe Hvile og Arbejde, og denne Aandsevnernes Rekreation under det legemlige Arbejde har sin store Betydning overfor Arbejdets Oplagthed, som ej maa lades ude af Betragtning. Jeg tænker herved naturligvis paa Sløjd for Drengenes og Haandgerning for Pigernes Vedkommende.«

— — —

Varde, d. 16. April 1888: »Børneantallet er i stærk Stigen . . . Det bliver nødvendigt at oprette 5. Pigeklasse og ansætte en ny Lærer.«

— — — —

De store skolemøder begynder.

»Varde-Posten« d. 23.5.1888: »Skolemødet, der aabnedes her i Byen igaar, havde samlet en talrig Kreds af Præster, Lærere og andre Velyndere af Skolen, ialt henved 500 Mænd og Kvinder. Bestyrelsens Formand, Overlærer Olsen, aabnede Mødet med at pege paa Betydningen af slige Sammenkomster, hvor de Ældres Erfaringer lagdes de Yngre for Øje, og hvor man ret blev klar over, at Skolesagen i Sandhed var en Folkesag.«

Dette var det første vestjydske Skolemøde. Ved et »Fællesmaaltid« den første Mødeaften udbragte cand. Trier (en af Skolemødets Talere) en Skaal »for det nyfødte Barn«, det første vestjydske Skolemøde, og sammes Fader, Overlærer Olsen. Der blev bl. a. sendt et Telegram til Overlærer Larsen, Odense, som svarede med et Takketelegram og gode Ønsker.

— — —

»Varde-Posten«, d. 22.9.88: Varde Realskole, Hr. cand. phil. Tage Christensen har igaar tiltraadt sin Plads ved Skolen.

Officielt: »Ilfg. Optælling findes her i Byen fortiden Febr. 1889) 614 skolesøgende Børn, hvoraf 440 er i Borgerskolen.«

Varde, 6. Febr. 1890: »Af skolesøgende Børn findes ialt her i Byen 647, deraf 475 i Borgerskolen. Det samlede Indbyggertal er 4167, hvor 2031 af Mandkjøn og 2136 Kvindekøn. Tilvækst i de sidste ti Aar 708 Personer.«

9.5.1890: »Cyklesporten er nu repræsenteret her i Byen ved ca. 20 Cykler, et Antal som forholdsvis næppe naaes i nogen anden By«!

26.2.1891: Den nye Pigeskole. Ved Generalforsamlingen d. 24.2. blev det vedtaget af et Flertal, at Pigeskolen skal ligge i »Frimurerhaven« bagved Gendarmerikasernen.

Berlingske Tidende, Juni 1891: »Paa Jyllands Vestkyst kæmpe Byerne Varde og Esbjerg hidsigt om Forrangen — Varde som den gamle, solide Kjøbstad med sit grundfæstede Renomé og sine solide

Forbindelser — Esbjerg som den fremadstræbende nye By, der bryder frem af Sandet med ungdommelig Energi.«

22.9.91: »Der er nu oprettet en Handelsskole her i Byen med 2 Timers Undervisning 2 Gange om Ugen.«

5.10.91: »Under 1. Oktbr. har Skoledirektionen konstitueret Timelærer A. L. Søbye (Ringkøbing) som Lærer ved Varde Borgerskole.«

I sidste Punkt i »Skoleplanen for Varde« fastsættes følgende: »I Skolen paa Varde Bymark (Tinghøj) undervises Børnene samlet med Hverdagsskolegang om Vinteren og mindst 1 Dag ugentlig om Sommeren. Vinterlærerens Løn er 220 Kr. samt Værelse og fri Brændsel; for Sommerundervisningen ydes særskilt Løn.«

Drøftelser i Dagspressen vedr. Varde Skolevæsen.

»Varde-Posten« for 4.12.1893. Redaktør, Lærer Kjelst, skriver under »Kommunale Betragtninger« om Varde Skolevæsen, i Tilknytning til et offentligt Møde vedr. Skolevæsenet, som er blevet stærkt kritiseret. I Februar 1894 fremsætter Kantor W. Marke en længere Redegørelse om »Skolevæsenet i Varde«. Han hævder, at der er almindelig Misfornøjelse med de nuværende Skoleforhold. Han imødegaar Kritikken, paaviser, at Aarsagen for en stor Del er Forældrenes uheldige Indstilling overfor Skolen, idet Forældrene 1) *ikke* med største Omhu vaage over, at deres Børn aldrig forsømme Skolen uden Nødvendighed, 2) *ikke* strengt overholde, at Børnene altid møde i rette Tid, 3) *ikke* nøje undersøge, om Børnene med Flid og Opmærksomhed følge Undervisningen i Skolen, 4) *ikke* forvisse sig om, at Børnene grundigt og omhyggeligt udføre det Hjemmearbejde, som Skolen paalægger dem, 5) *ikke* omtale Skolen og dens Lærerpersonale paa en saadan Maade i Børnenes Paahør, at disse faa Interesse for Skolen og Tillid og Agtelse til dens Lærere og Lærerinder — kort sagt, alle de (desværre mange Forældre), som ikke efter bedste Evne paa alle Maader arbejde *sammen* med Skolen.«

Hr. Marke omtaler ogsaa Vanskeligheder p. Gr. af det stærkt voksende Børnetal, de højst forskellige Evner hos Eleverne o. m. m.

I en senere Artikel, den 1.3.94, fortsætter Hr. Marke, idet han bl. a. omtaler »Vinterklassen«, den saakaldte »sorte Plet«. Vinterklassen omfattede de Børn, som havde været i Sommertjeneste paa Landet, hvor Skolegangen var minimal, nærmest for intet at regne. Endvidere indrømmer Hr. Marke, at Skolens Lokaliteter er »aldeles uforsvarlige«.

I en tredie (afsluttende) Artikel fremsætter Hr. Marke følgende Forslag til en Ordning af Kommunens hele Skolevæsen:

I. Forskolen — Børn fra 6 til 10 Aar, fordelt i 4 Klasser.

II. Borgerskolen — Børn fra 10 til 14 Aar, fordelt i 2 Afdelinger, A og B, hver med 3 Klasser,
III. Realskolen — Børn fra 12 til 16 Aar, med en Afd. for Drenge og en for Piger.

Det bemærkes, at Hr. Marke foreslaar, at 2 Forskoleklasser henlægges til Sdr. Varde. — Han slutter med en Anerkendelse for de private Skoler, som efter Forslaget skal nedlægges. — »Skulde Planen vise sig uigennemførlig i sin Helhed, vil der Intet være til Hinder for, at den tages stykkevis. Gid man vilde begynde med en Reform af Borgerskolen, hvortil Trangen er stor. — Skolemaskineriet er for Øjeblikket aabenbart kommet til et dødt Punkt. Kunde disse Artikler gjøre nogen Tjeneste som Drivhjul, da var Hensigten med dem naaet.«

I flere Artikler gaar Redaktør Kjelst stærkt imod Hr. Markes Forslag. De 2 Matadorer paa Skolens Omraade var dybt uenige.

— — —

De store Skolemøder blev fortsat Aar efter Aar med stor Tilslutning fra Byen og Omegnen. Man gjorde sig Umage for at faa nogle af Landets mest anerkendte Skolefolk til at tale ved disse Møder. Jeg skal her blot anføre Programmet for det 7. vestjydske Skolemøde (1894):

Første Dag:

Seminarieforstander Holm, Jellinge: »Opdragelsens Maal«.
Højskoleforstander Schrøder, Askov: »Ernst Trier«.
Højskoleforstander Lund: »Samarbejdet mellem Skolen og Hjemmet«.

Anden Dag:

Forstanderinde Frk. Lang, Silkeborg: »Haandgjerning i Skolen«.
Provst Sørensen, Skanderborg: »Rejseminder fra det hellige Land«.

Der kan næppe være Tvivl om, at de gode Skoletanker, som kom frem ved disse store aarlige Møder, har haft en vis Indflydelse paa Skolerne i Varde og Omegn, og Overlærer Olsen var den dygtige Leder.

En Lærers Nødraab: Fra Danmarks Lærerforenings Medlemsblad (Maj 95) kan anføres et Nødraab fra en Lærer i Oudrup Skole (ved Løgstør). Lønningsforholdene i By og paa Landet var stadigvæk meget kummerlige.

I »Varde-Posten« for 11.6.95 findes følgende: »Hvordan lønne vi Skolelærerne?« Heri hedder det bl. a.: »Mangen Lærer, der er Familieforsørger, knuges af Næringssorg, og hvordan skal det saa gaa med hans Arbejdslyst og Friskhed? Her maa nødvendigvis hjælpes.«

»Prøve for Vinterlærere afholdes paa Varde Borgerskole Mandag den 23. Sept. (1895) Kl. 9.« — Det var Provst Obelitz, som prøvede Kandidaterne. Der meldte sig 8, hvoraf de 5 erholdt Attest for at kunne undervise i begge Klasser, medens Resten kun kunde undervise i nederste Klasse.

I Februar 1896 blev der af Regeringen fremsat et Forslag, som gik ud paa 1) at forbedre Undervisningen i Skolerne og 2) at forbedre Lærerlønningerne.

Folketingsmand Jul. Wulff skriver i »Haandværkerbladet« (20.3. 96): »Vi — den danske Haandværkerstand — vil meget nødig se Skoleloven strande. Der har fra »agrarisk« Side i Folketinget lydt Røster mod Skoleloven, Røster, der gik ud paa, at denne Lov jo »bare var en Lønningslov, og at det blev det »betrængte Landbrug«, der kom til at betale Lønningerne. Ja, det er endog blevet sagt, at Skoleloven er »den mest antiagrariske Lov, der er forelagt Folketinget. . . For Haandværkerstanden gjælder dette Løsen: Mere Oplysning! . . . Paa dette Standpunkt — at Udgifterne til forbedret Folkeoplysning høre til de allermest produktive Udgifter, som vi overhovedet kunne udrede — have Haandværkets Repræsentanter saavel som Arbejdernes Repræsentanter stemt i Folketinget . . . Vi staar paa dette Omraade sammen.«

Alligevel lykkedes det ikke denne gang at gennemføre en virkelig forbedring af forholdene. »Varde-Posten« skriver derom: »Skoleloven er altsaa strandet, og Resultatet af den tilendebragte Rigsdagssamling er mere end tarvelig. Lærerstanden er derved atter skuffet i sit Haab om dog engang at naa taalelige Existensvilkaar her i Landet.«

— — — —

»Varde-Posten« — som ogsaa blev kaldt »Vestjyllands Dagblad« — indeholdt d. 10.11.96 følgende meddelelse: »Det brændende Spørgsmaal, hvem der skal være Kæmner i Varde, blev endelig afgjort i Aftes ved, at Lærer Jacobsen ved den herværende Realskole valgtes med 9 Stemmer.«

— — Samme avis d. 20.11.96:

Borgerskolen. Den nye Skoleplan er nu indført paa Varde Borgerskole, efter at Timeplanen, der er et betydeligt Arbejde og har taget en Ugestid, er lagt. Forandringen bestaar hovedsagelig i, at der er oprettet 2 Halvdagsklasser, hvorved der har maattet finde nogen Omfordeling Sted af Børnene i de forskjellige Klasser. Overlærerens Lejlighed er omdannet til tre ret gode Klasseværelser og et Kontor, og der findes nu paa Skolen 16 Klasseværelser foruden Værelset i den ene Gavl, som ved nogen Bekostning kan omdannes til en rummelig Haandgjerningsklasse. Børnetallet er omtrent som de nær-

mest foregaaende Aar (lidt over 500), og der er god Plads paa Skolen.«

— — —

I Maj 1897 blev biskop Styhr minister; men ogsaa for ham strandede skoleloven i samlingen 1897—98. Da der i 1898 havde været folketingsvalg, forelagde Styhr i oktober 1898 forslaget igen, og endelig lykkedes det at faa loven gennemført (24. marts 1899); men dens lønningsbestemmelser traadte første i kraft 1. januar 1901.

Købstæderne fik tre lønskalaer at vælge imellem. De allerfleste valgte den højeste, hvorved en lærers løn steg til 2400 kr. og en lærerindes til 1500 kr. Overlærerne fik et tillæg paa indtil 1200 kr.

Som et fremskridt i anerkendelsen af lærernes stilling maa nævnes, at der skulde afæskes overlærerne i byerne og første- og enelærerne paa landet erklæring i alle sager angaaende undervisningen i den enkelte skole (§ 30). Ved lov af 29. marts 1904 udvidedes denne ret ved *oprettelse af lærerraad* for købstæderne.

Der var nu opnaaet bedre økonomiske kaar for lærerstanden som helhed, det var ogsaa efterhaanden blevet betydeligt dyrere at leve, især naar man skulde ernære en familie. Det var derfor ganske naturligt, at *lønsagen* var brændende paa Danmarks Lærerforenings store skolemøde i København 1907, og da saavel ministeren (Enevold Sørensen) som Rigsdagen var stemt for en virkelig forbedring, fremkom *lov af 27. maj 1908.*

Denne lov havde 2 lønningstrin for købstæderne, et lavere paa 1500—2800 og et højere paa 1600—3000 for lærere og henholdsvis 1400—1900 og 1500—2000 for lærerinder. Overlærerne kunde stige til henholdsvis 3900 og 4200 kr.

Medens lærerstandens sociale stilling stedse har været beskeden, har dens sociale indflydelse, især paa landet og i de mindre købstæder, ikke været ringe. Udenfor deres egentlige gerning har lærerne udøvet et stort arbejde i kommunal henseende som ledere af brugsforeninger, sygekasser, aftenskoleundervisning, sangforeninger, biavlskursus m. m., ligesom lærerne har spillet en ikke ringe rolle i vor politiske udvikling (I. C. Christensen, Hansen-Sir, overlærer Olsen o. m. fl.)

— — —

Ved Varde skolevæsen indførte man straks den højeste lønningsskala, og i den efterfølgende tid har lønningerne stadig været i overensstemmelse med de ministerielle bestemmelser og pristalsreguleringen. Man tør nok antyde, at det nu er en god livsstilling at være lærer eller lærerinde i den danske folkeskole.

Efter »Ribe Amts Tidende« refereres følgende nekrolog:

Overlærer Jens Olsen var født d. 6.3.1840 i Nylars sogn paa Bornholm. Hans forældre var parcelist Ole Jensen og hustru Cecilie Nielsdatter. Han gik først i landsbyskolen, saa i Rønne lærde skole og derfra paa Jonstrup seminarium, hvorfra han dimitteredes 1860 med første karakter. Derpaa var han hjælpelærer ved Greve skole pr. Taastrup. Gik saa i 3 aar paa den polytekniske læreanstalt og universitetet, hvorfra han tog den udvidede eksamen med første karakter 1865.

For Oddense folkehøjskole i Salling var han i sin tid forstander og derefter lærer i Aalborg, hvorfra han — efter 5 aars forløb — i 1872 udnævntes til overlærer ved borgerskolen i Nysted. Her stiftede han den første foredragsforening i Lolland-Falster stift, fik skolevæsenet omdannet fra halvdags til heldags og tog del i den politiske bevægelse som Bergs meningsfælle.

I 1886 udnævntes J. Olsen til overlærer i Varde og kunde den 13. november i aar have fejret sit 25-aars jubilæum i dette embede.

Saavel her i byen som langt videre ud har overlæreren udfoldet en stor og fortjenstfuld virksomhed.

Vi kan saledes nævne, at han i 1887 blev medlem og senere formand for Højskolehjemmets bestyrelse. Samme aar formand for Danmarks lærerforenings 86. kreds og 1888 medlem af hovedbestyrelsen for »Dansk skoleforening«. 1889 medlem af Ribe amts skoleraad.

I 1888 holdtes det første af de vestjydske skolemøder, som særlig han har æren af at have ført til den store popularitet, disse møder nyder i vide kredse.

I 1898 fik han folkebogsamlingen for Varde og omegn stiftet og var til sin død formand for denne. 1897 medlem af »Dansk Menigheds Konvent«.

1899 stiftede han sammen med daværende lærerinde frk. Ingeborg Christiansen, nu fru Schmidt, Varde forskoleseminarium.

Endvidere har overlærer Olsen haft sæde i forskellige ministerielle kommissioner vedrørende skolevæsenet og har 4 gange rejst paa Statens rejsestipendium for at studere skoleforhold i udlandet.

1902 udnævntes overlæreren til »Ridder af Dannebrog«.

I skolens fagskrifter, i andre tidsskrifter og i dagspressen har han udfoldet en ret omfattende litterær virksomhed.

I sin daglige gerning var overlærer Olsen en stilfærdig mand. I politisk henseende var han trofast venstremand, og i folkelig henseende sluttede han sig til den grundtvigske retning.« Han døde ret pludselig i begyndelsen af oktober 1911.

Lidt mere om »Hyrdeklassen«.

Mange borgere i Varde, købmænd — haandværkere — vognmænd og beværtere, var tillige avlsbrugere, og derfor havde de i sommerhalvaaret god brug for en hyrdedreng (»en hjore«). Disse drenge var som regel i alderen 11 til 14 aar, og de var kun forpligtet til at møde i skolen hver lørdag fmd. i 2 timer i sommerhalvaaret, og de blev alle henvist til »Hyrdeklassen« uden hensyn til alder og kundskaber, saa det var en meget broget samling. Interessen for at lære noget var minimal, og de 5—6 gamle hyrdedrenge, som jeg har været i forbindelse med, var alle enige om, at det meste af tiden gik »med at faa nogen ro i klassen«, og det kroniske middel dertil var klø, enten lussinger eller spanskrør. En af disse gutter, Søren Hansen Sørensen, fortæller i en bog (»En sømands erindringer«) saaledes:

Jeg blev født i Jylland i 1882 i en kro ved Varde søndre plantage, kaldet »Hedekroen«. Min far havde været baade i Nord- og Sydamerika i hans ungdom og havde tjent lidt penge, saa han kunde købe kroen, hvor vi blev 6 børn, 2 piger og 4 drenge.

Morgenmaden bestod af kogt rugmel og nymalket mælk. Resten af maaltiderne husker jeg ikke, men de har sikkert været meget tarvelige. Jeg husker en vinter, vi ikke havde kartofler i et par maaneder. Sygdomme kureredes med aareladning, malurtafkog og besværgelser.

I firserne byttede far kroen med en stor gaard i Vibæk, fordi vi havde uheld med vore kreaturer, de døde, den ene efter den anden. Det fik heksen skyld for. Hun boede lidt længere borte, ude i Knoldeflod.

Senere flyttede vi til Varde, da vi gik fallit sidst i firserne, og boede i vaskehuset med lergulv i den gamle nedlagte præstegaard. Vi var dengang saa fattige, at vi ikke engang kunne spise os mæt i tørt rugbrød.

Jeg var nu blevet 8 aar, og saa skulde jeg ud at tjene hos en gammel hedebonde. Lønnen var 10 kr. fra 1. maj til november. Op kl. 4 om morgenen og i seng kl. 11 aften. Om vinteren var jeg hjemme og hjalp med mælkekørsel og andet forefaldende arbejde, saa maatte jeg skynde mig i skole, saa det varede som regel ikke længe, før jeg faldt i søvn, sommetider før læreren var færdig med morgenbønnen. Om sommeren gik vi i skole fra kl. 8 lørdag morgen til kl. 11 eller 12, saa afsted til arbejdet igen.

De fleste af os vogtede kreaturer og blev derfor kaldt for »Kodrenge« i byen. Vi var jo en lavere kaste og behøvede ikke saa megen undervisning som dem, der kunne gaa i skole hele aaret. Der var 6 klasser, foruden den vi kodrenge gik i. Den blev ogsaa kaldt

for »Vinterklassen«, og alle 6 klasser var imod os, naar der var snekamp, men der var nogle store drenge imellem os, saa vi klarede os for det meste.

Jeg kom ud af skolen, da jeg var 13½ aar gammel. Mine skolekundskaber bestod i, at jeg var ekspert i de 10 bud, især det sjette, bibelen, nogle salmer, og at 2 plus 2 er 4, saa jeg var jo godt hjulpet, skolemæssigt set.« — Denne »Hyrdedreng«s adresse er: Kaptajn Søren H. Sørensen, Baadsmandsstræde 11, København K.

En anden gamle vardedreng, aldersrentenyder M. A. Mathiasen, Nørvang 91, Esbjerg, skriver bl. a.: »Vinterklassen, som vi kaldte den, bestod af piger og drenge, som tjente paa landet om sommeren. Naar vi kom hjem, skulde vi først op til gamle læge Kietz og undersøges, om vi havde fnat. Vores lærer var Knud Jensen. Han var en morsom mand. Naar vi skulde synge, vilde han spille violin, og saa skulde jeg stemme den for ham. Han spillede temmelig falsk, men det kunde han ikke høre, og saa morede vi os. 14 dage før hans fødselsdag sagde han til os, om vi kunde huske den, og saa samlede vi ind til en gave, saa fik vi en udflugt til Hjerting. Havde vi været for slemme, saa lod han os sidde efter en timestid. Med lærdommen var det saa som saa. I frikvarteret skulde Knud Jensen gerne ned til Sillesen og have en puns, men til eksamen skulde han nok lave det saadan, at vi alle kunde klare os, men vi kunde jo ikke komme i nogen anden klasse. Til konfirmation fik vi alle en salmebog af ham. Det skal siges, vi drenge var tit nogle slemme lømler, vi var ikke lette at styre. Søren Sørensen i København var en af mine gode kammerater . . . Undskyld mig, saafremt De finder fejl i bogstaveringen. Jeg har opholdt mig 31 aar i U.S.A., saa jeg har nok glemt meget. Venlig hilsen fra en gammel Varde-dreng«

Desuden har jeg talt med fhv. gaardejer Leopold Knudsen, Henne, og gaardejer Aksel Jensen, Varde Søndermark, som begge har gaaet i »Hyrdeklassen«. Deres udtalelser falder godt i traad med, hvad Sørensen og Mathiasen har fortalt. Aksel Jensen er bl. a. kendt som »biodynamisk landmand«. Han har inviteret mig til at besøge sig til sommer, og jeg glæder mig til at gæste ham. Jeg var selv landmand, før jeg blev lærer.

— — —

Knud Jensen fødtes d. 31.12.1831 i Hejbøl, og han døde i Aalborg d. 21.9.1910, efter et ophold paa 3½ aar hos en datter, gift med en inspektør.

— — —

Der var ogsaa enkelte piger i »Hyrdeklassen«, som ogsaa blev kaldt »Vinterklassen«, senere ogsaa undertiden »Fabriksklassen«, fordi mange af drengene havde arbejde paa de to tobaksfabrikker,

der fandtes i byen. Fru S. Madsen, Alslev fjerkræavlscenter, er en af de piger, som har gaaet i »Hyrdeklassen« et par somre. Hun skriver i et længere brev bl. a.: »Jeg begyndte som 5-aarig i privatskole hos lærer Andersen i Nikolaj-kirkestræde. Andersen husker jeg som en lille mand, der af og til kom hjem til mine forældre. Naar det var hans fødselsdag, fik vi kaffe med sukker i, hvad jeg ikke var vant til, og det kvalmede for mig. Her gik jeg kun et aar. Saa blev min far forpagter for lærer Kjelst paa hans gaard ude paa Vestermarken, hvor nu fabrikken »Rotor« har til huse. Forpagtningen var for 10 aar, saa hele min skolegang blev i Varde borgerskole. Baade Kjelst og frue underviste i borgerskolen. Derfor vilde fru Kjelst have mig fra privatskolen over i borgerskolen. Det kom jeg ogsaa. Der var dengang 3 forskoleklasser, 6 pigeklasser og 6 drengeklasser, og saa var der »Vinterklassen«, hvor de fleste elever var drenge. Denne klasse gik kun i skole een (eller to) halve dage om sommeren, men hver dag om vinteren. Om sommeren havde vi kun Knud Jensen til lærer.

Da jeg var omtrent 12 aar, kom jeg i 6. pigeklasse, men da jeg var den ældste af børneflokken derhjemme, saa skulde jeg hjælpe i marken om sommeren, saa far vilde gerne beholde saadan en stor pige hjemme, og derfor gik han til overlærer Olsen, som vi havde til religion, og bad om, at jeg maatte gaa i »Vinterklassen« om sommeren, og det fik jeg lov til. Her gik jeg saa 2 somre, men det sidste skoleaar gik jeg dog hele tiden i 6. pigeklasse, for det vilde jeg helst.

Vi havde hr. Søby til sang og kantor Marke til tegning og fysik. Hr. Marke var meget bestemt, fordrede absolut lydighed, men naar man lærte sine sager, blev man efterhaanden meget glad for ham. Han staar for mig som min barndomsskoles nr. 1, som jeg nu, da jeg er over 60 aar, mindes med tak for hvad han lærte mig i fagene foruden akkuratesse og punktlighed. Hr. Marke var en sommer paa rejse i Italien, og derfra sendte han os et kort med det skæve taarn i Pisa, og vi satte det paa væggen med tegnestifter. Jeg husker endnu, hvad der stod paa kortet: »Fra toppen af det berømte og med sine omgivelser aldeles dejlige taarn sender jeg mine kære piger i 6. klasse min venligste hilsen. I kan tro, jeg er glad for at høre saa meget godt om eder. Eders W. Marke« (Hans søn, Aksel Marke, var vikar i hans timer).

Lærerinderne i de øverste klasser var frk. Dyhre, som vi havde til regning, og frk. Marie Nielsen havde vi til geografi og historie. Hendes søster, Maren, havde vi til haandgerning. Naar vi kom op i 5. klasse, fik vi en karakterbog. Fire gange om aaret fik vi karakterer og blev flyttet om efter resultatet.«

Foruden de elever, jeg har nævnt fra »Hyrdeklassen«, kunde der nok være grund til at nævne adskillige andre fra »Friskolen« i ældre tid, men jeg maa begrænse mig.

En af dem, Lorents Thuun, vil endnu kunne huskes af ældre Varde-borgere. I en gammel eksamens-liste for 1857 har jeg fundet ham opført som 6-aarig elev i »Friskolen«s yngste klasse. Han blev handelsmand, kørte rundt med en vogn, forspændt med en stud. Han havde landbrug i Sdr. Varde. Han boede i en gaard i Brogade og var almindelig kendt som en særling, der ikke var trykket af hygiejniske principper. Da han i en høj alder blev alvorligt syg, kom han paa sygehuset, hvor man fandt det hensigtsmæssigt at lade ham faa et bad. Dette chokerede dog hans organisme saa stærkt, at han døde kort efter.

I samme aars eksamens-liste findes navnet *Cornelius Stau,* der som 12-aarig elev var en smuk nr. 1 i »Friskolen«s ældste klasse. Han figurerer med 7 gange mg× og med rent ug i regning. Denne fremragende elev har sat sig et varigt og smukt minde her i byen, idet han som bekendt har grundlagt Varde Museum og skænket det samt rigelige fondsmidler til sin fødeby. Musæet er enestaaende i sin art og regnes blandt de bedste udenfor København.

Andre elever fra aaret 1857, men ikke i samme klasse: Hans Uhd, Søren og Dorthea Blinkenberg, Jeppe Boisen, Hans Ratje, Christian Lyhne, Gotfred Geiler, Laurits Puggaard, Ludvig og Theodor Kastoft, Georgine og Sophie Hahn, Mads Tarp, Peter Hopp, Christoffer og Laurits Sillesen, Søren Olling, Niels og Knud Brink, Karen og Kirstine Hallum.

PRIVATSKOLER I VARDE OMKRING AAR 1900

»*Andersens privatskole*«
var gennem en længere aarrække anerkendt som en god skole. Dens grundlægger var Jens Severin Andersen, hvis søn, malermester Jørgen Andersen, endnu lever her i byen. En anden søn af lærer Jens Severin Andersen er kontorchef J. Aug. Andersen, København. Efter tilskyndelse fra min side har kontorchefen sendt mig et brev, hvoraf jeg vil anføre følgende: »Jeg vil gerne fortælle lidt om min far, privatlærer Jens Severin Andersen og hans skole. — Far fødtes 4.6.1844 i Landsbyen Refslund i Snejbjerg Sogn ved Herning. Hans Far havde et lille Husmandssted. Der var 10 Børn og meget smaa Kaar. Min Far fortalte mig engang, at han allerede som 6—7 aarig om Sommeren passede Landsbyens Faar. Han havde en Hyrdehund til Hjælp og var ellers alene med Faarene fra Morgen til Aften.

Om hans Skolegang i Barneaarene ved jeg intet, men jeg maa formode, at han havde let ved at tilegne sig Stoffet og havde Lyst til Bogen.

Han blev som ung uddannet som Uldspinder og var paa et Uldspinderi i Skjærbæk, som vist er i Nærheden af Herning. — I hans Skudsmaalsbog, som jeg har i mit Eje, ser jeg, at han var paa Uldspinderiet (Ejeren skriver Fabrik) fra 1.11.1862 til 1.11.1867. Far har fortalt mig, at han ved Uldspinderiet maatte tjene til Opholdet paa Hammerum Seminarium, men at det blev for strengt for ham at arbejde og læse samtidig, saa han til sidst maatte opgive Seminariet. Saavidt jeg har forstaaet, kom han ud for et nervøst Sammenbrud. Far var vel anskrevet paa Seminariet, og undertiden gav han Undervisning i yngste Klasse.

Seminarieforstanderen vilde gerne have hjulpet Far økonomisk, men han var selv en fattig Mand. Hammerum Seminarium er forlængst nedlagt.

Far fik saa Plads som Uldspinder paa Varde Uldspinderi i Storegade. Dette Spinderi er nedlagt for længe siden. Han kunde imidlertid ikke slaa Skolegerningen af Hovedet og begyndte at give lidt Undervisning om Aftenen, vistnok nærmest Hjælp ved Lektielæsning, men gik efterhaanden over til Dagskole. Jeg tror, det maa have været omkring ved Aar 1880.

Skolen begyndte i Nikolajkirkestræde, først i afdøde Avlsbruger og Vognmand Hans Friis's Ejendom. Senere flyttede vi til en Logebygning, som Far købte, i samme Gade. Huset eksisterer endnu og ligger nogenlunde, midt i Gaden og paa højre Haand, naar man kommer fra Smedegade. Jeg tror, det er Nr. 10. Det ligger tilbagetrukket fra Gaden, og der er nu en Bungalov foran. Oprindelig laa et illle Hus, et af Vardes ældste Huse, foran. — Efter min Søsters Død i 1947 gik Husene over paa fremmede Hænder. — Elevantallet laa paa 30 til 40, og Betalingen var i min Barndom 2 Kr. pr. Maaned, og det blev vist ikke nogensinde forhøjet. Da Far blev 70 Aar i 1914, holdt han op med Skolegerningen, altsaa før Dyrtiden under første Verdenskrig satte ind.

Børnene begyndte gerne i Skolen, naar den skolepligtige Alder indtraadte, og Far havde dem saa gerne til 11—12 Aars Alderen, hvorefter de gik over til Borgerskolen eller Realskolen. Sidstnævnte var paa den Tid en Privatskole med Kaptain Brix (Fader til Professor Hans Brix) som Bestyrer. Jeg tog Præmilinæreksamen i 1902 paa Realskolen. Nu er der vist ikke mange Realskoleelever fra den Tid i Varde. Kaptain Brix var en særpræget udmærket Mand. Omkring 1890 gennemgik min Far et Sløjdkursus her i København

hos Sløjdinspektør Mikkelsen, Fader til Grønlandsfareren Kaptain Ejner Mikkelsen.

Far begyndte saa en Sløjdskole for Børn, som havde Lyst dertil, altsaa ogsaa for Børn fra Borger- og Realskolen. Denne Sløjdskole drev han i mange Aar, saavidt jeg husker 2—3 Aftener om Ugen. Der var opstillet 6—8 smaa Høvlebænke, og der var Værktøj, beregnet for Børn.

Ogsaa Hjælp ved Lektielæsning fortsatte min Far med. — Far døde 29.1.1927, omtrent 83 Aar gammel. — Han bestred udelukkende selv Undervisningen, idet Skolen kun havde eet Klasseværelse, og der var baade Piger og Drenge.«

— — —

En anden betydelig privatskole var den såkaldte »Pigeskole«. Om den har fru kommuneassistent Dagny Bøtker givet mig følgende oplysninger:

»Sidst i 1880'erne besluttede en kreds af Varde-borgere at bygge en privat skole, hvor døtre af embedsmænd, handelsstanden og håndværkere kunde gaa mod betaling.

Der dannedes et aktieselskab, bestaaende bl. a. af købmand H. M. Bøtker, købmd. M. og P. Erichsen, Drejerm. D. Madsen, buntmager A. Nissen, boghandler N. O. Nielsen m. fl.

Pigeskolen blev bygget paa Skolevej. Der var 4 klasser paa 1. sal og 2 i stuen; der var stor hal baade i stuen og paa 1. sal. Paa anden sal laa bestyrerindens lejlighed. Fru Sidenius var bestyrerinde, og lærerinderne var bl. a.: Frk. Benke, Emilie Paulsen, Cathrine Andersen og Anna Hansen.

Jeg begyndte i børnehaven som 5-aarig i 1893, og da pigeskolen ikke kunde svare sig, flyttede jeg i 1897 sammen med de fleste af eleverne op paa den nyopførte private realskole i Lundgade — den blev senere overtaget af Varde kommune og indrettet som »De gamles Hjem«.

Den tidligere pigeskole blev i 1897 nedlagt, og ejendommen solgt til »Haandværkerforeningen«, der ejer den endnu.

Der blev saa (1897) oprettet et seminarium for forskolelærerinder i ejendommen med overlærer J. Olsen som forstander og fru Ingeborg Schmidt, Varde Nørregaard, som bestyrerinde.

Der var 4 klasser med børn, der blev undervist af seminaristerne — pigerne i klasser for sig og drengene for sig.

Seminariet blev nedlagt i 1914, og under krigen 1914—18 blev der indrettet husvildeafdeling i ejendommen, og flere familier boede der. En pedel med familie boede paa 2. sal.

I 1921 flyttede Haandværkerforeningen den daværende tekniske

skole fra Haandværkerforeningens ejendom, Storegade 57, til Skolevej, hvor den bestaar den dag idag.

Under krigen 1940—45 var der i lang tid tyske soldater indkvarteret i stueetagen, saa ejendommen har prøvet lidt af hvert i tidens løb; det er vel ogsaa derfor, at der pr. 12.3.1954 blev tinglyst en deklaration paa ejendommen, at den kun maatte benyttes »til eget brug«.

I 1899 solgte afd. skrædermester M. Pedersen, Storegade 48, en del af sin have i Lundgade til murermester H. F. Hansen, der i 1900 byggede en ejendom, Lundgade 8, hvor lærerinde frk. Bähncke fra den tidligere pigeskole, startede en ny pigeskole med lærerinderne Emilie Paulsen, Catherine Andersen og Anna Hansen. Da frk. Paulsen senere rejste til U.S.A., og frk. Bähncke ogsaa rejste fra byen, førte frkn. Cathrine Andersen og Anna Hansen skolen videre, indtil den ophævedes i 1925, og murermester H. F. Hansen lod da indrette 3 lejligheder i ejendommen for ældre ægtepar, og som saadan bestaar den endnu.«

— — —

Fra en ældre dame, en frk. Rigmor Kietz, har jeg som svar paa en henvendelse til hende faaet et brev, hvori hun fortæller om sin virksomhed som lærerinde. Hun er født her i Varde (1870) som datter af daværende distriktslæge Kietz. Efter en god skoleuddannelse opholdt hun sig et aar i et fransk pensionat i Schweiz for at studere sprog m. m.

Fra hendes brev citerer jeg følgende: »Det eneste jeg kan sige Dem er, at jeg efter et Aars Ophold (1888—89) i et fransk Pensionat i Schweiz tog Plads som Privatlærerinde i 4 Aar, to Aar hvert Sted. Saa vidt jeg husker, begyndte jeg min lille private Skole i 1896 eller 97, jeg havde 8 Elever og fortsatte med den, til jeg i 1907 blev Lærerinde og Inspektrice (senere) ved Gymnasiet i Esbjerg. I 1918 fik jeg Ansættelse ved Lyngby Skole med en Begyndelsesgage paa 1600 Kr. Knapt et Aar efter blev Skolen et Gymnasium, og da den tilsynshavende Skoleembedsmand (Bertelsen) havde overværet min Sprogundervisning (Fransk og Engelsk) flere Gange og var meget tilfreds med min lidt moderne »Taleundervisning«, indstillede han mig til Adjunkt. Jeg var 10 Aar ved Gymnasiet, men 1928 maatte jeg tage min Afsked paa Grund af svækket Helbred. Jeg har opholdt mig en længere Tid i Paris og haft fire lange Ophold i England for Sprogenes Skyld. — Inden jeg begyndte min egen Skole, har jeg undervist 2—3 Aar ved Frk Benkes og Frk. Poulsens Skole. Mere orker jeg ikke at skrive, jeg er noget aflægs nu. Med venlig Hilsen

(sign.) *Rigmor Kietz.*«

Frk. Sofie Aastrup havde en lidt større priv. skole ved siden af det gl. hotel Damkjær, nu Politigaarden. Denne skole havde ca. 15 elever.

— — —

Frk. Anna Nørup havde en privat skole i Skovbogade (nu Storegade), hvor der nu er brødfabrik.

— · — — —

Frk. Benkes skole laa i Lundgade, og da hun trak sig tilbage paa Grund af alder, blev denne skole fortsat af frk. Andersen og frk. Hansen.

— — —

Og saa var der en lille skole, nærmest »børnehave«, som lededes af madam Stuhlmann. Den havde lokale, hvor nu vand- og gasmester Jørgensen har til huse.

— — · —

Fra en enkelt side har man talt om en frk. Strunge (eller Strunk), som har haft en privat skole her i byen, men nogen nærmere angivelse af størrelse og beliggenhed har jeg ikke faaet.

Efterhaanden som den kommunale skole blev forbedret, og lærerlønnen steg, forsvandt de smaa private skoler, den sidste ca. 1922.

NY SKOLEBYGNING I VARDE,

den saakaldte »vestlige skole«, blev indviet den 8. januar 1912. I Ribe Amts-Tidende findes følgende beskrivelse af skolens indre:

I nederste etage, halvkælderen, hvortil 5 trappetrin fører ned, findes kedlerne til centralvarmefyret. Der er to store kedler, og over disse en mægtig beholder med vand til badeværelserne.

Ligeledes findes her et velindrettet sløjdlokale med fikse høvlebænke, plads til 40 elever og alt fornødent værktøj samt et lille særligt oplagsrum til træ og paabegyndt arbejde. Til driften af denne sløjdafdeling vil kommunen faa et statstilskud af 200 kr. aarlig i 28 aar. Forøvrigt har sløjd i en halv snes aar staaet paa byens skoleplan, men hidtil har man savnet det fornødne lokale dertil.

I kælderetagen findes tillige et spiselokale for de børn, som har for lang en skolevej til at gaa hjem om middagen, og et smukt udstyret lærerværelse, hvor de kan opholde sig i frikvarterne og eventuelt faa en kop kaffe fra et dertil installeret gasapparat med en omfangsrig Madam Brun og tilhørende køkkenskab. I værelset findes desuden lærernes bogsamling med »Salmonsens« leksikon og andre udmærkede værker.

Fra indgangsdøren fører en smuk, bred trappe — flisebelagt lige-

som alle gangene — op til de øvrige etager. I hver af disse findes en forhal mellem klasseværelserne med fritstaaende garderober og reoler til skiftesko samt store vaskekummer. Der er flisegulv med porcellæns fodliste.

I stueetagen findes den elektriske tavle med sikringer og maaler til lysanlæget samt de to knapper til det elektriske ringeapparat, som ganske fordunkler den gamle skoles gongong. Et tryk paa den ene knap bringer klokker i alle etagerne til at ringe eleverne ud, og et tryk paa den anden knap bringer en klokke ude paa pladsen til at ringe børnene ind. Her i stueetagen findes forøvrigt ogsaa skolens kontor, hvor den vordende overlærer skal have sit domicil.

Af de 10 klasseværelser, der findes i stueetagen og paa første sal, er de 9 af normal størrelse til 37 elever, medens det lille, realklassen, er noget mindre. Stueetagen er særlig beregnet for mellemskoleklasserne og første sal for borgerskoleklasserne. Et af klasseværelserne i stueetagen er forsynet med nyt inventarium, medens man, særlig fra realskolen, har kunnet forsyne de øvrige klasseværelser med brugt inventar.

Første sals-etagen svarer i sin indretning helt igennem til stueetagen med undtagelse af, at det tilsvarende rum til det, som nedenunder benyttes til inspektørkontor, her skal benyttes til opbevaring af skolens papir, tavler og andet materiel.

I tagetagen findes skolens børnebogsamling, tegneværelse, haandgerningsværelse og det fysisk-naturhistoriske laboratorium.

Fra tegneværelset har man en glimrende udsigt mod vest, kan øjne Ho Bugt og Blaabjerg. Til opbevaring af modeller og tegninger er der et snævert rum ind under taget ved den ene ende af lokalet.

Haandgerningsværelset, der vender ud til modsat side, er ogsaa baade stort og lyst. Et stort tilskærerbord bliver her anbragt foran katedret. Foruden de store vinduer findes i et hjørne af dette lokale et par ejendommelige smaa ruder i rundbuestil, indsat direkte i muren.

Lokalet for fysik og naturlære vender ud mod syd og er udstyret med nye skolebænke, som hæver sig saaledes, at eleverne kan se, den ene række over den anden, ned paa bordet, hvor læreren udfører eksperimenterne, hvortil er installeret baade gas og elektricitet. I lokalet findes 12 skabe med fysik-apparater og en naturhistorisk samling, hvoraf den væsentligste del er overflyttet fra realskolen. Dette materiale er værdifuldt, brandassureret for 6000 kr.

Paa loftet findes paafyldningsvandbeholderen til varmeanlæget. Det er forøvrigt tanken — efter hvad der bliver sagt — at lærer Bossen heroppe skal have plads for sin store kikkert, saaledes at han gennem nogle tagvinduer kan kontrollere stjernehimlen. Paa

loftet optages pladsen ellers især af de brede skorstene og luftkanaler, der udgør et meget sindrigt system og holder skolen udmærket ventileret. Frisk luft føres ind for neden gennem et traadgitter, tæt ved indgangsdøren kan man se ventilen. Derefter opvarmes luften, og gennem et system af kanaler føres den rundt til alle lokalerne paa en saadan maade, at der stadig sker en fornyelse af luften uden træk eler temperaturforandring. Dette er maaske nok den største hygiejniske fordel ved den ny skole.

Endelig maa nævnes den moderne indretning af gymnastiklokale i det forhenværende kødkontrolhus, som er blevet forlænget med nogle fag. Her gaar det »med lodder og trisser«, saa der intet videre arbejde er ved at sammenstille bomme og andre redskaber og faa dem til side igen.

Indvielsen foregik i forhallen paa 1. sal, hvor der foruden de særlig indbudne og lærerne var samlet saa mange af børnene (ca. 600), som kunde faa plads her og i de tilstødende klasseværelser.

Foruden byraadet var som særlig indbudte til stede skoledirektionen (med undtagelse af dens formand, stiftamtmand Stemann), ligningskommissionen, de kommunale revisorer, de fhv. skoleudvalgsformænd og haandværkerne. — Højtideligheden begyndte med sangen »I østen stiger solen op«. Kandidat Lassen takkede paa skoleudvalgets vegne byraadet for den opgave, byraadet havde givet skoleudvalget. Idet vi nu overleverer bygningen til byraadet, vil jeg bede dets formand, borgmester Hattensen, indmure i bygningen et dokument, hvis indhold jeg her skal oplæse:

»Aar 1911 byggedes denne skole. Arbejdet paabegyndtes den 24. februar, kransen paa skolens tag hejstes den 4. august, og skolen afleveredes den 22. december til Varde byraads skoleudvalg af samtlige haandværkere og leverandører. Indvielsen af skolen finder sted idag, den 8. januar 1912.

Byens Raad er:
Byraadets formand, Borgmester, byfoged og byskriver
Chr. H. F. Hattensen.
Dets valgte medlemmer:
Sagfører A. Harck, R. af Dbg.
Restauratør J. P. Justesen.
Møllebygger P. K. N. Korsholm.
Grosserer J F. v. Lasson.
Boghandler O Lohse.
Cand. mag. Vald. Lassen.
Buntmager A. S. Nissen.
Pladsformand Chr Nissen.
Sagfører J. Chr. N. J. Oldager.

Pumpemager C. V. Rathjen.
Dyrlæge J. Slivsgaard.
Byraadets Skoleudvalg er:
Cand. mag. Vald. Lassen, formand.
Møllebygger Korsholm.
Dyrlæge Slivsgaard.
Byens Skolekommission:
Sognepræst H. Nyholm, formand.
Restauratør J. P. Justesen.
Boghandler O. Lohse.
Skoledirektionen for Øster og Vester Herreder er:
Stiftamtmand, Kammerherre v. Steemann, Kmd. af Dbg. p. p.
Provst E. K. Thyssen, Ølgod.
Amtsraadsmedlem J. S. Windfeld, Hesselmed.
Skolens bygmester er:
Arkitekt M. af A.A.N. Christof Hansen, Vejle.
Dens Ingeniør:
Professor Chr. Ramsing, København.
De forskellige haandværkere og leverandører ved skolens opførelse er:
Murermester H. F. Hansen, R. af Dbg., Varde.
Murermester H. J. Christensen, Varde.
Murermester A. P. Christensen, Varde.
Tømrermester I. G. Hauberg og H. Chr. Hauberg, Varde
Tømrermester J Thomsen, Varde.
Snedkermester I. G. Hauberg og H. Chr. Hauberg, Varde.
Blikkenslagermester J. Z. Thomsen, Varde.
Malermestrene C. Mecklenborg og F. Pedersen, Varde.
Glarmester C. Clausen, Varde.
Leverandøren af varmeværket og skolebadeanstalten:
I. C. C. Ejnersen, København.

Det daglige tilsyn med byggearbejderne førtes af byraadsmedlem, møllebygger Korsholm. Tilsyn med varmeværk og badeanstalt førtes af professor Ramsings repræsentant, ingeniør Cand. polit Mortensen.«

(Dette var indholdet af det indmurede dokument).

Dermed en tak til byraadet og til alle vore medarbejdere ved skolens opførelse.

Borgmester Hattensen: Idet jeg paa byraadets vegne overtager denne smukke skolebygning, vil jeg bringe udvalget en tak for den overordentlig dygtige og smukke maade, hvorpaa det har planlagt og fuldført dette arbejde. Derefter skal jeg nedlægge dette dokument i bygningen. (Pergamentrullen indmures under vinduet til venstre

for indgangsdøren). Derefter udtalte borgmesteren ønsket om, at gerningen her maa krones med held, saaledes at det maa kendes paa den ungdom, som udgaar herfra, at den har faaet sin undervisning ikke alene for skolen, men for livet.

Pastor Nyholm ønskede paa skolekommissionens vegne lærerne, børn og forældre til lykke med den ny skolebygning, hvor arbejdet vil kunne udføres under de bedst mulige betingelser. Lærernes ansvar er stort, men det kommer ogsaa i høj grad an paa jer børn, om I skal faa noget ud af jer skoletid. I maa foruden tavle og bog ogsaa medbringe lydighed og opmærksomhed. I maa være klar over, at det er en stor lykke for jer at gaa i skole i en bygning som denne. Til slutning vil jeg udtale ønsket om, at kristendommen maa være bærende i arbejdet her. Den vil styrke lærerne i gerningen, og den er den bedste jordbund for barnesjælen at vokse i. Naar jeg udtaler ønsket om godt samarbejde mellem skole og kirke, tror jeg at være i overensstemmelse med overlærer Olsen; hans navn fortjener at nævnes her paa den ny skoles grund.

Lærer Marke takkede paa lærernes vegne for den ny skolebygning. Det er et stort øjeblik for lærerne, saa meget mere som det jo længe har været ønsket af dem at faa bedre forhold at arbejde under. I løsningen af denne sag ser vi en opmuntring i vort arbejde, men vi erkender ogsaa de forventninger, som man dermed samtidig kan stille os. Lærergerningen er paa mange maader besværlig, og naturligvis kan en lærer tage fejl; men det er mig en trøst, hvad der staar over døren af domkirken i Para: »Paa skæve linier kan Gud skrive lige«. Maatte der hvert aar herfra udgaa en flok unge mennesker med et fond af gode kundskaber og vendt i den rigtige retning, saa de ogsaa med gode og smukke minder kan se tilbage paa deres skoletid. — »Altid frejdig«.

Provst Thyssen holdt derefter den egentlige indvielsestale:

»Jeg vil ønske Varde byraad tillykke med denne smukke bygning. Den gerning der skal gøres, er jo ikke afhængig af de ydre forhold, men disse har alligevel overordentlig meget at sige. Og kan arbejdet indenfor disse mure blive udført med glæde, da skal det blive til gavn for kommende slægter.

Hvad jeg ellers vil sige, vil jeg knytte til ordsproget: »Barnet er mandens fader«. Det samme udtrykkes i ordsprogene: »Hvad man i ungdommen nemmer, man sjældent i alderdommen glemmer« og »Karret vil altid smage af, hvad der kom først i det«. De indtryk, som vi modtager i barndommen, har stor betydning for menneskets senere liv. Barnemindet rækker langt, og det er ofte afgørende for menneskets senere livsudvikling og livsgerning. Ungdomstidens indflydelse er ikke nær saa stor. Nu ved jeg vel, at det at danne en god

barndom for børnene, er først og fremmest hjemmets sag; det vil jo altid være kendt paa børnene, hvilke hjem de udgaar fra. Det ideale var jo, om hjemmet helt besørgede børnenes opdragelse og undervisning, men praktisk, i det virkelige liv, lader det sig sjælden gøre. Vi maa da ønske, at skolen maa være hjemmene en god medhjælper.

Det ordnede og regelrette, som gennem skolen kommer ind i børnenes liv, er af stor betydnig for dem. — Det er sandt, at kundskab er magt. Men det gælder om, at de meddeles paa en opdragende maade, saa kundskaberne kan bruges i det godes og ikke i det ondes tjeneste. Derfor maa børnenes forstand udvikles; men hvor undervisningen bare bliver en forstandssag, da bliver det for tørt, og børnenes fantasi og følelse maa udvikles samtidig med. De maa lære at elske, hvad der er godt, og afsky det onde. Læreren maa gerne vise børnene, at han har fantasi og følelse, for at han kan faa dem med i det. Navnlig i glæde over naturen og ved historieundervisningen kan dette udvikles. Magtpaaliggende er det ogsaa at opdrage børnenes viljesliv; de maa lære at elske deres lærer, og den lærer, som først har vundet børnene for sig, kan faa dem til at gøre alt for sig. Men det ved vi, at skal viljen opøves, da maa det ske ved at lære lydighed — et ord som ikke synes ret i kurs i vore dage — og dette kommer frem, hvor en vilje bøjer sig under en anden, der er stærkere end den selv. Det at eje en vilje er jo ikke at følge sine lyster og tilbøjeligheder, men at kunne sætte sig sine grænser, hvor de bør sættes. Den vege barnevilje maa ranke sig op ad lærerens vilje. Den lærer, der skal slaa hver dag, kan lige saa godt straks gaa sin vej; thi han vil aldrig kunne vinde børnenes kærlighed. Den lærer og lærerinde, som vinder børnenes kærlighed, har dermed vundet alt.

Hvor mennesket skal vokse sig stærkt og sundt, der maa barnesindet bevares, følelsen af trang til en fader, saa det ogsaa kan tage imod Gud Faders vilje og bøje sig for den i lydighed.

Derfor er det, jeg vil ønske for den gerning, som skal gøres indenfor disse mure, at det maa lykkes lærere og lærerinder at vinde børnenes kærlighed, saa de kan lære at bøje sig i lydighed, og stærke kraftige personligheder kan blive maalet for opdragelsen.

Hertil er det, jeg vil indvi denne bygning for mange slægtled, og jeg vil udtrykke dette i en bøn til Gud, uden hvem arbejdet er forgæves.

Efter bønnen sang man »Dejlig er jorden«, hvormed højtideligheden paa skolen sluttede.

— —·· —

Ribe Amts-Tidende, den 27.2.1912: »Paa Ministeriet for Kirke- og

Undervisningsvæsenets Forestilling har Kongen under 23. Februar beskikket hidtilværende Lærer og viceinspektør ved Varde kommunale Skolevæsen, cand. mag. V. S. C. Lassen til Skoleinspektør ved samme Skolevæsen.«

Kaptain Brix.

En gammel elevs tanker ved hans baare.

»I syv Aar, fra jeg var 9 Aar gammel til jeg var 16, har jeg gaaet i Skole til Kaptain Brix.

Jeg føler Trang til nu, da han har lukket sine Øjne, at udtrykke den Taknemlighed, som opfylder mit Hjerte, for alt, hvad han har været for mig som Lærer. Og det er min Overbevisning, at jeg her kommer til at skildre, hvad der har rørt sig i de fleste af hans Elevers Hjerter.

Den første Følelse, han fremkaldte straks, naar man lærte ham at kende, var dyb Respekt. Hans mandige lidt strenge Udseende, det Præg, der var over ham som gammel Soldat, en tapper Officer, der med Hæder havde kæmpet for sit Fædreland, fremkaldte hos alle Eleverne dyb Respekt. Jo længere man gik i Skole til ham, jo bedre man lærte ham at kende, uddybedes Respekten og gik over i Højagtelse og Ærbødighed, ja, stundom i dyb Beundring. Hvem af hans gamle Elever mindes ham ikke med Beundring, naar han fortalte os om sine hæderfulde Erindringer fra 1864? Hvem af os mindes ikke, hvorledes vi Drenge flokkedes om vor gamle Kaptajn de Dage i Aaret, da vi saa ham i fuld Uniform køre ud for at mønstre Forstærkningsmandskabet?

Respekten, Ærbødigheden, Højagtelsen og Beundringen gik over til Taknemlighed, jo mere man nød godt af hans Undervisning. Kaptain Brix besad en sjælden Evne til i sin Undervisning at paavirke Fantasien og Hjertet, til at vække Interessen, ja, Begejstringen for alt, hvad der var stort og ædelt, skønt og godt. Jeg taler derom af personlig Erfaring; han var min Lærer i syv Aar, og det i den Tid, da Livsanskuelsen grundlægges.

Vor rastløse Slægt lægger alt for megen Vægt paa Eksamensdressur og udvortes Færdigheder. Kaptain Brix gik dybere; det, han vilde paavirke, var Personligheden, Fantasien og Hjertet; han vilde indplante ædle Følelser i vort Bryst.

Jeg kan ikke saa lidt Fransk; det meste har jeg lært af Kaptain Brix; men han nøjedes ikke med at lære os Sproget; nej, han forstod at vække Interessen for Indholdet af det, vi læste. Aldrig glemmer jeg hans fine Tolkning af de franske Skuespil, han gennemgik med

os. Hvor han kunde sætte os levende ind i Situationen! Og med hvilken Omhu valgte han ikke de Læsestykker, vi skulde gennemgaa! Han foretrak med Forkærlighed at lade os læse Dramaer fra store Øjeblikke i Verdenshistorien, hvor han kunde faa Lejlighed til at skildre os de store Følelser, som rørte sig i de forskellige Menneskers Bryst. Han forstod i en sjælden Grad at aabne vort Øre for Aanden i det, vi læste. Han var saaledes i mine Øjne Idealet af en Lærer. Men en saadan Lærer giver man sig i Almindelighed sjælden Stunder til at lytte til i vor rastløse Eksamenstid. Med hvilken Glæde mindes jeg ikke, hvilken Begejstring han kunde vække i sine Elevers Hjerter i Latintimerne for den klassiske Oldtid! For Oldtidens store Skikkelser, for Hannibal og for Cæsar! For Ciceros Veltalenhed, for den glimrende Skønhed i Ovids Vers. Aldrig glemmer jeg det Indtryk, hans Gennemgang af »Dencalion« og »Pharton« frembragte. Det kan jeg sige, at man ved hans Undervisning kunde se »Musernes Dans«. Han forstod at røre ved de Strenge, som kunde meddele Sjælen Svingkraft i Retning af det, som er sandt og skønt og godt.

Og jo længere, man gik i Skole hos ham, desmere gik Beundringen og Taknemligheden over i Kærlighed. Hvilket Indtryk fremkaldte det ikke, naar man opdagede, hvilket kærligt Hjerte der slog i denne ved det første Blik saa strenge Mand, naar man opdagede, med hvilken Trofasthed, med hvilken Interesse han omfattede sine Elever, naar man saa, hvor godt han mente os det! Jeg husker, hvorledes alle vi, der tog Præliminæreksamen i 1891, var villige til at gaa i Ilden for ham! Hvor vi elskede ham! Vi maatte vise ham det paa en eller anden Maade. Vi skænkede ham en ringe Gave! Han skulde bare have vidst, hvilken Kærlighed der laa bagved!

Aldrig glemmer jeg den Dag for mange Aar siden, medens jeg endnu gik i Skole til Kaptain Brix, da jeg opdagede, at vor gamle Kaptain (han stod just den Dag i sin Uniform — denne mandige Skikkelse) var en ydmyg Kristen, hvis Hjerte slog i Tro paa Gud Fader og paa vor Herre Jesus Kristus! Ogsaa denne Dag, da dette gik op for mig — han lagde slet ikke Mærke til, at jeg var til Stede — hører til de Øjeblikke, da han har øvet en opbyggende Virkning paa mig.

Hans Minde vil vedblive at lyse, æggende til det, som er sandt og godt, i hans gamle Elevers Hjerter.

Maatte vi, saa mange som muligt, en Gang genforenes med ham i Evighedslandet hist!

Esbjerg, 24. Juni 1912.

Magnus Theodor Berg,
præsteviet Medhjælper i Esbjerg.

Med skoleinspektør Valdemar Lassen

fik Varde kommunale skolevæsen en ny og energisk leder, praktisk dygtig i pædagogisk henseende og tillige en erfaren administrator, bl. a. paa grund af sit fremragende arbejde indenfor Varde byraad, hvor man havde betroet ham en række betydningsfulde poster. Her skal kun omtales et omraade, hvor han har gjort sig bemærket og gennem arbejde og glæde har sat sig selv et smukt og varigt minde.

Jeg tænker hermed paa »Plantningssagen« i forbindelse med elever fra Varde skole. Efter at Dalgas i sin tid havde startet det betydningsfulde arbejde for hedens beplantning, havde interessen for denne sag bredt sig i vide kredse, særlig her i Vestjylland.

To af Varde byraads dygtigste mænd, nemlig grosserer Lasson og skoleinspektør V. Lassen, tog tanken op og blev enig om, at der fra skolens side kunde gøres noget positivt og værdifuldt paa dette omraade.

Kort sagt: man etablerede »Plantningsdag« for de ældste elever i Varde skole. Herom skriver overlærer Hoffmann i bladet »Sydvestjylland«:

»Maaske kan det have sin interesse at opfriske erindringen om skolens saakaldte »Plantningsdag«, en foranstaltning, som vistnok etableredes af grosserer Lasson, dengang formand for skovudvalget.

Det var en festdag af rang.

En sommerformiddag med stabilt godt vejr besluttedes, at dagen skulle benyttes som plantningsdag. Børn og lærere sendtes hjem for at faa madpakkerne i orden. Og ved middagstid marcheredes gennem byen ud til Søndre Plantage, enkelte gange til et areal ved Hjertingvej, andre gange til et areal ved Forum-vejen. Plantør Rømhild med familie var mødt for at tage imod os. Et stykke med nygravede huller var afsat til hver klasse. Her laa til hvert barn et bundt paa 10 planter, 5 gran og 5 fyr. Børnenes opgave bestod i at anbringe de paagældende planter, hver anden gran og hver anden fyr, i hullerne, skrabe jord om og træde den fast. Dette arbejde kunde selvsagt ikke tage mange minutter, og jeg tror nok, at Rømhild lod alt arbejde efterkontrollere dagene derpaa, men selve arbejdsnytten var heller ikke hovedsagen, men børnenes interesse for plantningssagen og medansvar for plantagen var det væsentlige — og saa fik skolen samtidig en dejlig dag ud af det. Og den begyndte først rigtigt, naar plantningen var overstaaet.

Nu var skovudvalgets formand, grosserer Lasson, mødt, og han havde rekvireret mælkehandler Schlein med en hel mælkevogn Wienerbrød, og øl var ogsaa kommet for en dag. Der var en stemning af folkefest over det hele.

Kredslæge Jacobsen med hugormeserum i lommen skabte tryghed med sin nærværelse.

Og eftermiddagen var lang. Der var masser af tid til dasen, leg, opdagelsesture, til afslappelse og frigørelse, til uden anstrengelse at opmaganisere naturindtryk til senere uddybning paa skolen og til at fæstne et sundt og naturligt forhold mellem elever og lærere.

Jeg erindre ikke, at skolen har været paa plantningstur efter skoleinspektør V. Lassens udnævnelse til skoledirektør i Odense, altsaa midt under den forrige verdenskrig. Hvad der var grunden til, at de hørte op, staar mig ikke klart, men det stod vistnok i forbindelse med visse vanskeligheder i anledning af krigen. — Efter min personlige opfattelse vilde det være en god ting at tage den op igen, og jeg tror, at en indbydelse fra skovudvalget vilde blive modtaget med glæde. Ønsker man muligvis at være fri for børnenes træplantning, fandtes der jo nok andre maader at interessere dem paa. En god dag kunde der sagtens opnaas.«

Denne beskrivelse af en »Plantningsdag« ved Varde skole er gengivet efter en artikel i »Sydvestjylland« i august 1942, da Varde by fejrede sit 500-aars jubilæum. —

I samme artikel udtaler Overlærer Hoffmann sig om skolens elever paa følgende maade:

Med hensyn til børnenes paaklædning er der sket store forandringer til det bedre. Nu er jo saa godt som alle skolens børn pæne og velholdte i klæderne, men det var langtfra tilfældet for 30—35 aar siden. Den sociale højnelse har ogsaa præget børnenes klæder. Og selv om der endnu er alt for mange børn, der har daarlige tænder, er det ikke noget i sammenligning med dengang. Tændernes velholdthed er ikke mindst et økonomisk spørgsmaal.

I en skole som vor, hvor alle byens børn, sa. 1000, samles, vil der altid være børn, som med hensyn til opdragelse, moral og intelligens er underlødige; det undgaas ikke, men det store flertal er velopdragne og arbejdsvillige, og det tjener til ros for hjemmene, men ogsaa i nogen grad for skolen. Forholdet mellem elever og lærere er et andet end for 35 aar siden. Børnene er friere, men det gør, at de aandelig talt vokser bedre. Enhver har i denne henseende baade fra sin skoletid og fra sin arbejdsplads haft lejlighed til at gøre kontraprøve med sig selv.

Og med hensyn til børnenes kundskaber? Mellemskolen har i denne henseende betydet en ubetalelig højnelse. Idealet maa være det bedst mulige udbytte for de flest mulige elever. Forældrene har i en sjælden grad sluttet op om den skoleform; den har aldrig haft saa stor tilslutning i Varde, som den har idag. Og hvis man ønsker be-

viser for dens nytte, saa forhør paa Teknisk Skole og Handelsskolen. Elevmaterialet her er beviset.

Og lad os haabe, at den praktiske mellemskole med selvarbejde og lektielæsning vil kunne betyde en tilsvarende højnelse. Og med hensyn til karakterdannelsen trøster jeg mig med professor Hal Kochs ord i »Dagen og Vejen«. »Jeg vil i hvert fald i nogen grad advare imod den megen tale om karakteropdragelse, som lyder i vore dage. Ofte tales der, som om karakter var noget, der hørte hjemme i en helt anden sfære end anden opdragelse, noget, der opnaaedes ved bestemte ord i særlige besværgelser, noget, som kun de indviede formaaede at skabe.«

Og efter at han har udtalt sin mistillid til formaninger, fortsætter han: »Lad mig sige det saa skarpt, at det vil ægge til modsigelse. *Karakteren skabes kun ad én vej, gennem oplysning, og der gives ingen genveje.* Saa skal det ganske vist tilføjes, at oplysning ikke uden videre er det samme som karakter.« (Udhævelserne er professorens).

De forældre og lærere, som har troet og tror paa det stilfærdige, ihærdige, pligtmæssige arbejdes betydning for karakterdannelsen, skal ikke være for ivrige til at ændre signaler«.

(Personlig kan jeg i høj grad slutte mig til overlærer Hoffmanns betragtninger med hensyn til skolens elever. D.—H).

I juli 1913 udsendte skoleinspektør Valdemar Lassen en aarsberetning, som bl. a. gav følgende oplysninger om Varde skolevæsen:

Det samlede børneantal i de kommunale skoler var den 1. januar 1913 ialt 628, 331 drenge og 297 piger. Elevantallet fordeler sig med 495 i borgerskolen, 103 i mellem- og realskolen og 30 i Tinghøj skole. I privatskolerne var der i aar 86 med 100 i fjor. Lærerpersonalet bestod d. 1. juni af skoleinspektøren, 12 fast ansatte lærere (deraf 1 viceinspektør), 6 fast ansatte lærerinder, 1 timelærer og 4 timelærerinder. Kommunens udgift til skolevæsenet i 1912—13 har for hvert barn været 84,88 kr. I regnskabsaaret 1911—12 var udgiften 74,63 kr. pr. barn.

Et tidsbillede (skrevet af hr. P. Friis) findes i Ribe Amts-Tidende for 15.10.1913: »Tænker man sig tilbage til Varde for et par menneskealdre siden, har man billedet af en lille provinsby med lave huse og krogede, daarligt brolagte gader: gader, som om aftenen oplyses af osende, blafrende tranlamper. Kun svagt formaar de at lyse op, og lange, sorte skygger tegner sig langs husrækkerne.«

Men ogsaa paa dette omraade bragte tiden nyt og forandring. Herom siger »Vestjydsk Avis« i januar 1856:

»I Aftes prøvedes flere af Gasblussene i Gaderne og Husene,

navnlig det Schalburgske Hotel, baade i de smukke Lygter udenfor og i de daglige Gæstestuer, og saa vidt vides, ville alle de oprejste Lygter i Gaderne blive tændt i Aften. De gamle Tranlygter, der i Aftes brændte i Nærheden, saa stærkt døsige og søvnige ud ved Siden af Gasblussenes klare Flammer, og afgav en ret billedlig Fremstilling paa vor Fortids offentlige Liv imod det, man — venter.«

— — —

Ja, man tør nok sige, at der var *fremgang i oplysningen* — og det i dobbelt forstand: bedre belysning paa gader og stræder ved aftenstide og bedre oplysning med hensyn til de faktorer, som har en væsentlig betydning for skolens arbejde. Her finder jeg anledning til at fremhæve den uvurderlige forbedring, der fulgte efter den i 1905 vedtagne »Tuberkuloselov«. Deri blev det bestemt, at der for de kommunale skolers vedkommende af hver kommunes bestyrelse — efter samraad med skolekommissionen — skal udarbejdes forslag til en vedtægt, der indeholder nærmere regler for renholdelse af kommunens skoler. De vigtigste af disse bestemmelser er følgende:

»Der skal drages omsorg for, at klasseværelsernes gulve er fuldkommen tætte, og at den fornødne udkitning mellem brædderne foretages og vedligeholdes. Gulvene skal være malede, ferniserede, dækkede med linoleum eller paa anden maade beskyttede mod fugtighed. Værelserne skal daglig udluftes saavel før undervisningens begyndelse som i fritiden mellem timerne. Skoleborde og bænke skal daglig aftørres med en vaad klud og gulvene vaskes — en gang ugentlig med sæbevand. Det er ubetinget forbudt at spytte paa gulvene, ligesaa lidt som spyt maa anvendes til rensning af tavlerne. Hvert barn forsynes med en svamp.

Skolens retirader skal til enhver tid holdes rene, og det maa nøje overholdes, at de tømmes, inden de er overfyldte.

Ministeriet forventer, at vedtægterne kan foreligge i godkendt stand inden 1. november. —

Disse bestemmelser og deres hurtige gennemførelse var bl. a. med til at styrke tilliden til de kommunale skoler i by og paa land.

VARDE KOMMUNALE MELLEM- OG REALSKOLE
(Af skoleinspektør V. Lassen)

Den ny Skoleordning og dens Virkning. Kritik og Anerkendelse.

Det er iaar (1907) sidste Gang, at Varde kommunale Mellem- og Realskole afholder almindelig Forberedelseseksamen, og det er første Gang, den afholder Mellemskoleeksamen. Skolens Ledelse har benyttet denne Lejlighed til at udtale sig om den ny Skoleord-

ning, Ankerne mod den og Fordelene ved den. Da denne Udtalelse forekommer os at have Krav paa at blive kendt af flere end de faa, der faar en saadan Skoleberetning i Hænde, lader vi her den lille velskrevne Afhandling komme ud til en videre Læsekreds.

Det hedder i den:

»Om man ved dette Vendepunkt vilde spørge, hvilke Forventninger Skolen nærer til den kommende Udvikling, maatte Svaret vel gives med nogen Forsigtighed. Men hvis Skolen efter de forløbne fire Aars Arbejde under Lov af 24. April 1903 skulde udtale sit foreløbige Skøn med et enkelt Ord — tilfreds eller utilfreds — da maatte Svaret uden Tøven blive det første.

Det er imidlertid utroligt, at en ny Skoleordning skulde kunne træde ud i Livet saa moden og fuldendt, at intet skulde kunne siges til dens Forklejnelse, og de Anker, der kan rettes imod den, er heller ikke faa, og enkelte af dem heller ikke uvæsentlige.

Et er man straks nødt til at godkende, og det er heldigvis det væsentligste af alt, nemlig, det er Lovens Tendens, at skabe en Slags Enhedsskole, som formaar at føre et Barn, der har de fornødne Evner, fra Folkeskolen gennem Mellemskole til Gymnasiet, uden at Paavirkningsrækkerne noget Steds gaar i Zigzag, men saaledes, at Barnets Udvikling naturligt og jævnt føres ad den rette Linie. At dette maa siges at være en Vinding, hvis Betydning og ægte folkelige Karakter ikke let kan overvurderes, synes selvfølgeligt.

En virkelig Vanskelighed er Besværligheden ved at faa de paabudte Fag stukket ind i de til Raadighed staaende 1500 Minutter om Ugen. Her ved Skolen har man søgt at overvinde Vanskeligheden ved at give Timerne en saadan Varighed, at de 1500 Minutter kan rumme 32 Undervisningstimer.

Man hører hyppigt den Anke rettet mod Mellemskolen, at den har bidraget til Eksamensterperiets Florering ved at skænke os een ekstra, foruden de andre, vi havde — Mellemskoleeksamen. Indvendingen er uholdbar. Skolen slutter nemlig med en Aarsprøve, som ganske vist kaldes Mellemskoleeksamen, men som ikke desmindre er en Aarsprøve, siden der kun maa prøves i det sidste Aars Pensum. En saadan Prøve afholdes jo ogsaa i de fleste af vore Folkeskoler. Er den rigtig det ene sted, maa den vel ogsaa være det det andet. For at lette Arbejdet kan tilmed enkelte Fag skiftevis holdes uden for Prøven. I Aar har vor Skole saaledes ingen Prøve i Historie.

Mere berettiget var det at sige, at det er en Fejl, at denne Aarsprøve afholdes under offentlig Kontrol. Den hele Prøve kunde godt overlades Skolen alene. Man kunde med saa meget større Sindsro have ordnet det saaledes, som Mellemskolen ikke uden videre giver

Adgangsret til Gymnasiet, der kan fordre en Optagelsesprøve bestaaet ved Siden af.

Er der saledes Mangler nok — Mangler, der dog med Lethed vil kunne afhjælpes, er de pædagogiske Fordele saa mange des flere. De nye Undervisningsformer, der ikke ret har kunnet vinde frem, fordi de laa kvalte under de gamle Eksamenskrav, har faaet heldige Voksevilkaar i Læ af den ny Skoleordning. Dette gælder ikke alene for Sprogene, men ogsaa for Matematiken, Historien og alle Naturfagene; og betragter man den Sværm af ny Lærebøger, der er dukket op i Mellemskolens Kølvand, synes endog de tarveligere at bringe som et nyt forfriskende Pust i Sammenligning med den stillestaaende Luft, der virrede over den gamle Eksamens Dødvande.

Det er netop paa Baggrund af den gamle Ordnings Urimelighed og mimrende Ælde, at den ny Skoleform staar saa rank og ret, med saadan Lys og Glans af Ungdom og Sundhed over sig, at den gamle Skoles Mænd kan hilse den saa inderlig velkommen. Det er ogsaa betegnende, at de stærkeste Angreb paa Mellemskolen kommer fra Mænd, der ikke har arbejdet i den, men kun kender den fra det, de har arbejdet imod den.

Mellemskolen skal nok komme over sine Børnesygdomme og vinde fastere og klarere Form, saa man paa Grundlag af de Erfaringer, der vindes, kan udvikle Enhedsskoletanken videre. Reformen er jo ikke for Evigheden, dens Maal bør kun være at danne et sundt Led af den Udvikling, som Skolevæsenet altid maa og skal være i.

Og vi mener ikke alene, at Mellemskolen overfor sine egne Lærlinge vil vise sig som et betydeligt Fremskridt, der skænker større Udvikling for mindre Slid, men vi tror ogsaa, at den Interesse, som denne Nydannelse i alle Folkets Lag har skabt for Skolen og dens Arbejde, mægtig vil bidrage til, at hele Folkeskolens — den grundlæggende og bærende Skoles Udvikling vil gaa en frugtbar Tid imøde.

Det har ikke altid staaet Forældrene klart, at Betingelsen for, at et Barn kan have fuld Nytte af sin Skolegang er, at denne bringes til en fornuftig og rimelig Afslutning. Den Elev i Mellemskolen, som ikke gennemgaar alle dens Klasser, har været anbragt i den urette Skole. De Børn, der gaar ud allerede ved 14 Aars Alderen, burde ubetinget have gaaet i Borgerskolen, som netop er den Skole, der giver det Barn, hvis Skolegang maa ende ved Konfirmationsalderen, den bedste og mest formaalstjenlige Undervisning. Mellemskolens Undervisning passer kun for de Børn, der kan ofre et Aars Skolegang længere.

For saa kraftigt at gøre Forældrene opmærksomme paa denne Selvfølgelighed, er det bestemt, at de herefter maa underskrive en

Erklæring, som gaar ud paa, at de Børn, de ønsker optagne, kun under særlig tvingende Omstændigheder vil blive taget ud af Skolen, før alle fire klasser er gennemgaaede.

Fra næste Skoleaars Begyndelse oprettes Realklassen, der forbereder til Realeksamen. Hvorledes denne vil komme til at virke, er det efter Sagens Natur for tidligt at votere om. Men da Undervisningen i Naturfagene og Historie bliver en Afsnitsundervisning, der tillader en betydelig grundigere Indtrængen paa det foreliggende Omraade, da enkelte Fag holdes valgfri efter Skolens Skøn, og da den hele Undervisningsform fornyes og omsmeltes, medens Stoffet sigtes, saa Slaggerne forsvinder, vil der være Grund til at spaa, at der i Realklassen vil kunne præges en Modenhed og Udvikling, hvis Lødighed langt vil overgaa den, der kunde udmøntes i den Klasse, hvis Arvtager den blev; Arvtager ogsaa med Hensyn til de Rettigheder og Fordele, der hidtil knyttedes til almindelig Forberedelseseksamen, saaledes at den, der vil ind i »Etaterne« eller lignende Stillinger, fremtidig maa møde med Realeksamen som Adgangstegn.

Vi gaar da — slutter Skolens Ledelse — ind i næste Skoleaar med gode Forhaabninger om Udbytte af vort Arbejde. Maatte disse Forventninger blive opfyldte til Gavn og Glæde for de Unge, der skal oplæres i Skolen.«

(Disse betragtninger fra skoleinspektør V. Lassens side er i en glædelig grad gaaet i opfyldelse i de efterfølgende 50 aar. Det vil blive meget vanskeligt at sætte noget bedre i stedet. D.—H.)

DA VARDE BYRAAD BLEV FOTOGRAFERET I MARTS 1921

(Efter Ribe Amts-Tidende for 26.3.1921)
Mel.: »Vi sidde sammen, som vi kan bedst« —
Det gamle Raad skulde tages a',
og alle blev saa hjertensglade.
Den Fotograf sa': »Nu skal jeg ta'
en yndig, fin og varig Plade!«
Saa stiled' han sin Kukkekasse op
og brændte Bomben af, mens med et Hop
fast Hælvten sa'e: »Hvad er den a'?«
Jeg kom desværre til at blinke!«

— — —

Men Billedet blev dog rigtig flot.
Nu skal De høre, hvad det viser:
Borgmester Jensen er rigtig godt
tilfreds med Status, som han priser.

Ej Lasson trykkes af det store Laan,
og Dyhr han ænser ikke Klyne-Haan;
men Mecklenborg har vistnok Sorg,
fordi der bygges næsten intet.

— — —

Oldager tænker paa Vandets Kraft
i Varde Aa, før den blev bunden,
Krejlgaard paa »Trekanten«, han har skabt
og Eskildsen paa Afskedsstunden.
En Diplomat er Christensen som faa,
mens Sørensen har Diplomaten paa,
og Kastoft ler, skønt ikke fler'
vil stemme paa hans kære Lister.

— — —

Poul Jørgensen sidder lidt beklemt
og tænker paa sin Hjælpekasse,
og Slivsgaard havde jeg næsten glemt,
skønt han forskønnet har en Masse.
— Et dejligt Minde vil den Plade bli'
om Fortids Kiv og Nutids Harmoni,
om Bølgegang og Lokkesang
og ørkesløse Diskussioner.

(Palle)

SENERE SKOLEINSPEKTØRER

Skoleinspektør H. Frier døde den 21.11.1924 paa Varde Sygehus efter et kortvarigt sygeleje. Det var en nyrelidelse.

Han var født i Odense d. 12.4.1871 som søn af en jernbanefunktionær. I 1889 tog hr. Frier lærereksamen fra Skaarup Seminarium med en fin førstekarakter. I oktbr. 1891 blev han ansat ved det kommunale skolevæsen i Nyborg. Herfra tog han i aaret 1900 eksamen som translatør i tysk og fra 1. maj 1917 blev han udnævnt til skoleinspektør i Varde, efter at skoleinspektør V. Lassen i 1916 var blevet forfremmet til skoledirektør i Odense.

Af en nekrolog i Ribe Amtstidende kan anføres følgende:

»Som Skolemand hørte Frier nærmest til de stille i Landet. Dette gælder baade de hjemlige Forhold her ved Skolen og udadtil; men han var tillige af den gamle solide Skole, der anerkendte, at et godt Resultat i Undervisning og Opdragelse er betinget af Arbejde og Disciplin og Lærernes Frihed til selv at bestemme sin Form og Maade at tage Tingene paa. Derfor var han ogsaa den udmærkede In-

spektør, som Eleverne baade elskede og havde Respekt for, og om hvem Lærerne vidste, at han var deres forstaaende Ven. Selv var han den kundskabsrige, energiske Lærer, der uvilkaarligt virkede som det store Forbillede. — —

Min udnævnelse gjaldt fra 1. juni 1925, men pa grund af mine eksamensklasser i Holstebro kunde jeg først overtage embedet fra 1. juli. Jeg blev meget venlig modtaget, baade af viceinspektør A. G. Jepsen og af skolekommissionens formand, boghandler Kastoft. Hr. Jepsen havde ikke selv søgt stillingen, skønt han efter min opfattelse var særdeles vel kvalificeret. Gennem 12 aar havde vi et udmærket samarbejde, og det var baade et tab og et stort savn for mig, da han døde efter længere tids sygdom i december 1937.

Viceinsp. A. G. Jepsen

Paa grund af skolens klasse-antal skulde der nu ansættes 2 viceinspektører, og de lokale myndigheder var saa forstaaende og velvilligt indstillede, at jeg fik de 2 viceinspektører, som jeg helst ønskede, nemlig d'hrr. Malling og L. Jensen. De har begge været gode hjælpere for mig i mit daglige arbejde i tiden fra begyndelsen af 1938 og til august 1950, da jeg paa grund af alder maatte trække mig tilbage til privatlivets fred, skønt jeg gerne vilde have fortsat endnu nogle aar, men for loven maa vi jo alle bøje os.

Samarbejdet med skolekommission, skoleudvalg, forældreraad og byraad tør jeg betegne som særdeles godt i alt væsentligt. Derimod har det naturligvis til tider knebet noget med harmonien i lærerraadet. Allerede nogle faa maaneder efter min ansættelse (i september) forsøgte en fraktion indenfor lærerraadet ved indvarsling til et ekstra møde at give mig et slags mistillidsvotum paa grund af nogle ganske harmløse udtalelser overfor en journalist ved et af de lokale blade, som gerne ønskede nogle oplysninger vedrørende et embede ved skolen, som vilde blive ledigt i nær fremtid. Ved mødet motiverede jeg mine udtalelser, som var baade saglige og overbevisende for enhver uhildet tilhører. Efter mødet kom daværende byraadsmedlem, gymnastiklærer Poul Jørgensen, hen til mig, gav mig haanden og udtalte: »De skal ikke være ked af noget. Deres udtalelse overfor »Ribe Amtstidende« er helt rigtige!« Selvfølgelig var jeg alligevel ikke særlig glad for situationen, men jeg blev senere klar over, at det i særlig grad var en enkelt lærer, som havde været

»primus motor« i aktionen. Og det lykkedes ikke »de ældre lærere« at tage pippet fra den nye skoleleder. Efterhaanden, som vi lærte hinanden bedre at kende, gik det daglige samarbejde meget godt. Tre aar senere havde vi dog en større offentlig polemik i byens blade vedrørende skolens hovedfag: dansk, regning og skrivning. Da disse fag maa siges at være af framragende betydning, ikke mindst for »Borgerskolens« vedkommende, vil jeg opfriske debattens aarsag og dens afslutning, men undlade de lange indlæg i diskussionen, i hvilken adskillige af byens borgere tog del.

KAN DER GØRES NOGET?

En Kronik i »Ribe Amts-Tidende« i Juli 1928 af daværende Skoleinspektør D.—H.:

»Kan der gøres noget for, at Folkeskolens Resultater i Hovedfagene Dansk, Regning og Skrivning bliver bedre?

De forskellige Betragtninger, som er fremført i Aviserne, har været af meget stor Interesse. Skolen er efterhaanden blevet vor Tids store Kæledægge — og det er egentlig ganske naturligt. Skolen er for de allerfleste Børn det Sted, hvor de opholder sig den længste Tid af Døgnet, naar Sovetiden regnes fra. Og da vi lever i »Barnets Aarhundrede« (iflg. Ellen Key), er det ganske naturligt og velbegrundet, at der bygges store smukke Skoler, anskaffes mange og gode Undervisningsmidler og ansættes dygtige, veluddannede Lærerkræfter. Af disse Lærerkræfter forventer man — først og fremmest — at de omgaas Børnene paa en venlig og human Maade, men dernæst ønsker man ogsaa, at Eleverne i Løbet af deres syv Skoleaar i Folkeskolen bibringes saa mange Kundskaber, at de kan bruge deres Modersmaal rigtigt i Tale og Skrift, at de kan anvende de fire Regningsarter med en vis Sikkerhed, og at de kan skrive en flydende og tydelig Skrift.

For at undgaa Misforstaaelse vil jeg her bemærke, at jeg ved Folkeskolen forstaar den almindelige Afdeling af Byskolen, den saakaldte Borgerskole, medens Mellemskolen lades ude af Betragtning. Naar det er blevet sagt, at de flinkere Børns Overgang til Mellemskolen bevirker, at Borgerskolen bliver en Pariakaste, saa maa jeg tage Afstand fra en saadan Udtalelse. Den bedste Trediedel af Borgerskolens Elever staar sikkert med Hensyn til Evner fuldt paa Højde med den daarligste Trediedel af Mellemskolens Elever.

Naar vi efterhaanden har faaet saa mange Undervisningstimer

paa de forskellige Klassetrin, saa er dette sket af Hensyn til de middelbegavede — jeg havde nær sagt de middelmaadige — Elever.

For disse middelbegavedes Vedkommende har man sikkert ogsaa derved fremskaffet et noget bedre Resultat med Hensyn til at kunne læse, skrive og regne. Men samtidig har Timeforøgelsen virket trættende, næsten sløvende, paa de bedst begavede Børn. Det vilde derfor være meget uheldigt, hvis man fortsatte med at forøge Timetallet for at faa bedre Resultater af Skolegangen. Det er sikkert ikke den Vej vi skal. Heldigvis er der da ogsaa andre Muligheder, som er værd at overveje — og at prøve. Det er jo nemlig desværre rigtigt, hvad man fra Industriens og Haandværkets Side siger om Folkeskolen. Jeg hører ikke til dem, der tvivler om, at der kan opnaas bedre Resultater. Jeg er temmelig sikker paa, at vi staar overfor en Strømkæntring i Skolens Arbejde, og jeg er ganske sikker paa, at Skolens Mænd og Kvinder, lige fra den yngste Forskolelærerinde og til Undervisningsministeren, efterhaanden vil forstaa, at Skolens Hovedfag er Dansk, Regning og Skrivning, og at disse Fag bør være de fremherskende.

Blandt de gamle ægyptiske Indskrifter har man fundet denne: »Elevens Øren sidder paa Ryggen«. — Denne Sætning er ret betegnende for ældre Tiders Skoleundervisning, baade i Ægypten og andetsteds. Nu er man selvfølgelig klogere og arbejder i Skolen efter Devisen: »Det er Lysten, som skal drive Værket«. Dette har været medvirkende til, at vi efterhaanden har faaet flere Fag, mere Afveksling i Skolens Arbejde, men disse nye Fag (Fysik, Naturhistorie, Geografi o. fl.) har vistnok ikke været til Gavn for Hovedfagene.

Ikke sjældent anvendes Lærebøger i Forbindelse med disse nye Fag til Lektielæsning, som bør begrænses til det mindst mulige i Folkeskolen. I Mellemskolen er Lektielæsning nødvendig, i Folkeskolen nærmest en Uting.

Det er vistnok paa Tide at overveje, om ikke Beskæring af Skolens Fagtræ kunde være til Gavn for den fulde og sunde Udvikling af Hovedgrenene, saa at disse kunde bære mere tilfredsstillende Frugter.

Lysten skal drive Værket. Ja, desværre taber mange Elever hurtigt Lysten overfor Skolearbejdet. Det første Aar er Lysten som Regel størst, men de sidste Par Aar, ja, da mærker vi ofte Ulyst og Ligegyldighed hos Eleverne. Og hvor Undervisningen modtages med Ulyst og Ligegyldighed, der er det meget svært at naa fremad. Kommer dertil Ligegyldighed fra Hjemmets Side og Uvilje overfor Skolepligten, ja, saa kan Skolens Arbejdere ikke udrette ret meget, hvor gerne de end vil.

Dersom man kunde styrke Interessen for det daglige Arbejde i

Skolen op gennem Skoletiden, saa vilde Resultaterne absolut blive smukkere og mere tilfredsstillende for alle Parter.

Kappeysten skal udvikles. Og dette kan ske paa flere Maader. Lad mig tage Faget skriftlig Dansk; hertil anvendes f. Eks. paa et vist Klassetrin 4 Timer om Ugen. Een af disse Timer kan lægges som Ydertime paa Timeplanen.

Denne Time er Fritime for alle de Elever, som er saa flinke til skriftlig Dansk, at deres Arbejde er fuldt tilfredsstillende. Hvorfor skal vi kede og trætte de flinke Elever med Arbejdsstof (Afskrift, Diktat, Genfortælling), som ikke byder dem Vanskeligheder af nogen Art. Lader vi de virkelig flinke være fri i enkelte Timer, saa kan vi arbejde med de elementære Vanskeligheder med de færre Børn, som trænger mere til Hjælp for at blive fortrolig med de Ting, som de bør kende efter deres Alder. Saadanne Hjælpetimer (Fritimer for de flinke) kan tilrettelægges baade i Dansk, Regning og Skrivning. Og det er altsaa ikke nye Timer, ikke Forøgelse af Skoletiden, men det bliver muligt at belønne de flittige og flinke — og at hjælpe Elever, som især trænger til Hjælp.

Et andet virkningsfuldt Middel til at forøge Elevernes Kappelyst og Interesse kan tilvejebringes derved, at alle Folkeskoleelever i den sidste Maaned før deres Udskrivning af Skolen skal aflægge en virkelig Prøve i Dansk, Regning og Skrivning — og kun i disse Fag.

Prøven i skriftlig Dansk skal omfatte baade Diktat, Genfortælling og fri Stil, og hver Elev skal have tildelt Bevis for denne Prøve. Skolens Afgangsbevis kan endvidere indeholde Skolens Udtalelse m. H. t. Elevens Flid, Evner, Paalidelighed og Opførsel. Naar et saadant ungt Menneske da gaar til en Haandværksmester for at komme i Lære, saa behøver denne Mester ikke at sætte sig i Forbindelse med Skolen, men forlanger kun at se Skolens Afgangsbevis.

Jeg har berørt, at en Beskæring af Fagplanen vistnok kunde være hensigtsmæssig. Hvor en Byskoleplan omfatter f. Eks. 800 ugentlige Timer, som her i Varde, vil en Nedskæring let kunne give 24—30 ugentlige Timer. Disse Timer udgør næsten en Lærerkraft, men det er ikke min Tanke, at disse Lærertimer skulde bortfalde. Nej, de vil kunne faa en fortrinlig Anvendelse som planmæssige Tilsynstimer (frivilligt overtaget) paa en Skolelæsestue, der skulde være tilgængelig daglig for Elever fra Kl. 4—6 og 7—9. Unge Mennesker paa 14—16 Aar kunde eventuelt ogsaa faa Adgangskort til en saadan Læsestue, der vilde være et stort Gode for Skolens ældre Elever og en hjælpende Haand for mange Hjem, som ikke er i Stand til at tilfredsstille opvoksende Børns Læselyst. Og har Folkeskolens Elever virkelig lært at læse og skrive, saa vil et saadant Bibliotek ikke alene bidrage meget til at holde disse Færdigheder vedlige, men for

adskillige vil Læsestuen gennem sine Bøger blive en uvurderlig Hjælp for deres senere Liv.

Mon ikke det kunde være betimeigt, at man fik nogle interesserede Mænd til at udarbejde et Forslag til Forhandlingsgrundlag for de Faktorer, som hensigtsmæssige Reformplaner maa passere, før de kan komme til Anvendelse. Et saadant Udvalg kunde f. Eks. bestaa af to Repræsentanter for Industri og Haandværk, et Medlem af Skolekommissionen og to af Skolens Mænd.

Det vilde sikkert ogsaa være af Betydning, om Skolen hvert Aar kunde uddele 10—15 Flidspræmier til Elever, som udskrives af Folkeskolen. Midlerne hertil kunde muligvis skaffes ved særligt Tilskud.

29. Juni 1928. *A. C. Dalsgaard-Hansen.*

— — —

Faa dage senere havde Ribe Amtstidende en længere artikkel af redaktør Kjelst under overskriften »*Tampen brænder*«. Heri skriver han bl. a.: »Med særlig Interesse har jeg læst Hr. Skoleinspektør Dalsgaard-Hansens Artikel her i Bladet, idet meget af det han har fremført, har min fulde Tilknytning, hvad jeg i Henhold til min tidligere Artikel ikke behøver nærmere at præcisere.

Skoleinspektøren fremsætter forskellige Henstillinger til Forbedring af Forholdet, hvoraf jeg ubetinget kan samstemme med, at der forinden Udskrivning af Skolen ved Konfirmations-Alderen afholdes en Prøve for Eleverne i Elementærfagene, hvortil saa slutter sig gennem Eksamensbeviset en paalidelig og sagkyndig Udtalelse fra Skolens Side om Elevens Forhold iøvrigt. — — Ligesaa vil jeg mene, at forskellige Præmier ogsaa kunde virke som en Spore.«

Derimod nærer hr. Kjelst visse betænkeligheder m. h. til at give de flinkeste elever fritimer, indrømmer ej heller nytten af en læsestue for eleverne og tvivler om, at »Forældremøder« kan faa nogen praktisk betydning. Jeg citerer igen: »Nej, vil Lærerpersonalet rigtig have fat paa Hjemmene, saa maa de enkeltvis gaa dertil og søge Forældrenes Fortrolighed i Samtaler indenfor 4 Vægge. — — Jeg har her udelukkende holdt mig til Folkeskolen, idet jeg fremdeles er af den Formening, at Mellem- og Realskolen, der er Udklæknings-Anstalter for »det lærde Proletariat«, fortsat burde være holdt inden for private Grænser, mulig med Tilskud til Fripladser, thi da skulde dette uheldige Forhold nok med Tiden have trukket sig selv ilave. Heller ikke skal jeg her røre ved det efter min Mening lidet pædagogiske i, at de store Drenge og Piger klumpes sammen til Fællesundervisning paa en Tid, hvor de erotiske Tilbøjeligheder alt ere ved at vaagne. — — Til Slut vil jeg paa det bedste anbefale Hr. Skoleinspektørens Henstilling om, at der snarest muligt foretages

Skridt til at hidføre en Strømkæntring i Skolens Arbejde, da en saadan i høj Grad tiltrænges, efterhaanden som Udviklingen skrider frem, og der stilles større og større Krav ikke alene i teknisk Henseende, men ogsaa merkantilt, overfor enhver Statsborger, som gennem Livets Arbejde vil søge at blive sin egen Lykkes Smed.« — —

Efter grundig overvejelse og efter samtaler med forskellige af byens ansete borgere udarbejdede jeg derefter følgende henvendelse til byens skolekommission:

Ved et møde i Varde skolekommission den 2. oktbr. 1928 blev forelagt følgende henvendelse:

Til Skolekommissionen i Varde.

I Foraaret 1928 har Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk offentlig fremsat den Paastand, at mange af Folkeskolens Elever, naar de ved Konfirmationen forlader Skolen, kun er naaet til et saadant Standpunkt i Dansk, Regning og Skrivning, at dette Standpunkt maa betegnes som utilfredsstillende. Efter forskellige Udtalelser ved Møder og i Bladene synes der at være en almindelig udbredt Opfattelse, som gaar ud paa:

1) at adskillige Elever ikke staar videre godt i Regning, Dansk og Skrivning, naar de forlader Folkeskolen;
2) at de tre nævnte Hovedfag maa anses for at være særlig betydningsfulde for Børnenes fremtid; og
3) at man bør overveje, om der ikke er Mulighed for at opnaa bedre Resultater af Folkeskolens Arbejde med Hensyn til Hovedfagene Dansk, Regning og Skrivning.

Da dette Spørgsmaal er af stor Interesse for alle Borgere, som sender deres Børn til Varde Borgerskole, saa tillader vi os ærbødigst at fremsætte Ønske om, at Byens Skolekommission vil tage Spørgsmaalet op til Overvejelse, og at Kommissionen bl. a. vil overveje følgende Punkter:

a. Det hensigtsmæssige ved, at Skolen medgiver alle Elever, som forlader Borgerskolen ved Skolepligtens Ophør, et skriftligt Bevis for deres Standpunkt i Dansk, Skrivning og Regning, idet dette Bevis tillige skal indeholde Skolens (Klasselærerens) Udtalelser angaaende Evner, Flid og Opførsel.

b. Det ønskelige i, at Borgerskolen ikke afholder Eksamen i Religion, Historie, Geografi, Naturhistorie og Naturlære.

c. Det heldige ved, at Skolen kan uddele Flidspræmier til de Elever, som har udvist den bedste Flid og Opførsel. Disse Præmier uddeles, naar Eleverne tager Afsked med Skolen, og de bestaar almindeligvis i Bøger, som vil kunne vælges af et Udvalg (f. Eks. et

Medlem af Skolekommissionen, et Medlem af Lærerraadet og Skoleinspektøren). Pengene til disse Flidspræmier vil antagelig kunne skaffes af frivillig Vej.

Varde, i August 1928.

Fmd. f. Tekn. Skoles Bestyrelse Fmd. f. Varde Haandværkerforening

I. O. Lang, Fmd. f. Tekn. Skoles Bestyrelse.
Henrik Nordhjem, Fmd. f. Varde Haandværkerforening.
Harald Nielsen, Fmd. f. Varde Handelsforening.
C. J. Nordholt, Købmand.
Edv. Eller, Præst.
Th. Vestergaard, Købmand.
H. P. Sloth, Købmand.
W. Terp Lassen, Driftsbestyrer.
M. Stampe, Mejeribestyrer.
Jul. Christensen, Bankdirektør.
C. Olsen Nielsen, Fmd. f. Arbejdernes Fællesorg.
P. Thygesen, Forretningsfører.
K. Dalsgaard-Hansen.

Efter nogle foreløbige Bemærkninger sendtes Henvendelsen til Lærerraadets Erklæring.

Skoleinspektøren gav derefter nogle Oplysninger ang. et Instruktionskursus i Gymnastik, som man gerne ønskede afholdt under Ledelse af Assistent Herlak i Dagene 9., 10. og 11. Oktbr. fra Kl. 1—4. Der var saa mange interesserede i Lærerpersonalet, at det maaske var rigtigst at lade den alm. Undervisning bortfalde de tre Eftermiddage. Tiltraadtes.

N. F. Kastoft. Holger Sørensen. Niels Jensen.

— — —

Ved Kommissionsmødet den 14. Jan. 1929 blev bl. a. forelagt følgende Erklæring fra Lærerraadet:

»Med Henblik paa den fra Skolekommissionen til Lærerraadets Erklæring under 2. Oktbr. fremsendte Skrivelse skal man udtale:

Lærerraadet kan ikke indrømme, at Skolen bærer Hovedansvaret for det paastaaede utilfredsstillende Standpunkt i Dansk, Regning og Skrivning hos adskillige Elever ved Udskrivningen af Skolen. Elevernes Anlæg, Evner og fysisk-fysiologiske Tilstand er af afgørende Betydning for det Resultat, som Skolen kan opnaa.

Desuden mener vi, at der almindeligvis tillægges Dansk, Regning og Skrivning for stor Betydning i Sammenligning med de øvrige

Fags Værdi for Udvikligen af Barnets Intelligens og Brugbarhed som Samfundsborger.

Skolen vil selvfølgelig ligesom hidtil stille sig lydhør overfor Maal og Midler, og man skal altid finde dens Lærere villige til at drøfte Forslag, som maatte tjene til dens Forbedring.

Til de foreliggende Forslag skal Raadet bemærke følgende:

ad. a. *Da* Eleverne i deres Skoletid gennem Karakterbøgerne flere Gange aarligt faar deres Standpunkt angivet i de forskellige Fag, *da* det ikke kan forventes, at Resultaterne i Dansk, Regning og Skrivning skulde blive bedre ved, at der ved Udskrivningen af Skolen foruden Karaktererne blev givet en Udtalelse om Evner, Flid og Opførsel, og *da* det foreslaaede Bevis kun vil blive en Hjælp for de dygtige, men gøre Vanskelighederne større for en meget stor Procentdel af de øvrige Elever, maa Lærerraadet fraraade Indførelsen af omtalte Bevis som værende uhensigtsmæssigt.

ad. b. At afskaffe Eksamen i Religion, Historie, Geografi, Naturhistorie og Naturlære vil forringe de paagældende Fags Anseelse hos Forældrene og svække Interessen og Arbejdsintensiteten hos baade Elever og Lærere, hvilket vil bevirke en Sænkning af Skolens hele Niveau.

Da vi ikke kan gaa med til at forringe Undervisningsbetingelserne for de flinke Elever af Hensyn til de mindre flinke, kan Forslagets Vedtagelse ikke betegnes som ønskelig.

ad. c. Da Flidspræmier ikke vil kunne virke ansporende for de svagest begavede Elever, fordi disse føler med sig selv, at de aldrig vil kunne opnaa et saadant Standpunkt, at de vil kunne komme i Betragtning ved Uddelingen, maa vi anse Indførelsen af Flidspræmier for uheldig.

Lærerraadet skal til Slut udtale, at Opnaaelsen af bedre Resultater i de 3 omtalte Fag ikke blot er et pædagogisk-metodisk Spørgsmaal, men i lige saa høj Grad et Spørgsmaal af patologisk-fysiologisk Art, idet manglende Evner hos Eleverne for Tilegnelse af Fagene utvivlsomt ofte skyldes forkert Ernæring og (eller) sygeligt Stofskifte, der bevirker en Nedsættelse af de intellektuelle Evner, hvorfor Spørgsmaalet om et bedre Resultat af de daarlige Elevers Skoleundervisning ikke kan løses uden ved Samarbejde med Lægevidenskaben.«

For denne Resolution stemte 13, deraf 5 med det Forbehold, at Religion skal bortfalde som Eksamensfag.

Efter nogen Drøftelse i Kommissionen af denne Erklæring og Borger-Henvendelsen vedtog man at sende følgende Svar til Underskriverne af denne Henvendelse:

»Hr. Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen.

Da Skolekommissionen formener, det er Dem, der har foranlediget det af 12 Borgere underskrevne Andragende fremsendt, skal man anmode Dem om at gøre Underskriverne bekendt med følgende:

N. F. Kastoft

»Efter at have modtaget Henvendelsen af 31.8. 28 blev den undergivet en 1. Behandling i Kommissionen ved et Møde d. 2. 10. 1928, hvorefter den fremsendtes til Lærerraadets Erklæring.

Efter at have modtaget Lærerraadets Erklæring, hvoraf en Afskrift vedlægges, ønsker Kommissionen at meddele:

Skolekommissionen erkender, at det fremdragne Spørgsmaal i højeste Grad maa have Skolens Interesse. Men vi maa give Lærerraadet Ret i, at Indførelsen af de under a, b og c nævnte Foranstaltninger næppe vil føre til noget synderligt bedre Resultat, end man hidtil har opnaaet. Og da der ved Indførelsen af disse Punkter klæber Vanskeligheder, som af Lærerraadet paavist, hvilket Underskriverne sikkert ogsaa har Forstaaelsen af, kan Kommissionen ikke gaa med til Indførelsen af disse.

Saafremt Andragerne formener, det kan være ønskeligt at faa et Forældremøde, hvor bl. a. det af Andragerne nævnte Spørgsmaal sættes paa Dagsordenen, vil Kommissionen tage under Overvejelse, hvorvidt det vil være formaalstjenligt at afholde et saadant Møde.

Paa Skolekommissionens Vegne
(sign.) *N. F. Kastoft.*«

— — —

Næste Kommissionsmøde blev afholdt den 31. Januar 1929. Alle Medlemmer var mødt.

Skolcinspektøren meddelte, at Underskriverne af det under 2.

Oktober i Protokollen indførte Andragende gerne ønskede at faa et Forældremøde vedrørende den fremsendte Sag. — Efter en almindelig Drøftelse af Sagen vedtoges det snarest enten at fremskaffe det hos Ministeriet beroende Materiale fra Prøven i Marts 1928 eller foretage en ny Standpunktsprøve og derefter tage en Forhandling med Lærerraadet.

— — — (sign.): *N. F. Kastoft. Holger Sørensen. Niels Jensen.*

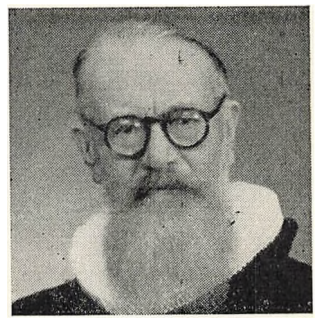

Pastor Eller

Pastor Eller efterlyser den henvendelse fra de 12 Varde-borgere, som han selv var medunderskriver af, idet han i en artikel i Ribe Amtstidende for 9. januar 1929 under overskriften »Vor Børneskole« retter en forespørgsel »Til Lærere og Skolemyndigheder i Varde«. Heri skriver Pastor Eller bl. a. følgende: »I Efteraaret blev der forelagt mig en Henvendelse til Skolekommissionen i Varde. Den udtalte Ønske om en Omlægning af Skoleplanen, saa de grundlæggende Fag blev fremhævet, og de andre gjort mere frie — bl. a. blev fritaget for Aarsprøve.

Skønt jeg var stærkt i Tvivl, om vor Lovgivning vilde tillade Gennemførelsen af Forslaget, og skønt jeg ikke billigede alle Enkeltheder i dette, nærede jeg dog ingen Betænkeligheder ved at underskrive, da Forslaget var formet som en Henstilling til Drøftelse og Overvejelse. Henvendelsen var underskrevet af en lille Flok skoleinteresserede Borgere i Varde.

Skrivelsen gik til Skolekommissionen og derfra til Lærerraadet, hvor den er blevet drøftet. Skønt det er længe siden, har jeg ikke hørt mere til den Sag. Saa vidt jeg ved, har de andre Underskrivere heller intet hørt.

Det vilde sikkert være af Interesse ikke blot for os, men for mange andre at høre lidt om den Modtagelse, Skrivelsen har faaet hos de paagældende Autoriteter.

En væsentlig Grund for mig til at underskrive var Haabet om at faa en offentlig Forhandling ud deraf — baade mellem Skolens Folk indbyrdes og mellem dem og os lægfolk.

Desværre har jeg ikke nogen Afskrift af Henvendelsen, men jeg henstiller, at den bliver aftrykt i Bladene samtidig med, at man giver os lidt Oplysning om den Stilling, man har taget til den. — —

Netop i Byskolen er det svært at holde en levende Forbindelse ved-

lige mellem Skole og Hjem. En offentlig Forhandling nu og da kan hindre, at Skolen for meget bliver afgrænset som Skolefolkenes Interesseomraade.«

Den højt ærede skolekommission ønskede dog ikke at lade henvendelsen publicere, og noget forældremøde blev heller ikke afholdt, og personlig ønskede jeg ikke at provokere sagen frem. Men pastor Ellers »aabne brev« til skolekommission og lærerraad havde dog til følge, at der snart efter udviklede sig en længere polemik i de lokale blade, idet navnlig en enkelt lærer (L. Emil Christensen) gik drabeligt imod, at der skete nogen ændring i de bestaaende skoleforhold. Paa den anden side fik henvendelsen fra de skoleinteresserede borgere kraftig støtte og tilslutning fra flere sider, bl. a. pastor Eller, bogtrykker Nordhjem, driftsbestyrer Terp Lassen og C. Olsen Nielsen.

Det vilde føre alt for vidt, hvis jeg skulde referere blot halvdelen af alle de bemærkninger, kritik og forsvar, som kom frem under denne avis-polemik.

Da den omsider var overstaaet, blev jeg fra undervisningsministeriets konsulent i folkeskolesager, professor N. A. Larsen, opfordret til at indsende til ham, hvad jeg havde af bladudklip sammen med selve borgerhenvendelsen, og jeg vedføjer her i bogen to breve fra skolekonsulenten, idet jeg tillader mig at betragte ham som en virkelig autoritet paa dette omraade, en slags højesteret.

To breve fra professor N. A. Larsen, der i en aarrække var undervisningsministerens konsulent i folkeskolesager:

København, den 20. april 1929.

Kære Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen.

I Anledning af en Bemærkning i Deres Brev af 5.3.1929 vil jeg sige, at jeg da nok kunde have Lyst til at se, hvad der blev sagt i Bladene i Diskussionen om Dansk m. m. i Skolen, saa hvis De har det samlet, og det ikke er Dem ubelejligt at laane mig det, vilde jeg nok læse det. Forøvrigt synes jeg, at det er godt, at man vil samle sig om Hovedfagene, og da særlig skriftlig Dansk og Regning.

Med venlig Hilsen Deres hengivne

N. A. Larsen.

— — —

København, den 28. Juni 1929.

Kære Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen.

Hermed Sagen tilbage. Det har interesseret mig meget at læse disse Indlæg, og jeg kan ikke sige andet, end at min Sympati nærmest har været paa Deres og Fællers Side, omend det maa erkendes,

at der ogsaa fra den anden Side fremsættes berettigede Betragtninger. Men det er nu godt, at Opmærksomheden kan samles om Dansk og Regning, nærmere om Retskrivning og Talfærdighed og Talforstaaelse.

De skal have Tak for Laanet, og jeg vil ønske, at De maa have Held i Deres Bestræbelser.

Deres 3 Punkter havde fortjent en grundigere og mere velvillig Drøftelse.

Venlig Hilsen Deres hengivne

N. A. Larsen.

1929—1939.

I 10-aaret fra 1929 til 1939 var der en vis ro over skolen, baade indadtil og udadtil. Arbejdet gik sin jævne gang. Vi havde faaet gode lokaleforhold, og skoledebatten i aviserne var afsluttet, tilsyneladende uden særlige resultater. At denne offentlige diskussion dog havde haft nogen positiv værdi, nærer jeg personlig ingen tvivl om. Ved den revision af skolens undervisningsplan, som fandt sted i 1929—30, sporedes eftervirkning af de gode tanker, der under »avisfejden« var fremført fra den ene eller den anden side. Blandt andet støttede lærerraadet et forslag om oprettelse af en 8. klasse for borgerskolens ældste elever. Klassen blev oprettet som et forsøg, og den skulde kun være halvaarlig, d.v.s. fra 1. april til 1. oktober. Dette voldte naturligvis visse vanskeligheder m. h. t. skemalægning og timefordelingen til lærerne i 8. klasse. Disse vanskeligheder lod sig dog overvinde, og »forsøget« lykkedes saa godt, at der var god grund til at fortsætte. Der var udarbejdet en særlig timeplan for denne halvaarlige 8. klasse, som bl. a. fik baade teoretisk og *praktisk vejledning i havebrug,* som jeg selv overtog som leder i flere somre. Baade drenge og piger var meget interesseret i disse timer, og deres glæde kulminerede, naar de kunde faa blomster med hjem til mor, eller naar de i september havde pæne rødbeder eller græskar som udbytte af deres arbejde i de smaa havelodder. Skolehaven laa lige neden for den sydlige del af præstegaardshaven, begrænset af Vestervold og Pramstedvej, en udmærket beliggenhed for en skolehave. Desværre er den nu »nedlagt«, men den kommer forhaabentlig igen ad aare. — Fra 1. april 1937 blev skolens 8. klasse etableret som helaarlig klasse, men de elever, som ikke længere er skolepligtige, kan dog endnu udskrives af borgerskolens 7. klasse. Det er imidlertid almindeligt, at elever frivilligt benytter sig af den videregaaende undervisning, som gives i 8. klasse. Medvirkende til den gode tilslutning er klassens fagplan — og den traditionelle 5-dages

rejse til København, hvor eleverne indkvarteres frivilligt hos medlemmer af »Vardensersamfundet«. Varde byraad kvitterer for denne lokalpatriotiske gæstfrihed med et pænt tilskud til denne sammenslutning af gamle Vardeborgere. — Da 8. klasses elever kom hjem igen efter det første besøg hos de gæstfri medlemmer af »Vardensersamfundet«, fik klassen besøg af en journalist fra Ribe Amtstidende. »Hvad var den største opleveles for dig?« spurgte han en dreng. Efter en kort betænkning svarede drengen: »Danmarks Akvarium«. En pige var mest optaget af besøget paa »Politiken«s tekniske afdeling, nogle fortalte om cirkus og andre om Tivoli. Alle var enig om, at deres værter havde været aldeles enestaaende, og der kan ikke være nogen tvivl om, at der ved dette besøg er knyttet stærke baand mellem Vardensersamfundet og hjembyen. — Iøvrigt henvises til et brev fra daværende formand for Vardensersamfundet, hr. Axel Kiertzner Hansen.

OMBYGNING m. m.

Paa grund af det stadig stigende elevantal i begynderklasserne baade i grundskolen og i mellemskolen var skoleautoriteterne ved nytaarstid blevet klar over og enig om, at der burde gøres noget. Efter de nødvendige forhandlinger i skolekommission, lærerraad og byraad skete følgende: det indre af »den gamle skole« blev omlavet, saaledes at midtergangen paa langs gennem bygningen blev anvendt til at gøre klasselokalerne større, hvad der var i høj grad tiltrængt. Klasselokalerne mod gaardsiden afløstes af en rummelig forhal, og kontoret flyttedes fra kælderen i den vestlige skole til et lille klasseværelse i gavlen mod nord i den gl. skole, hvor skolens kontor endnu er beliggende.

Da en række undervisningslokaler derved forsvandt, var det jo endnu mere nødvendigt at fremskaffe nye lokaler ved byggeri, og resultatet blev, at den vestlige skole forlængedes med en tilbygning ned mod »Frimurerhaven«. I denne tilbygning blev der 9 regulære, d.v.s. tidssvarende undervisningslokaler, samt 3 knap saa gode lokaler i kælderetagen.

Nybygningen (altsaa 12 lokaler) og ombygningen i den gl. skole kom til at koste 124.000 kr.

Den officielle indvielse af samtlige lokaler fandt sted den 26. oktober 1928, idet skoleudvalget paa denne dag havde indbudt byraadet, skolekommissionen, skoledirektionen, lærerraadet, haandværkerne og pressen til en festlighed paa skolen, hvor lokalerne blev taget i øjesyn under vejledning af arkitekt Christof Hansen fra Vejle. Denne havde ogsaa været arkitekt ved opførelsen af den vestlige skole, som blev taget i brug i januar 1912.

Ved byggeriet i 1928 var overretssagfører Harck formand for skoleudvalget, boghandler Kastoft var formand for skolekommissionen, og byens borgmester var sagfører Niels Jensen.

Overretssagfører Harck

Ved indvielsen i oktober 1928 blev der budt velkommen til de mange deltagere af skoleudvalgets formand, overretssagfører Harck. Han udtalte bl. a. følgende: »Udvalget er nu naaet saa vidt, at det melder sig færdig til at aflevere det samlede skoleprojekt til byraadet efter den foretagne tilbygning til den nye skole og omforandring af den gamle skole. Udvalgets — og navnlig min stilling — har været den, at man i disse tider, hvor alt gaar i retning af nedskæring og størst mulig sparsommelighed, skulde søge at slaa sig igennem med det, man havde, og ikke tænke paa bekostelige nyanlæg eller omforandringer.

Det var den store arbejdsløshed og statens henvendelse til alle kommuner om at sætte arbejde igang, der slog gnist hos elektricitetsudvalget og navnlig dets formand*), og gav sig udslag i et tilbud til skoleudvalget om et beløb paa ca. 100.000 kr. til udvidelse af skolen, et tilbud, vi naturligvis med tak tog imod.

Vi tog straks fat paa arbejdet i forening med skolens gamle arkitekt, og resultatet af vort arbejde er altsaa blevet den tilbygning, som vi nu har haft den ære at forevise Dem.

Den gamle skole blottede flere mangler, end vi fra først af var klar over, men den samlede bevilling er dog ikke blevet overskredet.

Jeg bringer alle, som har været med i arbejdet, udvalgets bedste tak. Saa afleverer jeg da herved det samlede skolekompleks til Varde byraad, og jeg gør det med ønsket om, at ligesom skolens bygninger, hele den ydre ramme om skolen, efter udvalgets formening

*) anm. bestyrer Mikkelsen, en af skolens gode venner.

nu er god og tidssvarende, at den ogsaa indenfor sine mure fremtidig, som nu, maa rumme en god og dygtig stab af lærere og lærerinder, at den altid maa huse en sund og glad og frejdig ungdom, der forstaar at modtage de gode kundskaber, der er saa uundværlige i tilværelsens kamp, at de rigtig maa forstaa de gamle ord: no scolæ sed vitæ dicimus.«

Derefter talte borgmester Niels Jensen: »Paa Varde byraads vegne tager jeg imod den ny skolebygning og den moderniserede gamle skole. Jeg komplimenterer skoleudvalget og dets formand for, hvad der her er naaet, og jeg takker udvalget og dets medarbejdere for det arbejde, der er nedlagt her.

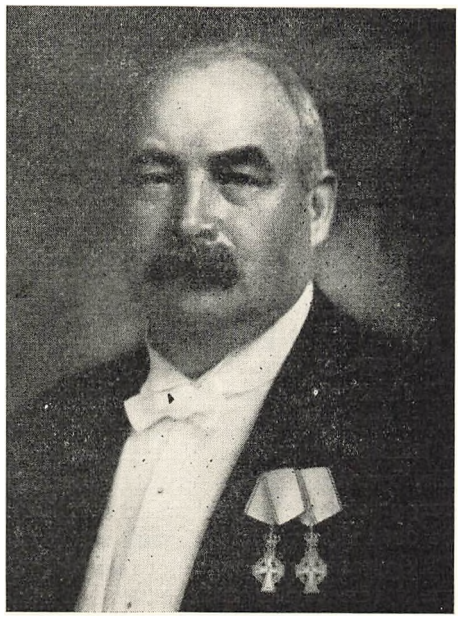

Borgmester N. Jensen

Varde byraad har altid været lydhør overfor krav m. h. t. skolen. Vi har iagttaget den fornødne økonomi, men vi har altid været villige til at bringe ofre, der med rimelighed krævedes til skolen.

Vi har nu den ydre ramme for vort skolevæsen i orden. Da jeg gik rundt og saa paa lokalerne, kunde jeg ikke lade være med at tænke paa, hvordan det var i min drengetid. Da beholdt vi træskoene paa i skolen. Vi havde kun den gamle skolebygning, der rummede alt af Varde skolevæsen dengang, ogsaa boliger for overlæreren, to gifte lærere og en ugift lærer, der alle boede ovenpaa.

De skoler, vi nu har, kan vi med stolthed vise frem. Det hele ligger ideelt samlet her. Jeg tror, at de rammer, der nu er skabt, vil være tilstrækkelige i en længere aarrække, og at der indenfor disse rammer kan arbejdes med glæde og tilfredshed. Jeg vil ønske, at vor udmærkede lærerstand vil faa glæde af sit arbejde her, og at de børn, der kommer her, vil gaa frem i opdragelse og belæring, saa de kan gaa ud herfra med den nødvendige ballast.«

Provst Tetens ønskede byen tillykke med denne forbedring og udvidelse og udtalte videre, at arbejdet gaar lettere og muntrere i lokaler, hvor der er sollys og frisk luft. Dette har man nu i Varde skoler.

»Jeg ønsker, at der i disse skoler maa blive gjort et vaagent arbejde under Guds solskin, som er det eneste ved hjælp af hvilket man rigtig kan skelne mellem lys og mørke.«

Arkitekt Christoph Hansen takkede, fordi han havde faaet lov til at arbejde med denne sag. Det havde været en ublandet glæde at samarbejde med skoleudvalget, som havde vist ham fuld tillid. Han takkede ogsaa skoledirektion og lærerraad og fremhævede, at viceinspektør Jepsens plan med hensyn til den gamle skole havde været medvirkende til, at resultatet blev saa godt.

Haandværkernes arbejde havde været mønstergyldigt, og han takkede dem alle for deres store indsats.

Boghandler Kastoft takkede som skolekommissionens formand for det arbejde, der her var udført. »Den skole, vi nu har faaet, kan vi alle være tilfreds med. Jeg vil ønske, at den dygtige lærerstab vil faa det bedst mulige ud af undervisningen i fremtiden — saa er disse penge godt anvendt.«

Skoleinspektør Dalsgaard-Jensen takkede byraadet, fordi det havde løst spørgsmaalet om skolens modernisering og udvidelse paa en saa udmærket maade. Taleren fremhævede den enighed og offervillie, byraadet havde udvist i denne sag. Det vilde han gerne paa lærerpersonalets vegne takke for. Det har sin store betydning, at arbejdet i skolen kan foregaa i saadanne lyse og luftige lokaler.

Til de gode ønsker om det fremtidige arbejde i skolen vilde skoleinspektøren knytte endnu et ønske, nemlig dette, at der altid maatte være en aaben dør mellem hjem og skole, saa man i hjemmene forstaar, at det betyder meget i det daglige arbejde, om der er en venskabelig forbindelse mellem den enkelte lærer og hjemmet. Der kan være vanskeligheder til tider. Vi trænger til kærlighed fra hjemmene, og vi trænger til forbøn, for at vort arbejde skal lykkes. En velvillig og rimelig kritik er vi ogsaa lydhøre overfor.«

Tømrermester Hauberg takkede paa egne og de øvrige mestres vegne skoleudvalget og arkitekten for det gode samarbejde.

10 AAR SENERE.

Selv om Varde skole nu stod fint m. h. til almindelige undervisningslokaler, var der dog visse ønsker, som de ærede byraadsmedlemmer endnu ikke fandt det rimeligt at gaa med til.

Der var for det første ønsket om et virkeligt skolekøkken til brug for de mange unge piger. Ønsket om et moderne fysiklokale var ogsaa brændende. Desuden var vi stedmoderligt forsynet, naar vi tænkte paa en skole-læsestue. Og endelig bør det nævnes, at vi paa grund af det voksende antal klasser efterhaanden havde faaet saa mange gymnastiktimer, at adskillige af disse betydningsfulde timer maatte henlægges til timer efter normal skoletid, et forhold, som baade gymnastiklærerne og eleverne var noget utilfredse med.

Disse faktiske forhold virkede inspirerende paa skolekommission og lærerraad, saaledes at man alvorligt drøftede planer om ny skolebygning, der skulde rumme et skolekøkken, et godt fysiklokale, en læsestue med tilhørende bibliotek, en stor gymnastiksal samt et bedre lokale til haandarbejds-undervisning end det, vi hidtil havde haft helt i toppen af den vestlige skole.

Men saa kom det vigtige spørgsmaal: Hvor skal denne skolebygning lægges? Før de egentlige byggeplaner kunde udarbejdes, maatte man jo nøje overveje dette problem. Adskillige muligheder blev drøftet, og omsider blev der en overvejende stemning for at vælge den plads, hvor »den ny skole« i sin imponerende længde blev anbragt.

LÆRERPERSONALET FØR OG NU

I aarenes løb er der naturligvis sket mange forandringer i lærerpersonalet. Det voksende antal elever har gjort det nødvendigt at oprette nye embeder og ansætte flere lærerkræfter. Pr. 31.12.1925 var der i Varde kommunes skoler (Tinghøj skole medregnet) ialt 774 børn, fordelt i 27 klasser og undervist af 24 lærere og lærerinder. Iflg. skolens aarsberetning var der pr. 31.12.1950 ialt 1135 elever, fordelt i 42 klasser og undervist af en samlet lærerstab paa 40 personer. Det er jo en betydelig udvikling paa 25 aar. I dette tidsrum er mange forsvundet af en eller anden grund: forflytning, pensionering, dødsfald. At skrive minderuner om dem alle vilde være uoverkommeligt, bl. a. fordi adskillige kun har virket ved skolevæsenet i kort tid. Nogle er omtalt af gamle elever, som har givet mig bidrag til denne bog.

— — —

Først vil jeg citere nogle foreliggende udtalelser, som skyldes overlærer L. E. Christensen. Han kalder dem »*Portrætterede Lærerskikkelser* ved Varde skole omkr. 1917.«

Lærer I. M. Stensig var oprindelig ansat ved Tinghøj skole, men derfra forflyttedes han til selve byskolen, hvor han virkede til sin

død. Han var en mand af noget over middelhøjde. Han var dertil tynd og kantet, men han var rank og senestærk og en særdeles habil gymnast. Han bevarede sin smidighed fra de unge aar til det sidste, da en lever- eller nyresygdom, tror jeg det var, drev ham til sengs, da vi andre begyndte en lys og herlig tid: sommerferien.

Han var en betydelig historiker. Under den første verdenskrig skrev han flere interessante kroniker om krigens aarsag og forløb, de stod at læse i »Ribe Amtstidende«. Foruden at være historiker var Stensig et lyst matematisk hoved. Han havde gennem en aarrække regning og matematik i mellemskolens klasser, hvorefter skoleinspektør Lassen overtog fagene i realklassen, hvad dog ingenlunde betød, at Stensig ikke magtede at føre fagene videre end til mellemskoleeksamen. Sagen var nok den, at Lassen ønskede at undervise i disse fag ogsaa.

Stensig elskede en god cigar, og det faldt ham svært at lægge en tændt cigar fra sig, naar han traadte ind i klassen til undervisning. Blev han overrasket i klassen med tændt cigar, holdt han den altid bag ryggen, mens dog den blaa røg drev mod loftet og røbede hans »skødesynd«. Men jeg er tilbøjelig til at tro, Stensigs undervisning forløb mest inspirerende og ogsaa mest venlig, naar han havde cigaren tændt samtidig med. Af naturen var han ikke saa ganske lidt kolerisk, og som saadan lod han sig let irritere, men det var ligesom, han var mindre irritabel med en god cigar mellem tænderne. Han døde i en alder af godt 55.

KOMMUNELÆRER N. H. BOSSEN.

Bossen var optant, han havde valgt Danmark frem for at forblive tysk statsborger. Der var noget fint over hans lyse fremtoning. Han havde i vuggegave faaet et smukt formet hoved. Og i samme hoved boede en særdeles god forstand. Han var et matematisk begavet menneske med stor interesse for to af »de syv frie kunster«: matematik og astronomi! Han havde engang laant et meget omfattende astronomisk værk fra et bibliotek i Berlin. Under studiet af dette værk fandt Bossen en betydelig fejl i en af de mange matematiske beregningsformler for studier af universet med dets utallige stjernebilleders indbyrdes forhold m. m. — Da han efter endt brug af værket tilbagesendte det, gjorde han opmærksom paa »Fejlen«. Bossen modtog en takkeskrivelse og en beskeden pengegave: 50 danske kroner. Naa, for ham var æren større end beløbet. Han og hans kone, som var lærerinde, timelærerinde, ved skolen, havde ved stor sparsommelighed faaet samlet sig en pæn formue, som de havde følt

større glæde ved at samle, end de følte ved at eje den.

Han og jeg var i nogle aar bibliotekarer i »Folkebiblioteket« samtidig. Naar udlaanstiden var forbi, og vi sammen forlod biblioteket, som var til huse i »den gamle skolebygning«, hændte det ikke sjældent, at Bossen slog følge med mig — jeg boede paa Frisvadvej, han paa Vestervold — idet han sagde: »Jeg vil med op ad Storegade. Jeg vil ind paa Højskolehjemmet og stoppe min pibe. Det er det eneste gode jeg har ud af at staa i dette grundtvigianske foretagende, at jeg kan gaa ind og stoppe min pibe af foreningens tobaksskuffe.«

Skønt Bossen var udstyret med store evner, havde han vanskelighed med at holde »Disciplin« i sine klasser. Han var for god og for veg over for børnene. Engang vi sammen gik til vore klasser — han til 7 b og jeg til 7 a — pegede han over mod døren til sin klasse og sagde følgende: »Er der noget steds et helved paa jord, saa er det derinde, og der skal jeg ind!« — Saa tung kan en lærers gerning altsaa blive, naar disciplinen er gaaet tabt. Enten saa læreren mangler evnen til at skabe respekt om sig, eller tiden har lyst forbandelse over orden og disciplin i samfundets skoler — saadan som vi oplever det i 1953. —

KOMMUNE- OG SEMINARIELÆRER J. JOHNSEN.

Vist omkring 1908 ansattes Johnsen ved Varde skolevæsen. Han var høj og kraftig af skikkelse uden dog at være tung i sine bevægelser. Han kunde være streng i sin kritik af mangt og meget, som var fremme i tiden. Det gjaldt saavel samfundsforhold som meget af det nye, der var ved at bryde frem inden for skolen. Seminarieforstander J. Byskov, fra hvis skole han var udgaaet, var hans ideal paa mange omraader. Fra ham havde Johnsen modtaget lyst og tilskyndelse til at vende og dreje en sag og trevle den op ind til det inderste for derefter at fremsætte sit syn paa den og sin mening om den, hvad der som regel ikke var noget varmt forsvar. Nu og da gav han sine meninger til kende i velskrevne artikler i en begrænset del af »Dagspressen«. — Som den oppositionsmand, han var, stod han i den radikale lejr.

Johnsen var en lærer, som paa mange maader ragede aldeles op over det almindelige niveau. Især var hans undervisning i litteratur enestaaende dygtig. Elever af ham, som siden gik universitetsvejen, berømmer den undervisning, de i dette fag fik hos ham. — Johnsens dygtighed som lærer havde for en stor del sin rod deri, at han havde en egen evne til at omgaas eleverne paa en saadan maade, at de holdt baade af ham og saa op til ham.

I efteraaret 1925 kaldtes Johnsen til seminarielærer ved statsseminariet i Ranum. En tid virkede han der, men kunde ikke spændes med dets forstander (Højrup), hvorfor han forflyttedes til Skaarup seminarium, hvor han virkede til sin død, som kom overraskende til ham, just da han stod og havde gjort alt rede til at »føre op« til afsluttende examen i et fag. Det var en blodprop, som gjorde saa brat ende paa hans liv.

KANTOR OG LÆRER W. MARKE.

Det var nok allerførst i firserne, W. Marke blev ansat ved Varde skole. Han var kaldet som »tredie-lærer«. Paa den tid var det kommunale skolevæsen samlet i stueetagen på »den gamle skole«. Første sal var indrettet til beboelse for lærerpersonalet. Jeg mindes, Marke har fortalt mig, at der var indtil 60 elever i klasserne for de større elever, og der blev drevet »indbyrdes undervisning«, hvad der var ganske nødvendigt. Det var jo en undervisningsform, som hørte den gamle skole til. En saadan sammenstuvning vilde i vore dages temmelig disciplinløse skoler være katastrofal for læreren.

Da Marke var en ung, fyrig og dygtig lærer, skabte han sig hurtigt en god position i den lille by og dens skole. Han blev lærer Obels efterfølger som kantor, en stilling, han beklædte til sin død i juni 1922. Jeg tror ikke, jeg gør herr. Marke uret, naar jeg siger, han var mere frygtet end elsket af eleverne, fordi han krævede meget af dem og vilde paavirke dem ved sit noget »robuste væsen« og stærke viljesliv til at blive »tænkende væsner«, og han sparede i denne henseende ikke paa stærkt revsende ord og ejheller med at give »en paa øret!«

Marke var en klog og meget belæst mand, som aldrig sparede sig selv. Hans sengetid faldt almindeligvis tidlig paa dagen. Det vil sige ved totiden om natten. Jeg husker, han var meget optaget af »Atomenergien«, som videnskaben var begyndt at sysle med i hine tider. Han beklædte stillingen som forstander ved Teknisk skole.

Da han naaede op i tresserne, var hjertet ved at være opslidt. Han holdt sig i sine sidste undervisningsaar inde i frikvartererne i fysiklokalet, hvor saa godt som alle hans timer faldt. Han havde besvær nok med at forcere de mange trappetrin derop een gang daglig. Til sidst maatte han give op. Efter nogle maaneders sygeleje døde han stille hen i sin villa paa Frisvadvej. Hans grav findes lidt øst for kapellet, markeret ved et egekors med en metalplade i korsets midte, bærende hans navn.

LÆRER, CAND. PHIL. TAGE EGEDE CHRISTENSEN

Da jeg som supplikant til det lærerembede, jeg blev kaldet til ved skolen, var i Varde for at hilse paa »byens rødder«, mødte jeg ovennævnte lærer paa Frisvadvej lige ved methodistkirken. Han var klædt i »Havelock« og hastede hjemad efter endt skoletid med en del fagbøger under armen. Jeg var straks paa det rene med, at han maatte være en af skolens lærere, altsaa en kollega. Han var hvidhaaret og hvidskægget og oppe i aarene, bemærkede jeg, men jeg bemærkede ogsaa, han sin alder til trods bevægede sig særdeles let og hurtigt. Siden lærte jeg ham at kende som »byens mest omkringtravende person«. Der var ikke den plet i mange miles omkreds af Varde, han ikke havde gennemvandret og kendte ud og ind. Selv det saa fjernt liggende »Bordrup Krat« havde han til fods færdedes ud til og gennemtravet paa kryds og tværs snese af gange. Han var utrættelig i at vandre, denne »Naturens muntre Søn«. Jeg fulgte ham siden hen paa flere af hans udflugter, men ikke før jeg havde faaet lært ham at cykle! Vi var da nogle lærere, som akkorderede med »Søren o e Torre« om at fælde eller skove træer i hans plantage ude paa den anden side af Blaksmark, saaledes, at hver tredie stamme tilfaldt Søren Christensen. Egede Christensen og jeg slog os sammen om at skove. Tre fældede træer gav en stamme til hver af os. Naar vi efter endt skoletid skulde til skovs, begav han sig i forvejen derud ad til fods. Naar jeg saa indhentede ham ved brug af min cykel, overtalte jeg ham til »at staa op paa Piggen« bag paa cyklen. Paa denne maade blev han klar over, det havde sine fordele at komme vejen frem paa cykel. Han fik sig en damecykel — for, som han sagde — den var lettere for ham at komme paa og »af i en fart«, hvis det blev nødvendigt.

Jeg giver ham dette skudsmaal, at han var en enestaaende ædel person i al vandel og tankegang og i forholdet til kollegerne paa skolen, og han var et menneske, jeg har haft megen glæde og et særdeles rigt udbytte af at omgaas baade paa skolen og i hans hjem. Han blev min ven frem for nogen anden i den hele lærerstab.

Kollegerne holdt afskedsfest for ham paa »Central Hotellet« og hyldede ham for al hans smukke færd i og uden for skolen.

Vel nok omkring en otte aar eller saa, efter han havde sagt skolen farvel, døde han forholdsvis brat. Han stedtes til hvile ved siden af sin hustru, som var død en del aar i forvejen. Der er sikkert adskillige elever af ham, som mindes ham som den ædle skikkelse, han var baade som lærer og privatmand. —

LÆRER A. SØBYE.

A. L. Søbye skrev han sit navn. Han var pebersvend, og det var maaske grunden til, at han var noget for sig. Han var i høj grad en enspændernatur. Det var ikke altid lige morsomt at tale med ham eller høre paa ham. Han var som oftest bitter i sin omtale af kolleger og haard i sin bedømmelse af dem. Han tillagde dem sjældent »ædle motiver« for deres handlinger og færd overfor alt og alle, og han gav rigeligt raaderum for hang til at omtale dem paa den mest ufordelagtige maade. Særlig galt var det, hvis en var kommet til at træde ham paa tæerne, som det hedder. Det blev aldrig undskyldt fra Søbyes side. Han havde let ved at holde galden flydende i ubegrænset tid, skønt han led i grunden selv mest under det. Gik han og jeg sammen i et frikvarter, og der kom en kollega, han havde forset sig paa, og ville slutte sig til os, drejede han om paa hælen og forlod følgeskabet uden nogen som helst bemærkning. Saadan kunde Søbye være, og saadan var han desværre alt for ofte over for adskillige af sine mandlige kolleger.

Søbye havde været et vittigt og underholdende menneske i sine yngre dage. Og det kunde hænde, han ved en eller anden lejlighed fik sit tabte humør fat, og da var han som forvandlet. I saadanne stunder kunde han være charmerende og vittig. Og da lukkede han op for sine rammende vittigheder. — Saalænge Søbye var i vigeur, rejste han hver sommerferie til syden. Han sagde, han holdt af bjerglandskaber. Han forklarede, hvorfor han gjorde det. »Jo, jeg har erfaret, at bjergene skal man se nede fra en restaurant, istedet for at staa oppe paa bjerget og se ned paa restauranten, for det bliver man saa tørstig af.« —

Lærer Søbye var en meget musikalsk person. Han underviste skolens piger i sang og lærte dem at synge smukt flerstemmig sang. Han kunde være streng i sine krav til elever, han underviste, lige meget i hvilket fag, men han kunde sandelig ogsaa være vittig og fornøjelig i sin undervisning. Jeg mindes, han en dag kom ud fra en endt historietime og saa meget fornøjet ud. Jo, sagen var denne, han havde villet illustrere for klassen, hvordan Niels Ebbesen vog den kullede greve Gert. Og idet han med pegepinden som sværd svang den over sit hoved, tog han sig ikke i agt for den meget store kuppel, som hang over hans hoved. Der lød et frygteligt brag: kuplen splintredes i stumper og stykker, der raslede ned over hans hoved! — Jeg vil tro, den time huskes den dag i dag af alle, som overværede den. — Underviste han i Danmarks geografi og talen blev om købstæderne, da spurgte han disse elever i 3. klasse: Hvad

er det for en kendt mand, som er født i denne by (Aarhus)? — Da lød det i kor til stor morskab for børnene selv, Søbye! —

Han var en saare flittig mand til at dygtiggøre sig i sine fag. Han fordybede sig især i sprogene engelsk og fransk. Søbye boede sammen med sin mor paa Vestervold. Han døde nogle faa aar efter hende. Han døde paa det »Gamle sygehus« i en forholdsvis ung alder, vel omkring 57 aar gl.

KOMMUNELÆRER HANS BUCK.

Efter skoleinspektør Lassens udnævnelse til skoledirektør i Odense i slutningen af kalenderaaret 1916 var hans fag i realklassen, regning og matematik, gennem længere tid overdraget lærerinde fru Lund (?) fra Esbjerg, idet en saadan ordning ikke krævede nogen omlægning af lærerpersonalets timeplan og forskydninger i fagfordelingen. Imidlertid trak den midlertidige ordning temmelig længe ud, men omsider blev der opslaaet et lærerembede med regning og matematik som hovedfag. Dette embede blev besat med Hans Buck, som havde endt et aarskursus i nævnte fag. Udnævnelsen skete vist ved begyndelsen af skoleaaret 1918.

Buck gik med liv og lyst ind til den vanskelige opgave, som det vel alle dage har været for en lærer, selv om han elskede just dette abstrakte fag, idet det byder paa mange skuffelser derved, at det ikke lader sig gøre at faa alle elever ført frem til den nødvendige »Kunnen«, der sikrer et tilfredsstillende eksamens-resultat. Under disse vanskeligheder arbejder enhver lærer i sit fag, men i særlig grad matematiklæreren. Ham venter der de fleste og de største skuffelser, naar eksamensresultaterne foreligger. For matematiklæreren gælder det, at: »Sorrig og glæde, de vandre til hobe!« — Under disse kaar var Buck matematiklærer ved mellem- og realskolen gennem ca. 15 aar. Han besad langt større viden i faget end nødvendigt for at føre eleverne til det maal, undervisningens plan krævede.

Ved siden af interessen for matematikken havde Buck stor interesse for sang og musik. Han ejede en fyldig sangstemme, hvormed han til tider ledede morgensangen paa en af skolens tre afdelinger. Han dyrkede ogsaa violinen, men det skete mest inden for hjemmets ramme.

Buck besad et muntert væsen. Han kunde le længe af en »Fuldtræffer«s virkning. Der var noget af et kunstnerpræg over hans skikkelse og fremtræden. Han var en yderst fredsommelig kollega og dertil hjælpsom over for enhver, som bad om hans hjælp. Og han

var ingen ven af »bagtalere«, hvorfor han tav med at udtale sig om folk, han ikke syntes om. —

Det blev ikke Buck beskaaret at blive, hvad man kan kalde gammel. Før han naaede det halve hundrede, ramtes han af en sygdom, vist en leversygdom, som gjorde en alt for tidlig ende paa hans livslyst. — Ved afslutningen af undervisningen til juleferien 1932 var han for sidste gang paa skolen. Fire maaneder efter døde han paa sygehuset efter at have ligget syg i flere maaneder i sit hjem paa Lundvej. Hans grav er at finde paa »den nye kirkegaard«. — Hans hustru, lærerinde Johanne Buck, virker ved skolen den dag i dag og har gjort det gennem mange aar. —

LÆRERINDER VED SKOLEN OMKRING 1915

Fru Kierztner stammede fra Randers. I Varde var hun blevet gift med bog- og papirhandler Kierztner. — Det skal indrømmes, at fru Kierztner var i besiddelse af et »vist blink« i øjet. Hun var uden tvivl ogsaa en dygtig lærerinde. Hendes undervisning faldt i grundskolen, hvor hendes fag særlig var regning og dansk. Trods blinket i øjet var der noget nervøst over hendes øjne. Hun var venlig og imødekommende af natur. Kom hun udenfor i frikvartererne, og solen skinnede, søgte hun altid ud i solskinnet under denne bemærkning: »Lad os som lysets børn gaa i solen!« — Hvor meget der laa gemt i denne bemærkning faar staa hen. I hvert fald lukkede dødens mørke sig tidligt om hende. Hun døde omkring 1917. Østligst paa den ny kirkegaard findes hendes grav.

Fru Bossen, gift med H. N. Bossen, var vist nok født i Fredericia. Der var noget tungt saavel over hendes skikkelse som hele væremaade. Der fortaltes om hende, at rengøringen i hjemmet spillede en saa stor rolle for hende, at hun synes at have aldeles overgaaet Blichers kone, idet hun brugte viskelæder til sine gulve! — Naturen havde nægtet hende evnen til at skelne det uvæsentlige fra det væsentlige. Fru Bossen var ikke i besiddelse af denne indstilling. En ting skal der siges om fru Bossen, og det er den, at hun kunde holde disciplin. Og det er betingelsen for, at maalet for al undervisning naaes. Saa fru Bossens undervisning har sikkert naaet maalet for, hvad der var sat som det ønskelige! — Da hendes mand døde, forlod fru Bossen efter nogen tids forløb Varde. Hun solgte deres dejlige hjem paa Vestervold og flyttede til en datter, deres eneste barn. Nu er hun død, men ligger ikke begravet paa Varde kirkegaard. —

Fru Olsen havde været gift med overlærer Olsen, som døde i

1911. Over hende hvilede der ogsaa noget af fortiden. Hun var blot mere afmaalt og dertil noget højtidelig i sin maade at tage tingene paa, hvortil kom en særdeles korrekt udtale af hvert ord, som kom over hendes læber. Desuden havde hun en temmelig afgjort mening om dit og dat, der kom hende for øre. Skønt hun havde en lige saa god forstand, som de forannævnte, kunde hun virke trættende at høre paa. Hun udtalte engang om en kollega, som havde traadt viceinspektør Jepsen, som jo var hendes nevø og dertil hendes øjesten, over tæerne, at man siger nok, at den, Gud giver et embede, giver han ogsaa forstand, men det synes i hvert fald ikke at passe paa ham! — Mens fru Bossen tog lidt tungt paa tingene, tog fru Olsen dem særdeles højtideligt. Hun var imidlertid i besiddelse af betydelig viden om mangt og meget, for hun var en begavet kvinde, hvad man ikke kunde undgaa at bemærke.

Fru Olsen, som overlevede sin mand adskillige aar, nød sit velfortjente otium i »Frimurergaarden«, som de ejede. Her døde hun i en ret høj alder. De hviler begge i den vestlige del af den nye kirkegaard. Deres gravsted er kendeligt ved en stor mindesten, som »Vestjysk Skolemøder« rejste over Olsen, som var stifteren af disse møder og af bestyrelsen for dem. —

Fru Kjelst, som virkede ved skolen gennem mange aar, var gift med lærer og redaktør Kjelst, hvem byen har rejst en mindesten foran pavillonen i »Enighedslunden«, var en lille væver dame. Der fortælles om hende, at hun stundom sad paa katederet og tog fodbad, alt imens hun underviste, og ligeledes fortælles der, at hun kunde sende bud til sin mand i klassen, hvor han var, om at sende sine sokker ind til hende, da hun havde en time, som hun kunde bestride samtidig med, hun stoppede hans sokker! — Saadanne ting forenedes den gang glimrende med at undervise, og det kan ikke nægtes, at der var noget pædagogisk oplærende derved for eleverne, men det vilde ikke kunne praktiseres i dag som noget pædagogisk berettiget ved siden af undervisningen af en klasse elever. — Fru Kjelst var ikke eksamineret lærerinde. Hun var født Debel. En søster af hende havde været gift med Kjelst. Hun døde imidlertid fra mand og embede. Denne dobbelte stilling arvede frk. Debel efter sin søster, takket være Kjelst for dem begge. Embedet fik hun i kraft af den position, Kjelst havde udadtil i byens administration. Han var en betydelig mand paa adskillige omraader.

Fru Kjelst ejede et godt gemyt. Hun var vittig og slagfærdig og dertil respekteret i byen som paa skolen, hvor hun til trods for alle historier om hende sikkert har gjort et godt arbejde gennem alle aarene, hun virkede ved skolen.

To søstre, den eksaminerede frk. *Marie Nielsen* og den ueksami-

nerede frk. *Maren Nielsen,* som begge stammede fra Nykøbing Mors, virkede i disse aar ogsaa ved skolevæsnet, den førstnævnte underviste i de almindelige fag i grundskolens klasser, medens søsteren underviste i haandgerning.

Marie Nielsen var en dame vel omkring middelhøjde med et rundt og noget bredt formet ansigt. Hun var elskværdigheden selv, men noget pylret af natur. Hun tog som flere af de forannævnte blandt lærerinderne noget tungt paa sagerne og vist ogsaa paa selve tilværelsen. Men der er næppe tvivl om, hun var en yderst samvittighedsfuld og dygtig underviser i sine fag, skønt hun var saare beskeden i hele sin fremtræden. Dog har jeg ladet mig fortælle af viceinspektør Jepsen, at damen kunde blive særdeles vanskelig at have paa kontoret, hvis der var noget i følge fagfordelingen tilskrevet hende, hun ikke syntes om at undervise i, eller der ikke var tildelt hende dette eller hint fag, hun i særlig grad ønskede sig. Engang, da hun følte sig forfordelt i nævnte retning og havde indfundet sig paa kontoret for at understrege sin misfornøjelse, og der ikke blev taget tilstrækkeligt hensyn dertil, kastede hun sig om paa gulvet og jamrede højt over den uretfærdighed, hun mente at være behandlet med.

En munter begivenhed, hun mod sin villie kom ud for paa skolen, mindes jeg i hele sin udstrækning. En dag i undervisningstiden krævede naturen, hun maatte gaa »afsides«. De gamle W.C.er, som var indrettet for lærerpersonalet oppe paa loftet paa den gamle skole, var blevet nedlagt og erstattet med et rigtigt W.C., indrettet i et lille kammer paa selve loftet, men lige ved trappeopgangen mod nord. Frk. Marie havde altsaa maattet forlade sin klasse nogle øjeblikke og var tyet op i det nyindrettede og særdeles behagelige rum. Nu vilde imidlertid skæbnen spille komedie med hende just her i de moderne omgivelser: Døren var paa den mest nederdrægtige maade gaaet i baglaas for hende! Hun kunde ikke komme ud, og nede sad hendes smaa artige og ivrigt arbejdende elever og undrede sig over, saa lang tid hun blev borte. Det lignede slet ikke deres frøken at bære sig ad paa denne maade. Omsider ringede klokken, og frøkenen var ikke kommen igen. Alt imens stod frk. Marie og hamrede paa døren af alle kræfter for at hidkalde kollegers opmærksomhed. Og hendes ivrige banken blev da rigtig nok ogsaa hørt, men blev opfattet som en meget flittig haandværkers banken under et arbejde paa loftet. Hun aabnede i sin kvide W.C.-vinduet, et lille tagvindue, og raabte ned over skolegaarden fra sit ophøjede stade uden dog at faa ørenlyd for sine raab om hjælp. Børnenes leg og larm overdøvede alt andet. Frikvarteret gik, og næste time tog sin begyndelse, og stadig var frk. Marie »afsides«. Haandværker-

larmen tog til. Ogsaa jeg hørte larmen og ærgrede mig over den spektakkel i undervisningstiden. — Omsider blev det dog en af de nærmest værende kolleger for meget med den haandværkertravlhed. Vedkommende gik saa efter lyden for at finde urocentret. Det blev hurtigt fundet, til stor glæde for den bankende. I en fart gik der bud til Poul Jørgensen ovre i sløjdlokalet om at komme hurtigst muligt og brække døren til W.C. op. Og hun havde været spærret inde omtrent et par timer og længtes efter at komme ud. Det lykkedes sløjdlæreren at faa døren op, og ud slap frøkenen, blussende rød af flovhed og ærgrelse, flov over at skulle hjælpes fri af W.C. og ærgerlig over, at hendes ihærdige banken ikke var bleven hørt.

Søskendeparret, Marie og Maren Nielsen, boede sammen i ejendommen paa hjørnet af Skolevej og Vestervold. Og her nød de sammen deres otium i en del aar, før døden skilte dem. Hvem der døde først, husker jeg dog ikke. Forhaabentlig frk. Marie, da Maren sikkert bedst kunde være alene. Mange aar er gaaet siden da, og »vore navne glemmes, som sne der faldt i fjor«. —

Ved det daværende »Forskoleseminarium« paa Skolevej, nu teknisk skole, var ansat *frk. Kirsten Pedersen,* forskoleuddannet, underviser i praktik for de vordende forskolelærerinder. Seminariets praktik fandt sted paa den gamle skole, hvor der var overladt seminariet enkelte smaabørnsklasser til formaalet. Men da seminariets nedlæggelse fandt sted, blev frk. Pedersen fast ansat ved skolevæsnets »lave klasser«. Her virkede hun dygtigt og med stor interesse i gerningen gennem en del aar. En tiltagende lidelse i hovedet tvang hende til at søge sin afsked, samtidig traadte hun ind i lykkeligt ægteskab med en landmand ovre i hendes hjemegn i Østjylland og kom til at hedde fru Lund. —

Lad mig til disse »Nekrologer« over lærere og lærerinder, som virkede ved skolevæsnet, da jeg kom til i 1913, føje navnene paa de »overlevende« fra hine tider:

Af lærerinder kan nævnes frk. Amorsen, Carla Thomsen, forflyttet til sin fødeby, Skive, Hertha Bjarnesen, Anna Margrethe Paulsen, Ebba Paulsen (kusiner), og ueksamineret lærerinde i gymnastik, Dagmar Jørgensen, nu fru Hother. — De har alle taget deres afsked.

Af lærerstaben er tilbage at nævne Ludv. Hoffmann, Chr. Nielsen, L. Emil Christensen og Jens Edv. Petersen, der som ung lærer maatte søge sin afsked fra skolen paa grund af tiltagende lidelse af en ondartet astma. Han er i sin fødeby, Nykøbing M., siden blevet ansat ved et af de kommunale kontorer med begrænset arbejdstid, medens de øvrige tre i de allersidste aar har taget deres

afsked, men skolen har i løbet af de svundne 40 aar i høj grad forandret sin struktur og fordoblet sit børnetal og lærerstaben lige saa.

Skolens leder er i dag V. Agerschou-Andersen, forhen elev ved skolens »Mellem- og Realafdeling«. —

L. Emil Christensen.

Charlottenlund i maj 1953.

Som et supplement til hr. overlærer Christensens »glansbilleder« vil jeg citere et brev fra afdøde Lærer Søbye, som var en trofast slider i sit daglige arbejde, og tillige en mand med humør i. Her er hans brev:

Varde, den 6. Marts 1901.

Til Skolekommissionen.

Det indberettes herved tjenstligst til behagelig Efterretning, at undertegnede A. L. Søbye, der D. D. i de Herrer Olsen, Kjelst, Marke og Bossens Fraværelse beklædte Stillingen som const. Overlærer i tiden fra 1—2 Efterm., og at jeg i denne Egenskab fandt mig forpligtet til at foretage en Inspektion for at undersøge, om Undervisningen blev ledet paa en fuldt ud forsvarlig Maade, og for at kontrollere, om Skolebygningens Indretning og Udstyrelse var i Overensstemmelse med de Forbedringer, der ere omtalte i Grundlovens § 56-2 Stykke IIII.

Følgende Lærere og Lærerinder bleve undersøgte:

Frk. Jepsens Undervisning maa siges at være lovende, og det samme kan vistnok ogsaa anføres for D'Herrer Jepsen og Lunds Vedkommende, dog skal jeg ikke undlade at henstille til den ærede Skolekommission, at det gøres D'Herr. Lund og Jepsen bekendte med, at det, at man følger sin Foresatte til Dørs og derved viser ham den skyldige Høflighed, ikke absolut medfører, at man bagefter ledsager ham paa hele hans Inspektionstur for tilsidst, idet han vender dem ryggen, at give ham et højlydt grin med paa vejen. Adskilligt tyder desuden paa, at Herr Lærer Lund var i ikke ringe Grad paavirket af Spiritus.

Frk. Dyhres Regneundervisning var i højeste Grad overfladisk og tydede tillige paa en for Skolen skadelig Umodenhed hos vedkommende Lærerinde. Det maa haabes, at dette vil rette sig af sig selv, eftersom Lærerinden skrider fremad i Aarenes Løb i Udvikling og Erfaring, hvad der derimod bør paatales allerede nu er dette, at Frk. D., der synes at være en Del paavirket af den nyere Retning indenfor den danske Literatur, tydeligt, og som det synes, med fuldt Overlæg, lader dette skimte igennem i Undervisningstimerne. Det vil være D'Herrer Skolekommissionsmedlemmer bekendt, at vi stedse have været Forkæmper for, at der vises Taalleransje overfor de Anskuelser, der næres i en Del af den dannede Verden i Spørgsmaal vedrørende Literatur og Sædelighed, men vi vedkende os ogsaa, at vi ere absolut Modstandere af, at disse Anskuelser

gøres gældende, som i dette Tilfælde, af en Lærerinde overfor Piger i en Alder af 13—14 Aar.

Ifølge Timetabellen skulde Fru Kjelst have ledet Danskundervisningen i 1. Pigeklasse. Det fastsloges under Inspektionen, at Fru K. ikke var tilstede, derimod forefandt man en tom Flaske, der skønnedes at have indeholdt Sødsuppe, 5 Brødkrummer samt 2 Fordybninger i det forreste Bord i Klassen, hvilke syntes frembragte af Støvlehæle. Hvorvidt sligt kan siges at indeholde tilstrækkelig Fyldestgørelse for Mangelen af Fru Kjelst's Person, ere vi ikke i Stand til at bedømme, idet vi desværre ikke ere bekendte med de Betingelser i saa Henseende, der ved Fruens fast Ansættelse ere trufne mellem hende og Skoleudvalget.

Skolebygningen —

Det blev under Inspektionen klarlig godtgjort, hvad af Sanglæreren er indberettet, at Sanglokalet er vrimlende fuldt af Lopper, hvilket i høj Grad forhindrer regelmæssig Undervisning. Det henstilles, at det af Skolekommissionen overdrages Skoleudvalget at sørge for en Forbedring i disse uheldige Forhold.

Inspektionen sluttet. *A. L. Søbye.*
const. Overlærer.

DEN NYE SKOLE BYGGES.

Efter det omfattende byggeri i 1928 og den samtidige modernisering af den »gamle skole« kunde der naturligvis i en aarrække ikke blive tale om eller penge til nyt byggeri. Men saa kom en ny skolelov i 1937, som bl. a. omhandlede krav m. h. til skolekøkken, haandarbejdslokale og læsestue. Der blev nedsat udvalg til at fremskaffe forslag i overensstemmelse med lovens krav og henstillinger.

Den 8. januar 1940 blev kransen hejst paa den ny skolebygning, men den lange vinter og andre forhold bevirkede, at de nye lokaler først kunne tages i brug i slutningen af november. Ved en festlighed paa skolen den 25. november 1940 blev den nye bygning med de smukke lokaler indviet. Varde kommunale skole var nu fuldt paa højde med tidens krav, og de lokale autoriteter havde efterkommet den nye skolelovs bestemmelser. Vi fik en pragtfuld gymnastiksal, et stort skolekøkken, et moderne haandarbejdslokale, en smuk læsestue, et godt monteret fysiklokale samt to udmærkede klasseværelser. — Ogsaa ved Tinghøj skole havde haandværkerne haft travlt. Der blev bygget en stor og smuk lærerbolig, og den gamle skole blev moderniseret og udvidet, saaledes at den nu rummede to klasselokaler, lærerindebolig og sognebibliotek.

Dette omfattende byggeri i Varde og Tinghøj kostede over 300,000 kroner.

Tirsdag den 9. april blev Danmark besat af tyske tropper. Lørdag den 13. blev der fra borgmesterkontoret givet skolen meddelelse om, at gymnastiksalene skulde stilles til raadighed for indkvartering af tyske soldater. I de følgende fem uger var skolens daglige liv paavirket af denne indkvartering, som naturligvis medførte visse ulemper.

Af hensyn til sikkerhedstjenesten gav politimesteren i begyndelsen af juni ordre til anbringelse af solide beskyttelseskasser foran vinduerne i den vestlige skolebygnings kælderetage, og de fleste af lokalerne i denne etage blev indrettet til lægevagtstation, afvaskningsanstalt m. m., saaledes at skolens fire yngste klasser blev husvilde. De fik derfor sommerferie fra den 26. juni, og fra sommerferien og indtil den nye skole blev taget i brug i slutningen af november havde vi vandreklasser.

Af hensyn til mørklægningsbestemmelserne og i henhold til ministeriets cirkulære af 19.10.-40 blev undervisningstimerne afkortede i tidsrummet fra 21. oktbr.—1. marts. Samtidig blev der af lærerpersonalet tilrettelagt et gavnligt hjemmearbejde for eleverne i grundskolen og den praktiske mellemskole.

Kredslæge Rohleder fortsatte sin arbejde som skolelæge i henhold til byraadets regulativ af 20.1.-1931. Det var nu 10 aar siden, at kredslægen begyndte dette betydningsfulde arbejde, nemlig fra 1930. Desværre syntes der endnu stadig at være hjem, hvor man stillede sig uforstaaende overfor denne sundhedsfaktor, idet man *ikke* lod de tilsagte børn møde til undersøgelse.

UDDRAG AF SKOLENS AARSBERETNING FOR 1941—42:

Forfølgelsen af Utøj i Parykkerne blev fortsat, og Udbyttet bliver stadig mindre.

Midt i Marts stod Skolens store Frikvarter i Gulerøddernes Tegn. 7—8 Tdr. kommunale Gulerødder blev med stor Appetit sat til Livs i Løbet af faa Dage. Et Par Tdr. blev anvendt til »Frelsens Hærs« Børnebespisning.

I Sommeren 1941 blev det betydningsfulde Skolebyggeri afsluttet derved, at det lave Udhus foran Pedelboligen blev fjernet, og der blev nu mere Sol og frisk Luft paa Legepladsen.

Det ny Skolekøkken blev brugt baade til Skolens egne Elever og til Undervisning af et Hold Piger fra Tinghøj, Mejls, Orten og Gellerup Skoler. Af praktiske Grunde var denne Undervisning af Skole-

piger fra Omegnen tilrettelagt som et Kursus paa 20 × 4 Timer i Sommerhalvaaret. Lignende Kursus blev afholdt i Sommeren 1942. Vejledningen gaves af Lærerinde Frk. Agnete Nielsen, Varde. — Flere Hold voksne Piger fik Undervisning i det ny Skolekøkken.

Den 27. Juni blev der holdt et Instruktionskursus paa Skolen vedrørende »Mundtlig Dansk med Anvendelse af Haandbøger«. Skolekonsulent Roust var Leder. Der blev givet Demonstrationer med to Hold Elever, nemlig fra en 7. Kl. og en 4. Kl.

I September holdt Professor Bøggild Andersen, Aarhus, et Foredrag for Lærerkredsen om »Nordisk Samfølelse«.

Den 31. Oktober blev der afholdt et vejledende Kursus vedr. Religionsundervisning i ældre og yngre Klasser. Overlærer P. Hjuler, Ølgod, viste sin Fremgangsmaade ved at tage Timer med to Hold Elever.

I Aarets Løb har Skolen benyttet forskellige Lysbilledserier, der er blevet forevist for de fleste af Skolens Elever. Heraf kan nævnes: »Dansk Brandværn«, »Et Raalams Historie«, Nationalforsamlingens Tuberkulosefilm og »Røde Kors«.

I November havde Skolens Elever Lejlighed til at se Molbechs Skuespil »Ambrosius« opført paa Varde Teater som Skoleforestilling af Direktør Wedels Selskab.

Første Søndag i Advent blev der i Kirken afholdt en Skolesanggudstjeneste, hvor Elever fra Varde Skole sang en Række Salmer, som i Forvejen var indøvet i Klasserne. Pastor Eller og en af Skolens Lærerpersonale holdt korte Taler til Børnene.

I Efteraaret blev der to Gange afholdt Cyklistprøve i Henhold til Ministeriets Cirk. af 23.5.-40. 62 Drenge og Piger deltog i disse Prøver. Deraf bestod de 14, og disse Elever har senere faaet tildelt Justitsministeriets Færdselsnaal og Diplom ved en Festlighed, hvor Politimesteren var til Stede, og Politifuldmægtig Schlanbusch talte til 500 af Skolens Elever om rigtig Adfærd som Cyklist.

Lige før Sommerferien blev der uddelt o. 650 Feriebilletter, hvoraf de 592 blev afbenyttet. Kommunens Udgift hertil har været 815 Kr. 44 Øre.

»Forældredag« blev afholdt d. 3. November, og mange Forældre besøgte de forskellige Klasser i Dagens Løb; særlig i de yngre Klasser var der mange Gæster. Samme Dags Aften var der offentlig Forældremøde paa Skolen. Skoleinspektøren talte om »Skolen og dens Fremtid«, idet han bl. a. udtalte Skolens Ønsker om et planmæssigt Hjemmearbejde fra Elevernes Side. Et saadant Arbejde vil kunne styrke Elevernes Pligtfølelse, udvikle deres Arbejdsevne og øge deres Kundskaber. Hjemmene blev opfordret til at yde den fornødne Støtte overfor Skolens Bestræbelser paa dette Omraade.

Ved dette Aftenmøde sang et Børnekor nogle kvikke Smaasange under Ledelse af Lærer E. Larsen, og Varde Musiklaug gav ligeledes et smukt Bidrag til Underholdning for de mange Forældre.

Skolens Undervisningsplan for Grundskolen og den praktiske Mellemskole, er blevet revideret under Hensyntagen til den ny Folkeskolelov, og Skolekommissionen har i flere Møder gennemgaaet og godkendt de forskellige Forslag, som er fremsat af Lærerraadet.

Ogsaa for Tinghøj Skoles Vedkommende er en ny Undervisningsplan blevet godkendt af Skolekommissionen.

Efter Ønske fra Forældrekredsen i Tinghøj Skoledistrikt vil Skolemyndighederne og Byraadet overfor Ministeriet stille Forslag om, at Tinghøj Skole fra næste Skoleaars Begyndelse faar Eleverne fordelt i tre Klasser, og at der bliver to fast ansatte Lærerkræfter ved Skolen, saaledes at man kan komme bort fra den tidligere Ordning med kun een fast Lærer og den uheldige Omskiften af Vinterlærerinde hvert Aar.

Ved Varde Skole vil der ske visse Ændringer fra 1. April 1942. Paa Grund af den stigende Tilgang til Eksamensmellemskolen vil der nu blive Parallelklasser paa alle denne Skoleafdelings fire Klassetrin, og Skolens samlede Klassetal bliver derved forøget fra 33 til 34. Dette nødvendiggør Ansættelse af en Lærerkraft mere, end der er i Øjeblikket. I denne Forbindelse har Skoelkommissionen stillet Forslag om, at to af Skolens Timelærerkræfter (Frk. Agnete Nielsen og Hr. G. Møller) faar fast Ansættelse fra 1. April. Byraadet har tiltraadt dette Forslag, som derefter gaar til Ministeriet.

Fast ansat Lærerinde Fru A. Nordhjem vil efter ansøgning derom faa sit ugentlige Timetal forøget fra 24 til 36 fra 1. April d. A.

Kredslæge Rohleder

Kredslæge Rohleder har været Skolelæge som hidtil, og han har i December holdt et offentligt Foredrag (med Lysbilleder) for at paavise, at en Udvidelse af Skolelægens Virksomhed er i høj Grad ønskelig, ja egentlig nødvendig.

Sundhedstilstanden har været jævn god, baade blandt Eleverne og i Lærerpersonalet. Utøj i Elevernes Haartoppe er blevet bekæmpet som i de sidste fem Aar, men der er endnu stadig enkelte kroniske Smittekilder, som trænger til at behandles efter den »Luselov«, som nu er paa Trap-

perne. Hidtil har vi maattet nøjes med at sende de paagældende Hjem en Recept til Bekæmpelse af Utøj i Haaret, men denne Venlighed er desværre ofte blevet unaadig optaget.

Fru Møller Hansen

Sundhedsplejerske fru Møller-Hansen har gennem en lang aarrække været en omhyggelig og trofast hjælper for kredslæge Rohleders arbejde paa skolen. Mangfoldige gange har hun ved personlige besøg i hjemmene ydet en mønstergyldig indsats til gavn for elevernes sundhed.

EN AARSAFSLUTNING VED VARDE KOMMUNALE SKOLEVÆSEN

Som et eksempel paa en aarsafslutning ved Varde skole vælger jeg den, vi holdt i marts 1943, altsaa midt under besættelsen, saaledes som afslutningen er refereret i dagspressen:

»Varde skole holdt i aftes aarsafslutning paa Hotel Varde. Efter sangen »Paa det jævne« bød skoleinspektør Dalsgaard-Hansen velkommen og omtalte derefter arbejdet i det svundne skoleaar.

Det svundne skolaar har været det værste og uhyggeligste, vi endnu har oplevet. Henimod 30 familier har efterhaanden faaet ophold paa skolen, og det har medført flere ulemper end denne, at vi har maattet afgive lokaler. Siden har vi faaet indkvartering af arbejdere (O.T.-folk). Vi har ikke kunnet synge den sang, som begynder saaledes: »Her er saa hyggeligt i denne skov, for her er ingen røvere«.

Naar vi skal begynde vort nye skoleaar, mangler vi — foruden gymnastiksalene — 19 klasseværelser. Vi har faaet et smukt tilbud fra grosserer Lasson om en god og rummelig stue, og her skal 8. klasse være. Desuden faar vi lov at benytte pastor Ellers konfirmandstue. Ogsaa det takker vi for. Skoletiden bliver fra kl. 7,30 til 16,30, men de fleste klaser faar fri om lørdagen kl. 12.

Skoleinspektøren takkede lærerinde frk. Amorsen, der nu forlader

skolen, for hendes dygtige arbejde gennem en lang aarrække. Han fremhævede, at opgaven ikke blot er at give eleverne kundskaber. Man maa ogsaa have sin opmærksomhed henvendt paa at opdrage. Vi ynder ikke at bruge spanskrøret, men det kan til tider blive nødvendigt.

Mejeribestyrer Jacobsen har paa ny vist sin interesse for 8. klasse ved at skænke flere gavekort til uddeling i klassen. — En venlig tak til lokomotivfører Gottfredsen, som har været formand for »Forældreraadet« i 8 aar og nu trækker sig tilbage. — Derefter udtaltes venlige ord til alle de elever, som nu forlader skolen.

— — —

En anden aarsafslutning, fem aar senere, refereres saaledes:

Fra 1. april 1947 til ind i maj var en del af skolens lokaler lukkede paa grund af brændselsmangel. Vi havde en tid kun 12 lokaler til 22 elevklasser. De nye varmekedler, der var lovet leveret i september, blev først opstillet i februar, og jeg maa komplimentere baade lærere og elever, fordi de — næsten uden beklagelser — i vinter har frosset med anstand. Den ene.te, der havde det varmt, var pedel Eriksen, der sled med fyringen i de gamle, udslidte kedler og med elendigt brændsel.

Vi havde den glæde, udtalte inspektøren videre, at 8. klasse sidste sommer af »Vardensersamfundet« blev inviteret paa et gratis ophold i København. Besøget blev en stor oplevelse, hvilket tydeligt fremgaar af referat-stilene paa 12—18 sider. Jeg vil gerne paa skolens og elevernes vegne sige tak til »Vardensersamfundet« for al udvist venlighed under elevernes ophold i hovedstaden. Samtidig vil jeg opfordre de unge, som kommer til København og faar arbejde der, til at søge ind i »Vardensersamfundet«, der kan og vil være en hjælp for dem.

Vi har faaet oprettet en klasse for svagt begavede børn, og der er indført seksualundervisning i afgangsklasserne. Skolelægen og skoletandplejen har fortsat deres arbejde paa tilfredsstillende maade.

Det begynder at knibe med lokaler paa skolen, hvis vi skal undgaa den ulempe, der er ved »Vandreklasser«. Fra 1. april maa vi tage nogle lokaler i brug, som ikke er beregnet til eller velegnede til daglig undervisning. Fra begyndelsen af det nye skoleaar bliver en elevklasse mere, og efter kirkebøgerne at dømme maa skolen fra 1. april 1949 forøges med yderligere to klasser. Tidspunktet nærmer sig, da man maa søge at faa rejst en skole i Sdr. Varde. Der er børn nok derovre til en skole med 7 klasser, og jeg opfordrer de ansvarlige myndigheder til at tænke alvorligt over dette spørgsmaal. Vi har idag over 1.000 elever, fordelt i 27 klasser.

Efter at skoleinspektøren havde rettet en tak til forskellige sider for godt samarbejde, mindedes man vor afdøde Konge.

Viceinspektør Malling læste Zakarias Nielsens digt »Et Møde« og fortalte »Svinedrengen«.

Overfor eleverne udtalte skoleinspektøren haabet om, at de altid vilde sørge for at sætte viljen og kræfterne ind paa nyttigt arbejde, og at de altid vil huske, at der er en Gud for oven, der raader for alting.

Derefter uddeltes eksamensbeviserne, og man samledes om kaffebordene.

TILBAGEBLIK PAA TIAARET 1/1 1926—1936

Børneantal og Lærerpersonale.

1/1 1926 var Børnetallet i Borgerskolen (19 Klasser)	275	318	593
i Mellemskolen + Real (6 kl.)	67	72	139
i Tinghøj Skole (2 Kl.)	22	26	42
		ialt	774
1/1 1936 var Børnetallet i Borgerskolen (27 Kl.)	407	405	812
i Mellemskolen + Real (6 Kl.)	78	64	142
i Tinghøj Skole (2 Kl.)	22	26	48
Ialt	507	495	1002

Lærerpersonalet d. 1/1 1926:

Skoleinspektør K. Dalsgaard-Hansen.
Viceinspektør A. Grunnet Jepsen.
Lærer A. L. Søbye, afg. v. D. i Juni 1927.
— P. Jørgensen, afsk. efter Ansøgning fra 1.3.27, senere død.
— Kantor C. Nielsen.
— L. Hoffmann.
— H. Buck, afg. v. D. i April 1933.
— J. M. Tinggaard, udnævnt til Overlærer i Hasle fra 1.10.31.
— L. E. Christensen.
— S. J. Sjelborg, ansat fra 1.5.26 som Førstelærer i Vedersø pr. Ulfborg.
— J. E. Pedersen.
— M. Rasmussen (Tinghøj).
Lærerinde Frk. A. K. Amorsen.
— — H. Bjarnesen.
— — K. Pedersen, afskediget iflg. Ansøgning d. 1.1.29.
— — A. M. Paulsen.
— — E. Paulsen.
— — M. Schack Oldag.

Timelærerinde Fru J. K. Buck.
— — D. Jensen, afskediget iflg. Ansøgning d. 1.6.26.
— Frk. M. Uhre, afg. v. D. i Januar 1927.
Vikarer: Lærerinde Fru A. Nordhjem.
— Lærer K. Grue Sørensen, indk. til Militærtj. i April 1926.

I Tiaaret 1926—36 har desuden følgende Lærerkræfter virket i kortere eller længere Tid ved Varde komm. Skolevæsen:

Frk. E. Christensen, Hr. A. Andersen, Frk. C. Boye, Fru Malling, Hr. A. Kirkeskov, Frk. O. J. Overgaard, Frk. Astrid Andersen, Hr. N. Nielsen, H. J. Bengaard, Frk. H. Rosenlund, Frk. Mary Lauridsen, Frk. R. Lønblad, Frk. E. Ravn Nielsen, Frk. Kristine Pedersen, Hr. H. O. Dalentoft, Hr. C. Lindberg Nielsen og Frk. G. G. Therkildsen.

Byggeri og Forandringer:

1928: Tilbygning med 12 Lokaler mod Syd ved den vestlige Skole samt Udvidelse af de fleste Lokaler i den gl. Skole. Udgifterne dertil ialt: 124,000 Kr.

1931: Tilbygning til det gl. Gymnastikhus, Indlæg af Centralvarme og Omdannelse i den gl. Gymnastiksal. Omkostningerne herved: 22,000 Kr.

1935: Udvidelse af Legepladsen for de mindste og Opførelse af et Nødtørftshus. Udgift: ca. 4,500 Kr.

Hertil kommer Byggeri og Køb af Jord til Tinghøj Skole.

Elevantallet er i Tiaaret steget med mere end 200, men der er Tegn til, at Tilvæksten nu vil standse, idet der ved sidste Indskrivning blev meldt 112, men Aaret i Forvejen 130 Elever. Foruden nævnte 112 maa man dog regne med nogle faa »Efternølere«, antagelig 4—5 Elever.

I 1930 indførtes Skolehavearbejde for Borgerskolens ældste Klasse. Samme Aar oprettedes *Skolesparekassen efter Boks-Systemet,* og der anskaffedes et udmærket Lysbilledapparat.

I Aarene 1926—30 holdtes en Del Forældremøder paa Skolen (ialt 22). Derefter gik man over til en »Forældredag« hver Efteraar.

Siden Foraaret 1934 har der hvert Sommerhalvaar været en frivillig 8. Klasse.

LÆRERPERSONALET (FEBR. 1938).

Kommunens Skolevæsen bestaar f. T. af Skoleinspektøren, 1 Viceinspektør, 13 fast ansatte Lærere, 11 fast ansatte Lærerinder, 1 Timelærerinde og 2 Timelærere.

	Født	Tjeneste-alder	Ansat ved Vardc komm. Skolevæsen
1. Skoleinsp. A. C. Dalsgaard-Hansen	17.7. 1880	1.6. 1925	1.6. 1925
2. Viceinspektør A. G. Jepsen	30.4. 1873	1.11. 1895	6.6. 1893
3. Lærer, Kantor C. Nielsen	1.1. 1883	1.9. 1906	1.11. 1908
4. — L. Hoffmann	28.7. 1882	1.6. 1907	1.6. 1908
5. — L. E. Christensen	18.11. 1882	1.8. 1912	1.4. 1913
6. — Birkedal Olsen	14.2. 1891	1.6. 1915	1.5. 1927
7. — H. Malling	23.7. 1888	1.10. 1918	1.10. 1926
8. — J. M. Traberg	5.2. 1885	1.8. 1921	1.2. 1926
9. — L. K. Jensen	16.11. 1895	1.8. 1922	1.8. 1930
10. — J. K. Knudsen	30.6. 1897	1.11. 1923	1.2. 1926
11. — V. G. Skjoldborg	31.1. 1902	1.2. 1926	1.5. 1927
12. — M. Larsen	25.3. 1904	1.4. 1928	1.5. 1931
13. — O. Bjarnesen	23.4. 1901	1.4. 1929	1.4. 1930
14. — Th. Sørensen	18.10. 1905	1.8. 1929	1.4. 1932
15. — H. A. O. Hartz	7.3. 1896	1.8. 1931	1.8. 1933
16. Lærerinde, Frk. A. C. Amorsen ...	27.2. 1879	1.12. 1902	1.3. 1908
17. — H. Bjarnesen	15.8. 1886	1.3. 1911	1.10. 1914
18. — E. Paulsen	2.11. 1879	1.7. 1916	1.10. 1915
19. — M. Schack Olldag	3.2. 1893	1.6. 1919	26.4. 1920
20. — Fru J. Buck	11.11. 1894	1.11. 1921	23.9. 1920
21. — A. Nordhjem	22.9. 1894	1.8. 1926	1.5. 1927
22. — Frk. Th. Therkildsen ..	10.7. 1904	1.8. 1928	1.5. 1927
23. — Fru A. Knigge	13.7. 1894	1.7. 1929	1.4. 1929
24. — Frk. K. Hebsgaard	2.1. 1905	1.8. 1929	1.8. 1930
25. — J. Christensen	20.1. 1902	1.11. 1930	15.10. 1929
26. — K. Bjerg Nielsen..	2.8. 1907	1.3. 1933	1.9. 1931
27. Timelærer O. Myrthue Hansen	4.11. 1901		1.5. 1935
28. — Th. Finderup	1.5. 1911		6.1. 1937
29. Timelærerinde, Frk. A. Nielsen ...	19.10. 1913		1.11. 1937
30. Vikar Frk. E. Berg	6.7. 1907		
31 — Frk. G. G. Therkildsen	13.9. 1898		

TINGHØJ SKOLE:

1. Lærer M. Rasmussen	21.4. 1871	1.1. 1900	1.6. 1906
2. Lærerinde Frk. M. Hansen	11.2. 1907	1.3. 1931	1.11. 1930

I MAJ 1934 VALGTES FORÆLDRERAAD VED VARDE KOMMUNALE SKOLEVÆSEN,

og i juni indførtes ligeledes forældreraad ved Tinghøj skole. I Varde valgtes: Lokomotivfører Gottfredsen, fru tandlæge Bridal og fabrikant Houborg, og i Tinghøj: Uddeler Lykke Iversen, fru Marie Larsen og Marinus Larsen.

Siden 1933 er der hver skoledag udsalg af sødmælk, kærnemælk og kakao paa skolepladsen. En del trængende børn faar i januar-marts tildelt gratis mælk.

Hvert foraar og efteraar holdes en skolefest for halvaarets konfirmander. Det var overretssagfører Harck, som i sin tid gennemførte en bevilling hertil, men der blev »lagt loft« over udgifterne, idet vi maatte anvende indtil halvanden kr. pr. konfirmand. Lærerpersonalet (særlig damerne) gjorde imidlertid et stor frivilligt arbejde, saa disse »konfirmandfester« blev smukke og vellykkede. De blev referet i aviserne og er senere blevet efterlignet ude omkring i landsognene.

I tiaaret 1926—36 er der holdt mindefester paa skolen for H. C. Andersen, St. St. Blicher, Bj. Bjørnson, Grundtvig og Ludvig Holberg.

Skoletiden har om sommeren været kl. 8—12 og fra 13,15 til 16. Fra 1. novbr. til 1. april reduceres formiddagens timer og frikvarterer lidt, saaledes at skoletiden i disse maneder var fra 8,30—12,05 og fra 13,15 til 16,00. Denne »vinterplan« begyndte (forsøgsvis) den 1. novbr. 1926 med stor tilslutning fra forældrenes side.

I borgerskoleafdelingen gik man fra 1934 delvis bort fra at stille saa stærke krav m. h. til lektier (hjemmearbejde), som man tidligere havde gjort, og aarsprøverne i de mundtlige fag blev til en vis grad gennemført som undervisningstimer. — I mellemskolen og realklassen vil et betydeligt hjemmearbejde ikke kunne undværes. I forbindelse med aarsprøverne var der i de forskellige gymnastiksale smukke udstillinger af elevarbejder i tegning, haandarbejde, træsløjd og smaasløjd, ligesom der var fremlagt skriftlige arbejder i dansk og regning i de forskellige klasseværelser.

Fra 1933 bliver der i de allerfleste klasser arbejdet energisk med at indøve de elementære færdselsregler, ligesom der hvert efteraar afholdes cyklistprøver for elever over 10 aar. Disse prøver tilrettelægges i nøje samarbejde med politiet, der kontrollerer og bedømmer elevernes kørsel. Alle de elever, som klarer Cyklistprøven helt tilfredsstillende — det er desværre kun de færreste — faar tildelt ministeriets færdselsnaal og diplom og som »tillægsgevinst« en god bog eller en »femmer«.

døde i december 1938 efter længere tids sygdom. Allerede før sommerferien var han meget sløj og træt. En snigende sygdom havde tag i ham. Han fik saa den tanke, at et godt ferieophold paa Bornholm maaske kunde hjælpe. Han kom ogsaa derover, men desværre hjalp det ikke. Han kom tilbage som en syg mand. I flere maaneder laa han nu syg i hjemmet under kærlig pleje, og doktor Knudsen tilsaa ham daglig. Senere blev ogsaa overlæge Bech taget med paa raad, hvorefter hr. Jepsen blev indlagt paa Varde sygehus, hvor han døde den 8. decbr.

Med viceinspektør Jepsen mistede Varde skole en dygtig og retskaffen skolemand, som i mere end 45 aar havde ydet sit bedste til gavn for skolen.

Hr. Jepsen var født den 30. april 1873, og han blev saaledes omtr. 66 aar gammel.

Overlærer J. Olsen var gift med hr. Jepsens tante, en frk. Grunnet, og i deres hjem henlevede han sine ungdomsaar, indtil han blev gift med Helene Sørensen, hvis fader var guldsmed i Varde.

I juni 1893 blev Anton Grunnet Jepsen i en alder af 20 aar ansat ved det kommunale skolevæsen i Varde, og efter at Valdemar Lassen var blevet leder af byens skolevæsen, blev hr. Jepsen udnævnt til viceinspektør ved skolen, og en bedre hjælper kunde skoleinspektør Lassen ikke have faaet. Mellem sine kolleger var Jepsen almindelig afholdt. Han var de yngres gode raadgiver, altid tjenstvillig, og som lærer var han baade afholdt og respekteret af eleverne.

Hans hovedfag blev efterhaanden historie, og han forstod i en sjælden grad at gøre sine elever interesseret i dette fag. Undervisningsinspektionen fik snart øje for hans fremragende faglige dygtighed, og han blev derfor meget benyttet som »beskikket censor«, d.v.s. udsendt til andre eksamensskoler — ja endog til gymnasier — for at virke som censor ved de paagældende skolers eksaminer i historie.

Ved kantor Markes død blev viceinspektør Jepsen valgt til formand for Varde Musæums bestyrelse. Ogsaa paa dette omraade har han gennem aarene udført et stort og uegennyttigt arbejde, hvortil hans historiske indsigt gjorde ham særlig kvalificeret.

Personlig har jeg haft megen glæde af samarbejdet med hr. Jepsen, som snart blev min gode ven og utrættelige medarbejder gennem en lang aarrække, mere end 13 aar. Jeg mindes ham med dyb taknemmelighed og betragter ham stadig for at være et af de bedste mennesker, jeg har arbejdet sammen med.

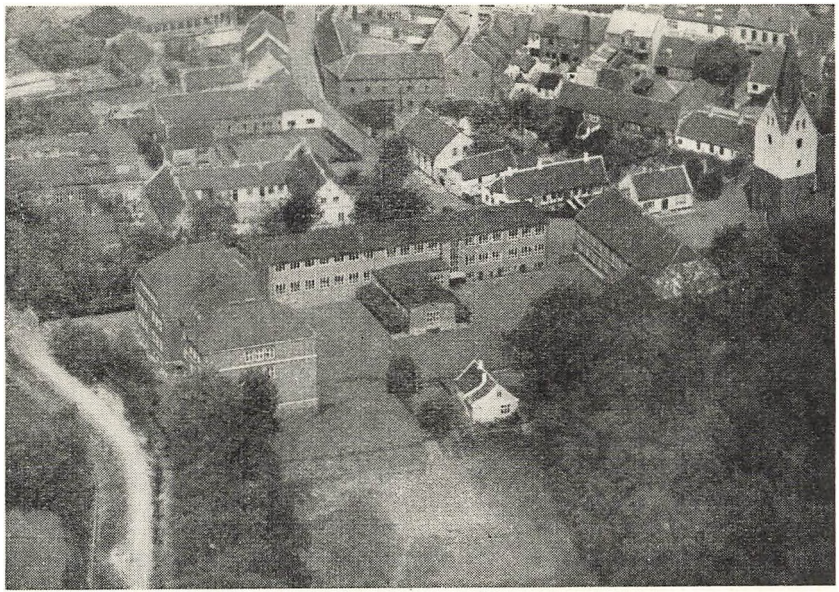

Varde skole set fra luften.

NU SKULDE DER VÆRE 2 VICEINSPEKTØRER VED VARDE SKOLEVÆSEN.

Ja, Varde kommunale skolevæsen var nu blevet saa stort, at der efter den nye skolelov af 1937 burde være 2 viceinspektører ved skolen. Efter indstilling fra skolekommissionen lod byraadet derefter — med ministeriets godkendelse — de 2 embeder opslaa, og det kom ikke til at mangle paa ansøgere. Naturligvis var jeg i høj grad interesseret i, hvem jeg vilde faa som nærmeste medarbejdere i det daglige arbejde. De lokale skoleautoriteter var saa forstaaende og velvilligt indstillede, at jeg fik de 2 af skolens lærere, som jeg helst vilde have, nemlig hr. Malling og hr. L. K. Jensen. To af de ældre lærere, d'hrr. Hoffmann og L. E. Christensen, følte sig desværre forbigaaet.

SKOLESPAREKASSEN.

Direktør V. Pedersen

Blandt de ting, som vi i skolen har arbejdet vedholdende med, maa jeg nævne *sparesagen*. Allerede før min tid havde denne tanke været praktiseret, ganske vist paa en mindre heldig maade, nemlig ved salg af sparemærker til 2 øre pr. stk. Der gik for meget til spilde paa denne maade. Vi blev saa i lærerraadet enig om at indføre »Spareboks-systemet« i nært samarbejde med Sparekassen i Kræmmergade, og snart kom der god gang i dette arbejde. Vi begyndte den 1. oktbr. 1930, og alene i tiden fra denne dato til 1. febr. 1931 blev der indsat 1950 kr. 13 øre. Nuværende overlærer fru Buck har gennem en lang aarrække været hovedkasserer ved skolesparekassen. Aar for aar er elevernes sparekonti og antallet af sparere vokset og fornyet, saaledes at der 20 aar efter starten, d. v. s. pr. 1. april 1951, henstod ialt 22,293,70 kr., et ganske respektabelt beløb, især naar man tager i betragtning, at der jo aar efter aar udtages store beløb, naar de sparende elever skal konfirmeres eller forlader sko-

len. Desværre ser det ud til — efter de sidste aarsberetninger — at sparetanken er mindre levende nu end før. Dette at spare er ligesom kommet noget i miskredit, hvilket er et sørgeligt tidens tegn efter min opfattelse.

EMNEUNDERVISNING.

Der har været talt og skrevet en del om »emneundervisning«. Hvad er det for noget? spørger man. I Varde skoles 8. klasse har eleverne hele 9 timer om ugen i dette mærkelige, hidtil ukendte fag. Men i denne kendsgerning ligger jo ingen forklaring paa begrebet. Folk kan diskutere et eller andet emne, f. eks. fodbold, biavl eller lystfiskeri. Ved emneundervisning vælger læreren — eventuelt efter samraad med klassens elever — et passende emne fra et omraade, som har en vis interesse for de fleste elever, f. eks. frimærker. Emnet drøftes gennem spørgsmaal og svar. Man kommer ind paa postvæsenets betydning og dets udvikling lige fra runeskriftens oprindelse og til vor egen tid. Naar emnet er nogenlunde gennemdrøftet, gaar man i fællesskab over til en skriftlig fremstilling angaaende vort postvæsen.

Efterhaanden som arbejdet skrider frem, bliver der god lejlighed til at drøfte muligheder for at illustrere den »afhandling«, som helst skulde blive resultatet af klassens arbejde med dette emne. Rent elementært tegnes forside og bagside af en almindelig konvolut, paa hvilken den rigtige form for adresse paa forsiden, og brevskriverens private bopæl angives paa bagsiden. Det indskærpes, hvor vigtigt disse to ting er, selv om der kun er tale om et almindeligt familiebrev. Sangen »Skriv hjem til Mor« afskrives og synges, og hver elev faar lov til at affatte et brev til en slægtning eller en god bekendt. Læreren bør søge at gøre arbejdet saa aktuelt som muligt, og eventuelt kan han udvide elevernes horizont ved en historie om en »flaskepost«, mere eller mindre eventyrlig. Hele dette skriftlige arbejde vil baade være af praktisk betydning, og anvendelse af tegninger, udklip af billeder og anbringelse af frimærker eller julemærker ansporer eleverne til at gøre stilen »værdifuld« paa en saadan maade, at den ikke omgaaende ender i papirkurven. Jeg har personligt taget dette emne i mine dansktimer i 8. klasse, og bagefter maatte jeg betale 2 kr. for at faa en genpart af en elevs rosværdige »afhandling«. Originalen vilde hun ikke sælge. »Den skal gemmes«, sagde eleven med et venligt smil.

Et andet emne, som jeg tog med klassen — efter samraad med klasselæreren — var »Arnbjerg-anlæget«. Emneundervisningen i 8.

klasse varetages ellers af dens klasselærer, viceinspektør Thorvald Sørensen, som har særlige forudsætninger for at anvende de ni ugentlige timer paa en god maade, baade fordi han er særdeles ferm til at tegne paa den sorte tavle, og fordi hans faglige dygtighed gør ham alsidig vejledende i valg af emner i deres praktiske behandling i klassen. I en aarrække har »Thorvald« — dette er hans populære navn — tillige været den kroniske fører for 8. kl. paa den 5-dages tur, som klassens elever foretager til hovedstaden i august-september. At de bagefter hver skriver en fristil om denne rejse samt et takkebrev til det hjem, de har gæstet, er ogsaa blevet en tradition, som har sin betydning.

Ogsaa i de elementære fag: dansk, regning, skrivning og religion søger man i Varde kommunale skolevæsen at være paa højde med det bedste indenfor dansk skolearbejde. Der er i de sidste 25—30 aar afholdt kursus i alle de nævnte fag gang paa gang med førende skolemænd fra forskellige egne af landet og med en betydelig skare af interesserede lærere og lærerinder fra byen og omegnen. Ogsaa fag som haandarbejde, gymnastik, sang og tegning har været drøftet med fagfolk som »instruktører«, alt til gavn for den daglige undervisning.

»Sinkeklasser« er prøvet, men har visse skyggesider og bruges ikke mere.

Derimod har man i en halv snes aar etableret særlige »hjælpetimer« for elever i anden, tredie og fjerde grundskoleklasse, som midlertidigt trænger til noget ekstra vejledning i dansk og regning, eller muligvis kun behøver en saadan »hjælpende haand« i eet af disse to hovedfag, der paa en vis maade er det væsentlige grundlag for skolens øvrige fag. Denne form for hjælp synes at virke stimulerende og hensigtsmæssigt og er derfor stadig paa timeplanen, til glæde for elever og forældre.

Tilrettelægning af skolens timeplan er i det hele taget en betydningsfuld del af skolelederens arbejde. Heldigvis havde jeg personlig faaet en del øvelse i dette under mit arbejde ved kommuneskolen i Holstebro, hvor jeg i adskillige aar medvirkede som »skemalægger«. Da man fra en bestemt side her i Varde stadig kritiserede mine timeplaner, fik jeg gennem lærerraadet etableret en sund konkurrence, saaledes at nogle af lærerpersonalets skrappeste hoveder prøvede at lægge et »virkelig fint skema«. Da jeg ikke var helt sikker paa, at disse velvillige folk magtede den foreliggende opgave, saa udarbejdede jeg i stilhed selv en timeplan for hele skolen. Da de to forskellige forslag til skolens timeplan til slut blev sammenlignet, blev min plan af de sagkyndige betegnet som den bedste.

Det følgende aar ville jeg gerne have gentaget konkurrencen, men da var gassen gaaet af ballonen, og kritikken forstummede en tid.

SAMARBEJDE MED HJEMMENE.

Fra begyndelsen af min virksomhed ved Varde skole har jeg lagt megen vægt paa at komme i god kontakt med de mange hjem, hvorfra der kom børn til skolen. Under godt samarbejde med lærerpersonalet har vi atter og atter indbudt forældre til en klasses elever til aftenmøde paa skolen, hvor en af klassens lærere saa tog en time med eleverne i forældrenes nærværelse. I de fleste tilfælde var faget dansk eller regning. Bagefter blev eleverne underholdt i et andet lokale, medens den lærer og lærerinde, som »havde givet time«, fik lejlighed til at drøfte skolespørgsmaal med de forældre, som var kommet tilstede. Der kom som regel mange forældre til disse møder, og adskillige »brændende« spørgsmaal blev besvaret. Møderne fortsattes, indtil den sidste krig satte en stopper derfor. Senere har man aabnet skolens døre ved en »forældredag« om efteraaret og ved oprykningsprøver, som finder sted i marts. I de yngre klasser kommer mange forældre for at høre, hvorledes der arbejdes med eleverne.

Kommer der en »kurre paa traaden« i samarbejdet mellem en lærer og et hjem, saa har jeg altid tilskyndet vedkommende lærer til at gaa til hjemmet for at faa disharmonien til at forsvinde, og dersom vedkommende undslog sig for en saadan personlig henvendelse til hjemmet, ja, saa har jeg i de fleste tilfælde paataget mig mæglerens rolle og faaet sagen ordnet. Dette har naturligvis ikke altid været lige let. Da det er min hensigt og noget af en opgave at give mine læsere et indblik i skolens liv bag de udvendige kulisser, vil jeg fortælle om enkelte tilfælde, som ikke just er — eller har været — hemmelighed, men maa betegnes som episoder, der dog engang har spillet en rolle mellem de implicerede parter.

En pige, som gik i skolens realklasse, fniste saa irriterende ad en lærer med et ilter temperament, at han i sin hidsighed gav den store pige en knaldende lussing. Naa, pigen tog ingen skade og beklagede sig ikke i sit hjem, men dog fik forældrene ad omveje god besked om lærerens ufornuftige adfærd, og skønt faderen egentlig var en fornuftig mand, kom han til mig paa kontoret og meddelte mig, at han agtede at indsende en skriftlig klage til skolekommissionen, bl. a. fordi der var saa mange andre, som havde været udsat for haardhændet behandling fra denne lærers side. Jeg anmodede den vrede fader om at vente med sin klage, til jeg havde faaet sagen

nærmere undersøgt. Endvidere forespurgte jeg faderen til den lattermilde pige, om han vilde lade sig tilfredsstille, dersom hr. S. gav ham en undskyldning og lovede, at han aldrig mere skulde forløbe sig saa groft. Jo, klageren var som sagt en fornuftig mand, og han vilde ikke gøre den iltre lærer fortræd. Han syntes bare, at der skulde sætte en stopper for en saa »gammeldags« behandling af voksne elever, »oven i købet en pige«. Naa, jeg fik jo senere paa dagen talt med læreren, som med nogen tøven gik med til, at vi drøftede episoden paa kontoret, klageren, læreren og jeg. Forhandlingen forløb efter min plan: Først argumenterede de to herrer efter tur, lidt senere i munden paa hinanden, og det var ikke lutter parlamentariske udtryk, der blev brugt. Jeg var nærmest tilhører, indtil gassen havde faaet et passende afløb. Saa benyttede jeg en pause og sagde: »Ja, det er jo en beklagelig historie, men jeg tror bestemt ikke, at den vil gentage sig. Jeg foreslaar, at De giver hinanden haanden, og at vi saa betragter sagen som bilagt«. Dette skete omgaaende, og det varede meget længe, før den dygtige lærer atter forglemte sig selv. Han var nemlig en nidkær og dygtig mand i sit daglige arbejde, men desværre havde han ikke blot et ilter temperament, men han havde ogsaa — et glasøje, som til tider kunde give hans ansigt et saa pudsigt udtryk, at en lattermild elev kunde have svært ved at beherske sit minespil.

— — —

Saa kommer en mere gemytlig historie, nemlig om en dreng, som klagede over en lærer, noget som ellers sjældent sker. Drengen, Leif H., gik i 8. klasse. Ledsaget af en kammerat kom han en dag ind paa kontoret, hvor han lagde en haandfuld af sit haar paa mit skrivebord, idet han sagde: »Har en lærer lov til saadan at rykke mit haar af?« Jeg bad naturligvis om en forklaring. Jo, læreren havde rusket ham saadan i haaret, at denne haandfuld var rykket af. Begge drenge saa meget alvorlige ud. »Har du været uartig?« spurgte jeg. »Nej, jeg sad paa min plads, og saa tog han fat i mit haar og ruskede alt hvad han kunde.« »Det lyder mærkeligt. Og du, som altid er saadan en rar dreng,« sagde jeg. Han saa op paa mig. »Naae, jeg er i hvert fald ikke værre end de andre i klassen.« Jeg var nu ganske klar over situationen. »Nu skal jeg sige dig en ting, min gode Leif. Dersom den lærer, du klager over, en anden gang kommer herind med dig, naar du har været uartig, saa slipper du ikke med at blive rusket i haaret, men saa kommer »Mester Erik« frem, og saa vanker der, det kan du godt regne med. Jeg kan nok se, at det er en stor klump afredt haar, du har afleveret. Det beholder jeg til minde om dit besøg. Pas nu paa, at du skikker dig! Farvel, I to søde gutter.«

Jeg mindes ogsaa historier, hvor det drejede sig om tyveri af penge. Engang forsvandt 20 kr. fra en rengøringskones taske, en anden gang mistede en dreng, Niels N. hele 30 kr., som han efter faderens ønske skulde anvende til at betale en veksel i Handelsbanken. I begge tilfælde lykkedes det mig at faa sagen opklaret paa tilfredsstillende maade. En stor pige, som boede langt ude paa Esbjergvejen lavede en række forsvindingsnumre, særlig ved besøg paa det store lærerværelse om eftermiddagen. En fin lysedug, en næsten ny paraply, et par galoscher og flere andre ting forsvandt efterhaanden sporløst. Til sidst blev tøsen grebet paa fersk gerning, og da jeg derefter straks gik med hende til hendes hjem, blev moderen derved saa overrumplet, bl. a. derved at jeg genkendte den fine lysedug paa bordet, at hun ikke gjorde forsøg paa at nægte tyveriet eller undskylde datteren. Med andre ord, pigebarnets moder var aabenbart hæler i sagen, og der burde maaske være sket anmeldelse til politiet. Sagen blev dog ordnet i »mindelighed«, nemlig paa den maade, at to af skolens ældre lærerinder efter aftale med mig, men uden min nærværelse, gav den slemme pige en korporlig afstraffelse.

Legemlig revselse har kun været brugt i ringe omfang og kun i alvorlige tilfælde, f. eks. naar en større elev havde mishandlet en mindre.

Jeg mindes en særlig »historie«, som i et af byens blade blev refereret som et »Braavallaslag«. Naa, drenge er jo drenge, og raske drenge vil gerne lege krig eller etablere slagsmaal, enten en mod en, mens en skare kammerater slaar kreds om »hanekyllingerne«, eller saaleeds at to hold kæmper mod hverandre. Da der er et vist spændingsforhold mellem drengene i eksamensafdelingen og jævnaldrende drenge i den eksamensfri afdeling, en slags »kold krig«, saa vil man kunne forstaa, at spændingen en skønne dag udløses i et veritabelt slagsmaal, hvor det kan gaa varmt til. Det nævnte »braavallaslag« kom til udfoldelse, da en flok mellemskoledrenge fulgte en flok »borgerskolegutter« hjem gennem Kræmmergade. De sidstnævnte forsynede sig da med solide vaaben ved at gaa ind i skomager Jørgensens private trappeopgang, hvor de forsynede sig med en halv snes staver fra trappens gelænder og derefter brugte dem mod deres modstandere. Sagen var saa alvorlig, at jeg følte mig forpligtet til — om muligt — at sætte en stopper for den slags gadeoptøjer, som jo havde fundet sted paa »vejen hjem fra skolen,« da eleverne officielt er under skolens disciplin. Derfor udfandt jeg hovedmændene, de to anførere, som hver især fik sin regulære straf paa det i loven fastsatte sted. Hensigten blev opnaaet. Efter min opfattelse er »spanskrøret« et middel, som helst maa anvendes saa sjældent som muligt, men jeg har den opfattelse, at der næsten altid i den offentlige skoles ældste klasser vil være enkelte elever, som ikke vil bøje sig for de rimelige disciplinære krav, dersom korporlig revselse bliver fuldstændig afskaffet. Vel ved jeg, at visse uerfarne og idealistiske skoleautoriteter er absolutte modstandere af »klø i skolen«, men det er nu engang rigtigt, hvad et gammelt ord siger: Var der ikke ave, gik verden af lave. Den vise Salomon siger det paa en lidt anden maade: »Den, som elsker sin søn, tugter ham i tide.« I København, hvor visse skoleautoriteter helt har stillet sig paa de slubbertagtige elevers side, der »flygter« mange gode lærerkræfter bort fra den elevterror, som de daarligste elementer blandt skolens elever udøver i timerne. Der maa og skal dog være en grænse, et værn for de gode elever — og for lærerne.

En af de ældre lærere var *Chr. Nielsen,* som tillige var kantor i en lang aarrække. Han virkede ved Varde skole fra 1.11.1908, indtil han efter egen ansøgning forlod skolen med udgangen af marts 1948. Han har haft forskellige fag i skolen: Dansk, regning, sang, geografi og historie. Hr. Nielsen var kundskabsrig og grundig i sit arbejde paa skolen, men havde nedsat timetal p. gr. af de kirkelige forretninger han havde som kordegn (kantor). En overgang var han for-

mand for skolens lærerraad og røgtede sit hverv med korrekt hensyntagen til alle sider. I kirken var han en statelig og fin mand at skue, rolig og værdig i sin tjeneste. Som medarbejder i skole og kirke var han loyal, besindig og hjælpsom. For et par aar siden flyttede han over til Frederiksborg-egnen for at bo i nærheden af sine flinke børn. Sønnen, Henrik Ravn Nielsen, har en tandlægeklinik i København. Kantor C. Nielsen døde i foraaret 1956.

Overlærer *J. M. Traberg* lærte snedkerhaandværket som ung og gik derefter »paa valsen« i nogle aar til Tyskland og Frankrig. Han var derfor ikke helt ung, da han kom paa seminariet og tog sin lærereksamen. Han søgte her til Varde fra Rødby, hvor der ikke var til at være »for skat«, som han sagde. Traberg befandt sig øjensynligt godt her i Varde. Hans fag ved skolen var tysk, fransk og naturhistorie. Han færdedes meget i byens omegn, dels for at botanisere og dels for motionens skyld. Naar han kom ind i en klasse, var hans første ord ofte: »Lad os faa et par vinduer op! Der er daarlig luft herinde.« Saa travede han rundt i lokalet, medens han overhørte eleverne eller gennemgik en ny lektie. Dersom en elev ikke rigtig kunde komme i gang med at fortælle, saa var han flink til selv at fortælle. Han var godmodig og gemytlig overfor eleverne, og jeg har truffet mange af hans tidligere elever, som mindes ham med glæde og tak. Ogsaa jeg mindes hr. Traberg med taknemlighed for hans punktlighed, hans venlige adfærd overfor eleverne og for hans loyale samarbejde. Endnu traver Traberg sine daglige ture ude omkring i landskabet, dog ikke for at botanisere eller fange gedder som forhen, men for at faa motion og frisk luft. Hans frue har uddannelse som lærerinde og benyttes meget som vikar ved skolen, hvor hun gør fortrinlig fyldest i de forskellige fag og klasser, kvik og venlig som hun er og med udmærket evne til at holde god disciplin.

Overlærer *Hoffmann* har virket ved Varde skole paa en udmærket maade fra 1.6.1908 til 1.8.1952, altsaa i 44 aar. Han er udgaaet fra Jelling Statsseminarium 1904 med en fin eksamen og kom altsaa 4 aar efter her til byen. Hoffmann er ikke blot kundskabsrig og meget belæst, men han har fremragende evner til at klargøre stoffet paa en anskuelig, grundig og ansporende maade for eleverne, hvad enten de gaar i en 1. grundskoleklasse (6—7 aarige børn) eller i realklassen (15—16 aarige elever). Han forstaar i en sjælden grad »at gaa ned« til eleverne, d.v.s. tilpasse sin undervisning i forhold til elevernes alder og udviklingstrin. Denne fine pædagogiske forstaaelse er meget værdifuld for en lærer eller en lærerinde, og hr. Hoffmanns hele adfærd mellem eleverne kan betegnes som mønstergyldig. Der-

for er ogsaa resultaterne af hans undervisning fortrinlige, og hans elever sætter megen pris paa ham, ikke mindst naar de faar skoletiden paa afstand.

Hans hovedfag har været dansk og naturhistorie, men ogsaa paa andre omraader har han vist sin duelighed. Undervisningsinspektionen for mellem- og realskolerne har da ogsaa forlængst »faaet øje paa« hr. Hoffmann, og gang paa gang er han derfor blevet »beskikket« som censor i de 2 nævnte hovedfag, naar der blev afholdt mellemskoleeksamen eller realeksamen ved andre skoler i landet.

Det skal ogsaa anføres, at hr. Hoffmann i en lang aarrække har haft den ære — og det besvær — at være valgt af sine kolleger til formand for skolens lærerraad. Dette har haft sin positive betydning, og baade skolen som helhed og de tilsynsførende autoriteter har været godt tjent med hans parlamentariske evner og hans omfattende erfaring som skolemand.

Desuden har hr. Hoffmann i mange aar ledet byens 2 handelsskoler paa en dygtig maade. Som redaktør af »Handelsskolebladet« har han ogsaa gjort et respektabelt arbejde. Skønt han nærmer sig midten af 70'erne, er hr. Hoffmann endnu stadig leder af Varde Handelsskole og »Oplandshandelsskolen«. Det var i særdeleshed denne krævende stilling, som bevirkede, at han ikke blev forfremmet til viceinspektør i sin tid. Det er naturligvis utilbørligt, at en viceinspektør, som iflg. loven skal have højere løn og færre undervisningstimer, paatager sig omfattende og langvarigt arbejde, der kun kan svække hans interesse og arbejde som viceinspektør.

BORTFLYTTEDE LÆRERKRÆFTER

maa omtales i et kapitel for sig, men det vil ikke omfatte samtlige personer, som har virket ved skolen, idet adskillige kun har været her i kortere tid, saa at de uden større skade kan udelades.

Først vil jeg nævne den unge og fremragende lærer og forfatter *Rudolf Bruhn,* som var født i København 1889. Da han var 26 aar, kom han til Varde skole, hvor man snart lærte at sætte pris paa hans gode egenskaber. Den berømte »Friser« ved Hellerup skole (altsaa professor Frederiksen) var Rudolf Bruhns store forbillede som skolemand, og derfor kom han snart i samarbejde med »Frivilligt Drengeforbund« her i Varde. Han var en sjælden lærer. En forening af myndig alvor og et straalende humør bevirkede, at han vandt alle raske drenges hjerter. Han virkede som lærer i Varde i et par aar, 1911—13, og blev derefter ansat ved en skole i København, hvorfra han stammede. Han havde betydelige evner som for-

fatter, baade af poesi og prosa. Bedst kendt er han for sine friske og fornøjelige drengebøger, deriblandt »De seks«, hvori man finder drengetyper fra Varde. Desuden har jeg læst en smuk samling digte fra hans haand. Man har fortalt mig om et satirisk digt, der har staaet i en Varde-avis. Det havde til overskrift »Bag Gadespejlet« og fortalte kvikt om den harmløse sladder, som kan finde sted mellem visse damer, naar de iagttager forbipasserende personer. En ældre agtværdig dame har sunget visen for mig, men vi blev enig om, at den ikke var særlig velegnet til at gengives. — Rudolf Bruhn blev et offer for »den spanske syge« og døde i novbr. 1918.

Hr. *J. E. Pedersen* virkede her fra 1923 til sommeren 1936, da han efter længere tids sygdom maatte trække sig tilbage fra lærergerningen og rejste fra byen. Han var en punktlig og flink lærer.

En lærerinde, frk. *Kirsten Pedersen*, maatte ligeledes holde op. Aarsagen var i dette tilfælde en alvorlig ørelidelse. Hun var en meget dygtig og afholdt lærerinde, bl. a. underviste hun en del paa lærerinde-seminariet paa Skolevej, hvor nu »Teknisk skole« er beliggende. Hun rejste fra byen ved nytaarstid 1928 og blev senere gift med en landmand, der hed Lund.

Frk. *M. Uhre* blev ansat ved skolen i efteraaret 1921 og virkede støt og paalideligt i omtr. 5 aar, men blev derefter alvorligt syg og døde efter et langt sygeleje i januar 1927.

Frk. *C. Boye* blev ansat ved Varde skole fra 1. decbr. 1926. Hun var en lys og kvik dame, som gjorde sit arbejde godt i næsten tre aar, hvorefter hun blev gift og rejste fra byen.

Lærer *S. J. Sjelborg* kom hertil fra nytaar 1923, men fik saa lyst til at blive lærer paa landet. Han søgte bl. a. førstelærerembedet i Vedersø ved Ulfborg, hvor den berømte Kaj Munk var sognepræst. Pastor Kaj Munk var naturligvis formand for skolekommissionen, og han rejste hertil sammen med et andet medlem af skolekommissionen i Vedersø. Efter at de havde hørt paa lærer Pedersens undervisning, spurgte de mig, hvad jeg mente om denne lærer. Da han absolut var en paalidelig og loyal medarbejder, kunde jeg med god samvittighed rose ham. Han fik ogsaa embedet som førstelærer, men da han tillige skulde være kirkesanger, viste det sig desværre, at der efterhaanden kom temmelig megen disharmoni mellem præst og degn. Han er forlængst afgaaet ved døden.

Lærer *Tinggaard* blev ansat i Varde fra 1.12.1922, og han var lærer her i omtr. 9 aar, nemlig til 1.10.31. Fra denne dato var han overlærer i Hasle paa Bornholm. Han blev altsaa leder af denne bys skolevæsen, ikke blot titulær »overlærer«, der kan betegnes som udtryk for en vis tjenestealder, der ikke medfører nogen særlig forpligtelse. Hr. Tinggaard var en dygtig lærer, men var lidt for tilbøje-

lig til at trække »slemme« drenge paa kontoret, for at jeg kunde give dem en korporlig afstraffelse. Dette har aldrig moret mig, men paa en maade var det jo min pligt, naar en lærer eller lærerinde absolut ønskede det. Naturligvis har jeg altid sørget for to ting ved en saadan situation: at vedkommende lærers ønske om elevens afstraffelse blev tilstrækkeligt motiveret, og at eleven indrømmede sin forseelse. Da hr. Tinggaard skulde tage afsked med en klasse, før han rejste til Hasle, sagde han til en stor dreng: »Farvel, Børge, lad mig nu se, at du opfører dig ordentlig i fremtiden.« »Tak i lige maade, hr. Tinggaard,« svarede drengen frimodigt.

Lærer *Marius Larsen* blev ansat ved skolen fra 1.5.31. Han var en udmærket mand, der med stor flid og dygtighed varetog sin undervisning fra dag til dag. Han havde bl. a. engelsk i mellemskolen og gjorde her et udmærket arbejde, saaledes at hans elever blev interesseret i faget og opnaaede fine resultater. Han var ogsaa aktiv indenfor F.D.F. og skaanede i det hele taget aldrig sig selv, naar han kunde hjælpe en elev eller en kollega paa en eller anden maade. Tillige var hr. Larsen en musikalsk begavelse og ualmindelig haandsnild, saa han kunde lave forskellige praktiske hjælpemidler til brug ved undervisningen. Det var et tab for skolen, da han i efteraaret 1939 rejste til Odense for at overtage et embede ved Mulernes Legatskole. Samtidig mistede vi hans fikse og dygtige frue, der var os en god hjælper, naar vi manglede en vikar, f. eks. til fransk i realklassen.

Lærerinde frk. *K. Bjerg Nielsen* begyndte sin virksomhed ved Varde skole fra 1.9.31. Hendes hovedfag var til at begynde med gymnastik, og paa dette felt var hun fremragende energisk og dygtig, men ogsaa paa andre omraader virkede hun i høj grad tilfredsstillende. Hun var meget kvik og slagfærdig, holdt en fortrinlig disciplin med lempelige midler, hvorfor hun hurtigt blev afholdt af eleverne og deres forældre. Under »Besættelsen« havde hun bl. a. engang en spændende kontravers med en tysk officer, som absolut ville fotografere et hold piger, som under frk. Bjerg Nielsens ledelse lavede gymnastik i skolegaarden. Hun gav da den fornuftige besked til pigerne: »Hver gang han løfter sit fotografiapparat, saa skal I straks vende ryggen til ham!« Og eleverne adlød prompte, hvilket irriterede løjtnanten. Lærerinden fandt det derfor rigtigt at sende bud efter mig paa kontoret. Jeg foreholdt officeren, at det var forbudt at fotografere. »Jawohl,, für die Dänen ist es verboten, aber wir Deutchen, wir dürfen alles.« Hertil bemærkede jeg, at han ikke maatte forstyrre undervisningen, og hvis han fortsatte dermed, vilde jeg klage over ham. Det hjalp. Men sikken et par øjne han sendte frk. Bjerg Nielsen, idet han sluttede diskussionen med at sige: »Oh, diese

frauenzimmer!« hvorefter han fjernede sig fra skuespladsen. — I en anden situation blev jeg tilkaldt af frk. Olldag, som havde et hold piger til boldspil i »Frimurerhaven«. Nogle tyske soldater fik sig en middagslur i skyggen ind mod den gamle kirkegaard. Der var ogsaa to store skolepiger imellem soldaterne. Frk. Olldag vinkede efter dem, for at de skulde komme hen til hende, men uden virkning. Saa blev hun selvfølgelig vred og sendte bud efter mig. Da jeg var blevet orienteret, vilde jeg gaa over til pigerne, men inden jeg kom ret langt, sprang de op og løb ned mod Pramstedvejen. Næste dag fik jeg snakket alvorligt med dem.

Lærerpersonalet indtog i det hele taget en fuldstændig korrekt holdning overfor tyskerne. Den, som havde mest at gøre med tropperne, var pedel Eriksen. Det kunde simpelthen ikke undgaaes, men ogsaa hans adfærd var mønstergyldig. De kaldte ham »der Hausmeister«, men desværre kunde han ikke altid klare sproget, og saa maatte jeg jo hjælpe til med at faa det nødtvungne samarbejde til at gaa uden misforstaaelser. Det skulde jo gaa — under hensyn til Kongens proklamation til det danske folk.

Flere af Skolens folk havde ubehagelige episoder med »Værnemagten«, f. eks. lærer *G. Møller,* som i højeste grad var »Modstandskæmper«. Andre, f. eks. fru Buck, støttede modstandsbevægelsen paa anden maade. Min egen kone var aktiv med fordelingen af illegale tryksager, og heldigvis slap hun godt fra det, selv om hun en mørk aften var lige ved at blive fanget af to vagtposter. Hun undslap ved at bryde igennem en tjørnehæk.

Hr. og Fru Møller

Lærer *G. Møller* blev ansat ved skolen fra 1.6.1940, og gennem 12 aar hørte han saa ubetinget til Varde skoles bedste kræfter. Hans hovedfag var til at begynde med tegning, senere tillige naturhistorie

i mellemskolen, men iøvrigt var han en fortrinlig underviser baade i dansk og regning, geografi og historie. Ikke mindst de »svagt kørende elever« forstod han at tage paa en udmærket maade, saa de ikke tabte modet. Desuden var hr. Møller ualmindelig flink til at besøge hvert enkelt hjem, hvorfra han havde elever. Han gjorde alt, hvad en god lærer kan gøre for at fremme et virkeligt samarbejde mellem hjem og skole. Derfor har jeg ogsaa opfordret ham til at skrive noget til denne jubilæumsbog om dette problem. At hr Møller udenfor skoletiden af og til gav vellykkede trylleforestillinger, kommer jo egentlig ikke skolen ved, men faktisk var han ogsaa i sit daglige arbejde paa skolen noget af en tryllekunstner i bedste forstand. Det er ikke for meget sagt, at hans elever baade holdt af ham og respekterede ham, og at de aldrig vil glemme ham.

Fra 1.3.52 blev han forflyttet til en bedre stilling i Tønder.

En af skolens gamle elever, *Henning Vejrup,* vendte efter nogle aars forløb tilbage til Varde skole som lærer. Han havde taget »nysproglig« studentereksamen fra Ribe. Da han under sit ophold i Ribe var aktivt medvirkende paa »den indre front«, maatte han en tid lang »gaa under jorden«, hvilket naturligvis ikke virkede fremmende paa hans studier, som han dog afsluttede med et godt resultat. Derefter tog han saa lærereksamen, saa vidt jeg husker var det fra Gedved seminarium, han blev dimitteret med en fin eksamen.

Da vi kendte ham fra hans skolegang og huskede hans gode evner os rosværdige opførsel, vilde jeg gerne have ham her til skolen, og saaledes gik det da ogsaa. Først var han vikar, blev derefter ansat som aspirant i timelærerembede fra 1.4.49. Saa snart tjenestealderen var opnaaet, fik Henning Vejrup fast ansættelse. Han var en kundskabsrig og meget dygtig lærer, men rummede samtidig en søgende sjæl, som har bevirket, at han efter nogle aars forløb søgte ud paa landet, og 1955 blev han ansat ved Næsbjerg skole. Paa en maade forstaar jeg godt, at denne udmærkede mand hellere vil være lærer paa landet end i byen. Der er f. eks. bedre betingelser for at komme i kontakt med de enkelte hjem, hvorfra eleverne kommer, og dette forhold er til stor nytte for et virkeligt samarbejde mellem hjem og skole. Men der er ogsaa andre fordele ved at være lærer paa landet. Det maa bl. a. anses for sundere for børn at vokse op i landlige omgivelser fremfor at være indelukket i en lejlighed paa 2—4 værelser eller henvist til at lege paa gaden. De første 5—6 aar af et barns liv er af meget stor betydning for barnets fremtid. Derfor har jeg den opfattelse, at det er af ideelle grunde, Henning Vejrup med sin familie er flyttet ud paa landet. Paa grund af hans gode egenskaber var han nemlig — til trods for sin ungdom — blevet antaget som forstander for Varde aftenskole, hvilket maa betragtes som et »godt

ben«. Naar han nu har flyttet sit skilt ud til Næsbjerg, maa han naturligvis give afkald paa nævnte stilling, som han ellers var særdeles velskikket til.

— — —

Lærerinder som frk. Mary Lauridsen, frk. Wimmelmann, frk. B. Jacobsen, fru Nemming o. fl. skal lige nævnes for deres pligttro arbejde, men deres virke har ikke været af lang varighed ved Varde skole.

— — —

Fra 1. april 1950 blev der etableret »fast gaardinspektion«, nemlig lærerne Kjær Larsen og Henning Vejrup, ligesom der blev indført en hensigtsmæssig ordning m. h. til »middagsvagt«. Efter indførelsen af »samlet skoletid« er middagsvagten jo blevet overflødig.

Den sidste af de ældre lærerkræfter, som har trukket sig tilbage fra skolen for at gaa over i pensionisternes række, er viceinspektør *H. Malling,* som har virket ved skolen i omtr. 30 aar. Allerede før han kom her til Varde havde han gjort værdifulde erfaringer som skolemand, idet han i adskillige aar havde haft en betroet stilling ved Madsen Mygdals Realskole i Tarm. Paa grund af Madsen Mygdals arbejde i Rigsdagen var ledelsen af skolen ofte i længere perioder overladt til Malling, og det viste sig snart, at han havde et godt greb paa skolens sager, baade de praktiske — disciplin og undervisning — og det mere kontormæssige, som jo ogsaa er af væsentlig betydning.

Han begyndte sit arbejde her fra 1.10.26, og til trods for et noget skrøbeligt helbred har han udvist stor interesse og dygtighed i sit skolearbejde. Disciplinen magter han til fuldkommenhed uden at bruge skrappe midler. Efter viceinspektør Jepsens død blev Malling forfremmet til »Viceinspektør nr. 1« og fik som sin særlige opgave at tage sig af købet og fordelingen af det materiale, som bruges af skolens elever og lærere. Dette er et meget omfattende arbejde, naar der skal være orden i sagerne. Og det har der været i rosværdig grad. Men ogsaa paa anden maade har hr. Malling været skolen en god tjener og mig en udmærket hjælper, altid parat til at yde sit bedste med raad og daad. Hans undervisning har omfattet dansk, historie og geografi, og der blev arbejdet grundigt og maalbevidst i hans timer. Derfor er han ogsaa blevet udsendt som beskikket censor gang paa gang. Det er jo velkendt, at Malling har en særlig evne til at underholde gennem oplæsning, recitation og komediespil. Ved mange festlige lejligheder har han været den bærende kraft som instruktør og aktør. Og han forstaar at vælge godt, hvad enten det gælder noget humoristisk eller noget alvorligt. Hans evne til at agere eller forandre sit minespil er uforlignelig, og jeg tør spaa ham

en »fremtid«, naar »fjernsynet« slaar rigtigt igennem. Radiofonien har allerede faaet øje paa ham. Jeg føler trang til at takke hr. Malling for det gode samarbejde, vi har haft gennem de mange aar. Jeg mindes ikke, at der nogensinde har været »en kurre« paa traaden. Af sine elever har han tillige været afholdt og respekteret i høj grad. Nu — i maj 1956 — er han desværre alvorligt syg.

— — —

I mit arbejde som skolens leder har jeg naturligvis haft med mange forskellige mennesker at gøre, først og fremmest elevernes forældre, men ogsaa de lokale skoleautoriteter og ministeriet, og jeg har mødt megen forstaaelse og velvilje under dette arbejde.

I 1925, da jeg kom til Varde skolevæsen, var boghandler Kastoft formand for skolekommissionen, og vi arbejdede egentlig godt sammen, indtil der kom en alvorlig misstemning mellem os paa grund af »Borgerhenvendelsen« angaaende fagene dansk, regning og skrivning, hvor han — væsentlig af politiske aarsager — ikke mente at kunne sympatisere med denne henvendelse, som jeg var fader til. Andetsted i denne bog har jeg i korthed refereret »avisfejden«, som den jo nok kan kaldes.

Efter Kastoft blev pastor Holger Sørensen formand, men allerede fra 1. novbr. 1930 blev han forflyttet til København, og saa fik vi borgmester Niels Jensen til formand. Han var ualmindelig velvillig indstillet overfor skolen som helhed, og han tog mig ofte med paa raad, før kommissionsmøderne blev afholdt. Han og viceinspektør Jepsen var gode ungdomskammerater, og en dag kom hr. Jepsen glædestraalende til mig og sagde: »Jeg har lige talt med sagfører Niels Jensen, og han udtalte overfor mig: »Du og Dalsgaard-Hansen har min tillid. I kan faa det med mig, næsten som I ønsker det, men saa maa I ogsaa huske, at I har ansvaret for, hvad I laver. Det maa du gerne hilse og sige til skoleinspektøren.« Selvfølgelig var vi begge meget glade for en saadan tillidserklæring. Nogen tid før dette fandt sted havde sagfører N. Jensen gjort et forsøg paa at trække mig ind i kommunal politik. Han var jo formand for partiet Venstre, og jeg var ordinært medlem. Jeg blev snart klar over, hvorledes »vinden blæste«, og en skønne dag fik jeg indbydelse til at deltage i Venstres »lukkede møder«. Jeg fandt derfor anledning til at sige: »Jeg ønsker ikke at tage aktiv del i byens politik. Det vilde let faa til følge, at det kom til at gaa ud over mit arbejde for skolens opgaver. Jeg kan sikkert ikke magte begge dele, naar det skal gøres

ordentligt.« Saa klappede han mig paa skulderen, idet han sagde: »Det var et ærligt svar, og det respekterer jeg Dem for.« —

Efter 8 aars forløb blev sagfører Jensen afløst af bagermester Ant. Hansen, som var formand for skolekommissionen fra 1937—46, altsaa under hele »besættelsestiden«, i hvilken der var mange ubehagelige problemer at overveje og ordne, ofte med kort varsel. Men jeg tør sige, at vi i fællesskab og ved godt samarbejde med andre faktorer fik det hele til at glide, som man siger. Dette gjaldt baade den meget omfattende indkvartering af husvilde og de ubudne gæster fra Tyskland, samt de allerværste, »O.T.-folkene«, hvoraf adskillige var rene banditter.

Fabrikant Nordholdt

Efter Ant. Hansen kom saa fabrikant Nordholt, som var en overmaade behagelig mand at samarbejde med. Ofte drøftede vi skolespørgsmaal i timevis. Han ønskede at komme rigtig ind i sagerne og var meget lydhør overfor alle rimelige ønsker. Han var bl. a. en ihærdig forkæmper for indførelse af skoletandpleje og levende interesseret i skolens fagfordeling og læseplan. Han var yderst loyal og meget tillidsfuld overfor mig i vore forhandlinger.

Jeg mindes fabrikant Nordholt med stor taknemlighed. Efter ham blev stadsdyrlæge Gadegaard formand for skolekommissionen, men vort samarbejde blev kun af kort varighed paa grund af min afgang fra skolen i 70-aars alderen.

Formændene for skoleudvalget har naturligvis ogsaa skiftet i tidens løb. Den første var dyrlæge Slivsgaard, en besindig og velvillig mand. Efter ham kom overretssagfører Harck i perioden 1926—30. Han var i alle maader skolen en god mand, i højeste grad interesseret i, at forholdene for skolens elever og for lærerpersonalet blev saa gode som vel muligt. Ganske vist »sad han jo paa pengekassen«, men overfor »tidens krav« og rimelige ønsker var Harck absolut forstaaende og imødekommende. Bl. a. skaffede han os en pæn bevilling til afholdelse af vore konfirmandfester foraar og efteraar. — Efter overretssagfører Harck var grosserer Lykke Madsen i et aarstid formand for skoleudvalget. Han gjorde sig bemærket ved at støtte en offentlig indsamling til anskaffelse af et svømmebassin til brug for

skolens elever. Der blev fremskaffet et betydeligt beløb til nævnte formaal, men saa flyttede Lykke Madsen desværre fra byen, og der blev »ingen bukser af det skind«. Hvor de mange penge blev af, ja, det aner jeg ikke. Muligvis staar de paa en bankkonto, og i saa fald maa beløbet være vokset til mindst 50,000 kr.

Derefter blev bankdirektør Jespersen formand for skoleudvalget, og han havde det betydningsfulde hverv i hele 12 aar, nemlig fra 1938 til foraaret 1950. Han tog de forskellige situationer med en knusende ro, hvilket var meget velgørende og fornuftigt, særlig i de 5—6 aar, skolen var hjemsøgt og misbrugt af de fremmede tropper og af de tarvelige »O.T.-folk«. Næsten daglig besøgte bankdirektøren skolens omraade for at have »fingrene paa pulsen«. I de fleste tilfælde drøftede han sagerne med skolens udmærkede pedel, »der Hausmeister«, og da jeg for et par aar siden anmodede hr. Jespersen om at give mig et skriftligt bidrag til skolens jubilæumsbog, svarede han med et venligt smil: »Nej, det vil jeg helst være fri for. Det kan De faa meget bedre fra pedel Eriksen«. Denne henstilling fulgte jeg, og jeg vil gerne henvise til resultatet, som den ærede læser vil finde her i bogen. Det forekommer mig, at hans fremstilling er baade fyldig, oplysende og meget interessant. Ingen skole har haft en bedre pedel.

Bankdirektør Jespersen

Pedel *Eriksen* har i en sjælden grad været pligtopfyldende og udholdende i sit daglige arbejde, praktisk og snild tillige. Hver torsdag kom han paa kontoret med de forskellige regninger, som vi i fællesskab skulde kontrollere, før de blev attesteret til udbetaling, og altid var han hjælpsom og aarvaagen. Kun een gang har jeg bragt Eriksen i forlegenhed, og det var mod min vilje. Sagen var denne: Blandt skolens elever var der en dreng, som var slem til at skulke, meget slem. Han gik pænt hjemmefra om morgenen, og i løbet af formiddagen strejfede han saa rundt ved havnen eller rundt i byen, og naar fabriksfløjten lød over byen, gik fyren nok saa frimodig til sit hjem i Sdr. Varde. Ved middagen kunde han godt fortælle sin far og mor om sine oplevelser i skolen, men der var jo en, som han ikke kunde putte blaar i øjnene, og det var hans klasselærerinde, frk. Bjarnesen. Hun savnede ham naturligvis, og skønt han serverede de mest eventyrlige historier for at motivere sin udeblivelse, saa

blev han dog snart afsløret som en værre skulker. Jeg gik til hjemmet, og forældrene lovede at gøre alt, for at fyren skulde passe sin skolegang. Det hjalp en tid, men saa blev det galt igen. Vi prøvede forskellige midler, men ikke klø. Som en nødhjælp brugte jeg en fremgangsmaade, som blev hyppigt anvendt i Holstebro, hvor jeg

Hr. og Fru Eriksen

kom fra. Jeg spurgte nemlig Eriksen, om han vilde afhente drengen i hans hjem. Jo, det vilde han da godt. Næste dag glimrede Kurt atter ved sin fraværelse. Eriksen gik til hjemmet og traf moderen og drengen. Naa, skolesagerne blev pakket sammen, og den tunge vandring mod skolen begyndte. Da de to herrer kom op i Brogade, siger knægten til sin ledsager: »Aah Eriksen, hold lige mine bøger et øjeblik. Jeg lovede min mor at besørge et ærinde til en bekendt herinde i en baggaard.« Det kunde Eriksen jo ikke saa godt sige nej til. Da han havde ventet en tid, gik han ind i baggaarden, men Kalorius var forsvundet, og viste sig heller ikke paa skolen den dag. Derimod var den gode Eriksen jo noget slukøret, da han afleverede drengens bøger paa kontoret. Heller ikke denne gang blev Kurt afstraffet, hvad han egentlig havde fortjent. Siden har jeg aldrig sendt pedellen ud paa den slags ekspeditioner.

Men det var ellers bankdirektør Jespersen, vi kom fra, hans omhu under besættelsen for skolens daglige funktioner. Han har været meget aktiv ved planlæggelsen og opførelsen af den store skolebygning, som vi kalder »den nye skole«. Derfor blev den ogsaa saa god og tidssvarende. Under forberedelserne var vi blandt andet en tur i Skive for at se, hvorledes et stort og praktisk skolekøkken bør indrettes, og bankdirektøren brugte øjnene godt og gjorde adskillige notater i sin lommebog. Bankdirektøren har ikke blot boet skolen nær, men han har i høj grad interesseret sig for skolens velfærd og trivsel, og vi er ham megen tak skyldig.

Efter krigens afslutning udgav jeg en beretning angaaende

VARDE SKOLE UNDER BESÆTTELSEN APRIL 1940—OKTOBER 1946

Den 9. April 1940 trængte Tyskerne ind i Danmark, og den 13. April fik vi den første Indkvartering paa Varde Skole. I mere end 5 Aar har Skolens Omraade derefter været generet mere eller mindre af de ubudne Gæster.

I første Omgang tog de den gamle Gymnastiksal og den lille Sal samt et Kælderlokale i den vestlige Skolebygning. Her havde de et Depot for forskellige Ting, deriblandt ogsaa Madvarer. I Skolegaarden var der et Feltkøkken, hvor den daglige Middagsmad til Tropperne paa Skolen blev tilberedt, og desuden havde Motorcykler og Lastbiler deres Standplads i Skolegaarden.

Dette voldte naturligvis megen Uro, og efter omtrent fem Ugers Forløb blev der fra Skolekommissionen sendt skriftlig Andragende til den lokale Kommandant om at faa Skolen fritaget for at være Kaserne. Vi nærede ikke store Forventninger om at faa vort Ønske opfyldt, men vilde dog gøre et Forsøg. Og det lykkedes virkeligt. Den 21. Maj blev Tropperne flyttet bort, dels til Oksbøl og dels til det gamle Sygehus. Dette sidste gjaldt et militært Orkester, som derefter Sommeren igennem jævnlig gav Militær-Koncert paa Torvet. En af Byens prominente Mænd søgte at faa Korpset til at spille »Kong Christian«, og det var lige ved at lykkes for ham!

I Efteraaret 1939 havde Byraadet efter lange Forberedelser ladet paabegynde Opførelse af en ny stor Skolebygning, og dette Byggeri blev afsluttet i November 1940. Hvor var det godt, at Byraadet holdt fast ved sin Beslutning om at bygge denne udmærkede Bygning. Derved fik vi et praktfuldt Skolekøkken, et godt Fysiklaboratorium, et stort lyst Bibliotekslokale (Læsestue), 8 almindelige Klasseværelser, et mønsterværdigt Haandarbejdslokale samt en stor og flot Gymnastiksal med Balkon og andet Tilbehør.

Ogsaa ved Tinghøj Skole fandt et betydningsfuldt Byggeri Sted: 2 Klasselokaler, Lejlighed til Lærerinde, et lille Bibliotekslokale og en ny rummelig Tjenestebolig til Førstelæreren. Hertil kom senere Sløjdværksted og Gymnastiksal.

I Februar 1941 afholdt vi en stor og meget vellykket Skolefest, ved hvilken alle tre Gymnastiksale blev udnyttet. Formaalet med Festen var at skaffe Penge til Bøger i Skolens Børnebibliotek og Læsestue, som stod med lange tomme Boghylder. Vi opnaaede et smukt Resultat. En Mængde gode Bøger blev skænket til Børnebiblioteket, dels fra private Hjem og dels fra Byens Boghandlere.

Desuden fik vi et kontant Overskud paa ca. 2000 Kr. Nu faar Skolens Børnebibliotek saa store aarlige Tilskud fra Stat, Amt og Kommune, at alle rimelige Ønsker med Hensyn til Bøger kan tilfredsstilles.

I August 1942 havde Varde By 500-Aars Jubilæum for Tildeling af sine Købstadrettigheder. Der blev afholdt store Festligheder i Byen, ogsaa paa Skolens Omraade. Kronprinsparret besøgte Byen i straalende Sommervejr og deltog i en »kongelig« Frokost paa Hotel »Varde«, og der var stor Folkefest paa Torvet, som var smukt pyntet med Flag, Blomster og Guirlander. Her blev talt, ogsaa af Kronprinsen, musiceret og raabt Hurra i lange Baner af en Forsamling paa Tusinder af glade Mennesker fra Byen og Omegnen. Om Aftenen var der Borgerfester i Arnbjerghallen og i Haandværkerforeningen.

Næste Dag var der stor Friluftsforestilling i Skolegaarden, hvor F. D. F. og Grundtvigsk Ungdomsforening efter betydelige Forberedelser opførte et smukt historisk Skuespil — »Kongen kommer«. Desværre var denne Friluftsforestilling ikke begunstiget af Vejrguderne. Stærke Regnbyger og Blæst tog det meste af Glansen og Glæden af Forestillingen, som dog blev gennemført med ægte jysk Udholdenhed. De dygtige Skuespillere, hvoriblandt selveste Pastor Eller havde en stor Rolle, kunde nok have fortjent mere Solskin og Medbør, men det gaar jo ikke altid efter Fortjeneste.

Blandt de Ting, som kastede festlig Glans over selve Jubilæumsdagen (den 21. August), kan nævnes Borgervæbningen i de gamle Paradeuniformer. Under Kommando af Harald Andersen drog den gennem Byen med Musik, til stor Fornøjelse for alle Skolebørn, unge Piger og — gamle Soldater.

I Efteraaret 1942 var Bolignøden blevet saa slem her i Byen, at man fra Byraadets Side fandt det nødvendigt at lægge Beslag paa en halv Snes Lokaler i den gamle Skole, 9 Klasseværelser og Lærerværelset. Heldigvis fik vi samtidig Adgang til Brug af Teknisk Skole, hvor 6 Elevklasser fik anvist Lokaler. Desuden blev Læsestuen, Smaasløjdlokalet og Kælderlokale Nr. 1 taget til Klasseværelser. Timeplanen kunde derved fortsætte uden Forandring.

Det har været nødvendigt at foretage forskellige Sikkerhedsforanstaltninger. I September 1940 udsendte Undervisningsministeriet et Cirkulære vedr. »Foranstaltninger til Beskyttelse af Børnene i Skolerne mod Følgerne af Luftangreb«, og vi fik straks nedsat et permanent Udvalg ved Skolen (Frk. Jenny Christensen, Viceinspektørerne Malling og Jensen, Hr. Hartz og mig) til at foretage de nødvendige Overvejelser, stille Forslag og samarbejde med Chefen for

det lokale Luftværn (først Politimesteren, senere Brandkaptajnen) og de bevilgende Myndigheder.

Derefter blev der Gang paa Gang afholdt Alarmeringsøvelser i Skoletiden, ofte i Nærværelse af tilsynsførende Autoriteter som Skoleudvalg, Skolekommission eller Politifolk. Viste der sig Mangler af en eller anden Art, saa søgte Udvalget efter Evne at raade Bod derpaa. Eleverne i de 6 Lokaler paa Teknisk Skole fik anvist Beskyttelsesrum i Købmand Th. Jessens Kælderrum, som blev afstivet og tilpasset efter de givne Forskrifter. De øvrige Elever fik Beskyttelsesrum indenfor Skolens Omraade, indtil Tyskerne lagde Beslag paa Sløjdkælderen og det store Kælderrum under den nye Skole. Saa blev vi nødt til at søge Beskyttelse mod Luftangreb udenfor vore egne Lokaliteter. Efter Samraad med den daværende Chef for det civile Luftværn, Smedemester Alfred Sørensen, blev Kirketaarnet derefter indrettet til Beskyttelsesrum. Vi ønskede alle, at det var blevet Kirkens Langskib i Stedet for Taarnet, men der kunde ikke skaffes det nødvendige Tømmer til at sikre dette Kirkerum med de store Vinduer mod Sprængstykker. Derfor var Forslaget om Kirketaarnet det bedste under de foreliggende Omstændigheder. Smedemester Sørensen fik ogsaa tilvejebragt en god Ordning med Hensyn til Husvagter paa Skolen.

Virkelig Luftalarm i Undervisningstiden har vi haft flere Gange. Den mest langvarige indtraf den 9. Oktbr. 1943. Vi saa da fra Skolepladsen tre store Formationer af skinnende blanke Flyvemaskiner, som styrede østpaa. Blandt de Tilskuere, som i Skolegaarden frydede sig ved dette Syn, var Skolens gode Ven, Dr. Nordentoft. Gud glæde hans Sjæl i Himlen!

Henvisning af husvilde Familier til Skolens blev desværre fortsat i 1943. Den store Gymnastiksal blev indrettet til 6—7 Familier, og i den vestlige Skolebygning tog man foreløbig 3 Klasselokaler til 6 Familier. Da det var værst, havde vi 28 Familier som Husvilde paa Skolen, mange af dem med Smaabørn og en enkelt med Hund.

Den voksende Mangel paa Lokaler til vore Elever virkede i væsentlig Grad hæmmende paa Orden og Undervisning, men iøvrigt var Skolens Arbejde ikke særlig generet af de husvilde, som almindeligvis opførte sig ordentligt og hensynsfuldt.

Efter at der den 29. Aug. 1943 var blevet erklæret »Undtagelsestilstand« for hele Landet, fik vi (30. August) stor Indkvartering, idet »Værnemagten« tog den store ny Gymnastiksal med tilstødende Rum. Paa dette Tidspunkt var den store gamle Gymnastiksal (»Girafhuset«) optaget af husvilde, medens den lille Sal var propfuld af Skoleborde og en Mængde Møbler, som tilhørte de husvilde. Al Indendørs-Gymnastik maatte ophøre, netop som Efteraaret begyndte.

Ganske vist forsvandt Tropperne pludselig midt i September, men det varede dog ikke længe, før de atter hyggede sig i den store Sal og paa Balkonen. Ja, de søgte at indrette sig saa hyggeligt som muligt. Hver Dag drak de Masser af Mælk, og mange Gange om Dagen saa man Soldater komme med Flødeskumskager, og en Slikbutik i Nabolaget fik flittigt Besøg af store Slikmunde. Naturligvis vilde Tyskerne have Varme, og til at begynde med betalte de en Trediedel af det Brændsel, der blev brugt til Varmekedlen i den ny Skole. Her havde Pedellen ekstra Arbejde med at holde denne Konto for sig selv. Senere, da det kneb stærkt med at skaffe Brændsel, fik han Tyskerne til at levere Koks, som ellers slet ikke kunde købes. I Efteraaret 1944 blev der paa denne Maade leveret 15 Tons Cinders, som drøjede noget paa vort knappe og daarlige Brændsel.

Pedel Eriksen var i det hele taget udmærket til at begaa sig overfor Tyskerne, der havde en vis Respekt for »Der Hausmeister«, som de kaldte ham. Flere Gange har jeg beundret hans Evne til at tage en Situation med Ro og Klogskab. Men aldrig har han fraterniseret med de ubudne Gæster, og næppe nogen har glædet sig mere end han over, at de forsvandt. Her vil jeg gerne tilføje, at Skolens Lærerpersonale som Helhed har vist Tyskerne paa Skolen »en kold Skulder«, og adskillige Lærere og Lærerinder har været aktive paa den hemmelige Front.

Den 22. November 1943 kom nogle høje Officerer til mig paa Skolen. De ønskede at se alle Lokaler, da Skolen muligvis skulde indrettes til tysk Lazaret. Da de ikke havde nogen skriftlig Ordre, forespurgte jeg pr. Telefon paa Borgmesterkontoret, om jeg var pligtig til at præsentere Lokalerne efter den fremsatte Anmodning. »Jo,« lød Svaret, »det er det samme som en Ordre i dette Tilfælde«. »Men det er vel ikke forkert at protestere imod, at Skolen tages i Brug som Lazaret?« »Næ — det kan De jo godt prøve, men det nytter sikkert ikke noget.«

Naa, jeg maatte jo saa bide i det sure Æble og ledsage de høje Herrer rundt, men gentagne Gange fremsatte jeg paa Skolens Vegne en Protest imod, at Skolen helt eller delvis blev beslaglagt til Lazaret. Hver Gang svarede den højeste af Tyskerne: »Ja, jeg forstaar Dem, og jeg beklager, men jeg har min Ordre.« Han var høflig til det sidste, men jeg blev temmelig forbavset, da jeg nogle Dage senere mødte denne Officer ved Østerport. Vi gik hver paa sin Side af Lundvej, men da han saa mig, gik han over til mig, hilste og sagde med et Smil: »Jeg vil gerne meddele Dem, at Deres Skole ikke vil blive benyttet som Lazaret!« — Helt unyttig havde min Protest altsaa ikke været.

Nu kommer jeg til det mørkeste Afsnit i min Beretning: Indkvar-

teringen paa Skolen af »danske« Mænd, som arbejdede for O. T. (Organisation Todt). Den begyndte den 4. December 1943. Værnemagten krævede anvist Sovepladser og Spisested foreløbig for 50 Arbejdere. Enten skulde Byens Borgere have disse Mennsker i Logi og paa Kost, eller der skulde paa anden Maade sørges for dem. Og af to Onder vælger man gerne det mindste. Der blev efterhaanden stillet flere Hundrede Tæpper til Raadighed, dels fra Borgerskabet og dels købt af Byen.

Til at begynde med fik disse Arbejdere Sovepladser og Opholdsrum i den vestlige Skole, senere blev ogsaa »Girafhuset« (den gl. Gymnastiksal) taget i Brug til de tyske Haandlangere. Det var nogle sørgelige Individer, mange af disse Folk. Adskillige af dem havde været i alvorlig Konflikt med Politiet, og paa Skolen opførte de sig mildest talt tarveligt. Sviregilder, Slagsmaal, Hasardspil og Sortebørshandel hørte til Dagens og Nattens Uorden. Om Morgenen fandt man ofte Bræk og anden Uhumskhed umiddelbart udenfor Dørene til Skolepladsen. Stank og Pløre talte et tydeligt Sprog om Svineri af værste Slags. I Sommeren 1944 forsøgte vi fra Skolens Side at opnaa en Ordning, saaledes at de O. T.-Arbejdere, som boede i »Girafhuset«, ikke maatte passere Skolegaarden, men skulde benytte en Dør i Gavlen over mod Raadhuset

Skolekommissionens Formand (Kabelmester Rasmussen) vilde gerne støtte os i denne Foranstaltning, men Arbejderne krævede fri Passage gennem Dobbeltdøren ud mod Skolepladsen. Og de fik deres Vilje. Hverken Politiet eller (senere) Vagtværnet kunde holde Styr paa Banditterne, som man med Rette kan kalde de værste af dem. Der var enkelte ordentlige Arbejdere iblandt dem, men de blev her som Regel ikke ret længe.

I denne Periode blev der »hugget« mangt og meget paa Skolen. De mange gode Tæpper forsvandt lidt efter lidt, en hel Del Værktøj fra vort Sløjdværksted gik samme Vej. Ogsaa Viceinspektør Mallings dyrebare Violin forsvandt sporløst. Der blev sat Laas og Slaa for næsten alle Døre, men om Morgenen var der brudt ind snart et Sted og snart et andet. Stygge Piger gik ind og ud, undertiden fandt Pedellen en eller anden Tøs, som — ensom og forladt — laa og sov, naar han gik sin Runde om Morgenen. Det værste af det hele var dog Svineriet, som ikke var til at standse. Det er derfor meget forstaaeligt, at man fra visse Sider drøftede, om det ikke var rigtigst, at Skolen blev lukket indtil videre. I en offentlig Skrivelse til vore Dagblade imødegik jeg dog denne Tanke, idet jeg anførte fire Grunde til, at vi burde fortsætte med Undervisningen i Skolen *(smlg. min Artikkel »De daarlige Forhold paa Skolen« i Byens Dagblade for 28. Decbr. 1944)*. En Maaned senere fremsatte jeg overfor Skole-

kommissionen Forslag om, at de nye Elever til Førsteklasserne ikke skulde begynde til 1. April, men vente indtil vi fik bedre Forhold. Dette blev straks tiltraadt. For de øvrige 30 Elevklasser fik vi lagt en forsvarlig Timeplan, hvorefter disse Klasser vilde faa det størst mulige Timetal under de givne Forhold, idet de yngste Klassers Timetal blev stærkest reduceret. Denne gode Plan kom dog kun til at gælde en eneste Dag. Før jeg beretter nærmere herom, maa jeg fortælle om Skytset paa Skolens flade Tag.

Midt i September 1944 blev vi alvorligt foruroliget ved at se, at Tyskerne lavede en »Himmelstige« fra Skolegaarden op til det flade Tag paa den ny Skole. Deroppe blev saa opstillet et solidt Stativ, og da jeg spurgte en Befalingsmand, hvad det var, svarede han: »Kun en Udsigtspost!« Efter et Par Dages Forløb fik vi Mistanke om, at dette Svar ikke var den hele Sandhed. Jeg fik Tilladelse til at kravle derop og fik to af Lærerne til at følge mig (Hr. Traberg og Hr. Bjarnesen). Da vi kom op til Stativet, kunde vi straks se, at det var forsynet — ikke med en Kikkert — men med et stort Maskingevær. »Dette er jo Luftværnsskyts,« sagde jeg til Vagten. »Ja, mod Englænderne,« svarede han smilende.

Samme Dag gik jeg til Borgmester Jacobsen, og efter Samraad med ham lavede jeg følgende Skrivelse:

Til Hr. Borgmester Jacobsen, Varde.

Paa given Foranledning fremsendes herved følgende Oplysninger vedrørende det tyske Militærs Skyts paa Varde Skoles ny Skolebygning: Flere Tagflader paa Skolen er forsynet med store Røde Kors-Mærker, hvorved man har ønsket at tilkendegive Skolens Omraade som et fredlyst Sted.

Ved Siden af Røde Kors-Mærket paa den ny Skolebygnings flade Tag har det tyske Militær i Varde siden Midten af September d. A. ladet opstille et Magasingevær, saaledes at Skolen derved er blevet gjort til et militært Maal.

Byens Borgerskab — og i Særdeleshed de Forældre, som har skolepligtige Børn — er derved blevet i høj Grad foruroliget, og derfor fremsættes herved et stærkt Ønske om, at Hr. Borgmesteren under Samarbejde med Stiftamtmand Herchend i Silkeborg vil søge udvirket, at det omtalte Skyts fjernes fra Skolen snarest muligt.

Varde, den 29. Septbr. 1944.

A. C. Dalsgaard-Hansen, Skoleinspektør.
Edv. Eller, Sognepræst.
Rich. Aas, Fm. f. Forældreraadet.
Thv. Sørensen, Leder af Ungdomsskolen.
Ludv. Hoffmann, Forstander f. Handelsskolen.
C. J. Nordholt, Fmd. f. Skolekommissionen.

Aasa Falbe-Hansen, Fmd. f. Dansk Kvindesamfund.
A. H. Jacobsen, Fmd. f. Ungdomsskolenævnet.
Sigrid Høj, Fmd. f. Varde Husholdningsforening.
L. M. Rosenlund, Fmd. for Menighedsraadet.
Leif Oldager, Fmd. f. Røde Kors, Varde Afd.

Henvendelsen var ikke helt uden Virkning: Nogle Dage senere gav den lokale Kommandant Ordre til, at en Tjæremand skulde udslette de store Røde Kors-Mærker paa det flade Tag og paa den lille Gymnastiksal!

Men Skytset paa Taget virkede ret stærkt paa adskillige Hjem, idet Forældrene blev mere ængstelige, end de før havde været for at sende deres Børn i Skolen. Forsømmelserne voksede stærkt i Antal, nogle Forældre erklærede rent ud, at deres Børn kom ikke mere i Skole, saa længe der var en »Kanon« paa Taget, og enkelte skrev til mig og forlangte, at Skolen skulde lukkes. Da der lidt senere kom velbegrundede Rygter om, at der blev opbevaret Ammunition i Skolen, blev Ængstelsen og Forsømmelserne naturligvis endnu større.

Det ny Skoleaar begyndte efter Paaskeferien Onsdag den 4. April 1955. Paa denne Dag fik Eleverne deres Timeplaner m. m. som sædvanligt paa Skoleaarets første Dag.

Næste Dags Formiddag kom en dansktalende tysk Underofficer til mig med Beslaglæggelsesordre (Nr. 3455) i Henhold til Lov af $^{23}/_{5}$ 44. Den krævede hele Byskolen og Teknisk Skole stillet til Raadighed straks.

Endnu samme Formiddag fik jeg Skolekommissionen samlet, for at vi kunde drøfte den højst alvorlige Situation. Vi blev enig om at søge en Forhandling med den lokale Kommandant (Hauptmann Sonborn), som efter Forespørgsel gik ind paa at modtage et Udvalg ved 17-Tiden i sit Kontor i Storegade i K.F.U.K.s Lokaler. Ved denne Lejlighed var vi 4 Mand til at tale Skolens Sag, nemlig Bankdirektør Jespersen, Fabrikant Nordholt, Kæmner Sørensen og jeg.

Det var ikke imponerende meget, vi opnaaede, men dog noget, særlig naar man tænker paa, at Hauptmann Sonborn var en meget hoven Herre, en fuldblods Repræsentant for det nazistiske Herrefolk. Vi fik 2 Lokaler fritaget for Rømning, nemlig Skolekøkkenet og Fysiklokalet, skønt begge disse Lokaler var opmaalt og medregnet i Beslaglæggelsen. Og vi fik 1½ Dag til at flytte ud med alt, hvad de øvrige Lokaler rummede.

Dette blev den største og værste Flytning, jeg har oplevet.

Viceinspektør Malling, Pedel Eriksen og jeg var lige ved at gaa ud af vort gode Skind, men Skindet holdt heldigvis! Direktør Gade, Tømmerhandelen paa Ringkøbingvej, var saa venlig at stille sine

store Skure til Raadighed for en Del af vort Skolemateriel. En Del blev anbragt paa et Lager i Storegade. Direktør Thorup, Traadspinderiet, havde allerede i længere Tid afgivet Husly til mange Skoleborde. Hele vort Oplag af Bøger, Skrivehefter, Kort- og Billedmateriale blev flyttet til Musæet og Biblioteket ved Lundvej. En Del af Lærerpersonalet, flere Arbejdsmænd og Vognmænd ydede deres bedste Hjælp ved denne omfattende Flytning, men det var en drøj Omgang.

Midt under Flytteriet havde vi en sørgmunter Oplevelse, idet en Del Skoleelever (og et Par Gadedrenge) etablerede et kraftigt Bombardement med Sten mod Ruderne i den vestlige Skolebygning paa den Side, der vender over mod Præstegaarden. Det var naturligvis en tyskfjendtlig Demonstration, men vi fandt det dog rigtigt at standse Knalderiet, da det var en unyttig og ikke helt billig »Sabotage«. Der blev knust over 30 Ruder, og Glarmesteren fik travlt med at sætte ny ind, før Tyskerne kom.

I Løbet af den følgende Uge fik vi indrettet Lokaler rundt i Byen paa syv forskellige Steder: Musæet, Det ny Bibliotek, Missionshuset, Frelsens Hær, Brugsforeningen ved Højskolehjemmet samt hos Grosserer Lasson og Pastor Eller; de 2 sidstnævnte Steder havde vi allerede i længere Tid haft Lokaler. Som Kontor fik jeg anvist et passende Lokale paa Raadhuset. En ny Timeplan blev lavet, tilpasset efter de usædvanlige Forhold.

De fleste Klasser blev anbragt i forholdsvis gode Lokaler i de 2 Bygninger ved Lundvej, Musæet og Biblioteket, og her havde vore Elever en smuk Tumleplads mellem Træerne i Arnbjerg, som netop er særlig smukt i April—Maj—Juni. Herude fik vi at mærke — som aldrig før tør jeg nok sige, at »Foraaret saa sagte kommer«, som Kaj Munk skriver i sine »Erindringer«.

Efter at Tyskerne havde kapitulerte den 5. Maj, havde vi vedblivende Soldater paa Skolen indtil den 22. Maj. Tværs over Skolegaarden, fra Øst til Vest, var rejst vældige Cementstolper til Støtte for en solid Pigtraadsafspærring mellem Tyskerne og de husvilde i den gamle Gymnastiksal. Efter den 5. Maj blev den gamle Gymnastiksal taget i Brug til Internering af en Del af de unationale Elementer, og man saa nu disse Individer promenere paa den ene Side af Pigtraaden, medens de tyske Soldater paa den anden Side havde travlt med Forberedelser til Afrejsen.

Endelig, endelig forsvandt saa de sidste Soldater fra Skolen, og vi kunde atter frit færdes overalt i vore egne Lokaler. Men hvor var der dog ramponeret allevegne, Huller i Væggene, Klude i de elektriske Ledninger, Smuds paa Gulve og Trapper, og saa en ubestemmelig, modbydelig Stank.

Og saa begyndte Haandværkerne at reparere de slemt ramponerede Lokaler. Det gik kun smaat i de første Uger, fordi alle Haandværkere var stærkt optaget, men efterhaanden lykkedes det for Skoleudvalgets Formand, Bankdirektør Jespersen, at faa fat i de nødvendige Murere, Tømrere, Malere, Gulvslibere, Elektrikere og Rengøringsfolk, saa man naaede at blive færdige med de fleste Klasselokaler, som derefter blev taget i Brug fra den 15. August 1945.

Nogle Lokaler i den gamle Skole vedblev i lang Tid at være optaget af husvilde Familier. De sidste flyttede ud i Begyndelsen af Oktober nu i Aar. Haandværkere er atter i Arbejde med omfattende Reparationer, og der er Udsigt til, at vi i Løbet af en Maanedstid kan faa de sidste fire Elevklasser fra Teknisk Skole tilbage til den gamle Skole. Det vil blive en Festdag for Varde Skole. Da hejser vi Flaget, og Eleverne og deres Lærere vil samles til en Takkegudstjeneste i Kirken. *)

Under de vanskelige Lokaleforhold under og efter Besættelsen er der fra mange Sider udvist stor Hjælpsomhed overfor Skolen. Jeg vil her til Slut nævne nogle af de Personer og Bestyrelser, som vi har Grund til at takke:

Pastor Eller, Grosserer Lasson, Driftsbestyrer Thorup, Direktør Chr. Gade, Brugsforeningsuddeler Andersen, Bestyrelsen for Musæet, Bestyrelsen for Biblioteket, Bestyrelsen for Missionshuset, Ledelsen for Frelsens Hær, Bestyrelsen for Metodistkirken (hvor der blev afholdt en Række Foredrag for Elever) og Bestyrelsen for Teknisk Skole.

Varde, i Oktober 1946.

A. C. Dalsgaard-Hansen.

TINGHØJ SKOLE

Fra Lørdag den 20. Novbr. 1943 til Lørdag den 12. Maj 1945 var der tyske Soldater i Tinghøj Skole.

Man ønskede ogsaa at beslaglægge Førstelærerens og Lærerindens Lejligheder, men efter Førstelærer Jensens energiske Protest overfor den tyske Major, nøjedes man med at tage Lærerindens Lejlighed samt 2 Loftsværelser.

En Gymnastiksal var under Opførelse, og næppe var den færdig, før Tyskerne rykkede ind i Salen, som de beholdt indtil den 12. Maj.

Derved lykkedes det gennem Forhandling at faa de almindelige

*) Denne Takkegudstjeneste blev afholdt i Varde Kirke Fredag den 29. November under Medvirken af begge Præster.

Klasseværelser frigivet, men snart efter (den 28. Decbr. 1944) tog Værnemagten atter et af Klasseværelserne.

I 14 Dage (fra 20. Novbr. til 5. Decbr. 1943) var Undervisningen helt standset.

Efter Nytaar 1945 var der indrettet et Lokale til Undervisning i Førstelærerens Dagligstue. Her blev 1. og 2. Klasse undervist, og Timeplanerne gennemførtes med nogle smaa Ændringer.

Udover de nævnte Krav om Beslaglæggelse var Tyskerne venlige nok at forhandle med, og Førstelærer Jensen har udtalt, at man nok kunde mærke, at de ønskede at genere saa lidt som muligt. Dette gælder alle de forskellige Hold, der har været indkvarteret i Tinghøj Skole.

A. C. D.-H.

NY FORM FOR BEDØMMELSE AF STANDPUNKT

Forslag vedr. grundskolen og den praktiske mellemskole:

Herved tillader Lærerraadet sig at foreslaa, at man ved Varde kommunale Borgerskole, d.v.s. Grundskolen og den praktiske Mellemskole, fra næste Skoleaars Begyndelse — *1. April 1938* — gaar bort fra det hidtil benyttede Karaktersystem ved Bedømmelsen af Eleverne og ved Meddelelser til Hjemmene. Dette Forslag gælder ikke den gamle Mellemskole, den saakaldte Eksamens-Mellemskole. Her maa man nødvendigvis rette sig efter de gældende Love og Bestemmelser.

De Forældre, som har Børn i Grundskolen eller i den praktiske Mellemskole, har imidlertid rimelige Ønsker om nogle Gange i Aarets Løb at faa Underretning om, hvorledes man i Skolen bedømmer Børnenes Standpunkt, Flid og Opførsel. Derfor fremsætter Lærerraadet følgende Forslag:

Hver enkelt Elevs Dygtighed eller Standpunkt i et Fag bedømmes af den paagældende Faglærer, eventuelt under fagkyndig Bistand fra anden Side. Bedømmelsen udtrykkes ved Tallet 1, 2 eller 3.

Tallet 1 udtrykker, at vedkommende Elev er flink i Faget, har et pænt og tilfredsstillende Standpunkt, saaledes at denne Elev efter den tidligere Bedømmelsesmaade vilde faa mg eller derover som Fagkarakter.

Tallet 2 skal betegne det middelgode, det jævne, nogenlunde tilfredsstillende Standpunkt, som man efter den gamle Skala vilde bedømme til g, g× eller mg?.

Tallet 3 benyttes til at angive, at Elevens Dygtighed eller Standpunkt i Faget er under middel, daarligt og mangelfuldt, saaledes

at man højst vilde kunne give g? som Udtryk for Elevens Standpunkt eller Dygtighed i Faget.

I alle Fag, hvor Elevens personlige Flid er af Værdi og kan konstateres, vil man paa tilsvarende Maade kunne dele Eleverne i tre Grupper, saaledes at den flittige faar sit velfortjente 1-Tal af Faglæreren; den efterladende, lidet flittige Elev faar kun 2, og den dovne og forsømmelige maa nøjes med sit 3-Tal, indtil han (eller hun) i højere Grad gør sin Pligt overfor Skolen, overfor sine Forældre og — overfor sig selv.

Med Hensyn til Elevernes Opførsel vil det ligeledes være muligt og hensigtsmæssigt at give Hjemmene en kort og klar Meddelelse ved Anvendelse af Tallene 1, 2 og 3.

Den Elev, som altid er flink, ærlig, punktlig og høflig, skal selvfølgelig have 1 for Opførsel. Er der ikke noget at rose af med Hensyn til de nævnte Egenskaber, saa vil Tallet 2 kunne fortælle, at vedkommende Lærer ikke er helt tilfreds med Elevens Opførsel. Og er Eleven løgnagtig, tyvagtig, skulker, eller ofte forstyrrer Arbejdet, saa vil et 3-Tal være paa sin Plads, og Hjemmet vil da straks forstaa, at der er noget alvorligt i Vejen.

I skriftlig Dansk, Regning, Skrivning, Emnebehandling og eventuelt andre Fag bør Faglæreren give sin Bedømmelse baade med Hensyn til Elevens Standpunkt, Flid og Opførsel. I de øvrige Fag vil Faglæreren kunne nøjes med at bedømme Elevens Standpunkt, hvis ikke særlige Forhold gør sig gældende. Saadanne Meddelelser kan f. Eks. sendes til Hjemmene tre Gange aarligt paa en dertil indrettet Blanket, der omfatter et Skoleaar.

Dette forslag blev godkendt af skolekommissionen, og bedømmelsen med tallene 1, 2 og 3 blev anvendt i 10 aar. Derefter vendte man tilbage til »det gamle system« (Ørsteds skala) 1948.

LÆRERPERSONALET VED VARDE SKOLE 1950

i et harmløst strejflys, udformet gennem »Neurupiner« om dem, jeg kender:

1. L. K. Jensen er en svend, sætter pris paa sin week-end.
2. Birkedal er rund og »blød«, skifter mellem skrap og sød.
3. Knudsen er et arbejdsjern, kendt af mange, nær og fjern.
4. Skjoldborg dyrker politik, er en mester i kritik.
5. Bjarnesen er haandens mand, tegning-sløjd, det dyrker han.
6. Thorvald S. er med paa den, tegner som en Thorvaldsen.
7. Hartz er lun og meget rar, prægtig som en bedstefar.
8. Myrthue tænker radikalt, saa det næsten er for galt.

VARDE SKOLES LÆRERPERSONALE (Marts 1956). Nederste Række fra venstre: Viceinspektør Jensen, Fru Lind, Fru Jacobsen, Fru Agnethe Pedersen, Fru Tønder Larsen, Frk. Olga Sørensen, Frk. Esther Pedersen, Fru Brandt Pedersen, Frk. Toft, Fru Pedel Nielsen, Fru Sørensen, Viceinspektør Malling. — Anden Række: Frk. Hebsgaard, Fru Buck, Frk Madsen, Frk. Jenny Christensen, Frk. Emma Berg, Frk. Varitsbøl. Frk. Therkildsen, Frk Olldag, Fru Knigge, Fru Evald Larsen, Frk. Anna Pedersen, Fru Nordhjem, Fru Malling, Skjoldborg. — Tredie Række: O. Myrthue, Finderup, Gordon Larsen, Aage Jensen, Kaj Bech, Birkedal Olsen, Kurt Sørensen, Blaabjerg, O. Bjarnesen. — Bagerste Række: K. Knudsen, Kjær Larsen, Hartz, Skoleinspektør Agerskou, Evald Larsen, Helmer Pedersen, Th. Sørensen.

9. Finderup er faglig sikker, engelsk-fransken for ham ligger.
10. Evald Larsen er en knag, han har sang som hovedfag.
11. Arne Blaabjerg roligt passer sine job i mange klasser.
12. Kjær Larsen, han spiller skak uden overflødig snak.
13. Gordon, ham fra klippeøen, fuld af kraft som Østersøen.
14. Og Kaj Bech med megen snilde lægger skema — ikke ilde!
15. Frk. Schack m. m. Olldag er perfekt i flere fag.
16. Hovedkasserer er fru Buck, altid hjælpsom, altid smuk.
17. Anna Nordhjem, hun er trumf, elsket højt af hver en stump.
18. Thekla T., perfekt i tysk, er bestemt, men ikke brysk.
19. Fru Holm-Jessen-Knigge kan tegne, sy og strikke.
20. Frk. Hebsgaard har en pære saa kvik, fra lille af var hun »en strik«.
21. Jenny behersker naal og traad, er til tider en smule kaad.
22. Emma Berg botaniserer, smukke blomster hun leverer.
23. Fru Evald Larsen er næsten god for to, ved sin mildhed hun skaber ro.
24. Karen Madsen er saa præcis, at man maa synge hendes pris.
25. Fru A. P. i skolekøkken lærer piger at finde lykken.
26. Fru Malling er en kvik lærerinde, en bedre kan man næppe finde.
27. A. M. P. er sød og kærlig, til de smaa, der er hun herlig.
28. Glemmes maa ej fruen Lind, en gymnast i sind og skind.
29. Hele dette kompagni gør sin pligt i harmoni, med og uden sympati!

Siden min afgang fra skolen, den 1. august 1950, er der kommet adskillige nye lærerkræfter, som jeg ikke kender ret meget til.

Derimod er der et »beskedent« firkløver af pensionerede lærerinder, nemlig frk. A. C. Amorsen (pens. fra 1.4.1945), frk. Ebba Paulsen 1.4.45), frk. Hertha Bjarnesen (1.9.51) samt frk. A. M. Paulsen (fra 1.7.1937 p. gr. af kronisk sygdom). Alle fire var dygtige, punktlige og loyale medarbejdere.

Gerne vilde jeg her have haft deres fotografi,
men ind ad en kant de bad sig alle fri.

Ligeledes har fire lærere (rettere sagt: tre titulære »overlærere« og en kantor) søgt deres afsked med pension, nemlig kantor C. Nielsen (1.1.48), L. E. Christensen, J. M. Traberg (1.4.50) og Ludvig Hoffmann (1.8.52). Sidstnævnte fungerer endnu stadig som en udmærket forstander for Varde Handelsskole og Oplandshandelsskolen.

FORSKELLIGE LÆRER-TYPER

Forfatteren Edvard Egeberg har i sin bog »Folkets Lærere« givet

en fornøjelig beretning om forskellige lærere i slutningen af forrige aarhundrede. Det er dog særlig landsbylærere, han fortæller om. Men ogsaa byskolen har sine ejendommelige lærerskikkelser. Mange af dem passer deres gerning paa en stilfærdig og stabil maade, de gaar op i deres arbejde med interesse og pligtfølelse, ansporer ved deres daglige adfærd og virksomhed eleverne til punktlighed og omhu, til udholdende flid og sandhedskærlighed. De holder disciplin med lempelige midler og behandler børnene humant og ønsker at staa i et venskabeligt forhold til deres forældre. Derfor kan det undertiden være hensigtsmæssigt, at en lærer eller lærerinde søger kontakt med et hjem, dersom der er noget særligt at tale om. De fleste forældre optager et saadant besøg som en venlighed, og resultatet af en drøftelse er som regel meget tilfredsstillende, og tillidsforholdet mellem skolen og hjemmet kan bestyrkes derigennem. Den samvittighedsfulde opdrager vil kunne forøge sin indflydelse ad denne vej.

Desværre er der jo enkelte lærerkræfter, som »ikke har tid« eller er »for store« til en direkte personlig henvendelse til et hjem, men dette er en meget uheldig indstilling. Ganske vist kan en saadan »pædagog« finde paa at sige: »Drengens far — eller mor — kan jo bare komme til mig, hvis der er noget i vejen!« Altsaa en blank afvisning. Naa, det sker jo ogsaa, at en far eller mor kommer paa kontoret for at beklage sig af en eller anden grund. En dag kom en dame og fortalte harmfuld, at en lærer i gymnastiktimerne stadig kaldte hendes søn for »tykke«, hvilket drengen tog sig meget nær. Om jeg ikke vilde tale med den lærer? Det kunde jeg ikke saa godt sige nej til. Han og jeg talte saa parlamentarisk om sagen, og han lovede at undlade den krænkende benævnelse. Men hvad sker? 14 dage efter kom den respektable moder igen, og nu var hun helt ude »af flippen«. Den chikanøse lærer kaldte nu drengen for »tønde«. Efter min opfattelse er en saadan mand fuldstændig uskikket til at være lærer. Dersom han var ansat ved en privat skole, vilde han snart have faaet sin afsked. Nu er han ikke gymnastiklærer mere, men — desværre — ogsaa i andre fag er han inhuman i en sørgelig grad. Hver enkelt elev har et rimeligt krav paa at blive ordentligt behandlet.

Dersom en lærer eller lærerinde gang paa gang forglemmer dette humane hensyn til de børn, som er dem betroet, ja, saa er vedkommende »pædagog« en meget daarlig opdrager, uskikket og uværdig til at virke i den danske folkeskole. Tænk bare paa skriftens tydelige ord: »Enhver som forarger een af disse mine smaa, for ham var det bedre, om en møllesten blev bundet om hans hals, og han blev sænket i havets dyb.«

PRÆLIMINÆREKSAMEN FRA »REALSKOLEN« (1903—1907;

Derefter følger Realeksamen fra Kommuneskolen (1908—1956).

PRÆLIMINÆR-HOLDET FRA DEN GAMLE REALSKOLE.

Bagerste Række fra venstre: Cand. mag. A. Hansen. Gymnastiklærer Jørgensen. Otto Harck. Karen Christensen. Lærerinde Frk. Foss. Helen Margrethe Johansen. (Gift Pinholt). Thora Ollvarius. Cand. mag. V. Lassen. Mellemste Række fra venstre: Ejner Nielsen. Valdemar Stigaard. Vilhelm Jørgensen. Peter Paahlsen. Kaptajn Brix - Skolebestyrer. Oskar Timmermann. Foran: Aksel Nørshov Jensen. Frans Hauberg. — Eli Christensen, Niels C. Nielsen, Magnus T. Sørensen mangler.

Præliminæreksamen ved Varde Realskole, juli 1903:
med 3 fr. sprog: Eli Chr. Christensen (118⅔ points), Otto Jørgen Anders Harck (101), Karen Ellen Margrethe Johansen (99⅔), Anton Vilhelm Jørgensen (118⅔), Valdemar Stigaard (110). Med 2 fr. sprog: Karen Frandsine Christensen (104⅔), Hans Vilhelm Hauberg (104⅓), Axel Thorvald Nørskov Jensen (101⅓), Ejner Nielsen (100⅓), Niels Christian Nielsen (108), Thora Marie de Fine Olivarius (107), Peter Charles Laurids Påhlsson (98⅔), Magnus Thomas Sørensen (84⅔), Oscar Timmermann (103⅓).

Alm. Forberedelseseksamen (ogsaa kaldet Præliminæreksamen) i juli 1904:

med 3 sprog: Hans Jørgen Hansen (115), Hans Viktor Hansen (107), Leonhard Jørgensen (110). Med 2 sprog: Alfred Thorup Christensen (73⅓), Carl Hansen (107), Hans Hejbøll (111⅔), Thomas Nielsen (72⅓).

Alm. Forberedelseseksamen ved Varde Realskole, juli 1905:
med 3 sprog: Fritz Pedersen, bestaaet med Udmærkelse (124⅓), Helga Andresen (103⅓), Johanne Berg (90), Poul Jacobsen (115⅓), Jes Nielsen (115), Dagny Oldager (112⅔), Ellen Windfeld (113). Med 2 sprog: Hans Jacobsen (79⅔), Aage Drostgaard (80).

Alm. Forberedelseseksamen, juli 1906:
med 3 sprog: Enok Elias Andersen (120⅓, udmærkelse), Peter Boiling Gejler (77⅔), Jens Johannes Jensen (114⅓), Laurids Hansen Jensen (119), Hans Alslev Lund (119), Asta Oldager (112⅔), Ellen Paulsen (93). Med 2 sprog: Nicolaus Peter Nicolajsen (113, udmærkelse).

Alm. Forberedelseseksamen, juli 1907:
med 3 sprog: Søren Berthelsen (106⅓), Agnar Carl Arnold Mohr (118⅓). Med 2 sprog: Jens Vilhelm Hansen (101⅓), Johannes Jacobsen (110), Anna Kristine Mary Jensine Jensen (113, udmærkelse), Sigrid Johanne Birch Johansen (85), Dagmar Jørgine Ludvika Jørgensen (103⅔), Niels Christian Bertram Pedersen (97), Hans Pedersen Schack (89), Magda Kristine Schmidt (88⅓), Anna Kathrine Sylvia Windeballe (96⅔). — *Dette var Alm. Forberedelseseksamen for sidste gang.*

Realeksamen, juli 1908:
Anna Bossen (6,85), Tagea Egede Christensen (7,88), Esther Lange (5,46), Svend Lange (5,31), Georg Madsen (5,23).

Realeksamen, juli 1909:
Asta Elise Berg (5,77), Holger Eriksen (5,15), Kristine Hansine Hansen (7,46), Gudrun Emilie Block Jacobsen (5,31), Jens Rudolf Damsgaard Jensen (7,38), Magnus Peter Madsen (6,54), Jens Christian Nissen (6,08), Hansine Christine Thomsen (4,42), Jens Christian Thomsen (5,62).

Realeksamen, juli 1910:
Axel Thorup Christensen (5,54), Mary Sloth Christensen (5,23), Peder Nielsen Friis (6,62), Johannes Adolf Grønholm (5,69), Valdemar Hansen (5,69), Alfred Jensen (7,69), Cecilie Christine Christen-

sen Mecklenborg (5,54), Bertha Nissen (5,31), Hans Pedersen (7,08), Otto Stigaard (6,38), Frederik Louis Henry Sørensen (5,85), Dagmar Eugenie Windeballe (5,54).

Realeksamen, juli 1911:
Poul Arthur Reinhardt Bachmann (6,69), Christian Tage William Egede Christensen (6,54), Jensine Petrea Christensen (6,00), Margrethe Marie Feddersen (5,15), Alice Hattensen (6,69), Georg Chr. Jensen (5,54), Maren Johanne Charlotte Jensen (5,46), Anna Margrethe Knigge (7,62), Thora Marie Meyer (5,69), Jens Nielsen (6,23), Carl Nørregaard (5,85), Pauli Ingemann Pedersen (5,31), Niels Kristian Ludvig Pontoppidan (5,92).

Realeksamen i juli 1912:
Christian Berring (5,00), Sloth Christensen (5,04), Jenny Thomsen (5,19), Anna Müller (5,04), Søren Lauridsen (5,00), Margrethe Schade (3,67), Carl Slivsgaard (4,62), Daniel Wittarp (4,88).

Realeksamen i juli 1913:
Karl Clausen (4,31), Sigfred Hansen (5,00), Niels Feldberg Jensen (5,54), Andreas Nielsen (4,04), Emilie Nielsen (5,04), Georg Poulsen (5,75), Emilie Rømhild (5,04), Agnes Christensen (5,00), Mary Sillesen (5,23), Helge Stensig (5,08), Betty Thomsen (4,81).

Realeksamen 1914:
Anton Nielsen (5,58), Oscar Berthelsen (5,54), Marinus Nielsen (5,54), Asta Jensen (5,50), Chr. Bechsgaard (5,38), Jacob Jensen (5,31), Andreas Eskildsen (4,81), Niels Hansen (4,77), Christine Christensen (4,69), Niels Rosenbeck (4,50), Thomas Christensen (4,46).

Realeksamen, juli 1915:
Ellen Andersen (5,77), Hans Berring (4,54), Jean Claessen (5,12), Henry Grønholm (5,23), Agnes Hansen (5,00), Esther Hattensen (5,12), Niels Iversen (4,96), Oscar Johansen (4,35), Peter Laugesen (5,65), Christian Pedersen (5,27), Christian Thomsen (4,35), Kristine Thorbøll (5,69), Aage Tolstrup (5,27), Thyra Windeballe (5,23).

Realeksamen, juli 1916:
Thea Christensen (5,73), Emil Clausen (5,27), Esther Feldberg (4,38), Magdal Jepsen (5,42), Marie Lund (4,81), Johanne Marie Lyster (5,38), Valdemar Pedersen (4,92), Thorvald Thomsen (4,96), Karl Voigt (5,46).

Realeksamen, marts 1917 (Foraarseksamen):
Helga Bertelsen (5,29), Kaj Dupont (5,58), Knud Arne Jackerott (5,77), Mary Jensen (5,58), Kirstine Nielsen (4,29), Poul Nielsen (5,04), Rigmor Stensig (5,15), Christian Thorbøll (5,08).

Realeksamen, marts 1918:
Eleonora Laustrup (5,15), Harriet Lyster (5,19), Elnar Madsen (5,38), Anna Sørensen (5,50), Ottilie Sørensen (5,00).

Realeksamen, Marts 1919:
Harald Bech, Carla Bertelsen, Elisa Falk, Bodil Frier, Edith Friis, Kristian Hansen, Gerda Jacobsen, Marie Elisabeth Kjelst, Carl Vilhelm Kock, Sigrid Müller, Ellen Nielsen, Ingrid Nissen, Niels Rømhild, Agnes Sillesen, Ejnar Voigt.

Realeksamen, marts 1920:
Ada Kunda Rosa Dyrebye (4,42), Aase Frier (5,27), Valborg Henriksen (5,04), Johanne Valborg Iversen (5,19), Gerda Kiertzner (4,27), Ellen Marie Laurine Kristensen (5,92), Ovidia Lisabeth Teilgaard Laugesen (5,92), Hans Sigfred Madsen (4,92), Christen Christensen Mecklenborg (4,81), Jensine Nikoline Kristine Pedersen (4,35), Niels Andreas Rosendahl (4,96), Ruth Stigaard (4,96), Niels Hansen Sørensen (5,77), Thora Marie Elisabeth Thomsen (4,13), Einar Oskar Pedersen Thorum (4,96), Elisabeth Fabritius Voigt (5,54), Maren Anna Wolff (5,58).

Realeksamen, marts 1921:
Hjalmar Bertelsen (mg), Jens Bredahl (mg×), Evald Christiansen (mg×), Oskar Kjelst (mg?), Henry Pedersen (mg), Viggo Pedersen (mg?), Jenny Sillasen (g).

Realeksamen, marts 1922:
Arthur Leonhard August Fredsøe (mg?), Erik Sigurd Iversen (mg×), Conrad Buurgaard Jensen (mg×), Ellen Bundesen Jepsen (ug?), Boris Sørensen Kreilgaard (g), Ellen Margrethe Lyster (g×), Erik Müller (g×), Erhard Frøkjær Møller (mg?), Jacob R. Hartvig Møller (mg), Niels Kristian Juel Møller (mg?), Aage Søren Pedersen (mg×), Otto Pedersen (mg?), Johannes Christian Simonsen (g×), Asta Lund Svarrer (g×).

Realeksamen, marts 1923:
Rigmor Christensen (mg×), Inger Clemmensen (mg?), Karen Raska Falk (mg×), Ella Margrethe Marie Friis (mg?), Emma Madsen (mg×), Hans Jørgen Borch Sørensen (mg?).

Realeksamen, marts 1924:

Vilma Andersen (mg), Agnete Bunken (mg), Karen Marie Lovisa Christiansen (mg), Svend Anders Fischer Holm (mg×), Carl Inglev Jepsen (mg), Ane Katrine Korsholm (mg×), Louis Fridolph Larsen (g×), Grethe Blinkenberg Nielsen (mg?), Magna Elvira Margueritha Nordhjem (mg), Margrethe Marie Petersen (mg), Vera Dorthea Kirstine Rosenlund (mg?), Peder Thorkild Simonsen (mg).

Realeksamen, marts 1925:

Anna Margrethe Christensen (mg?), Carmen Eline Christiansen (mg?), Esther Espensen (mg), Rigmor Christine Hansen (ug?), Marie Dorthea B. Jepsen (mg?), Anna Johnsen (ug?), Anna Dorthea Kastoft (mg?), Dagmar Kamilla Madsen (g×), Anna Grethe Bønding Nielsen (ug?), Astrid Nielsen (ug?), Ella Marie Tidemann Nielsen (mg), Gretha Vety Nielsen (mg?), Tage Sparrevohn Pedersen (mg×), Arne Alfred Verner Rasmussen (mg), Harriet Laura Rosenlund (mg), Asta Martine Stagelund (mg), Kjersten Stampe (mg).

Realeksamen, marts 1926:

Vagn Agerschou Andersen (mg×), Niels Bugge (g×), Axel Christensen (mg×), Marie Kristine Laurette Christensen (mg?), Mete Gerda Christiansen (mg?), Astrid Falk (mg×), Emma Lilly Houborg (mg?), Vita Anna Karla Iversen (mg×), Hans Christian Mørk Jessen (mg×), Jens Aage Knudsen (mg), Edith Kristine Laustrup (mg?), Johannes Olsen (g×), Niels Hansen Sørensen (mg?), Bendix Winding (mg), Laura Kristine Winding (ug?).

Realeksamen, marts 1927:

Gertrud Ane Allarp (mg?), Preben Bøtker (mg?), Søren Johannes Christensen (mg×), Mary Bothilde Lundberg (mg×), Poul Anker Lyster (mg?), Johannes Marius Lønborg (mg), Inger Margrethe Nielsen (mg), Niels Christian Nielsen (mg), Arne Ejolf Christian Kiertzner Pedersen (mg), Laurids Stampe (mg?), Otto Nomann Thomsen (mg), Kristine Marie Winding (ug?).

Realeksamen, marts 1928:

Oliver Thorbøll Christensen (mg), Søren Buurgaard Christensen (mg), Harriet Hoffmann (mg), Helga Kastoft (mg), Bodil Viola Madsen (mg), Hilda Schmidt Madsen (mg), Ellen Ravn Nielsen (mg×), Hans Christian Blinkenberg Nielsen (mg), Astrid Knakkergaard Nordholt (mg?), Rigmor Knakkergaard Nordholt (ug), Svend Clemen Pedersen (mg?), Astrid Rasmussen (mg), Ella Marie Rosen-

lund (mg×), Ena Blinkenberg Sørensen (mg?), Gerda Kathrine Thygesen (mg?), Kaj Timmermann (mg?).

Realeksamen, marts 1929:

Inga Rich Christensen (mg), Harriet Solvejg Christensen (ug?), Svend Kappel Christensen (mg?), Hansine Haulrich (mg×), Andreas Nielsen Hopp (mg?), Karen Marie Jensen (g×), Mary Lillian Jensen (mg?), Knud Arne Jessen (mg), Ebba Lamp (mg×), Sigrid Ingeborg Mortensen (mg×), Hans Hoelgaard Nielsen (mg×), Karen Elma Pedersen (mg), Hans Viggo Olsen Sloth (mg×), Inna Elly Winding (mg×).

Realeksamen, marts 1930:

Robert Bechsgaard (mg), Massy Christine Blinkenberg (g×), Sonja Viola Gertrud Borup (mg), Anna Kappel Christensen (mg), Christian Skovgaard Christensen (mg×), Ruth Erna Christensen (mg?), Gunnar Marinus Clausen (mg×), Lilly Duus (mg), Ella Franziska Falk (mg), Hans Arne Fanø (mg), Gilbert Julius Jensen (mg), Elly Emma Justesen (ug?), Else Dorthea Karup (mg), Aksel Kjær (mg?), Elna Theodora Lorenzen (mg?), Johanne Dorthea Schmidt Madsen (mg?), Edith Signora Madsen (mg×), Aase Johanne Bønding Nielsen (mg×), Dagmar Nielsen (g), Niels Cornelius Nielsen (mg×), Olaf Fischer Schmidt (mg×), Metha Johanne Stampe (mg), Hans Olsen Marinus Sørensen (mg).

Realeksamen, marts 1931:

Karen Dorthea Prip Bondesen (mg), Thorvald Gunnar Elmgaard (mg), Esther Erichsen (mg×), Inger Margrethe Grove Hansen (mg?), Hugo Jacobsen (ug?), Kristian Gedberg Kristensen (mg), Anna Kirstine Larsen (ug?), Per Åke Lindquist (mg), Anne Christine Møller Marcussen (mg?), Ellen Bøgh Mikkelsen (mg?), Eivig Theodora Ahrenkiel Nielsen (g×), Henrik Ravn Nielsen (ug?), Kaj Jacob Peter Nielsen(mg?), Robert Børge Nielsen (mg), Gudrun Paaske (mg?), Ingeborg Sofie Paaske (mg?), Else Marie Beyer Pedersen (mg), Eva Antoinette Thygesen (g×).

Realeksamen, marts 1932:

Børge Dalsgaard-Hansen (mg), Vilfred Hansen (mg), Gunna Marie Hauberg (mg?), Metha Karoline Madsen (mg×), Hans Poul Nielsen (ug?), Karen Margrethe Hansen Nielsen (mg), Gerda Knakkergaard Nordholt (ug?), Poul Arne Christian Pedersen (mg), Magna Elvira Schøtt (mg×), Jørgen Østergaard (mg×).

Realeksamen, marts 1933:
Anna Kirstine Thordahl Bjerre (mg?), Johannes Eg Clausen (mg), Svend Ejnar Elmgaard (mg), Ebba Sofie Madsen (mg), Ellen Margrethe Madsen (ug?), Viggo Mogens Nielsen (mg), Anna Sigrid Knakkergaard Nordholt (ug?), Methom Kjelbek Sillesen (mg?), Johannes Høy Stampe (mg?), Birtha Marie Thomsen (ug?), Mogens Walter Thorup (mg?), Hans Christian Toft (mg×), Esther Cecilie Tøstesen (mg?).

Realeksamen, marts 1934:
Alice Andreasen (ug?), Holger Bechsgaard (mg), Aage Thordahl Bjerre (mg), Erik Holger Borup (mg), Kaj Bernstorff Justesen (ug?), Elna Elisabeth Lauridsen (mg×), Alice Lykke Madsen (mg?), Ove Madsen (g×), Edith Ragnhild Nielsen (mg?), Harald Christian Rasmussen (g×), Thorvald Sieburg (mg?), Søren Kristian Børge Sørensen Sneum (mg), Anders Peter Sørensen (mg), Karen Marie Kjær Thomsen (mg×).

Realeksamen, marts 1935:
Elly Gottfredsen (mg), Elisabeth Andrea Hansen (mg?), Ellinor Mary Schütt (mg), Christian Frimodt Houborg (mg×), Grete Jensen (mg?), Inger Johanne Kjærgaard (mg), Astrid Bøgh Mikkelsen (mg×), Helene Storm Nielsen (mg×), Esther Ratien (ug?), Ingrid Stampe (mg), Hilda Lykke Sørensen (mg×), Ingrid Sørensen (mg×), Anna Marie Østergaard (mg), Inger Østergaard (mg).

Realeksamen, marts 1936
Grethe Ingeborg Thorup Christensen (mg), Carsten Ove Clausen (mg), Kai W. Dalsgaard-Hansen (mg×), Jørn Fischer-Cortsen (mg?), Ejnar Bøgh Hansen (mg×), Harald Fridolf Jensen (mg×), Christian Ferdinand Viggo Kjær (mg×), Laurids Øllgaard Madsen (mg×), Knud Laues Bang Mikkelsen (mg), Ove Bech Nielesn (mg).

Realeksamen, marts 1937:
Ejvind Christensen (mg), Erna Clausen (ug?), Svend Aage Jacobsen (g×), Selma Jensen (mg?), Kristian Bjerregaard Jessen (mg×), Henny Augusta Kjærgaard (mg), Herdis Bøgh Mikkelsen (mg?), Elisabeth Marie Haahr Mortensen (mg×), Hans Christian Wium Nielsen (mg?), Henry Elkjær Nielsen (mg), Arthur Schaadt (mg), Georg Gertsen Schmidt (g×).

Realeksamen, marts 1938:
Aage Bech (mg), Ellen Bjarnesen (mg×), Børge Clemmensen

(mg), Thyra Marie Bech-Hansen (mg), Frederik Daniel Hopp (mg?), Vagn Aage Madsen (mg), Else Marie Stilling (mg?).

Realeksamen, marts 1939:

Esther Ulla Bech-Hansen (ug?), Poul Prip Bonnesen (mg?), Aase Marie Bryske (ug?), Gurli Carla Christensen (ug?), Poul Kappel Christensen (mg), Thyge Clausen (mg×), Christian Sørensen Duus (mg?), Kaj Dyhr Gardrup Hansen (mg), Per Lewes Haugsted (mg), Gudrun Marie Jacobsen (mg×), Lene Margrethe Jensen (mg×), Hans Benny Krüger (g×), Jens Andreas Madsen (mg), Christian Haahr Mortensen (mg×), Bent Oluf Nielsen (mg?), Inger Winding (mg).

Realeksamen, marts 1940:

Carl Erik Berg (mg×), Inge Buck (mg×), Mogens Henning Budde (mg), Egon Christensen (mg×), Svend Aage Gottfredsen (mg), Bent Olaf Falbe-Hansen (mg?), Jens Peter Hansen (mg?), Knud Anker Hansen (g), Lilly Frederikke Hansen (mg), Tage Gregersen Hansen (mg), Knud Verner Hougaard (mg?), Knud Jensen Kudsk (mg?), Ruth Nørregaard Jørgensen (mg×), Asta Johanne Larsen (mg×), Oluf Jacob Christian Lauth (mg), Knud Bøgh Mikkelsen (mg), Svend Sejr Nielsen (mg), Egon Emil Thaarup Pedersen (mg?), Inge Dixen Sørensen (mg×), Ida Marie Traberg (mg?), Karen Margrethe Østergaard(mg).

Realeksamen, marts 1941:

Haldor Steenstrup Bjarnesen (mg×), Aksel Gregersen Hansen (ug?), Ejner Grove Hansen (mg), Erik Hansen (mg×), Aase Harling (mg), Christian Sylvester Müller (mg×), Anna Margrethe Nielsen (mg), Inga Nielsen (mg), Johannes Nielsen (mg×), Ingrid Elna Margrethe Obel (mg), Svend Thaarup Pedersen (mg×), Arne Steinmeyer Pedersen (mg×), Evelyn Lykke Sørensen (mg?), Kamma Lykke Sørensen (mg).

Realeksamen, marts 1942:

Ludvig Bechsgaard (mg×), Marie Bechsgaard (mg), Bodil Berthelsen (mg), Orla Sl. Christensen (mg?), Svend Aage Erichsen (mg?), Poul Eye (mg), Arne Sofus Hansen (mg?), Carl Jørgen Iversen (mg), Aage Vagn Jensen (mg?), Jørgen Chr. Jørgensen (ug?), Tove B. Martinsen (mg?), Erik Bent Nielsen (mg), Jørgen Petersen (mg×), Hans Henrik Pinholt (mg?), Poul Chr. Skjoldborg (mg?), Christian Sørensen (mg?), Kristian Peter Sørensen (mg?), Elise Traberg (mg), Elise Winkler (mg?).

Realeksamen, marts 1943:

Ulla Aunbøll Andersen (mg?), Ida Bjarnesen (ug?), Britta Dam (mg×), Gunnar Roland Hansen (mg), Erik Schønemann Harling (mg), Haakon Bennike Jacobsen (mg), Gerda Jensen (ug?), Bodil Jepsen (mg×), Ole Wraae Jespersen (mg×), Inger Holmboe Jessen (g×), Holger Dollerup Larsen (mg), Erna Gunver Elisabeth Madsen (mg×), Bent Mortensen (mg), Christa Nielsen (mg×), Gurli Rosenørn Nielsen (mg×), Hans Jørgen Nielsen (mg), Jens Stausholm Nielsen (mg×), Anna Margrethe Selma Olsson (mg), Jens Børge Kiholm Pedersen (mg?), Svend Aage Tonnesen (mg).

Realeksamen, marts 1944:

Ingrid Dorthea Andersen, Bente Brodersen, Anna Erichsen, Inger Dorthea Jacobsen, Gudrun Elisabeth Jensen, Ernst Geert Lauge Kristensen, Jørgen Lange, Inga Vejlgaard Larsen, Bent Laustrup, Carl Lyhne, Leo Baun Madsen, Anna Margrethe Müller, Hans Chr. Friis Nielsen, Lise Nordentoft, Niels Nielsen Olsen, Mogens Raun Pedersen, Poul Vestergaard Pedersen, Esther Pedersen, Gudrun Birgit Sillesen, Johannes Rask Sørensen, Ella Thomsen, Erik Vesterdahl, Birgit Elisabeth Østergaard, Theodor Østergaard.

Realeksamen, marts 1945:

Anny Weis Christensen (mg), Ansgar Christensen (mg×), Inger Dalsgaard (mg×), Agnete Dam (mg), Bent Søe Jensen (mg), Edith Rahbek Jensen (mg×), Svend Nørskov Jensen (mg×), Tage Jensen (mg?), Doris Larsen (mg), Elin Larsen (mg×), Annelisa Lauth (mg), Anne Margrethe Møller (mg), Knud Erik Nielsen (mg×), Verner Stausholm Nielsen (mg), Inge Olesen (ug?), Ejner Birkedahl Olsen (ug?), Jens Hedegaard Rasmussen (mg), Mette Sirich Sørensen (mg×), Svend Fæster Sørensen (mg), Tage Vejrup (ug?).

Realeksamen, marts 1946:

Aase Andersen, Grethe Rosengaard Berthelsen, Birgit Alvine Budde, Hans Burchard, Hanne Bødvar-Jørgensen, Ulla Bech Clausen, Birte Elmdal, Knud Rømhild Erichsen, Jens Olesen Nielsen, Gunner Thorsen Nørgaard, Marie Magdalene Pedersen, Svend Raun Pedersen, Poul Schack Olldag Sørensen.

Realeksamen, marts 1947:

Svend Albrektsen, Gunner von Ahrenstorff, Yrsa Marie Houborg, Birgitte Bennike Jacobsen, Inga Nørskov Jensen, Gerda Jørgensen, Johannes Madsen, Lejf Verner Mortensen, Katrine Müller, Astrid Birte Nemming, Alfred Hegaard Sillesen, Erik Fæster Sørensen,

Inger Hansine Sørensen, Johanne Marie Sirich Sørensen, Lars-Erik Sørensen, Carl Heine Ulsøe, Andreas Hansen.

Realeksamen, marts 1948:

Hans Henning Andersen, Bjarne Bjarnesen, Ole Buck, Hans Ove Christensen, Inge Christiansen, Carl Børge Cramon, Ingeborg Ejlerskov, Erling Gregersen, Lise Grønholm, Anna Hansen, Elin S. Hansen, Ruth Aagaard Hansen, Ingerlise Helgesen, Jens Carl Houborg, Kirstine Høgsberg, Elly Jensen, Peter William Kietz, Else Mathiasen, Esther Nicolajsen, Anna Grethe Pedersen, Orla Pedersen, Gudrun Lykke Sørensen, Ulf Schack Olldag Sørensen, Uffe Vesterdal.

Realeksamen, marts 1949:

Niels Bonnichsen (mg?), Poul Bjerre (mg?), Mogens Christiansen (mg?), Per Torben Christiansen (g×), Jørgen Eye (mg), Niels Ole Gadegaard (mg), Ida Marie Hansen (mg×), Kurt Hansen (mg×), Inge Søe Jensen (mg?), Karen Margrethe Holmboe Jessen (mg), Edith Marie Lambertsen (mg×), Bodil Lange (mg?), Ellen Lassen-Gulløv (mg), Henny Elisabeth Rosenørn Nielsen (ug?), Lilly Nørgaard (ug?), Kaj Verner Pedersen (mg×), Orla Fridolf Pedersen (mg?), Svend Marius Thastrup (mg), Birgit Vagtborg (mg×), Grethe Hansen (sygeeksamen).

Realeksamen, marts 1950:

Karen Margrethe Christiansen (g×), Jonna Hansen (mg), Jørgen Hansen (mg?), Karen Margrethe Hansen (mg), Poul Erik Hansen (g×),Ejgil Deleuran Højhus (mg?), Erik Jacobsen (mg), Hanne Nørskov Jensen (mg), Erik Jessen Madsen (mg?), Birgit Nielsen (mg×), Gerda Agnete Nielsen (g×), Lis Beate Nielsen (mg), Rigmor Nordholt (mg), Tove Ange Olsen (mg), Flemming Borgen Poulsen (mg?), Elly Kirstine Møller Pedersen (mg?), Gurli Orup Pedersen (mg×), Niels Jørgen Slifsgaard (mg), Ellen Tarp (mg), Niels Peter Thomsen (ug?), Thomas Højbjerg Villadsen (mg).

Realeksamen, marts 1951:

Henry Aakjær (mg?), Christian Andersen (mg?), Aase Arpe (g×), Jens Cramon (mg), Paula Damkjær (mg), Erna Hansen (mg×), Astrid Helgesen (mg×), Elsa Jacobsen (ug?), Aage Jensen (mg?), Jørgen Vind Jensen (mg), Tove Jessen (mg?), Aage Lund (mg), Aase Madsen (mg×), Jytte Schmidt (ug?), Eva Sørensen (mg), Kaj Thorup (mg?).

Realeksamen, marts 1952:

Annelise Aas (mg), Carl Henrik Berg (mg), Alice Bertelsen

(mg×), Søren Hjalmar Christensen (mg?), Ole Agner Christiansen (g×), Kurt Hansen (mg?), Liselotte Ingvarsen (mg?), Tove Jacobsen (mg×), Henning Jepsen (mg), Frank Hagenau Kaster (mg×), Birthe Lorentzen Løvgreen (mg×), John Burchardt Madsen (mg?), Mogens Mortensen (g×), Birgit Pedersen (mg), Anne Marie Poulsen (mg), Kristian Leo Poulsen (mg), Leif Sirich Sørensen (mg×), Ove Fæster Sørensen (mg), Aase Tonnesen (mg), Anker Rasch Traberg (mg), Gerner Frandsen Vejrup (mg×).

Realeksamen, marts 1953:

Jytte Andersen (mg), Inge Christiansen (g), Ellen Christensen (mg?), Kirsten Christensen (mg), Hans Erik Damsgaard (ug?), Rita Haltrup (mg), Inger Margrethe Bech Hansen (mg×), Knud Hansen (g×), Aase Henriksen (mg×), Erik Holm (mg), Lis Jensen (mg), Jørn Kaster (mg?), Elsebeth Madsen (mg×), Ole-Anton Madsen (g×), Annelise Mortensen (mg×), Grethe Mouritsen (mg?), Birgit Møller (ug?), Minna Nielsen (mg×), Ruth H. Nielsen (g×), Bent Ejvind Olrik (g×), Jens Holm Pedersen (g×), Jørgen Rasmussen (mg), Sonja Rasmussen (mg), Gudrun Simonsen (mg?), Eva Bostrup (mg).

Realeksamen, marts 1954:

Kurt Ballesgaard (mg?), Viggo Christensen (mg), Erik Christiansen (mg?), Inger Christiansen (mg?), Else Hansen (mg), Jørgen Gyldenfeldt Hansen (g×), Sonja Seested Jakobsen (mg), Ole Starup Jensen (g×), Alice Mørk Jessen (mg), Alice Korsgaard (mg?), Bodil Kristensen (mg?), Marie Kristensen (mg), Ejvind Lambertsen (g×), Jørn Perch Lind (mg), Knud Mortensen (mg), Thomas Pedersen (mg×), Jørn Vestergaard Schmidt (mg×), Preben Aarup Simonsen (mg), Grethe Strandvig (mg), Egon Sørensen (mg×), Erna Sørensen (mg?), Ernst Sørensen (mg), Inger-Lise Sørensen (mg?), Karen Marion Schack Sørensen (mg×), Stig Schack Olldag Sørensen (g×), Jørgen Plætner Tychsen (mg?), Niels Kristian Vestergaard (g×).

Realeksamen 1955:

Ruth Frølund Christensen (g×), Gunnar Gregersen (mg?), Hans Erling Hansen (mg), Marit Hansen (mg×), Elfi Harmuth (mg?), Jørgen Jakobsen (mg), Ester Tange Kristensen (ug?), Søren Lorentzen (g×), Hanne Stensgaard Madsen (mg?), Poul Lund Mouritsen (g×), Lis Møller (mg?), Knud Grundahl Nielsen (g×), Sinne Lissie Gottenborg Nielsen (mg), Gunner Pedersen (mg?), Henry

Sparrevohn Pedersen (g×), Mogens Sixtus Rasmussen (g), Inge Sørensen (g), Anna Thorbøl Ulsøe (g×).

Realeksamen, marts 1956:

Margit Bonnichsen (mg), Per Rasmussen Buttenschøn (mg?), Jørgen Damsgaard (mg?), Bjarne Milton Hansen (mg?), Christian Frederik Guldager Hansen (mg), Hans Carl Harch Ingvarsen (mg?), Erik Perch Lind (g×), Else Kvistgaard Mollerup (mg), Gudrun Else Magdalene Momme (mg?), Birte Horsbøl Mortensen (g×), Hanne Mortensen (mg?), Kirsten Vibeke Nemming (g×), Anders Kristian Nielsen (mg?), Ellen Brink Pedersen (g×), Inger Bente Pedersen (mg×), Knud Kristian Pedersen (mg?), Erna Kristine Poulsen (mg×), Jens Carl Riisgaard (g×), Karen Dorthea Slifsgaard (mg?), Kirsten Helene Sørensen (mg).

SKOLEN og FÆRDSELSKULTUREN.

I Varde skole har vi i henved 20 aar arbejdet for at fremme elevernes færdselskultur, dels gennem skriftlige arbejder efter mundtlige drøftelser, og dels ved afholdelse af »cyklistprøver« een eller to gange om aaret. Efter skolelovens bestemmelser og henstillinger er eleverne under skolens omsorg, ogsaa paa vejen til og fra skolen. Paa dette omraade har vi haft et godt samarbejde med politiet.

I efteraaret 1949 udsendte jeg til alle hjem her i byen en 4-sidet tryksag, hvori byens politimester skrev følgende:

Naar man læser den periodiske statistik over færdselsuheld, som udsendes fra rigspolitichefen, forfærdes man hver gang over de høje tal paa dræbte og saarede, og man kan ikke undgaa at tænke paa den sum af sorg, der følger med den moderne trafikudvikling. Det meningsløse er, at det allermeste kunne være undgaaet, hvis trafikanterne overholdt de mest almindelige regler med hensyn til agtpaagivenhed og overholdelse af lovens bestemmelser.

Skal man holde færdselsulykkerne nede paa et rimeligt antal, er færdselsopdragelse derfor absolut nødvendig. Denne paahviler i første række forældrene; men ogsaa skolen har sin opgave og har erkendt dette ved sit arbejde med færdselskultur.

Skoleinspektøren ved skolen i Varde har vist dette arbejde stor interesse, hvad vi alle — ikke mindst vi i politiet — bør være taknemlig for, og det er mit haab, at arbejdet ved skolen her og i andre skoler maa blive fortsat og udvidet, saledes at det maa bære frugt som led i den almindelige færdselsopdragelse.

Varde, september 1949. *H. Rasmussen.*

I samme tryksag gives følgende oplysning ang. en afholdt prøve: Cyklistprøven den 30. september har omfattet usædvanlig mange elever, idet der var tilmeldt 137 i alderen 10—15 aar. Alle, som kla-

Cyklister i skolegaarden.

rede prøven tilfredsstillende, vil faa tildelt justitsministeriets diplom og færdselsnaal. Dette vil ske ved en festlighed paa Hotel Varde onsdag den 12. oktober kl. 20. Der vil bl. a. blive talt om de værste fejl, som er begaaet af cyklisterne, dog uden at nævne synderens navn. — Alle interesserede indbydes venligst til dette møde.

Ved mødet blev bl. a. sunget følgende vise:

Cyklisten. (Mel. Jeg er havren . . .)

Har du cykel, gammel eller ny, kør du rundt paa gaden i vor by?
Kører efter færdselslovens bud? de maa huskes — ikke svedes ud!

Hovedreglen er jo: se dig for! Det blev sagt til dig af far og mor.
Tegn skal gives — og i rette tid. Det kan læres ved en smule flid.

Sving til højre er som regel kort, men til venstre skal vi svinge stort.
Hovedvej foran os byder stop! Fare truer hver ulydig krop.

Cykle ud af porte maa man ej; udsigt maa vi have, du og jeg.
Hold paa styret skal vi altid ha', man ved ej, hvor faren kommer fra.

Herligt er det, frit at færdes rundt, og at cykle, det er ogsaa sundt,
men skal denne glæde vare ved, maa man køre med forsigtighed.

Hensynsfuld paa gade, vej og sti, saa undgaar man bedst alt politi;
hensynsfuld mod alle og enhver, men mod børn og gamle dog især.

Dersom man vil have fred i sind, maa man sætte gode kræfter ind,
være hensynsfuld og klog og god, det forenes godt med frejdigt mod.

Skulde jeg fremhæve nogen, som har arbejdet med ualmindelig interesse for at fremme færdselssikkerheden gennem vejledning i klasserne, saa kunne jeg f. eks. nævne fru Knigge og Thorvald S. Men jeg har iøvrigt den opfattelse, at alle andre — ikke nævnte lærerkræfter — har gjort deres pligt paa en forsvarlig maade.

Udefra, d.v.s. fra personer udenfor skolen, er der vist interesse for vort arbejde paa dette særlige omraade: boghandlerne har stillet gode bøger til raadighed til fordeling til de elever, som efter politiets bedømmelse klarede cyklistprøven fuldt ud tilfredsstillende. Afdøde møllebygger Korsholm standsede mig en dag paa gaden med de ord: »Undskyld, men jeg ville gerne spørge Dem, om jeg kan faa lov til at være med ved skolens »cyklistprøver«? Jeg kiggede noget forbavset paa den næsten 70-aarige mand. »Jeg forstaar vist ikke rigtigt, hvad De mener, hr. Korsholm.« »Jo, jeg synes, at det er en god maade at opdrage eleverne til at være hensynsfulde og forsigtige, naar de kører paa cykel, og jeg vil gerne støtte dette arbejde med at stille penge til raadighed til præmier for flinke elever, som klarer cyklistprøven. Her er nu foreløbig 50 kr.« Senere har Korsholm flere gange vist sin positive velvilje paa denne maade. Og direktør Bülow (Varde Staalværk) har paa lignende maade vist interesse for dette humane arbejde. Alle pengene er anvendt til præmiering af de flinkeste elever, som regel i form af en »Femmer«, der altid er blevet modtaget med et taknemmeligt smil.

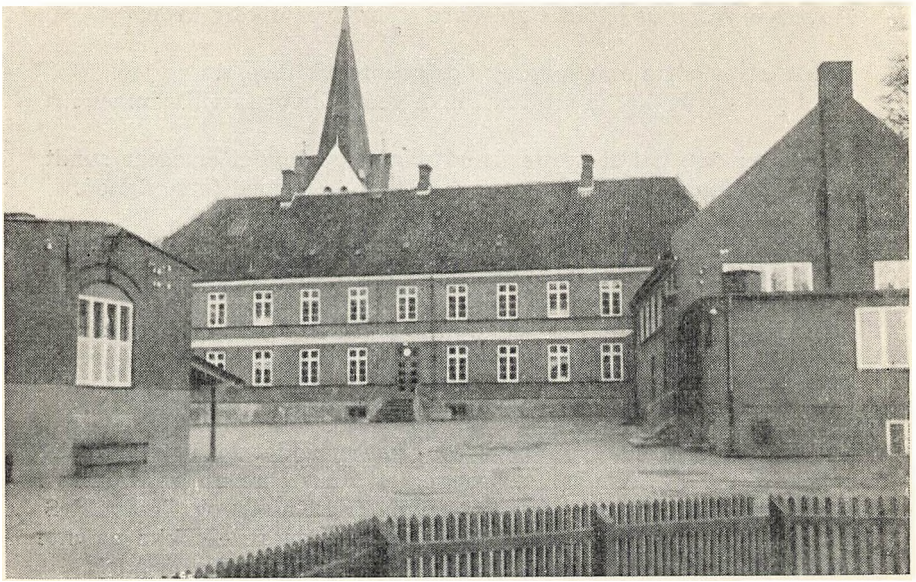

Varde skole set fra gårdsiden

PERSONLIGE DATA VEDR. FORFATTEREN

Før jeg gaar over til en historisk oversigt vedr. Tinghøj Skole, vil det maaske være paa sin plads at give en fragmentarisk beretning angaaende mine personlige data:

Født 17.7.1880 som søn (nr. 5) af forligsmægler, gaardejer Rasmus Hansen, Hørup pr. Jellinge (med Kongehøjene), uddannet ved landbruget til 21-aars alderen, derefter vinterlærer ved tre skoler i Brande kommune, optaget paa Jellinge statsseminarium 1902 og demitteret derfra (med udmærkelse) 1905, saa i 8 mdr. vikar og kirkesanger for lærer, landstingsmand Tuesen i Ulbjerg pr. Viborg, hvorfra jeg kom til Bøgildgaard Opdragelsesanstalt ved Kjellerup. Herfra blev jeg indkaldt til aftjening af min værnepligt ved Kongens Livgarde, hvor man tilbød mig at komme paa officersskolen paa den betingelse, at jeg efter endt uddannelse paa denne skole skulde forblive i tjenesten mindst eet aar. Denne betingelse vilde jeg ikke akceptere, fordi jeg aldrig har kunnet lide at kommandere med andre voksne mennesker. Altsaa færdig med soldaterlivet, men jeg havde dog to indkaldelser under første verdenskrig.

Fra garnisonen søgte jeg ansættelse ved det kommunale skolevæsen i Holstebro, hvor jeg virkede i 18 aar, blev gift med Karen Ragnhild Bøggild (1914). Medens jeg var ansat i Holstebro, foretog jeg med understøttelse fra byen en længere studierejse til Tyskland (Berlin, Leipzig og Halle), hvor jeg besøgte tyske skoler af forskellig art og skrev »rejsebreve« til en række danske aviser. Fra Holstebro fik jeg kaldelse til embedet her i Varde, hvorfra jeg to gange har været paa studiekursus i England, første gang med stipendium fra ministeriet, sidste gang paa »egen pung«. Formaalet var dels videre uddannelse i sproget og dels besøg paa offentlige skoler i London og Oxford.

Fra 1. august 1950 maatte jeg p. gr. af alder trække mig tilbage fra stillingen som leder af Varde kommunale skolevæsen, men gennem mit fortsatte arbejde med forskellige aftenskolehold har jeg dog bevaret kontakten med skolearbejdet, og muligvis vil jeg kunne fortsætte dette arbejde en tid endnu.

Til slut vil jeg bare nævne, at jeg har været medlem af Varde menighedsraad i to perioder, sidste periode dog kun som suppleant.

I Varde skoles aarsberetning for 1950—51 skriver stadsskoleinspektør Agerschou-Andersen:

SKOLEINSPEKTØR A. K. DALSGAARD-HANSEN

forlod Varde skolevæsen d. 1. august 1950 efter 25 års virke som skoleleder. Skoleinspektøren er født den 17. juli 1880 som søn af gårdejer R. Hansen, Dalsgaard, Jelling. Han tog lærereksamen fra Jelling statsseminarium i 1905 og blev derefter vikar i Uldbjerg pr. Viborg. Senere fik D.-H. ansættelse ved opdragelsesanstalten Bøgildgaard, hvorfra han i 1907 kom til Kalundborg og derefter til Holstebro.

Som ung lærer har D.-H. foretaget adskillige studierejser og frekventeret adskillige kursus i ind- og udland.

Det var således en velkvalificeret skolemand, der i 1925 blev udnævnt til skoleleder i Varde.

Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen vil først og fremmest huskes som den interesserede og flittige skolemand. Al sin energi og virkelyst samlede han om skolearbejde. Ikke alene børneskolen fik dette at mærke. D.-H. sluttede ikke sin arbejdsdag, når børnene gik hjem. Den kommunale aftenskole og arbejdsteknisk skole nød godt af hans overskud af energi og arbejdslyst.

Dernæst vil Dalsgaard-Hansen huskes som den dygtige administra-

tor. Han holdt af sit kontor og det arbejde, der skulle udføres der. Det er vist ikke for meget sagt, at det beredte ham en særlig glæde at føre skolens protokoller m. m. til punkt og prikke.

Endelig vil mange elever — og det burde måske have været nævnt først — huske deres gamle inspektør for fortræffelig undervisning. Der var ingen huller, når man kom til eksamen.

TINGHØJ SKOLE

Fra skolens side skal Dalsgaard-Hansen ledsages af de bedste ønsker om et fredfyldt otium i sit hjem.

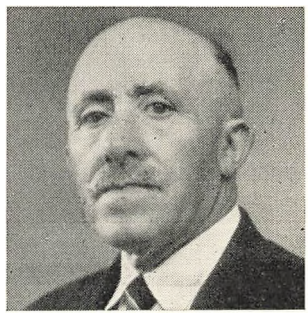

P. A. Pedersen

Fra fhv. borgmester i Varde, P. A. Pedersen, som nu er flyttet tilbage til Tinghøj, har jeg modtaget følgende:

»Om hundrede aar er alting glemt, hvis ikke en eller anden paatager sig den Opgave at samle det gamle, det forbigangne i en historisk Oversigt. En saadan Mand finder vi i fhv. Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen, Varde, der har paataget sig Opgaven, foranlediget af den Kendsgerning, at »den gamle Skole« til Efteraaret kan holde 100-Jubilæum.

Jeg skal ikke nærmere omtale Varde By og dens Skolevæsen. Det vil andre kunne gøre bedre end jeg. Men til Varde Kommunes Skolevæsen hører ogsaa Tinghøj Skole, som Skoleinspektøren ogsaa tager med i sin historiske Beretning. Oplysning om Tinghøj Skoles Oprettelse 1879, dens forskellige Lærere, Skoleformen som den har være før, og som den er nu, vil fremkomme i Jubilæumsbogen.

Det, som jeg som gammel Elev i Tinghøj Skole vil skrive om, er Baggrunden for Oprettelsen af denne Skole.

Varde By er jo Købstad, har endda holdt 500-Aars Jubilæum i 1942, men Byen var i Grunden indtil for ca. 40 Aar siden en By, hvor Landbrug var en stor Del af dens Erhverv. Varde By har meget store Markjorder, som ved Udskiftningen tildeltes de forskellige Grundejere med Parceller paa de forskellige Marker, henholdsvis Sdr. Marken, Vestermarken, Østermarken og Nørremarken, samt Kæret og Engene.

Den Jord, der laa nærmest Byen, var den dyrkede Jord, medens der længere ude var Hede, særlig for Nørremarkens Vedkommende,

der strækker sig 9 km udenfor Byen. Dengang var der jo Jord nok. Heden brugtes til Tørvegravning (Lyngtørv), til Lyngslæt eller Plukning, hvilket foregik i Sommertiden. Den øvrige Tid laa Nørremarken og især Langheden øde hen.

Men efter 1800 begynder der at komme Liv i Heden, enkelte unge Mennesker, der manglede et Sted at bo, byggede en Rønne, ja, endog i Højene har der boet Mennesker.

Det siger sig selv, at Fattigdommen var stor i disse Rønner. Der var kun een Vej frem, nemlig at søge Arbejde andre Steder, blandt andet i Landsognet, samt Tørvegravning og Lyngplukning til Salg til de mere velstillede Byboere. Trods de fattige Kaar blev Børneflokken som Regel stor, og saa snart det var muligt, maatte disse Børn jo ud for selv at tjene deres Brød.

Omkring 1870 findes dog i det nuværende Skoledistrikt ca. 20 Beboere. Børnene gik til Undervisning i Nabosognet (Orten) eller Varde By. Men det var jo for store Afstande for Børnene i det lange Løb. Jeg tænker mig, at Beboerne har søgt om at faa bygget en Skole herude. Det daværende Skoleudvalg har fundet dette Ønske rimeligt, og 1879 byggedes et Skolehus med et stort Klasseværelse og et lille Værelse til Beboelse for Læreren.

Skolen blev bygget paa den nøgne Hede, ikke et Træ fandtes i Nærheden, og Vestenvinden havde frit Løb over de nøgne Flader.

Skolen var primitiv, især efter Nutids Forhold, men alligevel var den et Kulturcentrum paa den fattige Hede. Foruden at være Skole blev den et Sted, hvor Hedeboerne kunde samles og drøfte deres Interesser. Den i sin Tid bekendte Missionær Johannes Malle kom og holdt Møder i Skolen, og en aandelig Vækkelse gik hen over de fattige Hedeegne. Beboerne fik Interesse for, at deres Børn lærte noget i Skolen, ud fra den Betragtning, at det var det eneste, de kunde give dem i Medgift, og det maa siges, at trods den ringe Uddannelse, Lærerne havde, saa var de dog i Stand til at faa Børnene til at lytte. Disse Børn, som gennem de mange Aar har søgt Skolen i Tinghøj, har faaet en Uddannelse, som har været dem en Støtte i Livet. Det siger sig selv, at disse Børn ikke kunde faa Plads og Virksomhed paa Nørremarken. Mange af dem blev Pionerer paa Nordamerikas Stepper eller i Fabrikkerne, og hvem ved, om ikke en eller anden af dem findes eller fandtes blandt Millionærerne i Amerika? De har i alle Tilfælde haft en god Forskole i deres Barndomstid.

Det Skoleudvalg af 1879, der døbte Skolen »Tinghøj Skole«, paa Grund af dens Beliggenhed ved »Tinghøjene«, som nu er sløjfet, lagde samtidig Grundstenen til den samlede Bebyggelse, der nu som

en moderne Landsby findes omkring Skolen: Brugsforening, Forsamlingshus, Værksteder og private Boliger.

Men Heden er forsvunden, man kan næsten sige, »som ved et Trylleslag«. Fortidens forhadte Lyngtæppe er væk, og jeg kan tænke mig, at mange af de yngre Landmænd i deres stille Sind ønsker, at de havde haft et Stykke Hede endnu til Udvidelse af deres Jordareal, for nu gaar det jo saa let med Opdyrkning i Forhold til forrige Tider.

For en Opdyrkning i stor Stil, som her har fundet Sted, manglede der en vigtig Ting, nemlig farbare Veje. Tidligere laa Vejene hen som sandede Hedespor i Lyngen. Blev et spor for daarligt, flyttede man blot Vejsporet ud ved Siden af det gamle. Derfor saa vi i Lyngen de gamle tilgroede Vejspor. Dette er nu ændret.

Under den store Arbejdsløshed i 30'erne vedtog Varde Byraad at lade Lerpøtvej, Tinghøjvej og Langhedevej grundforbedre og asfaltere. Det var »Nødhjælpsarbejde«, men alligevel et Arbejde, som det daværende Byraad kan være stolt af, for det har vist sig, at disse Veje bliver stærkt befærdet og har skabt en Forbindelse til Egne mod Nord og Vest, til Gavn for Beboerne og til Glæde for Forretningsfolk i Varde By.

Denne Vej, som Beboerne forhen maatte vandre til Fods, naar de vilde ind til Købstaden med deres Varer eller for at gøre Indkøb, befares nu to Gange daglig af Rutebil. Ja, alting er blevet lettere end forhen, men er Menneskene blevet lykkeligere?

Selv om det var smaat i gamle Dage, var der alligevel Tilfredshed i de smaa Hjem, og det er dog til syvende og sidst det, som det kommer an paa.«

— — —

Efter dette udmærkede kultur-historiske tidsbillede vil jeg gerne tilføje nogle fakta vedr. Tinghøj skoles lærerkræfter, samt nogle personlige betragtninger.

Den første »vinterlærer« hed Hans Svarre Nielsen, og han underviste om vinteren indtil ca. 1888. Hvad han tog sig for i sommerhalvaaret, ved jeg ikke, men der var i hvert fald ingen skolegang.

Derefter kom lærer H. P. Truelsen, som stammede fra egnen. Han var ligeledes kun vinterlærer og havde dette hverv indtil 1895.

Den første helaarlige eller »faste lærer« var Stensig, som virkede ved Tinghøj skole til 1906, hvorefter han fik ansættelse ved skolen i Varde.

Saa kom Mads Rasmussen, der var førstelærer i Tinghøj til 1939, da han »faldt for aldersgrænsen«, hvorefter han boede i landsbyen endnu i tre aar. Hans enke bor stadig derude og passer telefoncentralen.

Rasmussens efterfølger blev lærer Johs. E. Jensen, som kom fra Østjylland og virkede ved Tinghøj skole lidt over 14 Aar, hvorefter han blev forflyttet til Sæby kommuneskole fra 1.11.1953.

Fra 1. febr. 1954 ansattes som førstelærer i Tinghøj Bjørndal Graversen.

Da elevantallet — i Rasmussens tid — blev saa stort, at de maatte deles i to klasser, hjalp man sig i en aarrække med forskellige »vinterlærerinder«, hvoraf flere dog kom igen vinter efter vinter, f. eks. frk. Sillesen, der om sommeren havde et sommerpensionat eller »vandrerhjem« ved Vesterhavet.

Da lærer Johs. Jensen fik eleverne delt i tre klasser, blev der brug for en helaarlig lærerinde, og denne stilling fik frk. J. Skyggebjerg Pedersen, som var ansat ved skolen, indtil hun blev kaldet til lærerinde i Skjern fra 1. juli 1955. Derefter er en fru Christensen blevet antaget som lærerinde ved Tinghøj skole. Hendes mand er maler Lejf Christensen, Tinghøj.

Gennem 25 aar har jeg hvert foraar i april været med til eksamen i Tinghøj skole, og der har altid været noget festligt og hyggeligt ved disse dage.

I tidens løb har der naturligvis været grund til byggeri og forandringer, f. eks. i 1899 og 1938—39, da lærerbolig og gymnastiksal blev bygget.

Der har været et godt samarbejde mellem førstelæreren i Tinghøj og lederen af Varde kommunes samlede skolevæsen, i hvert fald i min tid. For ca. 15 aar siden fik vi tilvejebragt en ordning, saaledes at de store piger fra Tinghøj og det øvrige landsogn i deres to sidste skoleaar fik adgang til det udmærkede skolekøkken paa Varde skole. De 11 til 16 piger kom een eftermiddag om ugen og blev undervist af fru dommerfuldmægtig Bækgaard, der har en meget grundig uddannelse paa dette specielle felt. Da fruen tillige har fremragende disciplinære evner, har denne ordning virket meget tilfredsstillende.

Det bør nævnes, at Tinghøjs repræsentant i Varde byraad, bedst kendt under navnet »Peder Anthon«, har været en god mand for Tinghøj skole, levende interesseret i skolens ve og vel. Som mangeaarigt medlem af Varde skolekommission har han udvist stor interesse for de kommunale skoler i Varde. Man tør maaske henlede opmærksomheden paa, at Peder Anthon for mere end 10 aar siden gjorde sig til talsmand for, at der blev bygget en skole i Sdr. Varde, men desværre gik der »politik i sagen«, saa den blev henlagt, indtil man nu endelig gør alvor af byggeriet derovre. Hvor meget dyrere det nu vil blive, det skal jeg ikke udtale mig om.

EKSAMENSRET OG INSPEKTION

For mellemskolen og realklassens vedkommende skal »eksamensretten« fornyes hvert tredie aar. Det sker efter ansøgning fra skolens lokale leder, som maa give en lang række oplysninger vedr. lærerkræfter, fagfordeling og timeplan. Dersom disse oplysninger ikke er fuldt ud tilfredsstillende, kan den ministerielle godkendelse og fornyelse af eksamensretten ikke forventes, og dette vilde bl. a. medføre, at en betydelig økonomisk støtte fra staten vilde bortfalde. Alt hvad der vedrører »eksamensmellemskolen og realklassen« er derfor under vedvarende og aarvaagen kontrol fra undervisningsinspektionen i København.

Jeg har personlig været »i søgelyset«, først kom en »faginspektør« og inspicerede min engelskundervisning i flere klasser, og derefter tegnede selveste Bjørnboe sig som censor ved den næste eksamen i engelsk i min Realklasse. Naa, jeg slap jo levende gennem »Skærsilden«, og bagefter havde jeg en hyggelig samtale med den udmærkede undervisningsinspektør, som jeg allerede i forvejen stod paa en venskabelig fod med. Og det endte med, at han spurgte mig om, hvor jeg helst ville sendes hen, naar jeg næste gang »skulde ud som censor«. Jeg var saa ubeskeden, at jeg nævnede Bornholm, hvor jeg endnu aldrig havde været, men naturligvis gerne ønskede at gæste engang. Han smilede venligt forstaaende og sagde: »Ja, jeg vil ikke love noget, men jeg skal have Dem i erindring«. Og senere fik jeg en dejlig censortur Bornholm rundt, og der blev god tid til et besøg paa toppen af »Rytterknægten«, hvor vi med primitive midler (en tom sardindaase) maatte øse vand i smaa portioner i bilens køler. Som bekendt bestaar Rytterknægten af granit.

Man kan gaa ud fra, at det er en virkelig anbefaling for en lærer eller lærerinde, naar de bliver udsendt som »beskikket censor«. Man finder dem gennem faginspektørernes rejser til de forskellige skoler. En hel række dygtige lærerkræfter fra Varde skole har haft den ære og fornøjelse at blive brugt paa denne maade: A. Jepsen, L. Hoffmann, H. Hartz, Malling, og frk. Jenny Christensen er — efter min besvarelse paa et spørgsmaal vedrørende et censoremne — blevet »kronisk« medhjælper (eller assistent) for husgerningsinspektricen frk. Schou (nu: fru Buhelt).

Skal eller vil man opnaa fine eksamenskarakterer, saa er det nødvendigt, at man bestiller noget fra dag til dag. Dette gælder i særlig grad de skriftlige prøver i fagene dansk, regning (derunder

matematik) og den skriftlige eksamen i engelsk, og det gælder allermest, naar der er tale om »fjerncensur«, d.v.s., at de skriftlige besvarelser af opgaverne i de nævnte fag sendes, højtideligt forseglet, til to »beskikkede censorer«, som den paagældende underviser eller faglærer ikke engang faar lejlighed til at tale med, inden censorerne efter samraad afgiver deres bedømmelse af de foreliggende elevbesvarelser. Det er derfor altid med en vis spænding, den paagældende faglærer imødeser de fjerntboende, beskikkede censorers karakterlister. Jeg husker endnu viceinspektør Jepsens uskrømtede glæde, da han saa den karakterliste, der vedrørte mit første demissionshold i skolens realklasse. Da han havde læst den igennem, sagde han: »Det er de fineste resultater, jeg endnu har set i skriftlig engelsk!« Hr. Jepsen var en af mine bedste venner.

NOGLE GLIMT FRA 40 AARS ARBEJDE

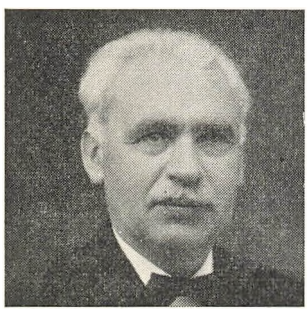

Kantor C. Nielsen

Kantor Nielsen skriver:

Da jeg fra 1. Novbr. 1908 fik Ansættelse ved Varde kommunale Skolevæsen, blev jeg ønsket til Lykke dermed. Erfarne Skolefolk ansaa Varde Skole for en særlig god Skole, ledet som den var af Skoleinspektør J. Olsen, almindeligvis kaldt »Overlærer Olsen«. I 1887 havde han startet de bekendte Skolemøder i Varde. I en lang Aarække havde disse Møder en meget stor Tilslutning fra Land og By.

Ogsaa paa andre Omraader virkede han energisk til Gavn for Skolen. Da I. C. Christensen i 1903 fik gennemført Almenskoleloven, tog

Overlærer Olsen straks fat paa at faa Loven gennemført i Varde. Den private Realskole havde dengang til Huse i Lundgade — det blev senere til »De gamles Hjem«. Her gennemførtes Mellemskolen med 4 Klassetrin + en Realklasse. Ved denne Skole blev Valdemar Lassen ansat som Viceinspektør, medens Lærer A. G. Jepsen blev Viceinspektør ved Borgerskolen. Overlærer Olsen var stærkt optaget med Ledelsen af det Forskolelærerinde-Seminarium, som han havde faaet oprettet paa Skolevej, hvor nu »Teknisk Skole« befinder sig.

Hvert Aar — omkring 1. Februar — afholdtes et stort Hestemarked, og som Regel kunde de mange Heste ikke rummes paa Torvet, men maatte benytte Pladsen foran Skolen, hvilket var generende for Børnenes Færden til og fra Skolen. Derfor blev Skolen lukket om Eftermiddagen, til Glæde baade for Elever og Lærere.

Var der godt Skøjteføre paa Engene nede ved Aaen, vankede der ogsaa tit en halv fridag til Skøjteløb, dog under Lærernes Tilsyn.

Der var almindelig Tilfredshed med, at vi havde faaet gennemført den kommunale Mellem- og Realskole, men for Lærerne var der jo den Ulempe, at de maatte vandre den temmelig lange Vej mellem Borgerskolen og Realskolen, hvis de skulde undervise begge Steder. Desuden blev der efterhaanden Brug for flere Lokaler paa Borgerskolen, da Elevantallet steg fra Aar til Aar.

Det var derfor rimeligt, at Viceinspektør Valdemar Lassen som Medlem af Byraadet begyndte et energisk Arbejde for at faa bygget en ny Skolebygning, hvorved to store Fordele kunde opnaas: 1) at faa Skolerne samlet, og 2) at faa tilstrækkelig mange Lokaler til de mange skolesøgende Børn.

Der blev holdt et livligt — man kan næsten sige festligt — Byraadsmøde om Bygning af en ny Skole. Vald. Lassen var Formand for Skoleudvalget, og han havde lagt Sagen godt til Rette. Den konservative Boghandler O. Lohse var Formand for Skolekommissionen. Hertil kom, at den konservative Dyrlæge Slivsgaard som Formand for Alderdomsudvalget var meget opsat paa at faa rejst et Hjem for gamle.

Der blev derfor stillet to Forslag. Det ene gik ud paa at bygge en ny Skole, der overflødiggjorde Realskolebygningen i Lundgade, og det andet Forslag var dette, at denne Bygning blev indrettet til Alderdomshjem.

Forslagene mødte voldsom Modstand, især fra Venstre under Anførsel af daværende Sagfører Oldager. En Protestadresse var sat i Gang, og den havde faaet en Mængde Underskrifter, navnlig fra de højstbeskattedes Side. I Byraadssalen var en stor Part af de protesterende kommet til Stede, og der udspandt sig en meget

livlig og frisk Debat, især mellem V. Lassen og Sagfører Oldager. Lassen talte behændigt og klogt, til Tider baade vittigt og charmerende. Oldager argumenterede dygtigt og juridisk overbevisende ud fra sit Synspunkt og henviste flere Gange til den Vægt og Betydning, der maatte lægges i Protestadressen. Valdemar Lassen gav derpaa det værdige Svar, som forøvrigt passer den Dag i Dag, at det er saa dejligt nemt at underskrive en Adresse.

Inden Mødet var forbi, blev begge Forslag vedtaget, og ved en senere Lejlighed — ved Afskedsfesten for Vald. Lassen, da han var udnævnt til Skoledirektør i Odense — indrømmede Sagfører Oldager, at Hr. Lassens Standpunkt havde været det bedste for alle Parter.

— — —

Da Skoleinspektør H. Frier i efteraaret 1917 blev udnævnt og begyndte sin virksomhed her i Varde, var skolens ydre rammer derfor i den bedste orden, ligesom fagplan og undervisningsplan maatte siges at være fuldt ud paa højde med »tidens krav«. Derfor var der ikke trang til reformer i større stil. Dette erkendte hr. Frier, men derfor laa han ikke paa den lade side. Han var den stabile og maalbevidste skolemand, passede sine daglige pligter med stor omhu og dygtighed uden mange overflødige ord. Som regel var han første mand paa skolen om morgenen og den sidste, som forlod skolen om eftermiddagen. Dette var til støtte for god orden og disciplin, og baade elever og lærere respekterede hans adfærd og de paabud, som det var nødvendigt eller hensigtsmæssigt at give. Enhver, som lærte skoleinspektør Frier at kende, maatte faa forstaaelsen af, at han var en praktisk og dygtig skolemand, og at skolens velfærd i høj grad laa ham paa sinde. Han blev begravet i København, i efteraaret 1924.

— — —

Beretning fra fhv. Pedel Chr. Eriksen, Varde.

Jeg blev ansat som pedel ved Varde kommunale skolevæsen d. 1. april 1912 under skoleinspektør Valdemar Lassen. Det var en stor overgang fra murersvend til fyrmester og rengøringschef. Der var dog mange andre ting, der skulde passes. En pedel maa være altmuligmand for at kunne udfylde sin plads. Tilbage til fyringen, jeg havde 22 kakkelovne, der skulde tændes op i hver morgen, og til disse skulde jeg bære 44 spande koks og optændingsbrænde. Desuden var der et centralfyr paa vestre skole.

Hvad rengøringen angik, skulde jeg feje 17 klasselokaler og desuden gange og trapper. Skolepladsen skulde ogsaa daglig renholdes. Skolepladsen var blevet reguleret efter vestre skoles bygning, saa den henlaa i den bare muldjord, hvorved børnene slæbte en hel

del jord med sig ind i skolen. Vi havde dengang et meget fiffigt skoleudvalg, der mente, at naar man kunde bruge ler til belægning af tennisbaner, kunde man ogsaa bruge ler til skolepladser. Som sagt saa gjort, skolepladsen blev belagt med et tykt lag ler, og det resulterede i, at naar det var regnvejr, saa æltede børnene leret og tog det med ind paa skolen, saa jeg maatte skovle det ud med en stor skovl. Desuden blev pladsen saa pløret, at børnene kom til at ligne lerdukker. Saa blev der kørt grus paa. Det hjalp, indtil gruset var forsvundet ned i leret. Til slut blev pladserne tjæret. Nu var det ideelt, saa kunde pladserne skylles og holdes rene. Efter et par aars forløb fik vi centralfyr paa den gamle skole, og de 19 kakkelovne forsvandt. Det gav en stor lettelse for pedellen.

I 1914 kom den første verdenskrig, som vi ikke var saa stærkt berørt af, men man kunde jo ikke faa koks, saa det blev til tørvefyring, og tørvene var meget daarlige, da man dengang ikke kendte ret meget til maskinæltede tørv. Det gik ogsaa ud over rengøringsmidlerne. Jeg maatte som regel op kl. 3,30 eller kl. 4, men man kom jo igennem med godt humør. Vi havde dengang en spytbakke i hver klasseværelse og paa gangene, og det skete ikke saa sjældent, at de blev brugt til noget andet end deres egentlige formaal. Det var ikke særlig hygiejnisk. Og saa var der træskokasser paa alle gange. Paa den tid gik børnene med træsko, men efterhaanden som læder- og gummifodtøj blev mere almindelig, forsvandt ogsaa træskokasserne, atter en lettelse for pedellen. Der blev gjort hovedrent 3 gange om aaret, jul, paaske og sommerferie. I sommerferien blev alle større reparationer udført. Pedellen skulde paase, at alt blev gjort i stand, og derefter kom saa den største hovedrengøring.

I 1928 opførtes en tilbygning til vestre skole, og i 1940 byggedes den sidste skole. Den var knap færdig, saa kom anden verdenskrig og dermed besættelsen. Den 13. april 1940 fik vi den første belægning af skolen, 2 gymnastiksale og et kælderlokale i vestre skole. Det varede til 21. maj samme aar, men den 20. november rullede de store militærvogne, kogegryder og en bunke tyske soldater ind i skolegaarden igen.

Paa dette tidspunkt var der en del husvilde familier. De blev indkvarteret i den gamle gymnastiksal og den gamle skole til stor gene for skolen. Senere kom der fart i befæstningsanlægene ved vestkysten. Hertil skulde der bruges mange arbejdere. Varde by fik saa besked om at indkvartere en hel del arbejdere i byen. Det blev ordnet paa den maade, at hver familie, der vilde aflevere to tæpper, kunde bilve fri for indkvartering, og arbejderne blev saa indkvarteret paa skolen, idet den gamle gymnastiksal blev indrettet dertil ved høje brædde-skillevægge, hvorefter denne bygning fik

navnet »girafhuset«. Nu var der noget at gøre for pedellen, for der kom arbejdere paa alle tider af døgnet. Nu var der tyskere, husvilde, arbejdere og skolebørn i et sammensurium, saa det var ved at bryde sammen for mig, men jeg havde en god mand i skoleinspektøren, som sagde til mig: »Tab nu ikke modet, Eriksen. Lad os tage een dag ad gangen og hjælpe hinanden, saa godt vi kan.« Saa fik jeg nyt mod igen, vi arbejdede godt sammen, men man skulde jo være alle vegne. Det, der var tilbage af skolen, skulde jo ogsaa passes med varme og rengøring. Atter maatte vi fyre med tørv, og rengøringsmidler var der næsten ingen af, særlig manglede vi gulvklude, jeg tiggede gamle sække af vognmændene. Ogsaa fra anden side lykkedes det os at faa en del sække. De blev vasket og derefter klippet i stykker til gulvklude. Der stod 10 rengøringskoner og skulde bruge gulvklude hver dag. Vi maatte takke »Danske blindeselskabet« for den hjælp, som det ydede os med hensyn til gulvklude og tavleklude. Min kone maatte fungere som postmester, idet al post til de fremmede arbejdere blev bragt til pedelboligen, og min kone stod for uddelingen, et meget besværligt arbejde. Jeg skulde bl. a. opkræve betaling af arbejderne for logi, der skulde betales een krone pr. nat. Det var ikke morsomt at komme ind i den loppe- og luserede. Arbejderne sad tit om aftenen helt afklædt og fangede lus i deres undertøj. Jeg husker, at de tog en kammerats undertøj paa en lang pind og bar det over i fyret, fordi tøjet var saa fyldt med utøj, at ingen vilde røre ved det med de bare næver. De var ellers nogle store svin. Der var stillet sandkasser op omkring og foran vinduerne paa vestre skole. Disse kasser blev benyttet som pissoir, saa der var en stank i nærheden af kasserne, saa lærerne og børnene maatte lide derunder, men hvad skulde jeg gøre? Man kunde jo ikke staa og passe paa alle vegne. Om morgenen var vaskekummerne brækket mere eller mindre fulde, saa de lugtede langt væk. Tyskerne kaldte ofte paa »Hausmejster«, naar der var noget, de vilde vide.

Den store belægning kom den 5. april 1945, da tyskerne tog den resterende del af skolen. Alt materiel skulde fjernes i løbet af en eftermiddag, saa der maatte bestilles arbejdsmænd og vognmænd straks. (Ved en højtidelig forhandling med den tyske kommandant, en general Sonborn, fik skoleinspektøren allernaadigst tilladelse til at disponere over skolekøkkenet og fysiklokalet, hvilket var et stort gode i den foreliggende situation. Ikke alene forblev disse særlokaler uberørt af de tyske soldater, men vi fik bl. a. bibliotekets bøger og en del møbler bragt i sikkerhed i disse 2 lokaler).

Adskillige læs skolemateriel blev kørt til tømmerhandelen ved

Nørreport, andre læs kørtes til de steder, hvor man nu kunde faa lejlighed til at undervise skolens elever. Syv forskellige steder blev benyttet, nemlig Missionshuset, Musæet, Biblioteket, Brugsforeningen, Konfirmandstuen i præstegaarden, Frelsens Hær og et lokale hos grosserer Lasson. Til alle disse steder maatte jeg køre daglig med rengøringssager.

I skolegaarden blev opstillet et pigtraadshegn, 3 m højt, fra den gl. skole til vestre skole, og der skulde »Ausweis« (adgangstegn) til for at komme over skolegaarden. Min kone maatte ikke gaa over uden »Ausweis«. Derfor blev der lavet en gennemgang over den gamle kirkegaard, saa vi og vore gæster kunde komme ned i byen. Jeg kunde dog gaa frit overalt. For at holde de tyske soldater i respekt, var det bedst at give dem kort og klar besked. Vi havde 2 underofficerer boende paa et af vore overværelser, og naar de vaskede gulv deroppe, løb vandet igennem ned i vores lejlighed. De havde et par menige soldater til at fyre i kakkelovnen. De huggede brænde paa loftet, saa vor lysekrone var lige ved at falde ned. Da slap min taalmodighed op, jeg raabte op til dem, om vi saa maatte blive fri for det spektakkel, og det hjalp.

Naar tyskerne vaskede gulv i gymnastiksalen, brugte de bare en vandslange og en gadekost, det harmede mig at se det nyferniserede gulv blive behandlet paa den maade. Engang ringede jeg efter installatør Erichsen, vi skulde se paa nogle elektriske installationer, som tyskerne havde hængt op. Da han saa dette fletværk af ledninger, blev han saa vred, at han rev det hele ned, og derefter gik vi lige saa rolig, som vi var kommet. Tyskerne gloede jo slemt paa os, men de sagde ikke noget. De havde en vis respekt for »Hausmeister«.

Den 22. maj 1945 pakkede tyskerne deres fattige ejendele og forsvandt paa en mere stilfærdig maade end de var kommet. Saa kunde vi begynde at moge ud efter dem. En grundig udrensning og en del reparationer blev foretaget, for at alt kunde være i orden til efter sommerferien. De fremmede arbejdere forsvandt ogsaa, og omsider kom alt i den gamle gænge, dog maatte jeg stadig fyre med tørv, daarlige tørv, som gav en masse aske og slagger, og det blev ved, indtil jeg maatte søge min afsked paa grund af alder. Fra 1. juli 1949 var jeg pensionist og kunde se tilbage paa 37 dejlige aar — bortset fra besættelse — i samarbejde med et flinkt og forstaaende lærerpersonale og imødekommende skoleinspektører, ialt tre. Ved afslutningen af min og min kones livsgerning ønskede jeg Varde kommuneskole alt godt i aarene fremover.

— — —

Efter min tilskyndelse har lærer G. Møller, Tønder, skrevet følgende som et bidrag til jubilæumsskriftet: »Man kan træffe for-

ældre, der siger: »Skolen, det er noget jeg ikke blander mig i, det maa lærerne selv ordne.« Men hvis samme har en bil, der skal til reparation hos mekanikeren, vil han nok vide, hvad der bliver gjort ved vognen. Selv om mekanikeren som fagmand kan ordne vognen, er det dog rart at vide, hvorledes arbejdet bliver udført. Det samme gælder paa mange andre omraader. Naar man er saa interesseret i døde værdier, hvor meget mere interesse burde man da ikke have for de levende?

Der kan næppe være tvivl om, at den lille skole er den ideelle. Læreren kender alle børn i skolen og alle hjem, og forældrene kender læreren. For at skabe den lille skoles gode forhold i den større skole, bruger man de fleste steder klasselærersystemet, d.v.s., at den lærer, der faar eleverne i første klasse ved skoleaarets begyndelse, følger børnene til 5. eller 7. klasse, eller om muligt op gennem mellemskolen til realeksamen. Man har nogle steder forsøgt med ny lærer hvert aar, men dette system er man efterhaanden gaaet bort fra. En klasselærer kan dog ikke vedblive med at have alle fag op igennem alle klassetrin. Der maa nødvendigvis være nogle lærerkræfter til visse specielle fag, f. eks. gymnastik, haandgerning, sløjd og tegning.

Hvorledes former samarbejdet mellem forældrene og klasselæreren sig i en by som Varde?

Efter at børnene er indskrevet og fordelt i førsteklasserne, faar klasselæreren listen over deres navne, saa han har tid til at sætte sig ind i, hvem han faar i sin klasse. I mange tilfælde kender han i forvejen noget til hjemmet, hvilket kan betragtes som en fordel. Et godt samarbejde fremmes derved. Efterhaanden faar læreren noget kendskab til børnenes egenskaber, deres evner og vanskeligheder. Der er en gammel »pædagogisk« regel, der siger, at alle børn skal behandles paa samme maade. Dette er dog en meget stor fejltagelse. Naar man kender de hjem, som børnene kommer fra, saa vil man snart blive klar over, at betingelserne for at »ensrette« eleverne er saa forskellige, at det vil være urimeligt at forsøge derpaa.

Den store forskel paa hjemmene kan man konstatere gang paa gang. Peters forældre boede i en elendig lejlighed. Da jeg kom paa besøg, sad faderen og tre andre mandfolk og drak øller og sang af fuld hals klokken tre om eftermiddagen. Under bordet kravlede 4 uplejede børn og legede med ølkapsler og flasker. Andre steder — og det var heldigvis langt de fleste — var bedre forhold. Børnene var velplejede, moderen havde tilsyn med dem, vidste, hvor de færdedes og fulgte deres skolearbejde fra dag til dag. Det var selvfølgelig rimeligt at forvente eller forlange mest af de børn, der kom

fra gode hjem. Det kan dog undertiden ske, at børn fra de daarlige hjem forstaar at hævde sig ganske godt mellem kammeraterne. I de yngre klasser stilles der jo ikke store krav til eleverne. Har et barn uheldige forhold i sit hjem eller smaa evner, saa vil lærerens rosende ord være af værdi og anspore et saadant barn til at gøre sig al umage. Hvis et barn kommer for sent gang efter gang, saa er det ofte moderens skyld og bør paatales paa rette sted.

Naturligvis kan det ikke undgaaes, at der gennem en lang række af skoleaar af og til kommer en kurre paa traaden eller en misstemning mellem hjem og skole. Da vil det som regel bero paa lærerens taktfølelse og menneskekundskab, om det gode samarbejde kan bevares. Undertiden kan et barn finde paa at skulke, og det opdages af læreren. Skulkeri kan være slemt nok, men værre bliver det, hvis moderen — for at dække over synderen — skriver en falsk sygeseddel til klasselæreren. Dette virker demoraliserende paa barnet, svækker pligtfølelse og sandhedskærlighed. Den kloge og gode mor vilde skrive omtrent saaledes: »De bedes undskylde, at Marie ikke var i skole igaar, det var en ulovlig forsømmelse. Jeg haaber ikke, at det skal gentage sig. Venlig hilsen. N. N.«

Dette er kun strøtanker om forholdet mellem hjem og skole. Men efter min overbevisning er det af meget stor betydning for en elevs udvikling og fremtid, at der er et venskabeligt forhold mellem barnets forældre og dets lærere, i særdeleshed klasselæreren. Hvis et barn er glad for at gaa i skole, saa er samarbejdet som regel i bedste orden, og saa vil barnet forlade skolen med mange gode minder, som vil blive bevaret til op under de graa haar — med tak.«

— — —

Fra landsarkivar Carl Lindberg Nielsen, Odense, har jeg modtaget følgende 2 bidrag:

HVAD I UNGDOMMEN NEMMES —

C. Lindberg Nielsen

1914. Verdenskrigen var lige brudt ud. Den store, hellige pave Pius den Tiende var død. Hans hjerte var bristet af sorg over den store ulykke, der ramte menneskeheden. Alle aviser var fulde af billeder og artikler om den afdøde pave og det forestaaende pavevalg. Med levende opmærksomhed var der en 10-aars dreng, der optog alt dette i sit sind, og paa væggen hjemme havde han den gamle paves billede hængende, klippet ud af en avis og indrammet med sølvpapir.

En dag, da jeg kom ind i min klasse, 4. a — jeg ser endnu skolestuen for mig i den gamle skole ud mod kirken — sad hele klassen og larmede: »Carl han tror paa paven, Carl han tror paa paven!«

Aldrig er brølet fra hans kammerater gaaet drengen af minde. Han lærte senere grumme nøje den hellige katholske kirke at kende udefra og indefra, og nogle aar senere svor han med haanden paa messebogen foran højalteret i St. Nicolai kirke i Esbjerg evig troskab mod den katholske kirke og den romerske pave, som han først lærte at kende og beundre, mens han var skoledreng i Varde, og siden at elske.

Landsarkivet for Fyn, Odense d. 26. september 1955.
(sign.) *Carl Lindberg Nielsen.*

Af et længere brev pr. 30. sept. vil jeg gerne — med forfatterens tilladelse — anføre følgende:

»Vi, der i skolen havde hr. Johnsen, hr. Egede Christensen og hr. Søbye, fik de grammatiske begreber grundigt banket ind i hovedet, og det gjorde overgangen til den latinske grammatik let. At opnaa at blive rost for en dansk stil af hr. Johnsen var noget, man ikke let glemte. Men mest var han dog i sit es, naar han fortalte om vore store digtere. Han tog os som voksne. Han holdt forelæsninger. Vi skrev ned efter bedste evne, og hjemme renskrev vi bagefter det hørte i kollegiehefter. Jeg har mine endnu, og hvad vi hørte og læste i litteraturtimerne, sidder grundigt fast den dag idag. For 3 aar siden skrev skoleinspektør Agerschou-Andersen i en artikel om

»Skoleliv og fritid i Varde for 25 aar siden« i »Vestjyden« for 3.3. 1952 bl. a. saaledes om hr. Johnsen: »Naar Bakkehuset og den Hejbergske (kreds) stadig udøver en sær fortryllelse over mit sind, skyldes det lærer Johnsens dansktimer.« Jeg har det paa nøjagtig samme maade.

Og hr. Egede Christensen! Da jeg kom paa mellemskolen, var han kun 56 aar, men lignede allerede en olding, skallet, blot med en krans af hvide haar om hovedet, der allerede rystede af ælde. Der var dem, der ikke kunde lide ham. Men jeg kan sige, jeg elskede ham. Jeg har haft ham baade i religion, geografi, tysk og fransk. Geografi var vist hans yndlingsfag. Men jeg var nu gladest for tysktimerne. Den, der ville, lærte meget hos hr. Christensen. Men jeg tror nu nok, han var mest for de skikkelige børn. Store balstyrige knægte var ikke hr. Christensens type.

Hr. Søbye var noget af en original, som ungkarle let kan blive det, naar de ikke er paa vagt. Naar gamle skolekammerater fra Varde mødes, er det hr. Søbye, der maa holde for. Men en samvittighedsfuld lærer var han med alle sine særheder. Hans engelske udtale var vel ikke den allerfineste, men dog ikke værre, end at den senere kunne fikses op. Og med flid drev han paa grammatik og skriftlig engelsk. Vi var vist ikke gode mod hr. Søbye, naar vi sad og talte op, hvor mange gange han smaskede i løbet af en time, eller hvor ofte han sagde »gorde« i stedet for »gjorde« o. l. Der var visse piger i min klasse, han ikke kunne døje, og mangen en time er begyndt straks ved hr. Søbyes indtræden i klassen med ordren til pigerne: »Henriksen, herut!« eller »Dyrbye, herut!« Lærergerningen er jo tit utaknemlig. Men hr. Søbyes undervisning var nu al ære og tak værd.

Hr. Jepsen var en historielærer, der forstod at gøre faget levende og interessant, og vi var flere, der ikke lod os nøje med skolens korte lærebog, men forberedte os til timerne efter Fabricius's store danmarkshistorie, og hvad der betød meget, var, at det ikke blev fejet af med en bemærkning om, at der ikke var tid til at høre, hvad vi havde at fortælle; men hr. Jepsen paaskønnede det ekstra arbejde, som vi frivilligt og uopfordret paatog os.

Mange venlige hilsener fra Deres hengivne

Carl Lindberg Nielsen.

HILSEN TIL 8. KLASSE VED VARDE SKOLES 100 AARS JUBILÆUM

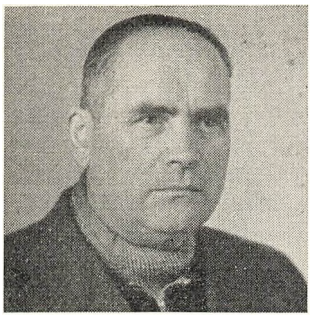

Mejeribestyrer Jacobsen

Jeg er blevet anmodet om at skrive et Par Ord til Varde Skoles Jubilæum, og har i denne Anledning haft svære Betænkeligheder — dels fordi jeg ikke er indfødt Vardenser, og, dels fordi jeg principielt er Modstander af den Skoleform, som eneste Skoleform, der praktiseres i Varde og mange andre Steder. —

Varde Skoles 8. Klasse er af forholdsvis ny Dato og startet af Skoleinspektør Dalsgaard-Hansen omkring 1932. — Grundlaget for 8. Klasse synes hovedsagelig den, at de examensløse, paa frivillig Grund, ønsker at fortsætte et Aar udover Skolepligten. En Flok Unge, der, fejlagtigt af mange, bliver betragtet som en Slags frasigtet Bundfald. — De har ingen Examen o.s.v. (som om Examen er den eneste Vej til en menneskeværdig Livsform, netop paa dette Alderstrin af de Unges Tilværelse). Denne adskillende Betragtning er, efter min Mening, forkert. — Det primære i al Opdragelse — ogsaa i Skolen — maa være det rent menneskelige. — En Opdragers Opgave — en Lærers Opgave — er at finde netop det Kunstværk frem, der skjuler sig i ethvert Menneskebarn. Ligesom Kunstneren kan se sit Kunstværk allerede i den raa utilhugne Sten, bør det være Lærerens, Opdragerens Opgave at se, netop de specielle Anlæg, der skjuler sig, næsten hos erhvert Menneskebarn. — Vorherre har skabt Menneskene — Børnene — saa viseligt, at aldrig to af dem er helt ens — har heller aldrig været, og vil heller aldrig blive det. — Derfor er hvert Menneskebarn, der fødes, et Under paa den Maade, at dets lige aldrig har existeret før, og heller aldrig vil komme til det. — En Læges Opgave er een af de farligste, der findes — et Fejlgreb kan her betyde Liv eller Død. — En Lærers Opgave er een af de næstfarligste. — En Fejlpostering af en Lærer kan foraarsage megen unødig Uro og Bekymring. — Det er jo desværre ikke alle Lærere og Opdragere, der er Kunstnere i deres Fag. — Varde Skoles 8. Klasse har — uvist af hvilken Grund — altid haft min store Interesse. — Jeg kan lide disse Unge, der endnu ikke er voxne nok til at vide, hvad de vil — maaske ikke færdige med at lege endnu — maaske forsynet med et Par Forældre, der er fornuftige nok til at undgaa Hensynet til Ær-

gerrighed — Forfængelighed — Position — Stand — Stilling — Hensynet til sin Omgangskreds o.s.v. — Hvert Aar har jeg Besøg af 8. Klasse paa Mejeriet, idet Lærer Sørensen lader dem skrive en Stilopgave, der hedder »Mælkens Vej«. Samtidig bliver der givet dem en Række Spørgsmaal, som de skal gætte paa, og de mest rigtige Løsninger faar en Belønning her fra Mejeriet. — Jeg er sikker paa, at Lærer Sørensen er en god Lærer for 8. Klasse — dette kan man se og høre, naar dette Besøg finder Sted. Han kan lide dem, og det kan Børnene mærke. — Jeg glæder mig hvert Aar til dette Besøg af disse Unge ufærdige Menneskemuligheder — de minder saa meget om min egen »bette Tid«. Jeg forlod Skolen som 14 aarig med en Stilebog, hvor der var 30 Fejl paa en halv Side, og med en Regnebog, hvor der var tegnet alt muligt andet end Regnestykker, og dog har Samfundet betroet mig mange store Opgaver i min Tilværelse. Jeg har den Tro, at der i 8. Klasse findes store Muligheder netop for særprægede Personligheder, ogsaa det modsatte — at Modsætningerne her er langt større, end den er indenfor Examensklasserne. — En kendt Skolemand har sagt, at han var bange for alle disse Skoleduxe og Examensbørn med Ug og Klæbehjerne. — Disse specielle Evner mener han, opnaaes kun paa Bekostning af andre Evner. — Det er da heller ikke nogen Hemmelighed, at mange, ja paafaldende mange af vore mest berømte Mænd, ligefrem er blevet betegnet med Udtryk som dovne, umulige, Sinker, fra deres Skoletid. — Lad mig slutte med Ønsket om alt godt for Varde Skole i baade Nutid og Fremtid og et specielt Ønske for 8. Klasse og en Tak til de Mænd, der i sin Tid tog Opgaven op til Løsning; Fremtiden vil give Svaret.

Aa. H. Jakobsen. Mejeribestyrer, A/M, Varde

— — —

En udtalelse til brug i Jubilæumsskriftet for Varde Skole.

Bagermester Anthonius Hansen var medlem af Varde Byraad og formand for skolekommissionen i omtr. 10 aar, nemlig fra 1937—46.

Herom skriver han:

»Efter anmodning af skoleinspektør Dalsgaard-Hansen vil jeg hermed gerne fremsætte nogle bemærkninger til brug i det jubilæumsskrift, som byraadet har planer om at udgive. Det vil dog ikke blive nogen udførlig fremstilling, men maa betegnes som spredte erindringer.

Først nogle minder fra den »onde tid«, besættelsestiden, da byraadets omsorg og forpligtelser overfor de husvilde familier var et alvorligt problem. Indenfor Boligudvalget søgte man at faa en ordning med nogle af byens hoteller, men disse forlangte saa store huslejer og garantier, at boligudvalget ikke kunde akceptere disse krav. Derfor fik jeg, som ogsaa var medlem af boligudvalget, af de to

andre medlemmer (d'hr. Thorup og Alfr. Sørensen) paalagt det tunge hverv at meddele skolens ledelse, at man var nødsaget til at lægge beslag paa en del af skolens klasseværelser til brug for de husvilde familier, som man ikke paa anden maade kunde skaffe plads til. Lidt efter lidt voksede antallet af disse ulykkelige mennesker. Tilsidst var der 28 familier, en del børn og enkelte med hund.

Desuden blev den gamle gymnastiksal indrettet til beboelse ved opstilling af høje skillevægge, saaledes at dette store lokale kom til at ligne et Girafhus, hvor børn blandt andet kunde more sig med at spille bold over skillevæggene, saa det skete af og til, at en forvildet bold dumpede ned i en gryde, som stod paa et primitivt komfur. Ja, komiske scener i menageriet hørte til dagens begivenheder, men næsten alt blev taget med godt humør — heldigvis. At kortspil og drikkeri ogsaa fandt sted, kunde give anledning til slagsmaal og griseri i en uhyggelig grad. Paa grund af en anmeldelse om hasardspil skulde nogle betjente sætte en stopper for disse ulovligheder. De gjorde deres bedste, men efter sigende blev de to betjente »fulgt hjem«, og kortspillet fortsatte.

Forholdene var til tider næsten til at fortvivle over, uheldige for skolens elever og uhyggelige for skolens personale, ikke mindst for skoleinspektøren og pedellen, som begge gjorde deres bedste for at skolens arbejde kunde holdes igang. Men nok herom.

Med hensyn til skolens arbejde i de mere fredelige tider, ja, da skal jeg afholde mig fra nogen nærmere beskrivelse og kun sige, at jeg fik det bestemte indtryk, at skolens undervisning blev varetaget paa den bedst mulige maade.

I min funktionstid skete der nogle ansættelser. Blandt andet havde vi noget besvær med at faa et gymnastiklærerinde-embede besat. Der var ansøgere nok, deriblandt en ung lærerinde, som var ansat ved skolen i Oksbøl og godt anbefalet derfra. Skoleinspektøren og jeg blev enig om, at det ville være af stor interesse at se hende arbejde med et hold piger. Pr. telefon fik vi tilladelse til at komme derud og overvære en gymnastiktime. Vi fik begge et udmærket indtryk af lærerinden og børnene. En anden ansøger kom rejsende til Varde efter opfordring fra skolekommissionen. Vi (skoleinspektøren og jeg) spurgte hende, om hun kunde tænke sig at give en demonstrationstime med et hold piger. »Ja, det skal være mig en fornøjelse!« svarede hun kvikt og smilende.

Der var netop et hold piger til raadighed, piger i 9—10 aars alderen. Det gik ogsaa rigtig godt, lærerinden kommanderede højt og tydeligt. Efter en fritstaaende øvelse kaldte hun en af pigerne (Kirsten) frem foran de andre og lod hende gentage øvelsen. Derefter sagde lærerinden: »I kan nok allesammen se, at det er forkert, som

hun laver denne øvelse. Saa virker den ikke, som den skal. Gaa paa plads, lille ven. Se nu paa mig, hvorledes jeg laver øvelsen.« Den lille pige gik rødmende til sin plads.

Bagefter var vi (skoleinspektøren og jeg) helt enig om, at det er meget forkert at drage en elev frem paa den maade og stille vedkommende i gabestokken, det er en pædagogisk brøler, en upaakrævet, ja, en uforsvarlig adfærd. Naturligvis er det rigtigt, at lærerinden selv viser den rigtige form for øvelsen, og det er ogsaa hensigtsmæssigt at lade en flink elev komme frem og udføre øvelsen, og et par rosende ord kan virke vældig ansporende paa hele holdet.

Blandt ansøgerne var ogsaa en løst ansat lærerinde ved Varde skole. Der var en del lokal sympati for hende, og hun blev indstillet som nr. 1, dog paa betingelse af, at hun vilde gennemgaa Statens aarskursus i gymnastik. Det har jo meget at sige, hvilke lærerkræfter en skole har til raadighed, og gymnastik er efter min mening et meget betydningsfuldt fag.

Til slut vil jeg gerne sige, at jeg har bevaret det indtryk, at Varde skole har en dygtig stab af lærere og lærerinder. Saadan var det i hvert fald i min funktionstid, og jeg mindes med tak det gode samarbejde med skoleinspektør Dalsgaard-Hansen, selv om vi ikke altid var helt enige — naturligvis.

Varde, i december 1954.

Antonius Hansen.

TEKNISK SKOLE — OGSAA EN SLAGS PRIVATSKOLE

Allerede i halvtredserne i forrige århundrede foretoges de første spæde forsøg på at etablere teknisk undervisning i Varde, men disse gav i begyndelsen kun små resultater, og først ved midten af halvfjerdserne kunne der være tale om teknisk undervisning af nogen betydning. Man manglede tidligere både midler, lokaler og egnede lærerkræfter, og håndværkerforeningerne, der skulde synes at være de nærmeste til at ordne denne sag, var i almindelighed for optagne af andre ting. Der mærkedes her ikke noget videre til sagen, før i maj 1877, da spørgsmålet om lærlingenes uddannelse rejstes på et møde i Odense, hvor kunstdrejer D. Madsen og mekaniker A. Bjelke deltog som delegerede for Varde håndværkerforening. Efter disses redegørelse for mødets forløb toges sagen så til behandling i Varde, og den 27. januar 1879 valgtes en komité til at foretage det fornødne. Denne bestod af kunstdrejer D. Madsen, murermester Lauritsen, malermester Pedersen, blikkenslagermester J. Z. Thomsen og urmager C. Jensen, og disse blev således den første bestyrelse for

Teknisk Skole i Varde. Håndværkerforeningen bevilgede 50 kr. til at begynde med og senere 150 kr. for vinterhalvåret.

Skolen åbnedes den 15. oktober 1879 i borgerskolens bygning med

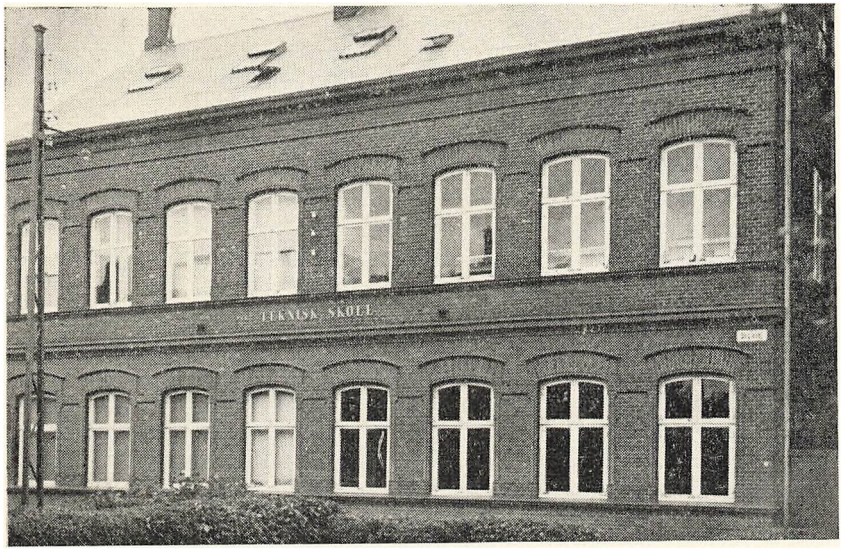

Teknisk Skole

49 elever. Der undervistes 3 aftener om ugen af lærer, senere kantor W. Marke, der blev skolens forstander gennem en lang årrække og gennem uegennyttigt og dygtigt arbejde var skolen en sjælden god støtte.

Forskellige ulemper ved lokale og materiel i borgerskolen bevirkede, at man allerede i 1880 flyttede undervisningen til værtshusholder Buurgaards tidligere dansesal i Smedegade, hvor lokalerne dog var yderst primitive, men der fandtes da flere lokaler og større plads.

Imidlertid købte håndværkerforeningen en gammel bygning i Storegade, hvor foreningens bygning nu ligger, og der overlodes her skolen to ret gode stuer til brug for undervisningen.

På 10-årsdagen for skolens stiftelse fik den endelig sine egne skolelokaler i forbindelse med håndværkerforeningens nyopførte bygning, og nu kom der mere fart i undervisningen. I denne skolebygning fandtes 6 temmelig store og gode lokaler, og undervisningen udvidedes nu til 5 aftener om ugen, fagenes antal forøgedes, og elevantallet voksede. Desværre led skolen under økonomiske sorger, og

håndværkerforeningen måtte ofte give sin støtte. Der ydedes i de første år indtil 200 kr. af foreningens sparsomme midler, men i 1880 trådte staten hjælpende til og bevilgede et tilskud på 100 kr., og dette steg i tiden indtil 1891 til 750 kr. årlig. 15 år efter skolens stiftelse var statstilskuddet vokset til 2750,00 kr. Skolens budget lå på 4589,00 kr., hvoraf 3000,00 kr. i lærerløn. Foruden forstander Marke var følgende lærere knyttet til Teknisk Skole: Bossen, Johnsen, Nielsen, Jørgensen og Stensig.

Skønt de stigende priser blev mere og mere følelige, gik skolen dog nu en række rolige, arbejdsfyldte og fremadskridende udviklingsår i møde. Udgifterne blev imidlertid snart trykkende, særlig steg lærerlønnen betydeligt; bestyrelsen ældedes — dennes samlede alder oversteg en tid 400 år — og det blev klart, at en fornyelse tiltrængtes. I 1920 fratrådte den samlede bestyrelse, og kantor Marke måtte på grund af sygdom opgive sin stilling som forstander. Man skred da til valg af en ny bestyrelse, der kom til at bestå af: gasværksbestyrer J. O. Lang, tømrermester J. Thomsen, skomagermester I. B. Christensen og tømrermester S. Sørensen; fra den gamle bestyrelse overgik blikkenslagermester I. Z. Thomsen, der vedblev at være kasserer, medens J. O. Lang valgtes til formand. Ved denne tid vedtog håndværkerforeningen at realisere en plan om at flytte skolen til dens nuværende bygning i skolegade og inddrage skolens hidtil brugte lokaler til anvendelse som selskabslokaler for denne forening og underkaste hele bygningen en gennemgribende restaurering. Den omtalte bygning i Skolegade var rejst til og oprindelig anvendt til seminarium for forskolelærerinder og var efter håndværkerforeningens beslutning på generalforsamlingen den 25. september 1916 indkøbt for 13.500 kr. I nogle år blev den på grund af omstændighederne foreløbig anvendt til husvildeafdeling, men i 1921 skred man til bygningens reparation og omdannelse til teknisk skole.

Stillingen som forstander besattes indtil videre med arkitekt Aage Bugge, der havde undervist ved polyteknisk læreanstalt.

I 1929 fejrede skolen sit 50-års jubilæum. Der vistes skolen stor opmærksomhed, og foruden blomster og andre hilsener modtog man fra håndværkerforeningen et radioapparat, der indgik i undervisningsmateriellet. I anledning af jubilæet afholdtes en vellykket fest.

Ved udgangen af 1930 trak forstanderen, arkitekt Bugge, sig tilbage, da hans øvrige virksomhed og navnlig de hyppige rejser, denne førte med sig, hindrede ham i at være i kontakt med undervisningen. Bestyrelsens formand, gasværksbestyrer Lang, overtog hans stilling, en ordning, der efter et års forløb, efter bestyrelsens enstemmige ønske, blev permanent. Skolen gik nu nogle gode, rolige

år i møde. Der oprettedes dagskoler, når det viste sig påkrævet, og svendeprøveopvisningen henlagdes til skolen. Dagskolen for malere omlagdes med koncentreret undervisning. Typografernes værkstedsundervisning blev, da bogtrykker Petersen, som i mange år var lærer ved skolen, trak sig tilbage, videreført af bogtrykker Nordhjem.

I 1942 rejste gasværksbestyrer Lang fra byen, og bestyrelsen, der nu bestod af bogbindermester Lauridsen, installatør Erichsen, tømrermester J. Sørensen, smedemester A. Sørensen og tømrermester J. Thomsen, valgte kommunelærer H. Hartz til forstander.

Skolens elevtal havde gennem en årrække holdt sig på et lille hundrede. Stilstanden i elevtallet skyldtes sikkert den betænkelighed, mange mestre nærede ved lærlingeloven af 1937. Elevtallet var i 1942 84, timetallet 1560, elevtimer 26.000, lærerløn 5300, statstilskud 4800 kr. og kommunens tilskud 1500 kr. Skolens budget var på 12.000 kr.

De nærmest følgende år prægedes af urolige tider, en tid havde vi husvilde på skolen, og indtil »værnemagten« i foråret 1945 beslaglagde skolen, havde vi også kommuneskoleklasser på Teknisk Skole.

Betænkelighederne ved lærlingeloven af 1937 var svunden bort, og elevtallet voksede med rivende hast, nye undervisningsgrene blev lagt ind i undervisningen, som f. eks. frisørfagskole, bagerfagskole og mesterprøvekursus. Der blev oprettet dagskole for oplandets elever, så disse kunne nøjes med at besøge teknisk skole to dage om ugen. Det blev derfor klart, at en udvidelse af skolen var nødvendig. Talrige planer dels til en ombygning og udvidelse af skolen og dels til en helt ny bygning blev udarbejdet. En plan, der gik ud på en tilbygning således, at skolen blev dobbelt så stor, vandt tilslutning hos bestyrelsen og kommunen, der tilbød at yde skolen et rente- og afdragsfrit lån på 83.000 kr., der efter overslaget ville dække halvdelen af udgifterne. Desværre blev planen ikke gennemført på grund af statens tilsynsførende arkitekts indvendinger. Imidlertid steg arbejdsløn og priser således, at man i 1951 måtte nøjes med en ombygning af de nuværende lokaler, og beløbet, der medgik hertil, var omtrent det samme som man i 1945 kunne have fået skolen udvidet til det dobbelte.

I september 1951 kunne vi så tage de moderniserede lokaler i brug. Efter overenskomst med kommunen skulle Varde kommuneskole have ret til at benytte 5 lokaler på teknisk skole mod, at man lod teknisk skole få det antal lokaler på kommuneskolen, der måtte blive brug for. På denne måde er det lykkedes at afhjælpe pladsmangelen begge steder, selv om løsningen ikke kan betragtes som ideel.

Den 15. oktober 1954 fejrede Varde Tekniske Skole sit 75-års jubilæum under beskedne former. Skolen var dog genstand for megen opmærksomhed fra alle sider.

H. Hartz

Elevtallet vokser stadig. Vi er nu i 1955—56 oppe på ca. 250 elever. Undervisningstimer 3700. Lærerlønninger 45.000 kr. Statstilskud 29.000 kr. og Varde kommune 12.500 kr. Desuden får vi tilskud og støtte fra mange sider, således modtager vi tilskud fra oplandskommunerne i forhold til antallet af elever fra kommunen, vi modtager tilskud fra amtet, varelotteriet, håndværkerforeningen her og i oplandet. Sparekassen for Varde og flere andre.

Ved Varde Tekniske Skole virker nu 18 faglærere.

Skolen søger stadig at holde sig på højde med de skiftende tiders krav, og den bringer de ofre, der er nødvendige for at skaffe de unge en god og tidssvarende uddannelse.

Marts 1956. *H. Hartz.*

JOMFRU LASSENS SKOLE

skulle have været nævnt i første halvdel af denne bog, men jeg er først for nogle få dage siden blevet klar over denne privatskoles eksistens.

Kustoden ved Varde Musæum, Poul Pedersen, har givet mig adskillige oplysninger angaaende skoler i Varde i forrige aarhundrede, men om Jomfru Lassens skole havde han dog intet fortalt mig før forleden, en dag i juni 1956. Poul Pedersen nærmer sig nu stærkt de 84, saa det er vel naturligt, at hukommelsen undertiden kan svigte.

Han fortalte følgende: »Da jeg var fem aar gammel, vilde min far, malermester Jens Pedersen, have mig i skole. Jeg var ikke enig med ham, og derfor strittede jeg imod saa længe som muligt. Men en skønne dag tog han mig ved øret og trak mig ned til Jomfru Lassens Skole i Nygade, hvor nu blikkenslager Bruun har værksted. Indgangsdøren til skolelokalet er forlængst muret til.

Her underviste Jomfru Lassen 12—15 smaa drenge og piger i stavning og lidt hovedregning, og de lærte nogle lette sange udenad,

hvorefter viserne blev sunget i et meget blandet kor i forskellige tonarter.

Her gik den lille Poul i godt et aarstid, til han var gammel nok til at komme i den »rigtige skole«.

Hvor meget Poul Pedersen fik ud af sin skolegang hos Jomfru Lassen, det kan han ikke rigtig gøre rede for, men een ting er sikker: han har bevaret sin læselyst gennem de mange aar og er en ualmindelig flittig laaner i Varde bibliotek. Jeg regner ham blandt mine gode venner.

VARDE HANDELSSKOLE

Af forstander *Ludvig Hoffmann.*

I juni 1885 nedsatte Varde Handelsforening et udvalg til at forberede oprettelsen af en handelsskole. Disse pionerers navne skal nævnes: H. M. Hansen, Jens Thomsen, I. W. Palludan, Th. Windfeld og Ernst Palludan.

Resultatet blev en skole, der allerede begyndte 1. oktober samme aar med lokaler i den private realskole med realskolebestyrer, kaptajn Brix og med realskolelærer S. Jacobsen som medlærer. Allerede 1888 maatte man standse, men i 1891 lykkedes det at faa skolen i gang igen, og siden har den fortsat uafbrudt.

Skolen har haft følgende formænd:

købmand Vilh. Jacobsen,
— Brandrup,
grosserer J. F. Lasson fra 1898 til 1937,
købmand Th. Jessen,
— P. Toftgaard Jensen og nu
direktør H. Th. Nørgaard.

Som forstandere for skolen har der kun været tre:

Den førnævnte realskolebestyrer kaptajn Brix, realskolelærer S. Jacobsen (senere kæmner) og kommunelærer Ludv. Hoffmann (fra 1926).

Lærere ved skolen i aarenes løb:

Skoleinspektør Vald. Lassen,
kommunelærer J. M. Stensig,
— Hans Buck,
— L. Emil Christensen,
— kantor Chr. Nielsen,

skoleinspektør A. C. Dalsgaard-Hansen,
overlærer J. M. Traberg,
lærer Th. Finderup,
dekoratør Sv. Kappel Christensen,
kommunelærer K. Bang Mikkelsen,
forstander H. Hartz,
disponent G. Hjorth,
lærerinde frk. K. Hebsgaard,
manufakturist Riis Andersen.

Skolens nuværende lærere er følgende:
kommunelærer Kaj Bech,
overlærer O. Bjarnesen,
kommunelærer Arne Blaabjerg,
disponent Aage Christensen,
viceinspektør L. K. Jensen,
kommunelærer N. Kjær Larsen,
overlærer G. Skjoldborg,
lærerinde Olga Sørensen,
lærer Henning Vejrup.

Skolen har fra sin første dimission i 1894 og til 1955 dimitteret 848 elever med handelsmedhjælper-eksamen, og hertil kommer de elever, som har taget tillægsprøverne stenografi, maskinskrivning og skilteskrivning.

Siden realskolen blev omdannet til De Gamles Hjem, har handelsskolen haft lokaler i kommuneskolen.

Undervisningen foregik oprindelig om aftenen fra kl. 8,15 til kl. 10,15. — Nu foregaar den for 1. og 2. klassernes vedkommende fra kl. 18 til kl. 20 og for 3. klassernes vedkommende i dagtimer.

— — —

Varde Oplands Handelsskole er oprettet 1937. Undervisningen finder sted hver torsdag i lokaler paa Varde kommuneskole og besørges af lærere fra Varde Handelsskole.

Den har dimitteret 203 elever med handelsmedhjælper-eksamen, og et betydeligt antal af disse har taget tillægsprøve i stenografi, maskinskrivning eller skilteskrivning.

Mange af eleverne har modtaget rejseunderstøttelse fra Otto Mønsteds Fond og en del fra staten.

Inden for en afstand af 7 km er landlærlinge forpligtet til at søge skolen, men den har haft elever, som har haft over 40 km til skolen.

Skolens første formand var købmand H. Th. Nissen, Ansager, og dens nuværende formand er købmand S. Grønlund Jensen, Lydum.

AFTENSKOLEN

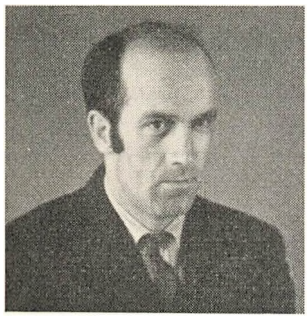

O. Myrthue Hansen

I yderkanten af skolens arbejdsområde hører aftenskolen i vore dage til, men som alt levende er ogsaa denne skoleform undergaaet store forandringer gennem tiderne. I skoleloven af 1814 omtales aftenskolen, der skal give undervisning i de elementære fag som skrivning og regning, og denne undervisning kunne saavist være paakrævet. Det var strenge tider, og alle hænder maatte i virksomhed, hvis det skulle blive muligt at rette det ruinerede land op igen efter statsbankerotten, og det kunne nok gaa ud over især de halvvoksnes skolegang. Her kom aftenskolen ind og viste sig brugbar til at rette nogle af forsømmelserne op.

Men hen mod aarhundredets slutning fik aftenskolen et andet indhold. Det var højskolernes tid, og det blev højskolens metode og indhold, der kom til at smitte af paa aftenskolen. Sammen med de elementære kundskaber, som den stadig havde til formaal at bringe ungdommen, indgik nu fortællingen, ikke mindst af de gamle heltesagn, som et led i undervisningen. En skildring af denne undervisningsform forekommer i Jakob Knudsens »Lærer Urup«. Og ud over aftenskolen blev oplysningen fortsat i foredragsforeninger og ungdomsforeninger, ofte med den samme lærer som leder af alle tre former. Tiden omkring aarhundredskiftet aander en begejstring og en tro paa fremtiden, som dog fik sit knæk ved udbrudet af den første verdenskrig

Men skolernes fagomraade blev stadig udvidet, i 1903 kom mellemskoleloven, undervisningstiden blev forlænget, og aftenskolen blev ført ud i yderkanterne til fag, som ligger uden for børneskolens fagomraade, og der befinder den sig i dag. Det betyder dog ikke, at dens opgaver er løst og dens tid forbi. Tværtimod. Ikke mindst i København og de større byer trives aftenskolen under navn af de kommunale fortsættelseskursus som aldrig før, og tusinder har her hentet oplysning, uddannelse og dygtiggørelse.

Kommende skolelove vil sikkert indfange mange af de fag, som i dag dyrkes af aftenskolen, men der vil altid være trang til at indhente kundskaber og færdigheder, som i barnetiden blev forsømte,

og det vil være aftenskolens opgave at supplere, som det altid har været.

Den gamle skole, som nu fylder hundrede aar, har gennem denne lange tid set hundreder af elever, ikke mindst i den aldersklasse, som er ude over den første ungdom, i aftenskolen, hvor de søgte at tilegne sig nogle af de kundskaber og færdigheder, som ikke blev dem tilbudt i barneskolen, og tiden rider hastigt. Derfor vil aftenskolens metoder og indhold ogsaa skifte, men der vil altid være brug for en supplerende undervisning, og derfor vil aftenskolen i kommende tider have sin berettigelse.

O. Myrthue Hansen.

DELT ELLER UDELT SKOLETID

Man har anmodet mig om at skrive lidt om dette spørgsmaal, der ialfald foreløbig har faaet sin afgørelse her ved skolen, og jeg vil da først anføre, at spørgsmaalet havde min ganske specielle interesse, fordi jeg fik et indgaaende kendskab til ulemperne ved den delte skoletid, lige fra jeg som 6-aarig begyndte den lange travetur mellem hjemmet paa Lundvej og skolen 4 gange daglig, og til jeg som 14-aarig kom paa Gymnasiet i Esbjerg.

Det var ikke blot traveturen, men maaske ligesaa meget den forfærdelige os af vaadt tøj og vaade fødder i skoletimerne — blandet med tørverøg — som dukkede op i min erindring, da spørgsmaalet kom paa tale.

Lundvejen var dengang ret nødtørftigt macadamiseret. I regnvejrsperioder var den gennempløjet af vandfyldte hjulspor og ude ved siderne vadede man i tykt ælte. I snevejr maatte man mase sig gennem driverne — muligvis flere end strengt nødvendigt — saa naar man naaede skolen, var alt gennemblødt.

Det var derfor ganske naturligt, at de blev mig, der ved en lejlighed, da skolens lærere havde møde med forældrene paa Hotel Varde, rejste spørgsmaalet om udelt skoletid, dels af de nævnte grunde, dels fordi jeg selv bor saa nær ved skolen, at egen interesse var aabenbart udelukket.

Det vil vist være rigtigt her at fastslaa, at mit forslag ikke var inspireret af lærere. Jeg har hørt den antagelse fremsat, at det bare var lærerne, der ville holde fri kl. 14 eller 15, mens »vi andre« maatte slæbe til 17 og 18. Udelt skoletid betyder vist nærmere et mere intensivt slid for dem.

Det er givet, at spørgsmaalet berørte langt flere børn nu end i 1902, da jeg begyndte skolegangen. Ikke blot er der flere skolebørn

nu, men en forholdsvis større del af dem har lige saa langt og længere til skolen, end jeg havde. Samtidig er al slags beklædning nu adskilligt dyrere og næppe saa holdbart som dengang.

Spørgsmaalet var derfor ogsaa et økonomisk. —

Selvfølgelig var meningerne delte, men det vigtigste var vel at faa spørgsmaalet frem paa rette forum, og det var glædeligt at se gennem de mange indlæg i diskussionen, hvor stor interesse, der var for det.

Et af de vægtigste argumenter mod den udelte skoletid var nok, at tanken tilsyneladende ikke lod sig realisere paa grund af lokalemangel, men takket være et stort arbejde fra skoleinspektørens og andre læreres side lykkedes det at overvinde denne vanskelighed, hvilket de fortjener alles tak for.

Resultatet blev, at ændringen til udelt skoletid blev indført. Den har kun virket i faa aar og maaske er det for tidligt at fremsætte nogen endelig bedømmelse. Jeg tror, at børnene er glade for den.

Til slut en tak til fhv. skoleinspektør Dalsgaard-Hansen for denne lejlighed til et lille tilbageblik.

L. E. Oldager.

SKOLEN I »MIN TID«

Jeg har gaaet i skole i Varde i 4 forskellige skoler — der var 5, men den femte var en pigeskole, som senere har huset Teknisk Skole.

Det første aar gik jeg i Frk.ne Andersens og Hansens skole, som havde lokaler ovenover snedkermester Justesens forretning. Det var en god skole.

Derfra kom jeg til kaptajn Brix's skole, fra hvis ældste klasse man tog »den store« præliminæreksamen. Kaptajnen var holstener men 100 pct. dansk, og et utal af historier om ham lever endnu blandt de modnere aargange. Han var en dejlig mand.

I 1904 kom skoleloven, hvor mellemskolen indførtes, og da man skulle være 11 aar for at blive optaget, gled jeg ind i borgerskolen, som den da hed. Foran i skolebøgerne stod, at de var »for den almindelige almueskole«, hvilket ikke lød saa godt. Det var ikke saa god en skole, som den burde være, men lærerne var meget særprægede og yderst forskellige. Et par mistænker jeg den dag i dag for sadistiske tilbøjeligheder — det er umuligt at finde anden forklaring paa de pryglerier, de brugte i flæng for rene ubetydeligheder. Praktisk talt i hver eneste time uddeltes prygl med spanskrør. En

brugte strambuksemetoden eller slog i hænderne, en anden pryglede over hele bagsiden.

Det kan siges med sandhed, at ingen af lærerne dengang vægrede sig ved at bruge spanskrør, men hyppigheden var derimod forskellig. En ny lærer præsenterede sig i min klasse saaledes: »Mit navn er N. N. og er der nogen, der mukker, faar han klø«. Da han kun var en spirrevip, og han faktisk var en flink mand, blev det dog ikke til større sager.

Enkelte af lærerne mindes jeg dog med glæde. Skoleinspektør Olsen var en elskelig mand med store kundskaber, og viceinspektør Jepsen var en dejlig lærer. Han havde helt sin egen facon. Han skulle aabenbart holde orden, og naar eleverne efter et frikvarter larmede rundt paa gangene og i klasseværelserne, for han fra det ene sted til det andet og raabte, idet han pegede rundt paa synderne: »Halv time i halvdags — halv time i halvdags« og pst. væk var han og inde i næste klasse — han ville have været fremragende som sprinter! Han slog forresten aldrig.

Hvem husker ikke »gamle Kjelst« med de saftige fyndord, naar han med hele datidens redaktørers majestæt travede frem og tilbage i klassen den første halve time, blind og døv for vore løjer, memorerende den næste spidsartikel, alt medens han satte en kande chokolade og flere store rundtenommer sigtebrød til livs?

Endelig kom jeg saa i mellemskolen med lærere af en mere fredelig indstilling, og hvor prygl indskrænkede sig til en lussing ved lejlighed.

De fleste af lærerne dér mindes vi vist alle med hengivenhed. Valdemar Lassen, der var skoleinspektør, var en fremragende lærer.

Han lærte os at synge mange læresætninger i kor, for at vi aldrig skulle glemme dem. Mine samtidige vil huske denne her: »En toleddet størrelse i anden, det bliver, kan du tro, første led i anden plus andet led i anden plus det dobbelte produkt af de to«, den gik paa melodien: »Borgmesteren i Skagen —« — eller »Skelet, skelet, Du danske mand, ifald Du skelettere kan«!

Lærer Johnsen, der kunne blive saa hidsig og strax efter blev rar igen, var dygtig og interesserede sig meget for sine elever, og vi holdt meget af ham, selv om hans lussinger bed haardt. Frøken Voss med den fornemme anstand, hvis højeste vredesudbrud var en fremstrakt pegefinger og et »Nu *faar* Du minus«, og som i al sin stilfærdige fornemhed havde den mest udsøgte disciplin. Lærer Tage Egede Christensen, som gjorde geografi og navnlig korttegning til hele klassens hobby.

Lærer Stensig var en begavelse, men havde daarligt styr paa sin vulkanske hidsighed, men vi holdt af ham alligevel, fordi han mel-

lem udbruddene var flink og fandt paa mange morsomme regneopgaver.

Blandt alle de lærere, som har passeret revu i mine tanker, giver jeg laurbærkransen til Ludvig Hoffmann. Hans kærlighed til børnene og hans evne til at »tage« dem og holde deres interesse vaagen var enestaaende, og det har glædet mig at høre, hvor afholdt og respekteret han har været, lige til han sluttede sin lange gerning.

Efter mit skøn var det en meget god skole, men een ting var rivende forkert, nemlig den maade, hvorpaa man negligerede den tyske lærebog i gramatik. Maaske havde skolen ikke ansvaret for det. Maaske regnedes der med, at terperi af gramatik var overflødig, fordi eleverne kunne lære den gennem læsestoffet — »faa den ind gennem ørerne«, som vor tysklærer sagde — det sved haardt til de elever, der fortsatte paa gymnasiet! Det er nemlig det rene vrøvl, at danske børn gennem et par ugentlige timer i tysk gennem 3—4 aar skulle kunne lære den tyske eller nogen anden gramatik, grundpillen i ethvert sprog, blot ved læsning af stoffet og lidt bøjning af verber. Metoden er formentlig nu forladt.

L. E. Oldager.

En jubilæumshilsen fra »Verdenssamfundet«s første formand (nu afløst af bogtrykker Rudy Sørensen).

I.
ET TILBAGEBLIK M. M.

Af hr. *Axel Kiertzner Hansen,* København.

Stillet over for spørgsmaalet: »Hvad er 7 gange 17?« maatte jeg kapitulere, da jeg for godt 50 aar siden blev indmeldt i Varde Borgerskole efter først at have frekventeret Andersens Pogeskole i Nicolajkirkestræde. Det var min første tanke, da jeg modtog fhv. skoleinspektør Dalsgaard-Hansens venlige indbydelse til at yde et bidrag til jubilæumsskriftet i anledning af hundredaaret for skolens oprettelse. Jeg vil altid i taknemmelighed mindes lærer Søbye, fordi han oplyste mig om, at facit er 119.

I de mange aar, der er gaaet siden, er meget forandret. Byen tæller nu mere end dobbelt saa mange indbyggere, og der er forlængst bygget en stor og moderne skole ved siden af den hundredaarige. Men vardensere i den modne alder føler sig stadig tilknyttet den gamle borgerskole. Her havde vi vort første møde med livets besværligheder, og de fleste af os har vel i vor barnlige naivitet med glæde set hen til den dag, vi skulle forlade skolen. Livet har lært os

noget andet, og nu har vi kun minderne tilbage. Og der er mange minder. En række lærere og lærerinder husker man. Enkelte af dem ikke for det gode. Men trofast har lærerstaben været over for Varde Borgerskole, hvad de senere aars mange jubilæer vidner om, og med glæde har jeg bemærket, at en af mine gamle lærere — den eneste fra den tid — først har trukket sig tilbage for et par aar siden.

Selv om skolegangen i vore dage ikke afviger meget fra min tid, er der paa et omraade sket en mærkbar forandring. Jeg tænker her paa skoleelevernes rejser. I gamle dage foretog de »smaa« klasser en udflugt til Hjerting eller Nørholm med de saakaldte »stive høstvogne«, og den længste tur for de »store« var til Ribe, og det var endda med aars mellemrum, en saadan tur kunne arrangeres. Men her er der sket en glædelig udvikling. De nuværende hurtige trafikmidler har gjort afstandene kortere, og ved forstaaende lærere og lærerinders hjælp arrangeres der nu i ferietiden rejser, som de større elever for en overkommelig betaling kan deltage i. Et par gange har et holdt elever fra borgerskolen aflagt besøg i Vardes norske venskabsby Levanger, og andre har tilbragt herlige dage i sommerlejr paa Bornholm. Det tjener de lærere og lærerinder til ære, der ofrer deres fritid paa saadanne arrangementer.

I denne forbindelse skal ogsaa nævnes 8. klasses aarlige rejse til København. Initiativet blev taget af Vardensersamfundet. Det faldt i min lod som foreningens formand at kontakte Varde Borgerskole, og paa min første henvendelse til daværende skoleinspektør Dalsgaard-Hansen fik jeg et undvigende svar paa grund af mangelfuld oplysning med hensyn til programmet. Til gengæld skal det siges, at han gik 100 pct. ind for sagen, da det endelige program forelaa.

Den 18. august 1947 ankom de første 16 elever fra 8. klasse til København under ledelse af lærer Thv. Sørensen og overlærer Birkedal-Olsen, og siden har turen hvert aar gentaget sig.

I sin egenskab af klasselærer har hr. Thv. Sørensen hver gang været rejsens egentlige leder, og det skyldes for en stor del hans udmærkede ledelse, at de hidtidige arrangementer er forløbet uden uheld af nogen art. I det sidste par aar har han været ene om at gennemføre det omfattende program i de fire dage, turen varer. Det er til stor berigelse for børnene at komme til København og med egne øjne se de kulturhistoriske værdier, som de gennem undervisningen i skolen stifter bekendtskab med. Det er et supplement til undervisningen, som baade eleverne og de ledsagende lærere har megen glæde af.

I aarenes løb har ialt ca. 150 Varde-elever gæstet hovedstaden som Verdenssamfundets gæster. At det ogsaa har været til glæde

for ferieværterne er der mange vidnesbyrd om. Det er mit haab, at det gode samarbejde, som blev indledet med den nu hundredaarige borgerskole i Varde maa fortsætte langt ud i fremtiden til gensidig glæde.

Novbr. 1955. *Axel Kiertzner Hansen.*

TIL VARDE SKOLE

Varde skole og frimurergården er naboer og blev vist begge bygget i 1856. Her fra overlærer (inspektør) Olsens og viceskoleinspektør Jepsens gamle bolig, der nu er min, vinker jeg min jubilæums-hilsen over til naboen.

»Den gamle skole« er den skønneste bygning i Varde med sine liniers og forholds lykkelige harmoni. Den brede cement-trappe, man har sat ud imod pladsen, skæmmer. Man burde være gaaet i lære hos den kampmannske gård i Storegade.

»Den nye skole« lige overfor er ikke skøn. Navnlig er den pompøse, vældige gavl ud mod præstegården noget anmassende, men udvidelsen fra 1928 er finere og mere behersket.

Den nyeste bygning fra 1940, der blev lagt midt på Jacobivej, har på sin samvittighed at ha ødelagt en av de kønneste gadepartier i Varde. Arkitekten trøstede mig med, at han skulde nok få noget smukt ud av det, men det løfte synes jeg knap, han har holdt. Dog — ren funktinalisme virker aldrig i sin saglighed så ubehageligt som pralende pomp.

Alt dette og gymnastiksalene, det er det ydre, og det er jo egentlig det, der har jubilæum, men sjælen i det interesserer mig mere end legemet.

Da jeg i 1922 kom til Varde som residerende kapellan, var jeg på forhånd ikke begejstret for skolen. Jeg foretrak den lille forældre-skole, som man kender den i den grundtvigske friskole, og — efter at jeg havde lært Varde landsogns skoleforhold grundigt at kende — kunde jeg tilføje: subsidiært en skole efter vestjysk landsby-skole-ordning. Men det lod sig jo ikke gøre at ha det sådan i Varde, og det kunde Varde skole jo ikke gøre for.

Købstad-skolen blev efter min mening ikke bedre av mellemskole-ordningen, som endda indeholder den særlige fare, at examensånden kan brede sig over det hele.

Men naturligvis — meget avhænger av lederen og lærerne, hvilke idealer de har, og hvorledes de arbejder.

Fra vinteren 1928—29 mindes jeg en vældig principiel skoleforhandling i bladene, hvorav Ribe Amtstidende dengang var førende.

Nogle håndværkere havde klaget over, at deres lærlinge var dår-

lige til at skrive og regne. Om jeg mindes ret, var det skoleinspektør Dalsgård-Hansen, der satte et reform-program op, som vi var en del, der underskrev, og det blev tilstillet skolekommissionen, der avæskede lærerrådet en erklæring, der nok var meget avvisende, men som det ikke lykkedes at få offentliggjort — til stor forargelse for mange.

Egentlig lå jeg vist knap på linie med mine medstridende. For mig var hovedsagen ånds-fagenes — særlig historiefortællingens — frigørelse, så lærerne kunde fremdrage og særlig dvæle ved netop det, som var levende i dem og som derfor kunde give eleverne størst udbytte.

På vor, d.v.s. reformvennernes side optrådte bogtrykker Nordhjem, driftsbestyrer Terp Lassen og jeg — måske flere. Om modstanderne ønsker deres navne frem, ved jeg ikke, så derfor nævner jeg dem ikke her. Men bølgerne gik højt. Jeg mindes denne strid som en fest — trods indlæg, der ikke alle var saglige. Det er jo de spørgsmål, jeg gerne vilde ha drøftet både mellem skolens folk og i offentligheden.

Tilsyneladende løb det hele ud i sandet, men hvor stor indflydelse denne debat kan ha haft på Varde folkeskoles senere udvikling, er det vanskeligt at sige noget om.

Ellers havde jeg ikke blandet mig i skolens sager ud over, at jeg et par år før havde løbet skolekommissionen på dørene for at få lærer Malling til Varde. Jeg tør dog ikke anse hans ansættelse for en frugt av mine anstrengelser.

Et par år efter blev jeg medlem av skolekommissionen, og med beklagelse må jeg tilstå, at der skete ikke undere i skolen av den grund. Formand var i de år borgmester, sagfører Niels Jensen, der var en udmærket leder av møderne og meget hurtigt fandt kernen i en sag. Han fik ret hyppigt brug for sine store evner som mægler mellem avvigende opfattelser.

I den tid, jeg sad i skolekommissionen, indstillede vi og fik ansat lærerne Th. Sørensen, Hartz og Myrthue.

Vor skole-lovgivning har i mange år arbejdet på at løsne eller fjerne båndene mellem skole og kirke. Da jeg var gledet ud av skolekommissionen, men stadig som sognepræst var tilsynsførende med kristendoms-undervisningen, kom jeg av og til på skolen, og jeg prøvede nogle gange at samle lærerpersonalet i præstegården til forhandling om emner, der berørte denne undervisning. Det blev dog ikke til stort, og jeg foretrak den personlige forbindelse med de enkelte lærere som nok så værdifuld.

En viss forbindelse mellem skole og kirke havde vi også ved nogle salme-sang-gudstjenester, der blev planlagt av skoleinspektøren,

en sanglærer, organisten og præsterne. Det var vist krigens brændselsknaphed, der standsede dette.

På den anden side førte opvarmnings-situationen med sig, at skolen nogle år henlagde sin jule-avslutning til kirken, hvor da også en av præsterne førte ordet. Desværre er også den forbindelse glippet. —

Man kan jo også ha forbindelse med skolen rent privat. Det har jeg bl. a. haft gennem vore tre drenge, der har gennemgået den fra første klasse og til mellemskole-examen.

De to ældste havde som deres første klasselærerinde frk. Kirsten Petersen, der blev gift og kom væk, den yngste havde frk. Hebsgård og delvis fru Buck. De elskede alle deres klasselærerinder, og disse forstod mellem sig og eleverne at knytte bånd, der har holdt i alle de 20—25 år, der siden er gået, og det siger både de gamle elever og deres forældre tak for.

Ellers var lærerne jo meget forskellige. Nogle var rene examensterpere. Man fik indtryk av, at de kun vurderede en lærers dueligh ed efter de examens-resultater, hans klasser opnåede. Men det var dog heldigvis ikke det almindelige.

Av de lærere, som nu ikke mere virker ved skolen, men som jeg har haft en del at gøre med, nævner jeg den elskelige og hjælpsomme viceinspektør Jepsen, den værdige lærer Hans Buck, grand seigneur i optræden og tankegang, den fine og stilfærdige Traberg — »han er helt rigtig«, sa en av mine drenge begejstret — kantor C. Nielsen, som jeg dog havde mest at gøre med i hans egenskab av kordegn, og L. Emil Christensen, der næsten altid var min modstander både i skole- og andre spørgsmål, men hvis undervisning jeg beundrede, og som en av mine drenge satte meget højt.

Og så var der jo adskillige av dem, der endnu virker ved skolen. Der er prægtige mennesker, som jeg føler mig tak skyldig. Et synligt minde om det gode forhold har jeg i en smuk gave, vi fik av lærerpersonalet til vort sølvbryllup.

Jeg mindes småfester på skolen, hvor jeg samledes med lærerne i forskellig anledning til underholdning ved Malling, frk. Amorsen og a. og ved en hyggelig kop kaffe blev rystet sammen.

Jeg mindes også større skolefester, f. ex. da lærerne spillede Hostrup — var det ikke Soldaterløjer? — og ikke mindst Traberg og den herlige pedel Eriksen gjorde stor lykke.

Jo, jeg har mange gode minder at sige Varde skole tak for. Men hele systemet? I så henseende er jeg aldrig blevet klogere end jeg var i tyverne. Nå, ja, måske kan en undervisnings-minister . . . dog nej — lad mig hellere bryde av. Det er jo ikke min mening endnu engang at yppe klammeri med de Varde lærere.

Jeg ved, der kunde være brydninger i lærerstaben. Det er naturligt og kan være tegn på liv og virkelyst. Det blev som oftest holdt indenfor skolens mure. Hæng bare i med det.

Oprør vi priser ej, nej stop;
men skål for dem, som rører op!

Så til lykke til det næste hundredår! Gid alvor, flid, munterhed og fremgang må præge livet derinde til gavn for Varde by og i samklang med menigheden. Skolen er det vigtigste værksted i Varde. Måtte den være et værksted for solen!

Edv. Eller.

EN REALIST FRA 1937:

Det er vel tilgiveligt, at den 35-aarige stadig betragter sig selv som ung og er mere tilbøjelig til at se frem end tilbage — ud fra den betragtning, at livet maa være noget, der ligger foran.

Nu og da bliver man klar over, at man maa være lidt ældre, end man egentlig føler sig. Det sker, naar den 12-aarige søn kommer og beder om at blive hørt i de engelske gloser, og naar man prøver at skrive en erindring fra sin skolteid. Saa tæller man efter og opdager, at det næsten er 20 aar siden, man havde sin sidste skoledag derhjemme i Varde, og klassen med alle kammeraterne spredtes til vidt forskellige erhverv og vidt forskellige egne.

Et væld af minder kommer frem og staar frisk i erindringen. Varde skole kom for mit vedkommende ind i billedet, da jeg som tilflytter nord fra fandt mig selv i skoleinspektørens kontor — sikkert lidt forknyt overfor det store ukendte samfundt, som en ny skole er for en 11-aarig dreng. Men jeg erindrer endnu i dag den venlige og lovende modtagelse og spadsereturen med skoleinspektøren over skolegarden til Borgerskolen, hvor jeg blev afleveret som »ny dreng« i en 5. Klasse. Det blev indledningen til gode drengeaar i Varde skole, fire aar i mellemskolen og et aar i realklassen. Det første indtryk af skolen — den lyse og venlige tone og atmosfære — viste sig at holde ogsaa i hverdagen, og derfor blev skoletiden en lykkelig tid for os — her taler jeg ikke blot paa egne, men paa manges vegne. Samtaler med gode kammerater nu mange aar efter har altid vist, at det var saadan.

Først nu kan vi vel ret vurdere, hvad vi mere praktisk fik ud af skoletiden. Personlig er jeg min gamle klasselærer Malling megen tak skyldig, fordi han med de røde streger og bemærkninger i stileheftet fik saa meget form paa mit danske sprog, at det siden kunne blive et levebrød for mig. Og jeg tænker med taknemmelighed paa

den sprogundervisning, vi fik, bl. a. af skoleinspektør Dalsgaard-Hansen. De fem aars engelsk-undervisning i skolen betød f. eks. for mit vedkommende, at jeg ikke blot kunne klare mig paa rejser i udlandet, men ved senere træning ogsaa blev i stand til at dyrke emner i andre lande journalistisk og tage interviews med amerikanske, engelske og tyske personligheder, som dette arbejde bragte mig i forbindelse med. Det sproglige grundlag, skolen gav, blev for mit vedkommende et adgangstegn til berigende oplevelser.

Varde skole gav os meget — ogsaa fordi lærerne i de forskellige fag fortalte os adskilligt mere, end der stod i lærebogen. Netop i denne tid, hvor atomkraftens fredelige udnyttelse er saa aktuel, har jeg tit tænkt paa, at min klasses matematik- og fysiklærer Hartz jo allerede for en snes ar siden indviede os i atomkraftens mysterier og opridsede det fremskridtsperspektiv, at man engang ville naa saa vidt, at en oceandamper kunne drives over Atlanterhavet blot ved frigørelse af atom-energien i en lillebitte stump raastof. Det var noget, der kunne sætte vi drenges fantasi i sving, og snart oplever vi vel, at fantasien omsættes i virkelighed.

Der er al grund til at sige Varde skole tak — baade for praktisk viden, hyggelige stunder og godt kammeratskab.

Kristian Bjerregaard Jessen,
Sønderborg.

SPREDTE GLIMT FRA VARDE SKOLE I BEGYNDELSEN AF 1930'erne

Vi kender alle, hvordan det går, når mennesker, som har gået i samme skole, mødes senere hen; de har altid noget at snakke om. Så kommer de sædvanlige spørgsmål, der indledes med et: Kan du huske?, og så går snakken. Det er endvidere vel også sådan, at de fleste gerne mindes deres skoletid, de taler gerne om den, og mange ældre mennesker ynder, når nutidsskolevæsen drøftes, at fremhæve deres barndoms skole. Det er de lyse minder, som gemmes, og det er sikkert især fra de første år i skolen, man husker de fleste enkeltheder; det er som om disse første år kommer til at stå klarest for os. Det var den tid, hvor vi stadig havde evnen til umiddelbart at leve med i, hvad der skete, i behold. Det var nyt altsammen; det var nyt og spændende, og vi slugte det hele.

Jeg mindes med særlig glæde min første skolegang i den lille landsbyskole, selv om jeg gik til skole hos min far, for det er ikke altid, som nogen tror, det rareste. En ældre lærer, som også var lærersøn, udtrykte det på den måde: »Nej, det er ikke nogen fordel

at være lærerens søn, for han får alle de lussinger, som de andre skulle have haft!« Det var nu nok ikke så galt ment, som det blev sagt, men noget er der vist om det; der var nemlig ikke noget at risikere — for læreren.

Disse første år skal jeg ikke komme ind på her, hvor fristende det end kunne være, jeg iler et par år frem i tiden, for da blev det bestemt, at jeg skulle i mellemskole i Varde. Det var omkring 1930; jeg var til en slags prøve, og daværende skoleinspektør, A. C. Dalsgård Hansen, må have fundet mig egnet til at gå ind i 2. mellem. Nogle dage forinden havde jeg været inde på kontoret for at vise skoleinspektøren nogle tegninger, jeg havde lavet; jeg var lidt beklemt ved situationen, men det gik meget godt, jeg fremviste mine tegninger og forklarede, og jeg lagde ikke skjul på, at jeg selv var godt tilfreds med dem. En af dem forestillede Schweiz, og straks kom pædagogen op i Dalsgård Hansen, han skulle have at vide, hvad hovedstaden hed i dette land. Og det fik han.

Jeg skulle nu skifte skole. Jeg glemmer det aldrig, for det var jo en meget stor omvæltning i éns tilværelse at komme fra den lille landsbyskole til den store byskole. Og det skal ærligt siges, at i begyndelsen befandt sig mig ikke godt ved forandringen. Alle disse nye kammerater, de nye lærere, de nye omgivelser, alt var så fremmed. Og jeg dummede mig gang på gang, for jeg talte ravjysk, og det rent ud sagt grinede de andre i klassen ad; helt galt var det en dag, da jeg kom til at sige »Do« til daværende viceskoleinspektør Jepsen, som vi havde til historie, Jepsen sagde ikke noget, men klassen var langt væk i latter, og det værste af det hele var, at jeg i øjeblikket ikke var klar over, hvad de lo ad, jeg kunne jo nok forstå, at det var mig, latteren var møntet på.

Jeg måtte naturligvis høre meget herfor, men længe varede det ikke, før jeg også forstod at sige »De«. Hvad selve sproget angik, da kneb det ærlig talt, for jeg måtte en tid lang benytte to sprog, derhjemme blandt kammeraterne det jyske, på skolen i Varde om ikke just rigsdansk så dog Vardemål. Jeg må dog sige, at lærerne var meget forståelige, de lod sig aldrig mærke med noget, men de har sikkert tit moret sig uden at vise det.

Jeg kom snart over disse begyndervanskeligheder, og det varede ikke længe, inden jeg følte mig hjemme i Varde skole, den orden, der herskede, gjorde utvivlsomt sit dertil.

Der var dengang kun een klasserække i mellem- og realklassen, og klassen, jeg var kommet ind i, var på ca. 30 elever. De lignede ikke dem, jeg havde kendt i landsbyskolen; her var nogle urolige hoveder imellem, og det var undertiden ret grove løjer, de havde

for. Blev det for galt, måtte synderne give møde på kontoret, hvor skoleinspektøren nok skulle ordne resten.

Vi havde klasseværelse i den gamle skole på 1. sal ud mod nord lige ved siden af lærerværelset, eller, som vi kaldte det, »Børneværelset«. Fysiklokale havde vi i den nye skole oppe under taget. Den nuværende lange fløj ud mod nord var ikke bygget dengang, her var langs med et plankeværk et cykelskur med nogle meget dårlige stativer.

Dagen på skolen begyndte med fælles morgensang i den store forgang i den gamle bygning, her samledes eleverne fra eksamensmellemskolen samt folkeskolens ældste klasser.

Mens jeg gik i 3. mellem, tror jeg, det var, døde en af vore lærere, H. Buck. Han havde fagene regning og matematik, og han var en meget dygtig lærer. Vi holdt meget af ham, selv om han forlangte ro og orden i klassen; men han var altid den samme, aldrig lunefuld og altid retfærdig. Jeg mindes en ting i hans undervisning: Når vi f. eks. skulle til noget nyt i geometrien, så blev vi tit sat til at finde ud af det selv. Så blev der arbejdet for fuld kraft, for det var en stor ære at finde frem til resultatet først. Pædagogisk set var det helt rigtig, og vi var med på det; og det, som vi på den måde selv fandt frem, sad fast, meget bedre end så meget andet, vi fik ind med skeer. Her oplevede vi stoffet, vi var aktivt med alle, og sliddet førte virkelig til noget, det var der da mening i.

Buck forstod den kunst at sætte sine elever i gang og selv træde i baggrunden, og han kunne få tid dertil. Desværre er stoffet nu i mange fag så omfattende, at der er dårlig tid til en sådan aktivisering af eleverne. Det var sikkert ingen skade til, om kravene visse steder lempedes til fordel for en mere aktiv undervisning.

Jeg husker tydeligt Bucks begravelse, måske nok noget, fordi det var den første begravelse, jeg overværede. En hel del af hans elever fra skolen var med, og vi holdt os pænt tilbage i det store følge. Vi var dybt rørte, og jeg tror ikke, nogen af os glemmer denne dygtige lærer.

I marts 1933 tog klassen mellemskoleeksamen, vi var da 25 tilbage, der alle bestod. Der var noget højtideligt over eksamen, vi var naturligvis mere eller mindre nervøse, især gjaldt dette, når vi skulle have beskikkede censorer. Men de var nu meget flinke allesammen.

En del af klassen fortsatte herefter i realklassen, som havde til huse helt oppe under taget mod nord, hvor der var et par vinduer ud i gavlen. Vi havde det i grunden hyggeligt heroppe, og vi måtte naturligvis slide i det, og det gjorde vi også, så godt vi kunne. Vi havde således 5 timer fransk om ugen, og hr. Traberg krævede glo-

serne lært; det var nu strengt nok. Vi måtte op til tavlen, Traberg sagde ordet på dansk, og så skulle vi skrive det på fransk. Der skulle selvfølgelig hænges i, for vi havde kun et år til fransk, så der var ikke tid til ret meget udenomssnak. Vi satte stor pris på lærer Traberg, han gjorde et kæmpearbejde for os. Han var altid oplagt og levende optaget af stoffet, og så havde han lune. Han havde også naturhistorien, og det var en fornøjelse at være med her; kunne vi få ham overtalt til at gå tur med os, så var vi glade, for han vidste besked med alt, hvad vi fandt. Han holdt meget af naturen, og jeg har da også flere gange set ham ved Varde å, hvor han nød at gå med sin fiskestang.

Der er én episode fra realklassen, jeg mindes tydeligt. Det var i en regnetime hos lærer Jensen; jeg var oppe ved tavlen for at gøre rede for et problem, som jeg ikke selv havde fået rigtig fat i, og derfor blev min forklaring selvfølgelig noget mangelfuld. Inden jeg listede ned på min plads, kom hr. Jensen med det ganske umotiverede spørgsmål: »Hvad skal Du være, når Du bliver stor?« og i overensstemmelse med sandheden svarede jeg nok så troskyldigt: »Jeg skal være lærer!« Jensen rystede på hovedet, og så morede vi os alle herligt.

Efter at hr. Thinggård var rejst til Bornholm, fik vi lærer Jensen til fysik og kemi, og disse timer mindes jeg med glæde, især for een ting: Det var her i disse timer, at min interesse for astronomien vaktes. Denne interesse har holdt sig gennem årene, og jeg har haft megen glæde deraf. Det kom sig af, at lærer Jensen en dag anbefalede en bog af James Jeans —: Stjernerne på himlen. Jeg ønskede den til jul, min far gav mig den, og så var det sket; denne bog fængslede mig, så jeg aldrig glemmer det. Bogen står endnu her i min reol, den er laset og slidt, men den er en af mine kæreste bøger den dag i dag.

— Vi tog så realeksamen og sagde farvel til Varde skole, det var i marts 1934. Vi havde haft nogle gode år, vi havde også fået noget lært. Vi var glade for skolen og dens lærere, og det kan jo hænde, at man nu og da får fat i et stilehefte eller en lærebog fra den tid, man mindes og gør sig da sine tanker. Jeg tænker tit, at det i grunden var et meget stort pensum, vi måtte igennem, men forklaringen ligger vel deri, at nok kom vi gennem pensummet, men vi kom vel ikke til bunds i det.

— Det gik, som jeg sagde til lærer Jensen: Nu er jeg selv havnet ved katederet. Og nu sker det tit, at man sammenligner sin egen barndoms skole med skolen af i dag, og det kan ikke nægtes, at man ved en sådan sammenligning kan danne sig mange tanker, som det dog vil føre for vidt at komme ind på her.

Jeg var selv glad for min barndoms skole, både den lille landsbyskole og eksamensskolen i Varde, og jeg vil ønske, at vi får held til at ordne fremtidens skole sådan, at også dens elever vil blive glade for skolen, og at dens arbejde, mere end tilfældet er i dag, må komme til at pege fremad mod det samfund, som børnene styrtes ud i straks efter, de har forladt skolen.

Sluttelig ønsker jeg min gamle skole til lykke med de 100 år, og jeg bringer den min bedste tak for, hvad den gav mig!

En tidligere Varde-elev,
Børge Sneum, lærer i Oksbøl.

— — —

Oversergent, møbelsnedker Frank Christensen, Gentofte, skriver følgende om sin barndoms skole:

»Da jeg i april 1934 begyndte min skolegang i Varde Skole, var det med noget blandede følelser. Jeg var jo enebarn, og ikke som andre fra en stor søskendeflok vant til at have mange omkring mig. Naa — al begyndelse er jo svær, hvilket ogsaa gjaldt for mig, men efterhaanden kom jeg jo ind i gængen. Vi lærte hinanden at kende, baade fra gode og daarlige sider, nogle syntes man godt om, og andre var man mere køligt stemt overfor, men saadan vil det vel altid være, hvor mange er samlet.

Fra 1. til 6. klasse havde vi frk. Bjarnesen som klasselærerinde. Hun var en til tider meget bestemt dame, men dette var i høj grad nødvendigt til tider, og hun var frem for alt aldrig uretfærdig, hvilket børn jo har et meget skarpt øje for.

8. klasse var mit sidste aar som elev paa Varde Skole. Det var kun en lille klasse, da det jo var frivilligt, om man ville have dette aar med. Vi fik lærer Th. Sørensen som klasselærer; en helt igennem jævn og ligefrem mand, som vi altid havde det bedste forhold til. Vi lærte meget i dette aar, blev ligesom pudset af, hvor dette tiltrængtes, og man kan jo som bekendt aldrig lære for meget. Vi havde bl. a. et udmærket fag, »Emne«, hvor vi tog et land eller et erhverv, som vi behandlede helt til bunds. Jeg husker stadig emner som: Island, U. S. A., Danmarks Oldtid og Danmarks Fiskeri m. fl. Dette var nogle glimrende timer, som interesesrede os meget, og gode at faa forstand af nu, hvor vi stod paa dørtærskelen for at sige skolen farvel. Alt i alt var det en dejlig tid i 8. klasse.

Efter skolen kom jeg i lære hos snedkermester Valdemar Petersen i Varde, hvor jeg var i seks aar. Jeg blev saa indkaldt til aftjening af min værnepligt, og blev i hæren i 6 aar, dog afbrudt af en periode paa 8 mdr., i hvilken jeg tog præliminæreksamen.

I efteraaret 1954 sagde jeg farvel til hæren, da jeg fik tilbud paa en god stilling, i hvilken jeg stadig er godt tilfreds.

Marts 1956. *Frank Christensen.*

— — —

Fru Eline Kjelst var en dygtig og respektabel lærerinde. I Ribe Amtstidende for 10.10.1941 findes følgende omtale (nekrolog) i anledning af hendes død:

Efter kort tids sygdom er Eline Kjelst, enke efter redaktør N. P. Kjelst, afgaaet ved døden. Fru Kjelst var datter af købmand Niels Debell. Da hun sidste foraar fyldte 90 aar, var hun genstand for megen opmærksomhed. Hun var i et halvt hundrede aar lærerinde ved Varde skolevæsen. I mange aar var hun fmd. f. foreningen til dyrenes beskyttelse, og da hun for en halv snes aar siden trak sig tilbage, blev hun udnævnt til foreningens æresmedlem. Fru Kjelst fulgte interesseret med ogsaa i den nye tid, og hun bevarede sit helbred og sit gode humør til det sidste. Alle, der kendte fru Kjelst, vil bevare hendes minde i venlig erindring.«

Det staar endnu tydeligt i min erindring, hvorledes fru Kjelst en foraarsdag dukkede op i mit kontor og spurgte, om jeg ikke kunne gøre noget for at hindre »de slemme drenge« i at ødelægge fuglereder i Arnbjerg. Hertil svarede jeg: »Jo, paa een betingelse vil jeg gerne hjælpe Dem.« »Og hvad er det for en betingelse?« sagde den lille dame. De skal bare skaffe mig navnet paa een af de slemme knægte, saa skal jeg se, hvad jeg kan gøre.« Det varede heller ikke saa længe, før hun opfyldte dette ønske. Hun var et resolut og godsindet menneske.

Fru E. Kjelst (f. Debel)

Familiegravstedet ligger til højre for den hovedgang, som gaar fra

Kapellet ned mod midten af Kirkegaarden, det fjerde gravsted i rækken.

EN GYMNASTIKLÆRERINDE UDTALER SIG OM GYMNASTIKKEN I SKOLEN

Det gaar med gymnastikken som med alt her i livet: skal man lære noget ordentligt, maa man lægge en god grund. For gymnastikkens vedkommende kommer det meget an paa at »bøje grenen«, medens den er ung. Selv de mindste børn maa lære grundformen for gymnastik paa rette maade.

Den første betingelse, for at undervisningen kan give det rette udbytte, er disciplin og orden. Lærerinden maa have kendskab til det menneskelige legemes bygning og funktioner, samt til øvelsernes virkning i anatomisk og fysiologisk henseende. Et af de bedste tegn paa, at gymnastikundervisningen er godt ledet, er faa ønsker om fritagelse. Ved at lægge mærke til elevernes leg i frikvarteret kan en lærerinde maaske konstatere, at en elev, som »ikke kunde taale« øvelserne, nu er blandt de ivrigste i legen. Det er af stor betydning, at baade barnet og dets forældre har den rigtige forstaaelse af gymnastikkens nyttevirkning. Den megen stillesidning paa skolebænken virker uheldigt paa barnets krop og holdning, paa dets velbefindende og sundhed. Et par minutters opkvikkende skolestuegymnastik har en fortrinlig indvirkning paa elevernes opmærksomhed og disciplin. Gid alle lærere ville forstaa dette.

En gymnastiklærerinde har maaske et større ansvar overfor børnene end andre lærerinder, men til gengæld har hun ogsaa flere midler til at vække deres interesse for faget.

For ca. 7 aar siden bad daværende skoleinspektør Dalsgaard-Hansen mig om at overage en del gymnastiktimer paa skolen. Jeg var glad ved at kunne gøre brug af min 2-aarige uddannelse fra Paul-Petersens Institut i København, hvor netop disciplin og orden var fremherskende faktorer.

Eleverne lærte hurtigt, at gymnastik var et fag lige saa vigtigt som geografi eller andre fag, og de lærte ogsaa at sætte pris paa den kolde afvaskning, der følger efter hver time.

Der har været en kolossal fremgang at spore indenfor gymnastikken, men eleverne har ogsaa gode forhold nu at arbejde under. Til slut skal jeg lige nævne »Fri idræt«, som udøves sommeren igennem, og vi slutter med en »idrætsdag«, og da viser børnene, om der bor en sund sjæl i et sundt legeme.

Marts 1956. sign. *Else Lind.*

HUSHOLDNINGS AFTENSKOLEN I VARDE I 25 AAR

Beretning fra Byradsmedlem, frk. *Edith Friis.*

I efteraaret 1930 sagde konsulent frk. Krogh, Bramminge, til formanden for Varde Husholdningsforening fru Sigrid Høj: »Jeg har en husholdningslærerinde til Dem — hvis De har elever!« og fik til svar: »Ja, det skulle da være sært, om jeg ikke kunne skaffe 50 elever.« Og 50 elever skaffede fru Høj, og husholdnings-aftenskolen startede, og har været en realitet siden — de første aar havde skolen til huse i den vestre skole i kældergangen — hvor husholdningsforeningen hvert efteraar opsatte gasapparater og elektrisk bageovn. Forholdene var primitive — men der arbejdedes med liv og lyst. I januar 1941 flyttede aftenskolen op i det nyt indrettede skolekøkken — hvor skolen siden har haft til huse under gode forhold.

De første aar blev skolen besøgt af unge piger — men fra 1947—48 kom der 1 til 2 hold drenge og unge mennesker til hver vinter, og fra 1950 1 til 2 hold husmødre.

I de aar skolen har bestaaet, har der naturligvis været forskellige lærerinder:

1930—31: Frk. Rosendahl, København, med 50 Elever.
1931—32: Frk. Rosendahl, København, med 60 Elever.
1932—33: Frk. Krogsgaard, Ringkøbing, med 70 Elever.
1933—34: Frk. Heineth, Guldager, med 80 Elever.
1934—35: Frk. Heineth, Guldager, med 100 Elever.
1935—36: Frk. Drewsen, Brøns, med 110 Elever.
1936—37: Frk. Høyer, København, med 100 Elever,
1937—38: Frk. Høyer, København, med 100 Elever.
1938—39: Frk. Gerda Petersen, Esbjerg, med 75 Elever.
1939—40: Frk. Gerda Petersen, Esbjerg, med 75 Elever.
1940—41: Frk. Jakobsen med 90 Elever.
1941—42: Frk. Mary Petersen, Esbjerg.
1942—43: Frk. Mary Petersen, Esbjerg.
1943—44: Frk. Mary Petersen, Esbjerg.
1944—45: Frk. Signe Bjerre, Holstebro.
1945—46: Frk. Edith Friis, Varde, med 112 Elever.
1946—47: Frk. Edith Friis, Varde, med 105 Elever.
1947—48: Frk. Edith Friis, Varde, med 120 Elever.
1948—49: Frk. Edith Friis, Varde, med 120 Elever.
1949—50: Frk. Edith Friis, Varde, med 145 Elever.
1950—51: Frk. Edith Friis, Varde, med 105 Elever.
1951—52: Frk. Edith Friis, Varde, med 130 Elever.

1952—53: Frk. Edith Friis, Varde, med 150 Elever.
1953—54: Frk. Edith Friis, Varde, med 89 Elever.
1954—55: Frk. Edith Friis, Varde, med 85 Elever.
1955—56: Frk. Edith Friis, Varde, med 70 Elever.

Edith Friis.

BØRNEHAVEN I VARDE

er paa en maade afløser — eller en moderniseret fortsættelse — af ældre tiders private pogeskoler og asyler. Den sociale lovgivning er i tidens løb blevet meget omfattende og er paa adskillige punkter blevet meget væsenlig forbedret.

Børnehaven i Varde, beliggende ved Slotsgade med legeplads mod solsiden, er et smukt bevis paa, at man her i byen udnytter visse bestemmelser i den sociale lovgivning paa en human og rosværdig maade, og det tør nok antydes, at vejmand Schønemann sammen med flere andre byraadsmedlemmer har gjort et maalbevist arbejde for visse smaa Vardeborgere og for deres hjem.

Børnehaven er beregnet for børn i alderen fra ca. 3 til 7 aar, og den er godkendt til brug for indtil 66 børn samtidig. De er naturligvis delt i flere hold efter alder og udvikling, og det daglige arbejde ledes af en kvalificeret dame, frk. Hanne Bang Mikkelsen.

For at faa adkomst til børnehavens værdifulde omsorg stilles der — naturligvis — visse betingelser, bl. a. med hensyn til hjemmenes stilling i forhold til sygekassen.

Den kommunale børnehaves start i Varde regnes fra midten af marts 1949, og den kan betegnes som en god »forskole« til det kommunale skolevæsen.

30 ÅR TILBAGE OG 5

Af stadsskoleinsepktør *Agerschou-Andersen.*

I 1926 rejste jeg fra Varde efter at have taget realeksamen og genså byen først 25 år senere, da jeg søgte embedet som skoleleder ved min barndomsskole. Da jeg på besøg i egenskab af ansøger aflagde visit på skolen, var der kommet en stor bygning til, foruden en tilbygning til den vestre skole — men hvor var det alligevel gammelkendt altsammen! Jeg gik igennem alle lokalerne og fandt omsider det bord, hvor jeg i sin tid skar mit navn til minde om, at skoledrenge dengang var anderledes end nu, hvor den slags naturligvis aldeles ikke kan falde dem ind!

Det var en strålende skøn sommereftermiddag, og Frimurerhaven tog sig bedårende ud, så den fristede til et hvil på en bænk bag pedelboligen. Jeg satte mig og døsede stille hen.

Hen over gården kommer lærer Johnsen med den bulede hat ned i panden som skærm for solen. En prægtig lærer. Hvor kunne han begejstre os, når han skildrede guldaldertidens digterskikkelser og deres værker. Når bakkehuset og den Heibergske kreds stadig øver en sær fortryllelse over mit sind, skyldes det lærer Johnsens dansktimer.

Under det store lindetræ sidder lærer Buck og lærer Egede Christensen og taler sammen. Selv på denne afstand er hr. Buck let at kende med den lyse, bredskyggede filthat, kunstnerslipset og den uundværlige stok. Han var et ualmindeligt matematisk og musikalsk begavet menneske. Hans timer var som et festfyrværkeri. Matematik regnes i almindelighed for at være et tørt fag, men hr. Buck kunne betages af at fordybe sig i algebraens og geometriens mysterier og formåede at gøre disse fag fængslende for eleverne. Han var måske lidt for videnskabeligt indstillet, men eet er sikkert: ingen har nogen sinde kedet sig i hr. Bucks timer! Man ærgrede sig, når det ringede ud.

Hr. Egede Christensen var en stilfærdig, belæst og begavet lærer, en fin og kultiveret personlighed. Et indtryk af, hvad han bar i sit sind, fik vi elever, da han en regnvejrsaften talte ved den jernbanevogn, der førte den alt for tidligt afdøde skoleinspektør Frier til København.

Vi elever var nu ikke dengang i stand til fuldt ud at påskønne hans virke. Han var i det daglige samvær med os så afgjort den, der trak de største veksler på sig selv, og derfor sled han sig efterhånden op. Som disciplinært middel anvendte han et slag i hånden, men vi drenge lærte snart, at vi blot skulle række armen så langt frem, at slaget traf på ærmet, så gjorde det ikke så ondt.

Nede fra Arnbjerganlægget kommer lærer Hoffmann med en klasse, som har været på naturhistorisk ekskursion. Skolens mest stilige og formfuldendte lærerskikkelse. Det stærkeste skældsord, jeg har hørt hr. Hoffmann anvende over for det kvindelige klientel i klassen, var glosen »Høne«! Hvad drengene angår husker jeg ikke noget, men vi var nu også, når jeg selv skal sige det, meget artige i de timer, hvor vi havde hr. Hoffmann. Det drejede sig om naturhistorie og det sidste år dansk. Det var dejlige timer. Hvorfor det var det fremfor så meget andet, ved jeg ikke, men lidt kan dog nok siges derom. Hr. Hoffmann var selv meget interesseret i sit fag og forstod at gøre det fængslende. Han kunne gennemføre den nødvendige disciplin blot ved at sige »nå!«. Litteraturundervisningen

i realklassen var noget helt for sig selv. Jeg husker gennemgangen af »fru Fønss«. Vi store drenge havde ikke fået meget ud af det og sad og så uforstående på hr. Hoffmann, da han spurgte om forskellige ting i relation til dette værk. Så standsede hr. Hoffmann, og i stedet gav han sig til at læse de sidste par sider op for os. Da han sluttede, var der ikke et tørt øje i klassen.

— — —

Uden for skolen var vi drenge mest optaget af idrætslivet, således som det rørte sig i Frimurerhaven, hvor man dels fulgte V. G.s dyster i fodbold og cricket — dels selv forsøgte sig på egen hånd i de ædle kappestride. Dengang kunne man også gå i vandet i sommertiden fra en badeanstalt, som lå lige neden for jernbanebroen. Om vinteren var skøjtebanen det store centrum for skolens fritidsfornøjelser. Helt fra København kom der kunstskøjteløbere og gav opvisning om søndagen, og ved sæsonens slutning var der opvisning om aftenen ved kulørte lamper og festfyrværkeri. »Herlige tid i erindringens billed, både i sol, og når regnen var slem —«. Desværre er Vardebørn i dag beskåret den glæde at dyrke issport og svømning i selve byen. Gennem F.D.F. og spejderne kan de som vi samle sundhed og styrke gennem lejrlivet. Hvor mange gamle Vardedrenge glemmer nogen sinde sommerlejrene i »Vardeborg« ved Vejrs?

— — —

Naturligvis var det noget af en drøm at komme tilbage til Varde skole som skoleleder og have den glæde at hilse på fem af de lærere, der var her i min barndom. Daværende undervisningsminister, professor Flemming Hvidberg, udtalte dengang min udnævnelse kom på tale: »Er De nu sikker på, at det er en god idé at komme til sin barndomsby igen? Der står sikkert fra gammel tid en glans over det hele, som De vil forvente at finde igen, fordi De har glemt, at der også er grå perioder i barndomslivets favre dage. Når De nu kommer påny, vil De muligvis blive skuffet, fordi De ikke undgår at møde en del ting, om hvilke De må sige: »Ak, hvor forandret!««

Jeg kan nu efter snart 6 års forløb sige, at hvad jeg drømte om, da jeg søgte til Varde, til fulde er gået i opfyldelse. Fra mine barndomsår mindedes jeg en dejlig by med gode omgangsfæller, og det har jeg så rigeligt fundet påny — fouden en arbejdsplads, hvor hjælpsomhed, tålsomhed, arbejdsglæde og loyalitet går hånd i hånd. 45 lærere færdes her på Varde skole hver dag i fred og fordragelighed. »Jeg vil sige Dem, at det er guld værd,« sagde undervisningsinspektøren engang, da han var på visit her — og jeg tvivler ikke på, at han har ret.

Som byen har været og er i rivende udvikling, således er skolen

det også. Da jeg kom, var der 1050 elever i byskolen. Nu er der lige ved 1500. De nuværende rammer er givetvis for små under disse forhold, og man kan derfor kun hilse det med glæde, at der nu er al mulig udsigt til, at den gennem flere år påtænkte skole i Sdr. Varde omsider bliver til virkelighed.

Iøvrigt har skoleudvalget stadig været vågen over for at føre skolens arbejdsmæssige forhold a jour, således at man så vidt muligt stadig er på højde med tidens krav. I de sidste fem år er der sket følgende forbedringer af materiel art: Skolen har fået adgang til moderne sportsanlæg, varmeanlægget i den vestre skole er blevet fornyet, der er sket overgang fra kulfyr til olieopvarmning, sløjdlokalet og småsløjdlokalet er blevet ommonteret — der er indrettet »hobbyrum« i den ny skole, den gamle gymnastiksal er blevet delvis ombygget indvendigt, ved den ny skole er der bygget et stort læskur, den gamle skole har gennemgået en grundig hovedreparation nu op til 100 års jubilæet og meget andet.

Formidlet gennem skolekommissionen er der sket forskellige forbedringer af mere pædagogisk art. Der er indført timereduktion i III m på linje med 8. kl. Der er gennemført en udmærket kursusordning, således at det ikke bliver en stor økonomisk spekulation for en ung lærer at tage videreuddannelse. Ved skolens samlinger er der nu ansat tilsynsførende inspektører, ligesom man har taget konsekvensen af skolens store udvikling og ansat endnu en viceinspektør.

Som service for de elever, der senere skal i gymnasiet er der indført latinundervisning i 4. em. (4 timer pr. uge).

Som støtte for de hjem, der lader børnene fortsætte med undervisning ud over den skolepligtige alder i eksamensmellemskolen og i 8. kl., har kommunen oprettet en stipendieordning.

På foranledning af skolekommissionen har skolen fået uddannet en del læseklasselærere og ordblindepædagoger. Der findes hjælpelæsning og hjælperegning på alle trin indtil 6. kl. og 1. em.

Endvidere findes der nu ved skolen een aflæselærer, der også virker i amtet som tunghørepædagog.

Med økonomisk basis dels gennem kommunal støtte og dels gennem overskud fra en gigantisk basar, som blev afholdt i 1952, har skolen anskaffet et tonefilmanlæg, filmbåndapparater, båndoptager og har endvidere et fond til indrettelse af en transportabel skolescene.

— — —

Jo, skolen er præget af vækst og liv, og det kan man kun være glad og begejstret over. Såfremt jeg som afslutning på disse betragtninger skulle udtrykke et ønske for fremtiden, skal det være,

at man midt i atomtiden og under teknikens fremmarch ikke må glemme, at mennesket er skabt med legeme og sjæl, og det kan ikke nytte, at man under stadig hensyntagen til det førstes tarv efterhånden glemmer menneskets åndelige behov. Gid den danske skole også i fremtiden må have mænd og kvinder, der vil have for øje, at hvad de kan give børnene af oplevelser, der åndeligt talt løfter dem op over dagliglivets grå, i langt højere grad medvirker til, at skolens egentlige opgave sker fyldest, end om de kan bibringe dem et væld af kundskaber.

»Ingen kan se, hvad den kommende tid gemmer af gråd og stormslagen strid, ingen kan dannes til dåd under døsen, arbejd og virke er fremtiden løsen, nutidens unge skal fremtiden bygge, ungdommens sjæl er fremtidens lykke.«

Varde, i april 1956. *V. Agerschou-Andersen.*

Ved en af skolens konfirmandfester blev sunget følgende vise:

HVAD FIK DU LÆRT?

Langt højere Bjerge.

Se, nu er I færdig med Bog og med Pen,
Penalhuset lægges til Side.
Nu spørges, hvad fik du saa lært, min Ven?
Thi det var jo rart nok at vide.
Lad se kun, hvad Skolen har givet jer med,
naar bort I nu drager med ilsomme Fjed.

I lærte at læse, at skrive med Blæk —
helt pænt, ja, og sjældent med Klatter;
at regne, at høvle, at stoppe, o Skræk!
at synge med Klem, saa det batter!
I ogsaa fik lært at staa ret, at se op
mod Himmelens Blaa og mod Træernes Top.

Vort Modersmaal rummer for jer nu en Skok
af dyre, historiske Minder
om Konger og Helte, I husker dem nok;
Margrethe bør nævnes blandt Kvinder.
Og skøn vil I finde ved Kvæld og ved Gry
den frugtbare Vang med sin Lærke mod Sky.

At elske vort Land og at ære vort Flag
vi har søgt at faa lagt jer paa Sinde,
og Tiden at bruge fra Dag og til Dag —
lad Dorskheden ej eder binde!
Brug Evnerne, sig: vi vil frem, ja, vi vil!
Vi vil frem imod Solen og Lykken — vi vil!

At ville er Sagen, i stort som i smaat;
det gælder at ville det rette.
I Hjertet du har et Kompas, som er godt,
du behøver slet ikke at gætte;
thi følger du Hjertets Kærlighedsbud,
da kan du naa frem, thi da hjælper dig Gud.

I Tiden, som kommer, tit tænke I vil
paa Skolen, dens Mænd og dens Kvinder.
Vi byder Farvel, og vi ønsker dertil,
at fremad mod Lykken I vinder,
den Lykke, som giver i Sindet en Fred,
saa lys og saa varm, om end Solen gaar ned.

D.

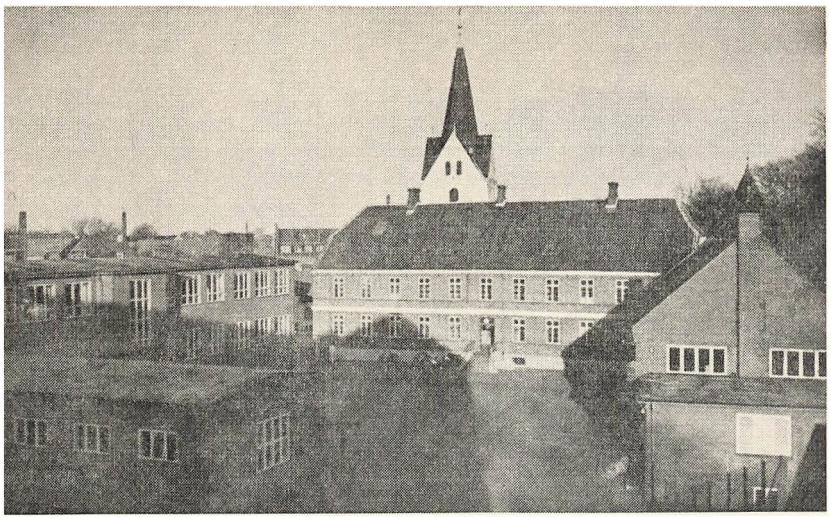

Varde skole

TANKER VED VARDE SKOLES 100-ÅRSDAG

Gennem et århundrede har drenge og piger slidt trappetrinene hule på Varde skole. I hundredvis af menneskeskæbner blev formet i timerne ved bog og ved tavle.

For kanpt et halvt hundrede år siden — i 1908 — oprettedes Frivilligt Drenge-Forbunds Vardekreds. Det var dengang noget ganske nyt og enestående, at drenge kunne blive medlemmer af et drengeforbund, måtte iføre sig ensartede hvide bluser med matroshuer og marchere til plantagen til øvelser og terrænlege. Med tiden udskiftedes de kønne hvide bluser med de mere praktiske gråbluser, væbneridrætten vandt indpas, og kredsen fik sit hornorkester. I dag er to hundrede af skolens elever medlemmer af forbundet.

Lige siden 1908 har FDF søgt at bygge med på skolens karakterskabende gerning. Gennem lejrsport, musikarbejde, gymnastik, terrænsport, marchture og ikke mindst sommerlejrene har FDF sigtet

mod en udvikling af drengens evner og personlighed, en udvikling, der skulle supplere skolens kundskabsgivende og almendannende arbejde.

„Vardeborg"

Men FDFs største opgave udtrykkes i formålsparagraffen således: »— — at berede vejen for Kristi riges udbredelse blandt drenge.« Måtte disse ord samtidig være en ledestjerne for vor gamle skole i de kommende tider. Den tidligere Varde-lærer og FDF kredsfører Rudolf Bruhn skrev linierne:

Herre, lad os få lov at bringe et budskab,
sige de mange, at morgen er nær.
Storsynets stjerner
frem skal os føre,
fremad til dagens dådlyse færd.

Marts 1956. *Poul Vestergaard,*
kredsfører.

GODE MEDARBEJDERE ER AF STOR BETYDNING

Under mit langvarige arbejde som daglig og ansvarlig leder af Varde kommunale skolevæsen har jeg været i kontakt med en stor

stab af lærere, forskellige autoriteter indenbys og andetsteds, en stor kreds af forældre og tusinder af børn i alderen fra 6 til 16 aar. Selv om der har været vanskelige gemytter imellem, saa har dog det langt overvejende flertal været saa flinke og fornuftige, at jeg absolut har grund til at være taknemmelig for samarbejdet. Der er baade humør og redelig vilje i den befolkning, som jeg har lært at kende her i Varde. Kun een eneste gang har jeg været udsat for et »attentat«, et velrettet skud, som dog ikke ramte det tilsigtede maal.

Paa grund af gentagen gadedrengeagtig opførsel maatte jeg engang bortvise en tarvelig fyr, R. T., fra et aftenskolehold, hvor han vakte forargelse ved sin adfærd. Den følgende undervisningsaften var der temmelig varmt i lokalet (7. a i stueetagen). Den kære pedel Eriksen var jo god til at fyre under os, den ros skal han have. Naa, for at faa luftens temperatur mere behagelig brugte jeg lærer Trabergs metode: op med vinduet! Mens jeg derefter skrev noget paa den sorte tavle, kom en velvoksen snebold med stort kraft gennem det aabne vindue mod mit syndige hoved. Højderetningen var til ug, men sideretningen var knap saa fin, saa »kuglen« fløj lige forbi min næse og splintredes mod væggen længst fra vinduet. Som en hjort sprang jeg til vinduet og saa Kalorius forsvinde om hjørnet af den gamle skole. Det morer mig at tænke paa den lille historie. Maaske er det ikke tilfældigt, at Handelsskolen har lokaler ovenpaa.

Man kunde spørge: Hvem er de bedste medarbejdere, mænd eller kvinder? Efter min erfaring er det saa afgjort de sidstnævnte. Lærerinder er mere punktlige, mere omhyggelige, mere energiske og mere venlige i deres daglige arbejde. Det har jeg set mangfoldige beviser paa.

Man taler og skriver om »maskuline« og »feminine« egenskaber, men det er jo en kendsgerning, at en mandsperson kan have charmerende feminine egenskaber, og det modsatte kan være tilfældet med en dame.

I et engelsk ugeblad kunde man for nylig læse nogle artikler om de mentale forskelle paa mænd og kvinder. En yngre, gift mand skrev senere følgende brev til bladets redaktion:

»Det har interesseret mig meget at læse Deres artikler, men jeg er derved blevet klar over, at jeg i mental henseende egentlig er en kvinde, og det er jeg noget ked af. Der er dog een ting, som trøster mig, nemlig at min kone er — en mand!«

Det er næppe helt overflødig, at jeg gør opmærksom paa, at der er alvor bag den tilsyneladende skæmt i historien. Mon ikke de fleste af os kender kvinder, som har udvist mod og »mandshjerte« i en beundringsværdig grad. Uden at nævne navne vil jeg gerne anføre et enkelt eksempel fra det virkelige liv:

En yngre gift dame mistede for ca. 25 aar siden sin mand og sad tilbage med fem smaa børn. Slægt og venner tilbød hende at tage sig af børnene, men hun besluttede at beholde dem samlet som en søskendeflok. Paa en forunderlig maade fik hun personlig hjælp, saa hun kunde gennemføre sin beslutning trods besvær og afsavn. Og der kom velsignelse over hendes moderlige omsorg. Alle børnene har udviklet sig til dygtige og paalidelige samfundsborgere.

— — —

Karen og A. C. Dalsgaard-Hansen

Min bedste medarbejder har været min kone, som desværre døde for mere end fem aar siden. I omtrent 40 aar har Karen Ragnhild (f. Bøggild) været min bedste medarbejder. Ikke just derved, at vi har drøftet skoleproblemerne i tide og utide, men ved den friske og fornuftige maade, hvorpaa hun tog livets tilskikkelser, baade de gode og de ubehagelige. Hun var desuden en »knag« til at regne, havde taget en fin præliminæreksamen og arbejdede derefter i flere aar paa landinspektør M. Rasmussens kontor i Holstebro, hvor selv de sværeste beregninger blev betroet hende. Da vi blev forlovet, blev husvæsen hendes hovedinteresse.

Hun var en dygtig husmor, og ingen børn kan have haft en mere mønstergyldig moder end vore 2 sønner. De blev ikke forkælet, men opdraget til pligtfølelse og sandhedskærlighed. Hun var tillige en alvorlig troende kvinde. Da min kone efter en alvorlig operation laa paa sit dødsleje, var begge vore drenge hos hende, og uden nogen dødskamp fik hun lov at passere »den snævre port«. Det er mit inderlige haab, at vi maa mødes igen.

POLITIASSISTENT ERIKSEN SKRIVER FØLGENDE:

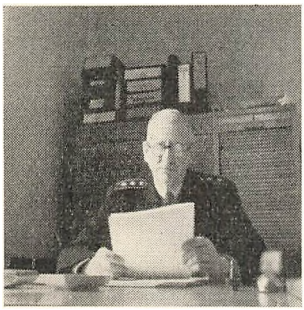

Politiassistent Eriksen

Efter sidste verdenskrig har færdslen på vore gader og veje udviklet sig i en sådan grad, som vi aldrig tidligere har oplevet. I samme tempo steg jo desværre antallet af ofre for færdselsulykkerne i en jævn kurve lige til 1955, der — trods det stadig stigende antal indregistrerede motorkøretøjer — viste en glædelig lille nedadgående kurve med hensyn til antallet af dræbte og kvæstede i trafikken.

Man har fra ansvarlig side været på det rene med, at der måtte gøres en alvorlig indsats for at søge antallet af færdselsulykker bragt ned til det mindst mulige og har i denne henseende foruden at sætte en ny og på mange måder forbedret færdselslov i kraft ved propaganda appelleret til alle trafikanter om at sætte sig ind i færdselsreglerne og søge at efterleve disse, alt med vekslende resultat.

På et punkt har man dog haft sukces. Da det — i hvert fald i byerne — har vist sig vanskeligt at komme i kontakt med de voksne trafikanter, er man blevet klar over, at det var muligt at komme i kontakt med den opvoksende ungdom, således at der i

To glade hjælpere.

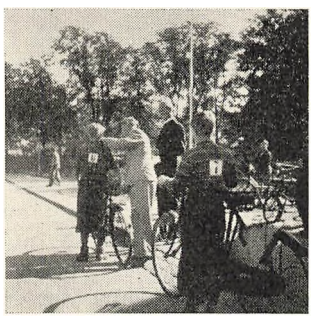

Cyklistprøve.

hvert tilfælde på langt sigt kunne skabes forståelse af, hvor vigtigt det er at holde sig de gældende færdselsregler efterrettelige. Jeg

tænker her på det arbejde, der rundt i landets skoler udføres af såvel lærerpersonalet som af det uniformerede politi med hensyn til at undervise skolebørnene i færdselslære samt foranstalte cyklistprøver m. v.

Jeg har i flere perioder, først i samarbejde med Varde skoles forrige leder, skoleinspektør A. C. Dalsgaard-Hansen, og senere i samarbejde med skolens nuværende leder, stadsskoleinspektør Agerschou-Andersen, haft fornøjelsen at bibringe eleverne forståelsen af de krav, der i dag stilles til enhver art af trafikanter for at kunne nedbringe antallet af de alt for mange ofre, som færdselsulykkerne har krævet i de senere år.

Et mere interesseret publikum end disse skolebørn i alle aldre skal man lede længe efter. Det er en fornøjelse at undervise disse børn og unge, og jeg kan godt sige, at intet andet arbejde indenfor mit 35-årige virke i politietaten har glædet og interesseret mig mere.

Jeg kan kun slutte med at udtale haabet om, at dette samarbejde med skolen må kunne fortsættes ud i fremtiden, og jeg er intet øjeblik i tvivl om, at dette arbejde med børnene og de unge må og skal bære frugt.

Med venlig hilsen!

Marts 1956. *Eriksen.*

I sidste nr. af »Verdenssamfundet«s medlemsblad findes nedenstaaende brudstykke af en beskrivelse vedrørende nyere og ældre forhold i Varde. Det er gartner Laurits Sørensen, som fortæller paa sin fornøjelige og interessante maade.

VARDE OMKRING AARHUNDREDSKIFTET

Ved Pramstedvej ligger byens nye, flotte stadion, overfor, i de gamle haver, som var anlagt over ruinerne af den gamle kongsgaards ladebygninger, findes nu en hel lille by med smukke enfamilies huse. Længere ud mod »Kalkovnen«, paa »Palludans Mark«, er ligedeles anlagt et stort, moderne kvarter med mange smukke ejendomme. Vi kommer saa til en plet, som i vor barndom var saa absolut en idyl — Kalkovnen. Desværre er der nu kun gamle fisker Chr. Muffs hus tilbage. En datter af ham, Christiane, er medlem af foreningen, og hendes kontrafej fandtes for en tid siden her i bladet, hvor hun var den ene af de »fire generationer«. I Gryder-

gade fandtes »Ribe Amts-Tidende«s ekspedition og trykkeri. Bladet købtes senere af »Vestkysten« og flyttedes til Esbjerg.

I Grydergade boede ogsaa bankdirektør Frederik Palludan, hvis barnebarn er en kendt sangerinde, som bl. a. har optraadt i Vardensersamfundet for sine bysbørn. Længere henne ligger stadig den gamle latinskole, ejeren, »Mads ve æ Kjærk«, lever stadig; landeriet er dog nedlagt, saa Mads fordriver tiden med at gaa byærinder for madammen. »Frimurergaarden«, som den gang ejedes af overlærer Olsen, senere af viceinspektør Jepsen (hvis autograf De kan finde i kirkens klokketaarn) ejes og beboes nu af Vardensersamfundets gode ven, fhv. sognepræst Edv. Eller, hvor jeg for nylig har aflagt visit. Jeg fandt den hyggelige og elskværdige pastorinde siddende i sin lænestol, hendes mangeaarige daarligdom i benene har nu forværret sig, saa hun ikke kan gaa. »Og nu maa jeg saa være bydreng, husassistent, og naar børnene er hjemme tillige barnepige. Dog nægter jeg bestemt at give de smaa ble paa!« meddelte fruens friske og slagfærdige præstemand mig.

I min farfars barndom, for godt 100 aar siden, kaldtes Grydergade for »æ Aalstyng«; navnet kom af, at der, bag det gamle sprøjtehus udsprang et lille vandløb, som fortsatte ned langs kirkegaarden og ud i aaen, og hvori man stangede aal. Sammen med sprøjtehuset er ogsaa skolens gamle pedelbolig forsvundet. Skolen vil jeg iøvrigt ikke omtale, det gør tidligere skoleinspektør Dalsgaard-Hansen i sin bog om Varde skole gennem 100 aar, som udkommer i september d. a.

VARDE ER EN BY I STÆRK UDVIKLING

Derfor kan det muligvis engang i fremtiden være af nogen interesse, at jubilæumsskriftet indeholder visse fakta, der siger noget om byens »ansigt« i 1956 ved midsommertid.

Som noget nyt, der i væsentlig grad har ændret bylivet, maa nævnes, at Varde er blevet en garnisonsby.

Ældre, betydningsfulde virksomheder sætter ogsaa deres præg paa byens liv. Her maa nævnes Varde Bank, Handelsbanken, Sparekassen for Varde og Omegn, Amtssygehuset, Biblioteket, Apoteket, Hotellerne, Arnbjerg Anlæget, Varde Staalværk, Jerntraadsspinderiet, det ny Alderdomshjem, Hvilehjemmet »Sinesminde« og endnu enkelte ting, som hver for sig hører med til bybilledet i aaret 1956.

Med nogen berettigelse kan det vel hævdes, at der gaar »traade« — synlige eller usynlige — fra byens skolevæsen ud til de mangeartede virksomheder, der har indvirkning paa byens daglige liv.

Forandringer.

Det gamle Raadhus er blevet samlingsstedet for byens styrelse og administration. En flot byraadssal — udsmykket af en velvillig og formuende Vardegut — samt lyse og rummelige kontorlokaler har afløst den gamle politistation og arresthuset.

Politimesteren og hans store stab af aarvaagne hjælpere residerer nu i den ny »Politigaard«, som i sin tid var »Hotel Damkjær«.

Bio er flyttet fra Storegade til Kræmmergade og moderniseret i den store stil.

Turistkontoret ligger i umiddelbar nærhed af hovedindgangen til »Arnbjerg«.

K.F.U.M. har faaet en smuk bygning tæt ved det nye posthus med den symbolske postrytter fra »de gode gamle dage«.

»Sdr. Port«-kvarteret er ikke til at kende igen, og »Stationsparken« ved statsbanegaarden er mere imponerende ved sin størrelse end ved sin skønhed.

»Tejlmanns« Eng udvikler sig støt hen imod et storstilet parkanlæg, som i fremtiden vil kunne glæde byens borgere og medvirke til at drage turister til staden med det enestaaende friluftsteater.

Det flotte »Stadion« mod vest til fremme af ungdommens sundhed og livsmod, og det pompøse alderdomshjem ved Metodistkirken maa ogsaa nævnes som nyskabelser og som beviser for, at bystyret er aarvaagent og positivt indstillet overfor tidens problemer.

Den gamle markedsplads ved Ringkøbingvej er blevet praktisk udnyttet til mønstergyldige boligkomplekser, og det store amtssygehus er i stabil og imponerende udvikling.

Ja, der kunde nævnes mere endnu, men lad disse antydninger være nok.

VARDE ER NU BLEVET GARNISONSBY

Den 8. januar 1952 blev det første spadestik taget til kasernen i Varde, og i middags — den 23. oktober 1953 — rykkede de første 400 soldater, som gør tjeneste ved det nye 4. feltartilleriregiment og garnisoneredes i Varde, ind fra Oksbøl. Det er 24. artilleriafdeling, hvis chef er oberstløjtnant J. H. Johansen, som blev modtaget af borgmester Chr. Jensen paa torvet.

Belægningen er forsinket en del. Det var planlagt, at de første soldater skulde rykke ind allerede den 1. maj, men denne plan har ikke kunnet overholdes, fordi mandskabsbygningerne og kostforplejningen ikke kunne blive færdige til den beregnede tid.

Paa lang afstand kan man se kasernens 20 meter høje flagstang,

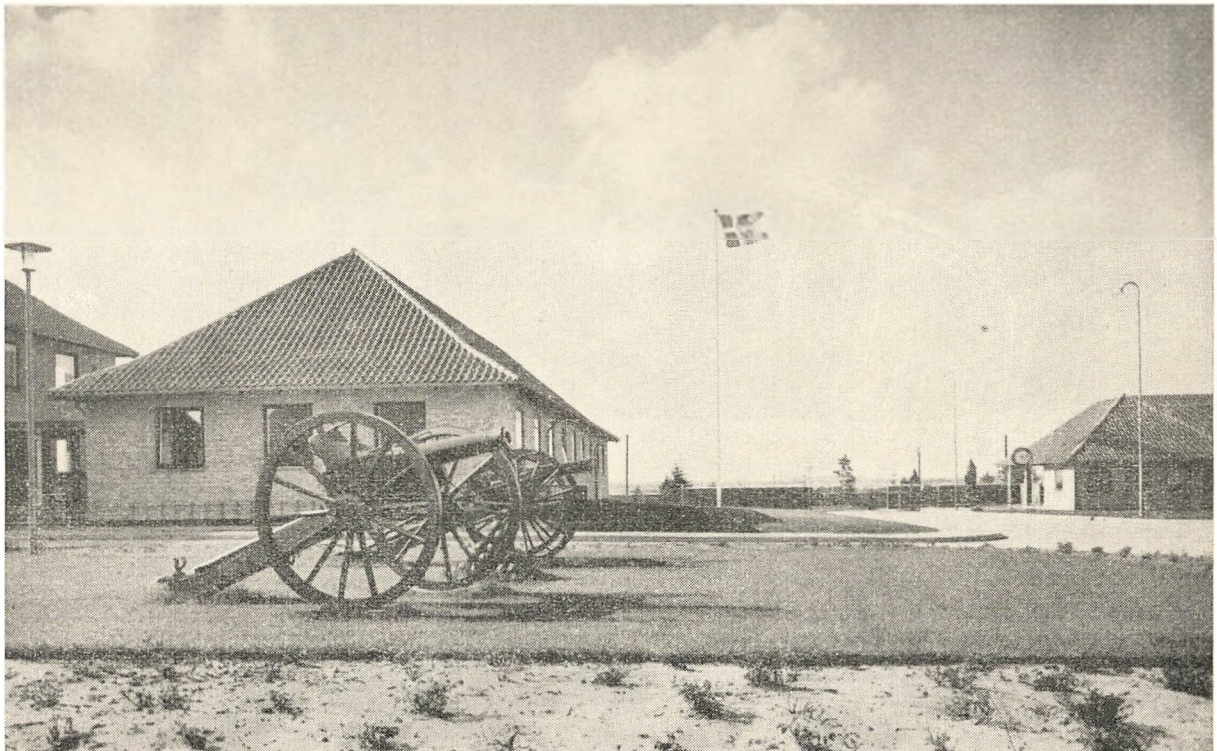

„Varde kasernes hovedindgang set indefra. I forgrunden to 4 punds kanoner fra 1848".

der er rejst lige ved indgangen udfor kommandobygningen og foran hovedvagten. Kaserneomraadet er »aflaaset« med en stor gitterport, der ved tryk paa en kontakt i hovedvagten kan aabnes og lukkes — hurtigt og let.

Naar kasernen er fuldt udbygget, vil bygningerne ligge spredt over et areal paa ca. 30 td. land. Ud mod »Hovedvej 1« ligger paa venstre side hovedvagten og derefter de store garager — og værkstedsbygningerne samt depoterne — et omraade, der bliver strengt bevogtet, ikke mindst depotet, hvortil kun særligt betroede faar adgang.

Paa den højre side af hovedvejen — der selvfølgelig ligesom de øvrige »gader« er betonlagt, ligger, naar man kommer fra indgangen, kommandobygningen, »Infirmeriet«, der endnu ikke er taget i brug, kostforplejningen og varmecentralen.

Og her er det særlig kostforplejningen, opmærksomheden samler sig om. Nervecentret, som en officer udtrykte sig. Det er en imponerende bygning, men der skal foruden køkkenerne ogsaa være plads til mindst 240 mand ad gangen — og de skal kunne røre sig, selv om det er et spiselokale.

I kostforplejningen er alle tekniske hjælpemidler taget i brug.

Hvor det overhovedet er muligt, har man anvendt elektriske koge- og stegeovne. I køkkenet er der en særlig afdeling, hvor fisk gøres i stand. Ligeledes et særligt bord, hvor kødet beredes. Begge steder naturligvis rustfri borde, men indrettet saaledes, at affaldet »gaar ind til midten«, hvor der for fiskens vedkommende er en særlig rende til affald. Det »skære« glider ned i vandkar og skylles automatisk, inden det gaar videre ud til stegeovnene eller de elektriske komfurer.

Naar kødet — ogsaa ved særligt indrettede staalborde — er skaaret til, gaar affaldet ned i en tragt, og det skære kød til en særlig afdeling.

I selve køkkenet staar seks elektriske stegeovne, hvor der i den særlige tippeanordning er anbragt elementer. I løbet af forbavsende kort tid kan der steges flere hundrede frikadeller, som kan tippes ud paa een gang, og derfra gaa til 8 bokse — en slags varmeovne med en bestemt temperatur, hvor de staar, til de skal serveres. Paa det store elektriske komfur kan der koges og steges i en uendelighed.

Over 2000 liter kartofler koges paa een gang.

I den anden side staar 6 store dampkedler til kogning af kartofler. Tre af kedlerne tager 375 liter, og de andre 3 tager 550 liter. Kartoflerne koges ved damp, og desuden raader køkkenet over tre hur-

„Afprodsede lette feltkanoner fra 1950".

tigkogere, der i løbet af fire minutter kan koge kartofler til 240 mand, saa man faar noget fra haanden.

Kartoffelskrælningen er ikke noget problem længere. Kartoffelsiloen rummer flere tons ad gangen, og derfra gaar kartoflerne automatisk til skylning, hvorfra personalet med en greb »skovler« dem op i skrællemaskinen, der i løbet af nogle minutter har skrællet dem, og affaldet gaar tilbage til kloakken, mens de fine kartofler gaar til et stort kar. Her kommer de i en særlig staalkasse, og den sænkes ned i de store kogekedler — ikke en haand har rørt dem undervejs.

Servering ved elektrisk varmedisk.

Soldaterne skal have varm mad. Derfor er der i udleveringen indrettet en elektrisk varmedisk, saa maden ikke kan staa og blive kold, mens udleveringen foregaar.

De 240 soldater, som der er plads til i spiselokalet, stiller op til selvbetjening. Ved udleveringen henter de selv maden. Der sidder fire ved hvert bord. Stolene er »hængt op« under bordpladen, naar de ikke er i brug, saa er gulvet frit. — Men der bliver ingen støj, selv om godt et par hundrede ad gangen tager stolene ned — for stolebenene er forsynet med en gummiknop.

Soldaterne kan sætte sig frit, hvor de vil. Naar maden er spist, gaar soldaterne til en affaldsskakt, hvor madresterne hældes i, inden de afleverer tallerkener og kopper til opvasken. Deres ske, kniv og gaffel gør soldaterne derimod selv rene, men det er gjort i løbet af faa sekunder.

Opvasken foregaar naturligvis ogsaa paa maskine, tørringen ligeledes, og det ene hold behøver ikke at vente paa det næste. Arbejdsgangen er lagt saaledes til rette, at man for at bespise 1500 mand kan klare sig med 400 tallerkener — og der bliver alligevel ingen ventetid. Saa hurtigt kan man vaske op, naar elektriciteten tages i brug i fuldt omfang.

I en særlig afdeling har man brødrummet, hvor elektriske brødmaskiner i løbet af faa minutter har skaaret flere hundrede stykker brød.

Alarmsystem i kølerummene.

I »det kolde køkken«, hvor paalægsmaden tilberedes, skæres maden ud i portioner med forskellige slags paalæg, og paa nogle særlige vogne køres tørkosten ind i et stort kølerum, og her staar den, til den skal bruges. Kølerummet kan tage saa mange stykker smørrebrød, at man kan bespise hele Varde by til en god frokost paa een gang. Men godt 400 soldater kan jo ogsaa sætte nogle styk-

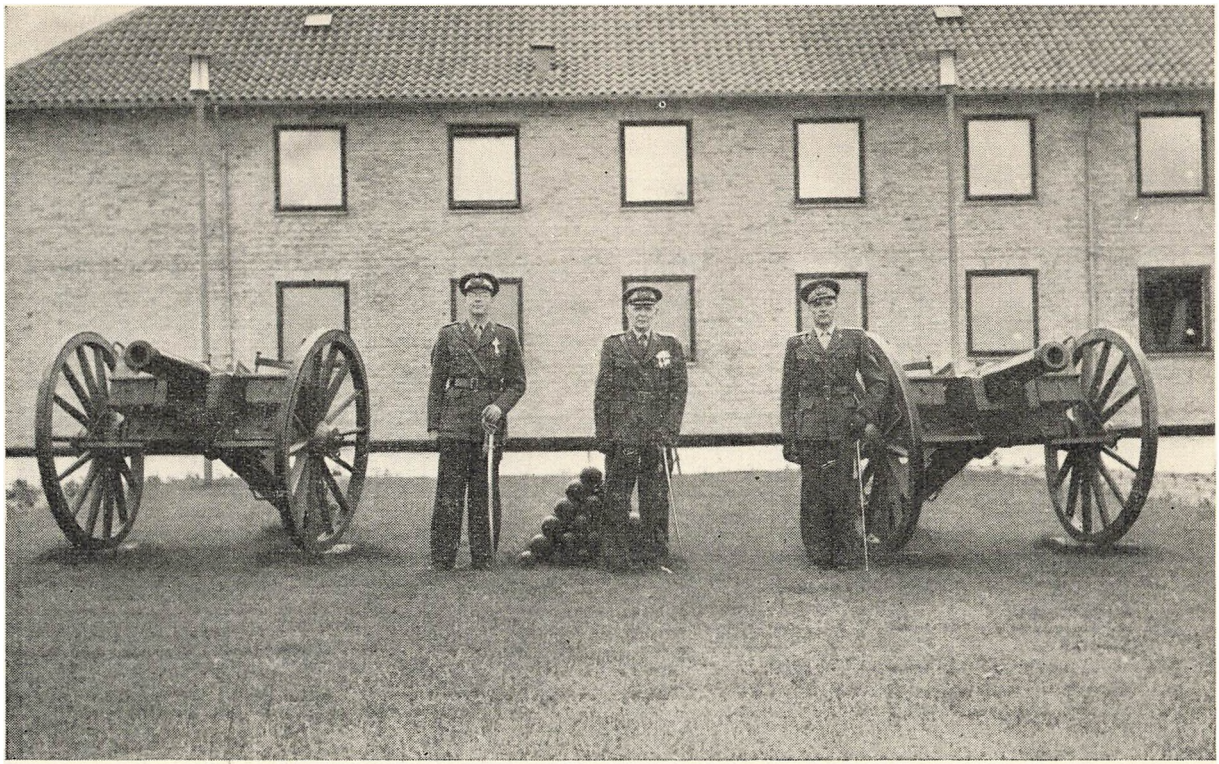

„Garnisonskommandanten og regimentschefen i Varde 1956, oberst Kjartan Pedersen, flankeret af stabschef og adjutant".

ker mad til livs morgen og aften. Hvis et menneske i kostforplejningen skulde blive syg, mens vedkommende er i kølerummet, kan hjælp omgaaende tilkaldes ved et særligt alarmsystem, som kimer, indtil hjælpen er naaet frem. Der skulde altsaa ikke være fare for, at nogen kan indefryse, hvis døren skulde smække i.

Spiselokalet er holdt i hvide farver, og man har anvendt lysstofrør til belysningen. 6300 kw lys til det store rum — der skulde ikke være fare for at faa ødelagt øjnene, fordi man ikke kan se.

500 m under jorden.

Fra kostforplejningen kan man i en »ingeniørgang« gaa lige hen til varmecentralen. »Ingeniørgangen« gaar fra varmecetralen til kostforplejningen, mandskabsbygningerne og de øvrige bygninger. Gangen er i mandshøjde og enkelte steder forbundet med forbindelsesgange eller krybegange — et teknisk vidunder. Men alle rørene kan man altsaa komme til uden at skulle »gaa i jorden«.

I kedelcentralen er de fire mægtige kedler med en kapacitet paa 100 kvadratmeter. De to gaar paa fjernvarme, og de to andre paa damp. De drives ved fire fuldautomatiske oliefyr, der bruger 150 kilo olie i timen. Hvis der bliver over 110 graders varme, træder en automatisk alarm i funktion, og varmemester Bruun kan hurtigt tage affære.

Mandskabsbygninger.

Der er foreløbig projekteret 17 blokke til mandskabsbygninger, der ligger paa stribe ved »Ringvej 1«. I nogle af blokkene er indrettet kontorer, men ellers er der hyggelige stuer, hvor soldaterne kan føle sig hjemme. Der er radio, aviser, skakborde o. l., tørrestuer til tøjet, bad o.s.v. — Der er 10 senge paa hver belægningsstue, og mellem hver to belægningsstuer er der indrettet vaskerum med spejlfliser over vasken og kold bruse. Desuden er der badeanstalt til det ugentlige bad.

Paa 1. sal er der kvarterer for de værnepligtige befalingsmænd, beregnet til to paa hver stue, men værelserne er dog saa rigelige, at der kan indkvarteres fire paa hver stue, og desuden er der i samme etage indrettet smukke undervisningslokaler.

Gymnastiksal med scene.

Gymnastiksalen er en mægtig bygning, og i den ene ende er der indrettet en scene, hvor soldaterne kan optræde, men den er dog egentlig beregnet til det, man i militærsproget kalder »specialøvelser«, og i tilknytning til gymnastiksalen er der opført en stor badeanstalt.

I den saakaldte »ydre ringvej« ligger en kvarterbygning for de faste befalingsmænd, og her anvender man sovesofa i stedet for senge — men værelserne er iøvrigt meget spartansk udstyret.

En salon i rødt.

Kommandantbygningen ligger — som allerede nævnt — lige ved indgangen. Her holder regimentstaben til. Regimentchefen, oberst Kjartan Petersen, holder til paa sit kontor med hele sin stab af adjudanter og andre tjenstgørende officerer. Der er et utal af kontorer, men alligevel frygter man, at pladsen vil blive trang, naar regimentet er oppe paa fuld styrke. Regimentstaben har kontorer i stueetagen, og paa 1. sal har regimentets forskellige afdelinger kontorer.

Chefens konferenceværelse er holdt i rødt — knaldrødt tapet til meget lyse møbler. Gangene er ellers holdt i gult og blaat, og i kontorerne holder man sig til gult eller hvidt tapet.

I hovedvagten — vagtbygningen lige ved indgangen — er der god plads til vagtkommandanten og de seks soldater, der har frivagt. Desuden er hertil knyttet arrestbygningen med 5 celler og en detention, der er beklædt med fliser fra gulv til loft.

Og hvad har saa hele dette mægtige kompleks kostet? Sagkyndige siger: Mellem 17 og 20 millioner. — Nogle anslaar kasernens og mandskabets indkøb til et par millioner om aaret, og mon ikke de fleste af disse penge lægges i Varde?

(Gengivet efter »Vestjyden« 23.—24. oktober 1953).

— — —

Ved at læse om Varde Kaserne vil muligvis en og anden fristes til at tænke — eller sige: »Det er vel nok storstilet, hvad der i vore dage gøres for soldaterne! Mon der ikke kunde spares adskillige millioner om aaret?« Ja, vi ved jo nok, at saadanne tanker er almindelige indenfor visse politiske partier.

Disse mennesker er dog meget kortsynede, for ikke at sige: ufornuftige. Vort militærvæsen tager jo aldeles ikke sigte paa at angribe andre lande, men har ene og alene til formaal at forsvare vort land og det danske folk mod angreb og undertrykkelse af herskesyge regenter i nabolande.

Danmark er medlem af »Atlantpagten«, hvilket medfører baade rettigheder og forpligtelser, bl. a. forpligtelsen til at kunne yde et rimeligt forsvar til lands, til vands og i luften mod en agression udefra.

Vil vi bevare vor parlamentariske frihed og vore menneskelige rettigheder, saa maa vi ogsaa betale for disse værdifulde goder, altsaa opretholde et militært beredskab.

Det skal indrømmes, at soldatertjenesten kommer som et ubehageligt afbræk i mange unge menneskers civile uddannelse, men saa kan man glæde sig over, at de unge mennesker nu har saa gode forhold som vel muligt i den tid, de er i »Kongens tjeneste«.

Paa dette omraade har bl. a. det socialdemokratiske parti gjort et rosværdigt arbejde for landets sønner.

Man kan blive i daarligt humør ved at læse om, hvor usselt danske soldater blev aflønnet i ældre tider, hvor brutalt de ofte blev behandlet af deres befalingsmænd, eller hvor sørgeligt veteraner blev belønnet, selv om de var blevet lemlæstet for livstid i en af vore krige. Noget af det højeste, en veteran kunde opnaa, var at blive dannebrogsmand. Jo, maaske kunde han faa en bevilling til at humpe landet rundt paa eet ben eller med een arm med en lirekasse og muligvis ledsaget af en trofast hund, en veritabel bjørn eller en dansende abekat. Hvilken sørgelig skæbne for en mand, som havde sat sit liv paa spil for at forsvare sit fædreland — uha, uha! De tider er dog heldigvis forbi. Nu er det jo saadan, at mangen ung mand lærer noget positivt, noget værdifuldt i sin soldatertid, noget som han kan have gavn af resten af sin levetid. Der gøres meget for at udnytte tiden saa godt som muligt, bl. a. ved planmæssig vejledning og undervisning af en saadan art, at adskillige af de unge mænd faar stor lyst til senere at komme paa højskole.

LIDT OM FLYVNINGEN I VARDE SPORTSFLYVEKLUBBEN

Der har allerede i en Del Aar været mange flyveinteresserede i Varde, og da Flyvningen efter sidste Krig atter kom i Gang herhjemme, meldte sig ogsaa en Del Vardeborgere til Flyveundervisningen, og i 1948 tog 5 Vardensere samt en flyveinteresseret fra Oplandet Certificat som Privatflyvere.

Samme Aar stiftedes Varde Sportsflyveklub, og Flyvningen havde hermed faaet et godt Fodfæste i Byen.

I de følgende Aar voksede Antallet af Certificatindehavere, ligesom Sportsflyveklubbens Medlemsantal forøgedes støt af saavel aktive som passive Medlemmer.

I 1951 tilsluttede Sportsflyveklubben sig Kongelig Dansk Aeroklub, der er Hovedorganisation for dansk Privatflyvning samt det Organ, der formidler Forbindelsen til Udlandets Flyverorganisationer. Varde Flyverne havde nu herigennem Kontakt med Landets øvrige Flyveklubber, ligesom der nu ogsaa blev Adgang til at deltage i de mange lærerige og interessante internationale Flyvestæv-

ner og Konkurrencer, der hvert Aar afholdes rundt om i Europa, og det er efterhaanden ikke saa faa Stævner, Varde Flyverne har deltaget i.

Sportsflyveklubben har selv arrangeret Stævner, Konkurrencer, Opvisninger i Kunstflyvning, Rundflyvninger, fælles Klubture rundt i Landet, Foredrag, Filmsfremvisning og meget andet, alt for at øge Medlemmernes Træning og Erfaring.

Et af Sportsflyveklubbens vigtigste Maal har lige fra Starten været at faa anlagt en Flyveplads her ved Byen. Mange Projekter har i Aarenes Løb været paa Tale, men først i 1954 fandt man den Plads, der nu er Varde Flyveplads.

Flyvepladsens Beliggenhed paa Toftnæs Hede er vel efterhaanden kendt af de fleste Vardensere, og Sportflyveklubben haaber, at Anlæggelsen af denne Plads vil vise sig at være en vigtig Milepæl paa Vejen frem til en større Flyveraktivitet i Varde.

Varde Sportsflyveklub har nu 50 Medlemmer, hvoraf 14 er Certificatindehavere.

Bestyrelsen bestaar af følgende: Formand Ingeniør L. Lind, Næstformand Købmand Alfred Toft, Sekretær Planteskoleejer Aksel Nielsen, Kasserer Fabrikant Arne Nordholt, samt Redaktør Dalsgaard Petersen, Smedemester Hans Nielsen, Outrup, Autoforhandler Ejnar Slot.

23.6.56. *L. Lind.*

AMTSSYGEHUSET

Sygehuset, der er beliggende på en del af den gamle Varde Nørregårds jorder, er opført i to tempi, idet de ældste bygninger er opført i 1919, og de nyere i 1937—38, og der er rigelig plads til yderligere udvidelse, som allerede nu er påkrævet.

Indlæggelsernes antal for regnskabsåret 1955—56 beløber sig til 3200 med ca. 51.000 sygedage.

Sygehuset har 152 normerede sengepladser fordelt på 5 afdelinger.

Ved sygehuset er ansat 3 overlæger med specialer i kirurgi, medicin og radiologi samt en konsulent med speciale i øre-, næse- og halssygdomme.

I indeværende år indrettes en fuldt moderne røntgenafdeling.

Sygehuset personale er i dag på 120 personer.

Sygehusets bestyrelse:

Amtsrådsmedlem Gjøde Gjødesen, Tistrup.
— Alfred Gundesen, Bredmose, Ho.
Borgmester Rud. Rasmussen, Varde.

Kirurgisk overlæge: Dr. med. Jørgen Ostenfeld.
Medicinsk overlæge: Dr. med. Valdemar Kornerup.
Radiologisk overlæge: Bengt Nyrop Weile.
Speciallæge i øre-, næse- og halssygdomme:
Dr. med. Ejner Theilgaard.

Med venlig hilsen!

Oscar Johansen,
sygehusinspektør.

AKTIESELSKABET VARDE BANK

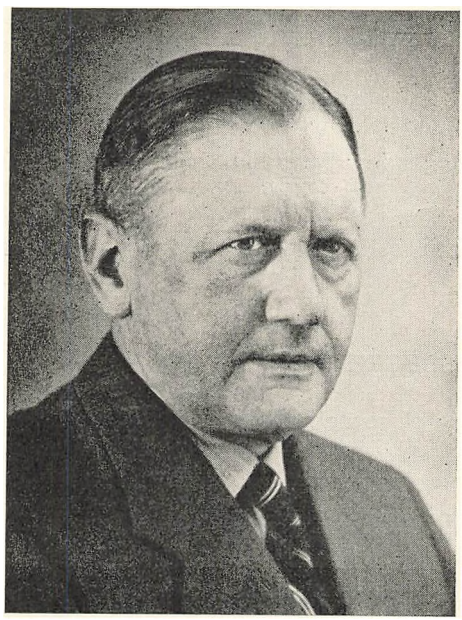

Bankdirektør Jacobsen

I anledning af Aktieselskabet Varde Banks 75 års jubilæum den 1. oktober 1947 udsendte banken et af forfatteren Salomon J. Frifelt udarbejdet festskrift »Vestjylland og Varde Bank gennem 75 år«. Det giver en levende og fængslende skildring af den vældige udvikling, som denne del af landet har gennemgået i dette tidsrum, og det beretter om, hvorledes Varde Bank har understøttet og fulgt med i denne udvikling.

Værket giver ikke blot et godt billede af Varde Banks historie, men det er en værdifuld kulturhistorisk studie over den egn og befolkning, hvor Varde Bank har sit virkeområde, og det er nok værd at stifte nærmere bekendtskab med.

Varde Bank har igennem en årrække indtaget stillingen som provinsens trediestørste bank, et forhold der i sig selv vækker opmærksomhed og bidrager til at gøre bankens navn kendt og respekteret viden om. Efter læsningen af bankens festskrift forstår man bedre hvorledes denne ret enestående udvikling har været mulig.

Banken ledes af en bestyrelse på 18 medlemmer, der skal være bosatte indenfor bankens virkeområde. Den daglige ledelse varetages af en direktion bestående af 4 medlemmer, nemlig J. W. Pal-

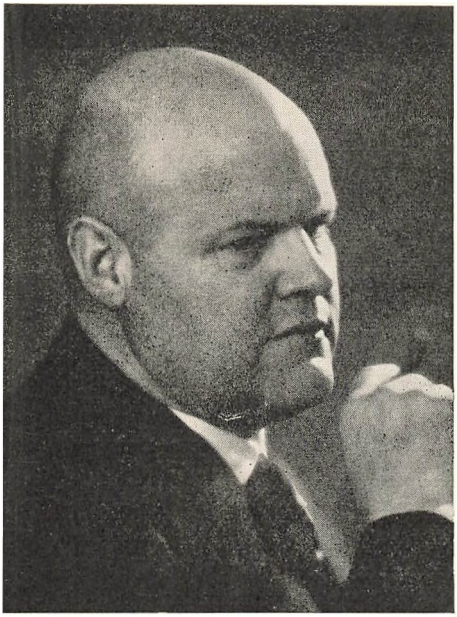

Bankdirektør Johansen

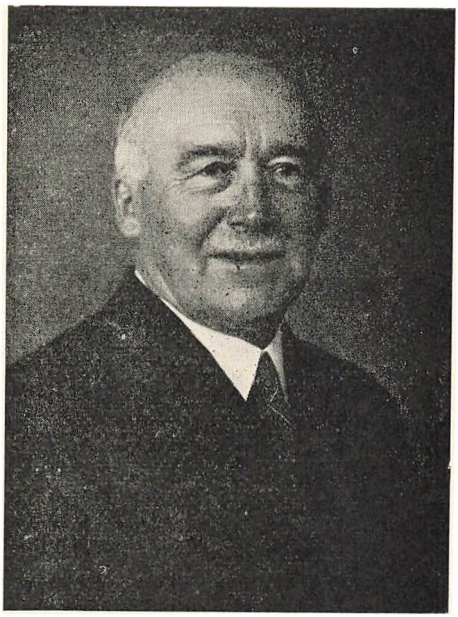

Bankdirektør Brandt

ludan og O. Rasmussen ved Varde Bank i Esbjerg, P. Jacobsen og H. Johansen ved Varde Bank i Varde. Varde Bank har også afdelinger i Grindsted og Ølgod. Desuden har banken 15 kontorsteder: Nr. Nebel, Oksbøl og Faaborg henhørende under hovedkontoret i Varde, Esbjerg fiskerihavn, Gørding, Vejrup og Tjæreborg henhørende under Esbjerg afdeling, Ansager, Tofterup og Krogager henhørende under Grindsted afdeling og Skjern, Tistrup, Hoven, Ørbæk og Krusbjerg henhørende under Ølgod afdeling.

Banken har sluttet sit regnskab for 1955 med et overskud på knap 1,8 mill. kr. Regnskabet udviser et samlet udlån på godt 100 mill. kr. og et indlån på knapt 93 mill. kr. Bankens samlede reserver udgør ca. 11,5 mill. kr. Aktiekapitalen, der siden 1930 har været 6 mill. kr., agtes i 1956 forhøjet til 8 mill. kr.

Ved bankens 4 afdelinger var den 1. januar 1956 beskæftiget ialt 90 funktionærer. Bankens personale i Varde rekrutteres såvidt mu-

ligt ved antagelse af elever blandt de unge mennesker fra by eller opland, der forlader skolen efter bestået afgangseksamen, og en lang række af de mennesker, der virker eller har virket i Varde Banks tjeneste, har gået i Varde kommuneskole.

De ved banken i dag ansatte tidligere elever i Varde kommuneskole sender skolen mange venlige tanker og ønsker i jubilæumsåret. Hertil slutter bankens ledelse sig.

A/S VARDE STAALVÆRK

Direktør O. R. von Bülow har givet følgende oplysninger vedrørende byens største fabriksanlæg, Varde Staalværk. Denne store virksomhed sætter i væsentlig grad sit præg paa Varde by i 1956 — og i tiden fremefter.

Udvikling: Staalværket blev stiftet i 1914 af Fabrikant Bruun under Navnet Bruun & Sønners Staalværk. Maatte hurtigt standse ved Udbruddet af den første Verdenskrig. Laa derefter stille til det i Februar 1918 blev købt af Nakskov Skibsværft, af hvilket det blev Datterselskab. Produktionen blev genoptaget i Juli 1918.

I Aaret 1921 blev Staalværket omdannet til Aktieselskab med sit nuværende Navn.

Udvidelser: Større Udvidelser blev foretaget i Aarene 1927 og 29 og i Aarene 1939—40; den sidste Udvidelse omfattede en helt ny Bygning og Installation af elektriske Smelteovne.

Arealet var oprindeligt ca. 4000 m², men er i Tidens Løb blevet udvidet til nu at omfatte 62.000 m²; hertil kommer en Række Funktionær- og Arbejderboliger.

Produktion: Staalværket fremstiller Staalstøbegods i en lang Række forskellige Kvaliteter, deriblandt rustfrit og syrefast Staal. Forbrugerne er i Hovedsagen de indenlandske Maskinfabriker og Skibsværfter. Derudover finder en mindre Eksport Sted til de skandinaviske Lande. Der produceres aarligt ca. 5000 Tons Staalstøbegods.

Beskæftigelse: Der er paa Staalværket ansat 80 Funktionærer og 450 Arbejdere.

Der findes moderne Omklædningsrum med Marketenderi.

Fremtiden: Der finder i Øjeblikket en betydelig Ombygning Sted. Naar denne er færdig, vil alt Staal blive smeltet i elektriske Ovne, og moderne rationelle Arbejdsmetoder vil blive indført.

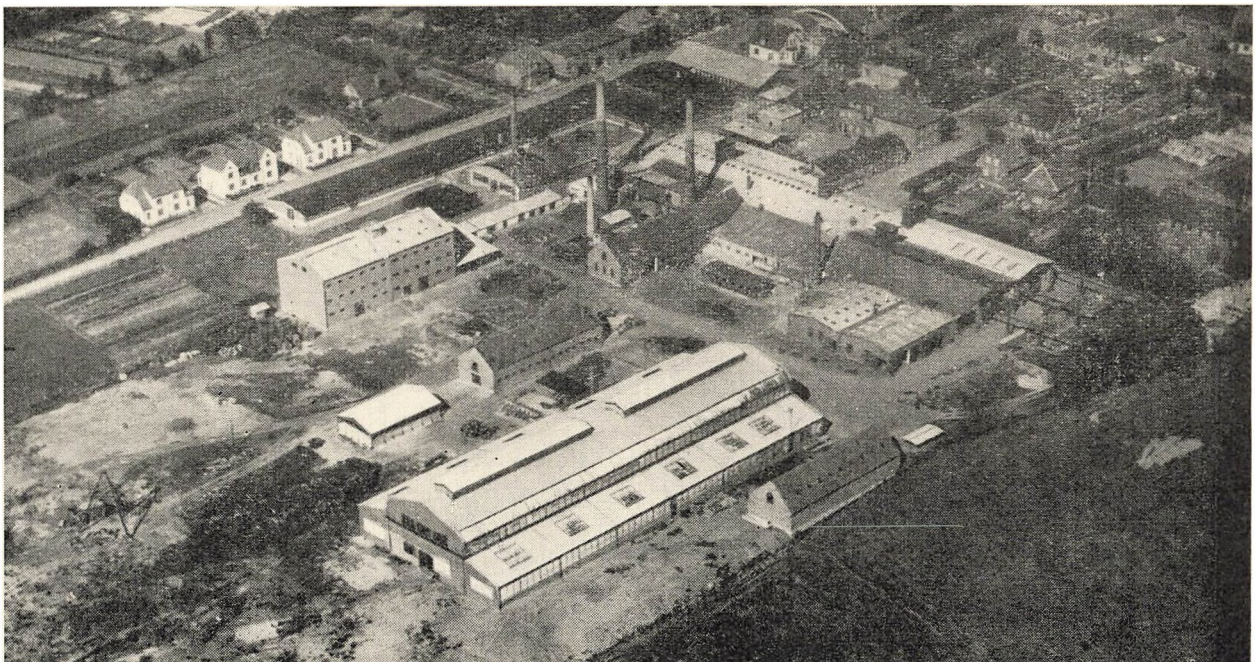

Varde Staalværk

A/S JERNTRAADSSPINDERIET I VARDE

Dette er een af de store virksomheder i vor by, en moderne fabrik med en dygtig ledelse og en betydelig aarlig omsætning, men den har vistnok kun liden tilknytning til de væverier og spinderier, som fandtes i Varde i forrige aarhundrede.

Her er nogle hovedtræk af jerntraadsspinderiets historie:

I september 1919 købte A/S Nordiske Kabel- og Traadfabriker aktierne i et traadspinderi i Varde, som var oprettet af direktør P. Th. Bruun — den samme mand, som havde gjort de første skridt til anlæg af den virksomhed, som nu drives af A/S Varde Staalværk. Fra sin fader havde han arvet en reberbane, som han overtog kun godt 18 aar gammel, men da rebslageriet ikke længer kunde betale sig, begyndte han i 90'erne at fremstille traadfletning, saakaldt hønsenet. Virksomheden, der oprindelig var af ret begrænset omfang, er gradvis vokset og er drevet frem i nær tilknytning til Traadværket i Middelfart, hvorfra traaden leveres, saaledes at den beskæftiger mellem 60 og 100 mennesker og yder et værdifuldt supplement til selskabets øvrige fabrikationer.

Den nuværende driftsbestyrer, hr. L. C. Thorup, har ledet arbejdet i omtrent 40 aar, og han har bl. a. foretaget omfattende studierejser i udlandet, for at fabriken kan være fuldt ud paa højde med den tekniske udvikling paa dette specielle omraade. Han har ogsaa været medlem af Varde byraad og udviste stor interesse for den lokale afdeling af »Arbejdsteknisk Skole«, som jeg havde den ære og glæde at lede gennem en aarrække.

ARNBJERG ANLÆGET

er i sig selv et besøg værd.

Fra forskønnelsesudvalgets side er der i tidens løb ofret mange penge paa dette store og smukke anlæg. Hovedadgangen dertil maa siges at være den nye — men endnu navnløse — gade, som lige overfor den »Kampmannske Gaard« fører forbi isenkræmmer Blinkenbergs forretning og »Turistkontoret« og til det hjørne af anlægget, hvor man har anbragt en mindesten for byfoged Wedel-Heinen og hustru Elisabeth, som for mere end 125 aar siden fik iværksat et plantningsarbejde, der nu bevidnes af de mange høje og smukke løvtræer. Tæt ved mindestenen for Wedel-Heinen og frue ser man en endnu større bautasten med følgende indskrift: »Her opkastede Wallensteins soldater en skanse 1627«. Det er ble-

vet mig fortalt, at det var kantor Marke, som fremsatte forslag om denne mindesten og fik den realiseret.

Fra dette højdepunkt — det højeste i hele Arnbjerg — ser man ud over det storstilede friluftsteater med 3—4000 tilskuerpladser og den græsklædte scene, der omkranses af træstammer. Selve den »kongelige ballet«s bedste kunstnere har her givet festlige forestillinger i de skønneste rammer til fornøjelse for et tusindtalligt publikum.

Ganske nær ved friluftsteatret ligger den store »Arnbjerghal« med tilhørende restauration. I den smukke og meget rummelige hal afholdes de bekendte skolemøder, som overlærer Olsen fik startet her i Varde i forrige aarhundrede (i slutningen af »Provisorietiden«). Til at begynde med holdtes skolemøderne i »Ridehuset« ved Ringkøbingvej, hvor nu brandstationen er beliggende. Arnbjerghallen benyttes ikke alene til store folkemøder, men ogsaa til udstillinger af forskellig art, til gymnastikopvisninger om vinteren, til de aarlige skoleafslutninger samt til tennisspil, hvortil den egner sig udmærket. Foran Arnbjerghallen er der et nydeligt anlæg, som antagelig vil blive større, naar Teilmanns eng er blevet helt opfyldt, planeret og beplantet paa rette maade. Der er her store muligheder, og man tør haabe, at de vil blive udnyttet.

I den nordlige udkant af anlæget — altsaa ud mod Lundvej — finder vi, naar vi kommer inde fra byen — Varde Bibliotek, Kustodeboligen, der hører sammen med den næste bygning, byens musæum, der er grundlagt paa de rigelige pengemidler, som den gode Varde-borger Cornelius Stau i sin tid stillede til raadighed for bystyret for ca. 45 aar siden. Musæet er bygget i stil med den »Kampmannske Gaard« i Storegade, og med sin hovedbygning og de to store sidefløje rummer dette musæum meget værdifulde skatte fra ældre tider. Der er sjældne ting her, som Nationamusæet i København gerne vil have fat i. Desuden findes en værdifuld malerisamling i Varde Musæum. Ogsaa af den grund burde det besøges langt mere af byens og egnens befolkning, end tilfældet er. Paa visse dage er der gratis adgang.

Mindesmærket i Arnbjerg for 7 af vore frihedskæmpere.

Ved et byraadsmøde den 3. september 1946 blev det vedtaget at rejse et mindesmærke for syv Vardeborgere, som havde ofret deres liv i Danmarks frihedskamp.

Afsløringen af dette monumentale mindesmærke fandt sted i maj 1948 i nærværelse af 3—4000 mennesker. Som særligt indbudte var de faldnes paarørende, byraadets medlemmer, politimester H. Rasmussen, kaptajn Lundorff, Tønder, der var byleder for modstands-

gruppen i Varde, arkitekterne Riis Olsen og Waldemar Jørgensen, der har udformet »Mindelunden«, gartner Hansen, Grydergade, stenhuggermester M. Christiansen, murermester H. Petersen, der har arbejdet med anlægget, og Vardensersamfundets formand, maskinsætter Axel Kiertzner Hansen, København, lektor Sørensen, København, og billedhugger Anker Hoffmann, København, der har hugget monumentet i granit. Sidstnævnte havde dog sendt afbud.

Faneopstillingen lededes af elektricitetsværksbestyrer Mikkelsen, og den tog sig meget smukt ud. Monumentet og hver af de syv navnestene var dækket af Dannebrog. Paa hver side af tilskuerpladsen stod samtlige 40 foreningsfaner opmarcheret, og ved siden af »Mindelunden« stod byraadsmedlem Schønemann med byfanen. Stationsleder Karsberg og redder Svend Christensen stod æresvagt som repræsentant for modstandsgruppen paa hver side af monumentet, og foran hver navnesten stod en frihedskæmper med armbind æresvagt.

Paa slaget 14 bød borgmester P. A. Pedersen paa komiteens vegne velkommen og sagde, henvendt til de paarørende: »I sidder med sorg i sind, men i forvisningen om, at jeres kære kæmpede og faldt for Danmarks sag.«

Efter sangen »Du danske mand« talte redaktør Schoch som repræsentant for Danmarks Frihedsraad. Han udtalte bl. a.: »Rundt om i Danmark staar nu mange nationale mindesmærker, rejst til ære for nationens faldne. Alle taler deres tavse sprog til os, men intet taler saa stærkt og indtrængende til os som det, der rejses for frihedskampens faldne. Vi føler os nationalt knyttet til dem — vel ikke alene, fordi vi selv har gennemlevet den onde tid, men først og fremmest fordi den sag, de døde for, mere end nogen anden var en kamp for en idé, og de fleste gik i kamp uden at være kaldede. De rejste folk til kamp for idéen, og det lykkedes.

Jeg har set samtlige frihedsmonumenter i Danmark, men intet kan staa maal med det, der nu afsløres i Varde.

Men det er ikke nok at rejse monumenter. Frihedsviljen og kampaanden kan ikke indregistreres eller sættes i glas og ramme. Den lever midt iblandt os, saafremt vi fører den videre i den aand, vore faldne kammerater ønskede det. For vor generation og den kommende slægt var denne kamp kun begyndelsen. Tilintetgørelsen af fascismen og nazismen er maalet. Det er vor pligt at skabe saadanne samfundsforhold, at diktaturerne aldrig mere faar vækstbetingelser i vort samfund.

Jeg tror paa, at det danske folk vil staa vagt om friheden, der er dybt forankret i det danske folk.

Paa frihedsraadets vegne takker jeg de faldne kammerater for

godt og aldrig svigtende kammeratskab, og jeg gentager det løfte, vi gav: Aldrig at svigte de idealer, der lyste for os under frihedskampen. I dag er det en forbrydelse, hvis man ikke gaar ud i kampen for demokratiets ideer. Kan det tænkes, at nogen vil opgive denne frihed? Jeg tror det ikke. Vore kammerater faldt ikke forgæves.

Det var et gribende øjeblik, da radioforhandler Johs. Nielsen derefter stod paa talerstolen. Han takkede paa arbejdsudvalgets vegne alle, der havde medvirket til at rejse dette minde, og udtalte derefter:

»Tre aar er nu forløbet, siden vort land blev befriet for det tyske aag — og det er vel naturligt, at vore tanker paa denne dag gaar til dem, der som følge af deres indsats i modstandskampen ikke fik lov til at opleve denne dag. Vor medfølelse samler sig om de efterladte, og vi forstaar, at deres følelse i dag er blandet med sorgen over og savnet af deres kære. Men de skal ogsaa vide, at vi beundrer den indsats, der er øvet, og at vi er stolte over at have kendt de mænd, hvis navne vil staa som lysende eksempler for kommende slægter.

Jeg vil haabe, at vort land altid maa have kvinder og mænd, der vil kæmpe mod uret og vold og være besjælet af en brændende tro paa rettens og sandhedens sejr. Vi er samlet her for at hædre mindet om de mænd, der i denne kamp gav det dyreste, et menneske kan give. I dyb taknemmelighed afslører jeg da stenene med deres navne, monumentet til deres ære.«

Medens frihedskæmperne fjernede Dannebrog fra monumentet og navnestenene, sang forsamlingen »Altid frejdig«, og borgmesteren udtalte derefter:

»Denne Mindelund og monumentet overdrages nu til kommunens og byraadets forsorg. Jeg overtager det med tak, og fra byraadets side skal der blive gjort alt for at værne om det, saa det kan staa til sene tider som minde om de mænd, der satte livet til i modstandsbevægelsen.«

Redaktør Friis, hvis søn faldt under ildkamp dagen før tyskernes kapitulation, talte paa de paarørendes vegne og takkde, fordi det smukke minde er rejst. Han sagde videre: »De mænd, hvis minde vi vil bevare til sene tider gennem det mindesmærke, som her er afsløret, er et udsnit af vor bys befolkning. Det er arbejderen og embedsmanden, militærpersonen og studenten. Det er et udtryk for, at hele det danske folk var med i den modstandskamp, som medvirkede til sejren og skabte en samhørighed, og som viste, at i farens stund falder alle skillelinier.

Fælles for dem alle, hvis minde vi bevarer i hjerterne og i granit-

tens tunge sten, var kærlighed til det land og folk, som var i fare, og en brændende vilje til kamp mod terror og vold.

De frygtede ikke døden. De vidste, at nogle maatte dø, for at folket kan leve. Som en af dem, hvis navne staar paa stenene, skrev:

Det værste er ikke at dø,
for netop af døden kan spire
sejrens og frihedens frø.

Vi, der staar her ved mindesmærket for en ægtefælle, søn eller broder, har meget at sige tak for. Ikke blot for hvad de har været for os, men ogsaa for deres indsats i kampen for vort lands befrielse. Vi siger tak for det kammeratskab, som voksede frem under kampens vilkaar, og vi siger tak til den kreds af borgere og det bystyre, som har rejst dette mindesmærke. Vi siger tak for den enstemmige tilslutning, der har været for at bevare vore kæres navne.

Kunstneren har fremstillet frihedskæmperen, der rejser sig paa den danske jord for at sprænge de baand, som binder hans hænder.

Maatte dette billede leve i vore hjerter og altid holde viljen til sammenhold levende hos os.«

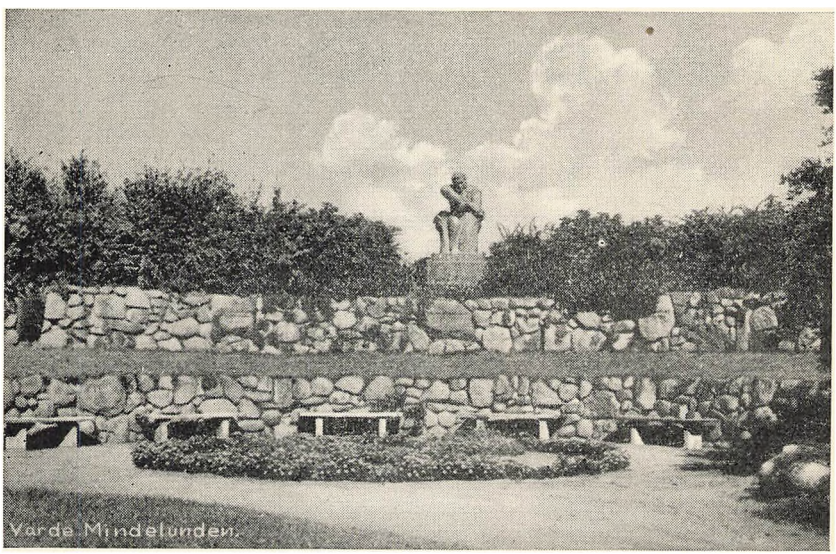

Arnbjerg

Efter »Kongernes Konge« sluttede borgmesteren højtideligheden med ønsket om, at byens borgere vilde nærme sig denne plet med

ærbødighed. »Æret være de faldnes minde!« — Den tusindtallige forsamling rejste sig og sang »Der er et yndigt land«, og saa defilerede de 40 faner forbi monumentet, hvorefter borgmesteren gik frem og nedlage en stor krans paa byraadets vegne. Derefter blev der nedlagt kranse fra en række institutioner og private personer, bl. a. Frihedsfonden, landsforeningen af besættelsestidens politiske fanger, Hjmmeværnsforeningen, modstandsgruppen »Varde«, Varde gymnastikforening, Varde skytteforening og Falck. Desuden blev der ved enkelte navnestene nedlagt kranse og blomster.

De faldne frihedskæmpere fra Varde, hvis navne er indhugget i stenene, er: Mogens Friis, Niels Jessen, Jørgen Bech Simony, Jørgen Østergaard, Knud Nordentoft, Poul Emil Gerner Mikkelsen og Peter Pedersen.

Radioforhandler Johs. Nielsen var blandt de Gestapofanger, som blev saa barbarisk behandlet, at de maatte lide ubeskriveligt, og man maa undres over, at der i det hele taget var enkelte, som stod det igennem.

VESTKYSTEN

Omkring 1850 fik Varde og opland sin første avis — »Vesterjydsk Avis« — Nyheds-, politisk- og avertissementstidende«. I 1867 blev den omdøbt til »Ribe Amtstidende«, der i 1934 blev overtaget af A/S Den sydvestjydske Venstrepresse VESKYSTEN, der siden 1917 havde udsendt »Varde Dagblad«.

Her som andre steder i landet medførte den tekniske udvikling, at man gik bort fra det udprægede lokalblad til det større egnsblad, der var bedre i stand til at imødekomme læsernes øgede krav til deres avis.

En støt og rolig udvikling siden har forlængst gjort bladet til byens og Vardeegnens blad. Den sirst foretagne kontrol af VESTKYSTENs oplag og spredning viste, at 80,7 pct. af husstandene i Varde købstad læser bladet, og en omtrent tilsvarende procentsats gælder for landdistrikterne.

For at være paa højde med fremtidens krav er bladet gaaet i gang med et stort udvidelsesprogram, der skal være afsluttet i 1957. Et led heri er anskaffelsen af en ny schweizisk rotationspresse, der i enkeltproduktion kan præstere aviser med 64 sider, i dobbeltproduktion med 32 sider og i et antal af 60.000 aviser i timen.

HVILEHJEMMET »SINESMINDE«

Under Navnet »Sinesminde« leves Livet videre inden for de Mure, der fra Begyndelsen af Firserne rummede Kaptajn Brix' private Realskole og senere fra 1911 dannede Rammen om De Gamles Hjem.

Da det ny Alderdomshjem paa Frisvadvej stod færdigbygget, solgte Varde Kommune 1. Maj 1955 det gamle Alderdomshjem til Forstanderne Ella og A. Ravn-Jonsen og Forstanderinde, Frk. Ruth Dagø, Randers. Efter en omfattende Ombygning og Modernisering er der nu skabt et tidssvarende privat Hvilehjem med Plads til 25 Pensionærer, for hvem uddannede Sygeplejersker staar til Raadighed.

Hvilehjemmet »Sinesminde« søges saavel af Rekonvalescenter fra omliggende Amters Sygehuse som af Pensionister, der her i rolige og dejlige Omgivelser nyder deres Otium.

— — —

Til disse oplysninger fra forstander Ravn-Jonsen vil jeg gerne føje nogle bemærkninger vedrørende en lille fiks forandring i det smukke anlæg foran den gamle skolebygning.

Lidt tilvenstre for indgangen til hovedbygningen har man anlagt et nydeligt springvand, hvoraf her gengives et billede. I forgrun-

den ser man en lille krøltop af en gut med dejlige basunkinder. I favnen holder han en mægtig gedde, som er længere end drengen. Den har sikkert vejet 12—15 pund, da den blev fanget. Lærer Traberg har fanget et par stykker af den kaliber i Varde Aa. Men hvorledes kan en lille dreng holde en gedde af den størrelse fast i sine arme, glat og stærk som saadan en fisk jo er? Forklaringen maa nok være denne: Det er ikke nogen almindelig gut, men en søn af Poseidon, der ifølge den græske mytologi er havets behersker. Denne græske gud havde bl. a. en søn ved navn Triton, og denne dreng kunde naturligvis fastholde en kæmpefisk. Ja, han holder den fast og klemmer den saa kraftigt, at den til tider sprøjter en vandstraale ud i midten af bassinet. Paa den modsatte side kan skimtes en »kamæleon«, som hr. Ravn-Jonsen kalder den. Jeg har undersøgt den saa grundigt, at jeg tør betegne den som en meget stort »Firben«. Den kommer ogsaa undertiden i sprøjtehumør, og saa gaar der en vandstraale over mod Triton. De to plaskende vandstraaler mødes midt i bassinet. Det er nydeligt og hyggeligt lavet, og alle forbipasserende, som ikke har alt for travlt, standser uvilkaarligt for at se paa det hyggelige motiv.

Ganske kort derfra kommer der i løbet af sommeren et noget større springvand, nemlig i det planlagte haveanlæg foran »De gamles Hjem« en imponerende bygning, hvor de veltjente ældre mennesker kan faa fornøjelse at at se »Svanen og Frøen«, som i nogle aar har været (»midlerdtidig«) anbragt foran »Arnbjerg-Pavillonen«. Tænk, hvilken forandring her er sket: Før laa her »Det gamle sygehus«, som efterhaanden var blevet til en slags husvildebarak, uhyggeligt ramponeret under den sidste krig. Og saa nu: Nu bliver der et smukt anlæg, hvortil »Nielsens Planteskole« har skænket 1000 (tusinde) roser. I det hjørne af anlægget, som er nærmest Metodistkirken, er der allerede gravet ud til »Svanen og Frøen«. Kom saa ikke og sig, at der ikke sker noget i Varde! Jo, der sker store forandringer til noget bedre. Kom og se selv, I gamle Vardensere, og I maa indrømme, at byen bliver kønnere og mere moderne for hvert aar, der gaar.

Tænker vi os bare en halv snes aar frem i tiden, vil der sandsynligvis blive tale om en ny skole igen, og den vil muligvis komme til at ligge et sted mellem Vestre Landevej og Ringkøbingvej, hvor der endnu er jord nok, som ikke skal »pilotteres« med en masse cementpæle.

„Sinesminde"

VARDE BIBLIOTEK

En af de kulturelle opgaver, der blev taget op af folk fra Varde Skole, var også oprettelsen af et offentlig folkebibliotek. Ejendommeligt er det, at der skulle gå mere end to menneskealdre efter Skoleloven af 1814, inden det stod rigtig klart, hvor vigtigt det var, at alle borgere kunne få let adgang til at bevare og udvide læsefærdigheden ved hjælp af et offentlig bibliotek. Det var det levende ord i højskoler og foredragsforeninger, der var det centrale i oplysningsarbejdet — men fra 80-erne kom der skred i biblioteksagen rundt i provinsbyerne. Horsensadjunkten A. Schack Steenberg rejste omkring i landet og agiterede for oprettelsen af biblioteker, som han havde set dem i byer i England. Her i Varde talte han ved »Vestjydsk Skolemøde« i pinsen 1897 om emnet »Læsning og Folkebogsamlinger«.

Dette møde gav stødet til oprettelse af en »komité« af vardeborgere med overlærer J. Olsen i spidsen. Denne »komité« var alsidigt sammensat — fra alle samfundslag. Overlærer Olsen forstod, at biblioteksagen skulle hvile på et så bredt grundlag som muligt. I dette udvalg optoges senere folk fra oplandet. Det påtænkte bibliotek skulle også betjene omegnen.

Biblioteket kom allerede i gang året efter. Man fik lokaler på borgerskolen — senere i Teknisk Skoles lokaler i Haandværkerforeningen — under 1. verdenskrig igen på skolen. Den første bibliotekar var lærer J. Bossen (senere assisteret af lærer Jepsen). Interessen for biblioteket synes at have været god — i alt fald havde biblioteket allerede i 1898 ved indsamling og lån skaffet kr. 3600 til veje til køb af bøger og bibliotekarløn (300 kr. årlig). Kommunens bidrag var kr. 200.

Allerede af det trykte katalog fra 1902 synes bogbestanden at have været ret righoldig (ca. 2000 bind). Biblioteket var åbent 3 gange ugentlig à 1 time.

Efter at bibliotekernes ordning her i landet var blevet lovfæstet ved Biblioteksloven af 1920, blev biblioteket reorganiseret og bøgerne opstillet efter decimalsystemet. Man flyttede til gratis lokaler skænket af fabrikant Th. Hansen i Augusta Hansens Stiftelse i Nørregade.

Man kan sige skolens barn, folkebiblioteket, nu fløj af reden. Statens tilskud blev nu væsentlig forhøjet og også kommunens. En læsestue med daglig åbningstid blev indrettet. Bibliotekaren, lærer Bossen, tog sin afsked 1. februar 1922, og man fik nu en uddannet bibliotekar, fru Marie Johnsen (f. Jørgensen). Den første formand,

overlærer Olsen, døde 1917. Han efterfulgtes af kantor W. Marke, der ved sin død afløstes af kommunelærer L. Hoffmann 1923.

Lokalerne i Nørregade var tålelige til biblioteksbrug, men der gik ikke mange år, før rammerne til et jævnt voksende bibliotek var for små, og allerede i 30-erne drøftede man planer om en biblioteksbygning. Det lykkedes bibliotekets ledelse (først og fremmest på formandens, hr. Hoffmanns initiativ) at få byggeplanerne godkendt inden 2. verdenskrig satte en stopper for al biblioteksbyggeri her i landet. 17. september 1941 indviedes biblioteket på Lundvej. Set i forhold til de sidste års byggepriser fik man bygget umådelig billigt. Bygningen kostede med inventar kr. 70.000. Kommunen satte nu sit tilskud betydeligt op. Overlærer Hoffmann trådte i 1948 tilbage som formand og afløstes af maskinarbejder Paul Schmidt.

I årene 1926—1941 administrerede biblioteket børnebiblioteket i Tinghøj og Varde skoler, men efter indretningen af skolelæsestuen i den nye fløj på Varde skole skiltes børnebiblioteket ud som selvstændig institution.

Fra november 1947 har biblioteket haft udlån på Amtssygehuset med 1 ugentlig besøg på alle afdelinger, og fra juni 1954 har biblioteket overtaget udlånet på Varde kaserne, hvor der i samarbejde med Forsvarets Velfærdstjeneste er indrettet lokaler til læsesal og udlån.

Som ledende bibliotekar fratrådte 1 juni 1954 fru Marie Johnsen, og stillingen overtoges af Ole Rand Jørgensen (med fru Johnsen som assisterende bibliotekar).

I det følgende ganske kort nogle tal, der viser bibliotekets udvikling gennem årene.

I årene 1897—1920 var det årlige budget mellem kr. 1000 og kr. 2000. Udlånstal foreligger ikke — kan formentlig anslås til ca. 4000—8000 årligt.

	Bindtal	*Udlån*	*Budget*	
1920—21	4255	7803	3200	
1921—22	4510 (incl. børnebøger)	16037	7086	
1925—26	4800 (incl. børnebøger)	17200	6826	
1932—33	6514 (incl. børnebøger)	16727	6600	
1940—41	3401	18705	13020	
1943—44	4534	27515	16500	
1954—55	9098	34923	53234	(heraf kaserne 5000)
1955—56	ca. 9900	ca. 40000	ca. 54000	(heraf kaserne 5000)

blev grundlagt af eksam. cand. pharm. Rudolf Helms ifølge bevilling af 21. februar 1800 »formedelst den lange vej til Ringkøbing«. I betragtning af »stedets liden størrelse« blev det iøvrigt tilladt ham »at drive hvilken som helst anden lovlig næringsvej, han maatte finde for sig bekvem«, hed det i bevillingen.

Apoteket blev indrettet i ejendommen paa hjørnet af Vestergade og Nørregade, hvor det endnu er beliggende. Dog blev selve bygningen en del forandret og forbedret i 1879, da apoteker R. C. C. Nielsen lod den gamle nedrive, og paa tomten opførtes den nuværende ejendom, i hvilken man fik gode, tidssvarende lokaler forneden og en herskabelig lejlighed ovenpaa til det i bedste forstand aristokratiske apotekerhjem.

Apoteker Nielsen afgik ved døden 1920, ca. 80 aar gammel, den fulde ledelse af apoteket blev derefter overtaget af hans svigersøn, apoteker Hans Chr. Asbjørn Friis, hvis enke endnu lever og kan fortælle mange fornøjelige og interessante ting fra »de gode gamle dage«. I hendes hjem havde man f. eks. en privat lærerinde, en frk. Emma Hermansen, som i 10—11 aar havde fornøjelsen at undervise apoteker Nielsens børn. Samme frk. Hermansen fik senere en eventyrlig skæbne og blev bortført helt til Australien af en direktør Helms, som selv var født Vardenser.

Efter apoteker Friis' død i sommeren 1933 fik fru Friis tilladelse til at fortsætte driften af apoteket med provisor K. E. M. Christensen som bestyrer. Dette fortsatte i 2 aar, indtil 1. juli 1935, paa hvilket tidspunkt mangeaarig provisor paa Roskilde Dom-apotek, Anton Martinus Petersen Weilby fik bevilling til at drive apoteket.

Paa grund af alder (70 aar) og svigtende helbred ansøgte han om og fik tilladelse til at afgive bevillingen 1. april 1953.

Privilegiet blev atter opslaaet ledigt og givet til provisor Einar Hyldal Jacobsen, der i en aarrække havde været ansat ved Sønderbro apotek i København. Han fik imidlertid ikke megen glæde af apoteket i Varde, da han efter 2 maaneders forløb blev syg og maatte overlade driften til forannævnte provisor Christensen. Da sygdommen fortsatte, maatte han opgive bevillingen 1. januar 1955, hvorefter nuværende apoteker Gunnar Blak Rossen overtog apoteket.

— — —

Apoteker Rossen overtog apoteket den 1. januar 1955, og det stod ham straks klart, at en gennemgribende ombygning og modernisering af apotekets lokaler saavel som de øvrige lokaler i apoteksejendommen var paakrævet, og han satte sig derfor i forbindelse med arkitekt Frits Schlegel, København, som gennem nybygning

og ombygning af apoteker bl. a. i København og Odense havde et indgaaende kendskab til apoteksbyggeri.

Efter at bygningerne var kritisk gennemgaaet, stod det klart, at tilbygningen til Nørregade maatte nedrives for at give plads til en fuldt moderne laboratoriebygning, ligesom en omplacering af de øvrige apotekslokaler var nødvendig for at opnaa en rationel arbejdsgang, saaledes at apoteket i sin indretning kunne være paa højde med den enorme udvikling, som lægemiddelfremstillingen havde gennemgaaet siden krigen.

Planerne til ombygningen af apoteket var færdige i slutningen af aaret 1955, og efter at forskellige formaliteter var bragt i orden, kunne man tage fat paa arbejdet i slutningen af januar 1956. Man begyndte med nedrivningen af den gamle laboratoriebygning i Nørregade og udbedring af de bestaaende kælderlokaler.

Det, som vil ændre apotekets udseende for publikum, vil, foruden det nye inventar, som hele apoteket udstyres med, væsentligst være den omtalte nybygning i Nørregade. Herudover sker der det, at indgangen til apoteket flyttes fra Vestergade til hjørnet af Vestergade og Nørregade. Apotekets facade vil blive pudset op, de udvendige trappestene og lyskasser vil forsvinde, saaledes at intet fra ejendommen vil kunne genere det i forvejen smalle fortov.

Naar ombygningen er tilendebragt, vil apoteket omfatte hele arealet i ejendommens stueetage, idet de lokaler i den ene ende af Vestergadefløjen, som tidligere ikke har været benyttet til apotek, vil blive inddraget i apoteket, og da der under nybygningen vil blive indrettet dybe og rummelige kældre, vil apoteket faa større areal end tidligere, og dette areal vil man, ved at drage nytte af de erfaringer, der er blevet gjort andre steder, og ved at tage de nyeste tekniske fremskridt i brug, kunne udnytte bedre, saaledes at det nyindrettede apotek et stykke fremover skulle kunne fremtræde fuldt tidssvarende og moderne, selv om det er svært at sige noget om, hvilke fremskridt de næste aar vil bringe.

— — —

Apoteker Gunnar Blach Rossen er født den 25. januar 1905 i Sønderup, Nr. Vium sogn, som søn af pastor H. P. L. Rossen og hustru, f. Blach.

Apoteker Rossen blev discipel paa Løveapoteket, Hjørring, i 1922, tog farmaceutisk medhjælpereksamen i april 1926, farmaceutisk kandidateksamen i 1928, og har derefter været ansat paa Løveapoteket i Frederikshavn 1929—36, Løveapoteket i Svendbog 1936—42, Svaneapoteket i Silkeborg 1942, Løveapoteket i Viborg fra 1942 og indtil overtagelsen af Varde apotek den 1. januar 1955.

Apoteker Rossen modtog bevillingen til at drive Varde apotek

den 26. november 1954 og indledte straks derefter forhandlinger med fru apoteker Friis om køb af ejendommen. Fru Friis afstod ejendommen for et beløb paa 170.000 kr. Ombygningen af apoteket paaregnes at ville beløbe sig til 450—500.000 kr.

ANDELSMEJERIET VARDE

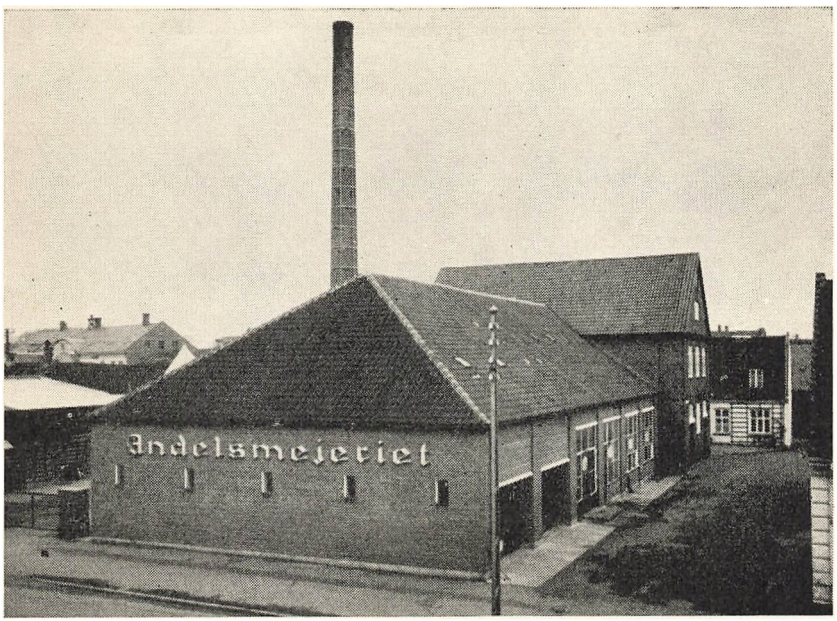

Andelsmejeriet

Andelsmejeriet Varde blev sat i Drift den 1. Maj 1908 med ca. 240 Andelshavere.

Kg Sødmælk indvejet 972.157 kg (1908) 8.513.800 kg (1955).

Kg Smør produceret 34.684 kg (1908) 239.105 kg (1955).

Driftsomkostninger 5.476.21 Kr. (1908) 746.352.47 Kr. (1955).

Lønninger 1.254.38 Kr. (1908) 263.228.76 Kr. (1955).

Smørpris pr. kg 1.92 Kr. (1908) 6.68 Kr. (1955).

Omsætning ialt Kr. 98.140.49 Kr. (1908) 4.224.137.97 Kr. (1955).

Andelsmejeriet har i Dag ca. 290 Andelshavere med ca. 2600 Malkekøer.

Ved Mejeriets Start var Mælkehandelen delt i Varde mellem 4—5 konkurrerende Mejerier.

I Dag har Andelsmejeriet Koncession paa Mælkehandelen i Varde med en Omsætning paa 1.682.257.00 Kr.

Eksport af Mælk til U.S.A.—Tyskland paa en Omsætning af 802.612.63 Kr. *Å. H. Jakobsen.*

HVOR MAN KAN BO OG SPISE I VARDE

Centralhotellet

Centralhotellet paa Torvet, nuværende indehaver hr. Svend Christensen, søn af hestehandler Søren Christensen, »Søren o' e'torre«. Til 1902 havde Søren Christensen »Landmandshotellet« paa Varde Torv, hvor nu »Hotel Varde« ligger. Men nævnte aar byttede han Landmandshotellet bort mod Centralhotellet, som gentagne gange siden er blevet udvidet og forbedret (1912 og 1939). Hotellet rummer nu 19 gæsteværelser (26 sengepladser) og en hyggelig sal foruden restaurationslokaler. Hotelgaarden med de gamle staldbygninger benyttes nu bl. a. til cyklestald. Billedet viser Søren Christensen og frue samt en sønnesøn, som nu er voksen.

— — —

Og saa er der »Hotel Varde«, der er bygget op, hvor »Landmandshotellet« tidligere laa som en langstrakt een-etages bygning, der gennem en længere aarrække havde været bolig for byens sogne-

præst, indtil den nuværende præstegaard paa Vestervold blev taget i brug. Hotel Varde ejes nu af tidligere murermester Christian Pedersen, som selv har ladet hotellet opføre for 25 aar siden, ligesom det efterhaanden er blevet betydelig udvidet ved tilbygning.

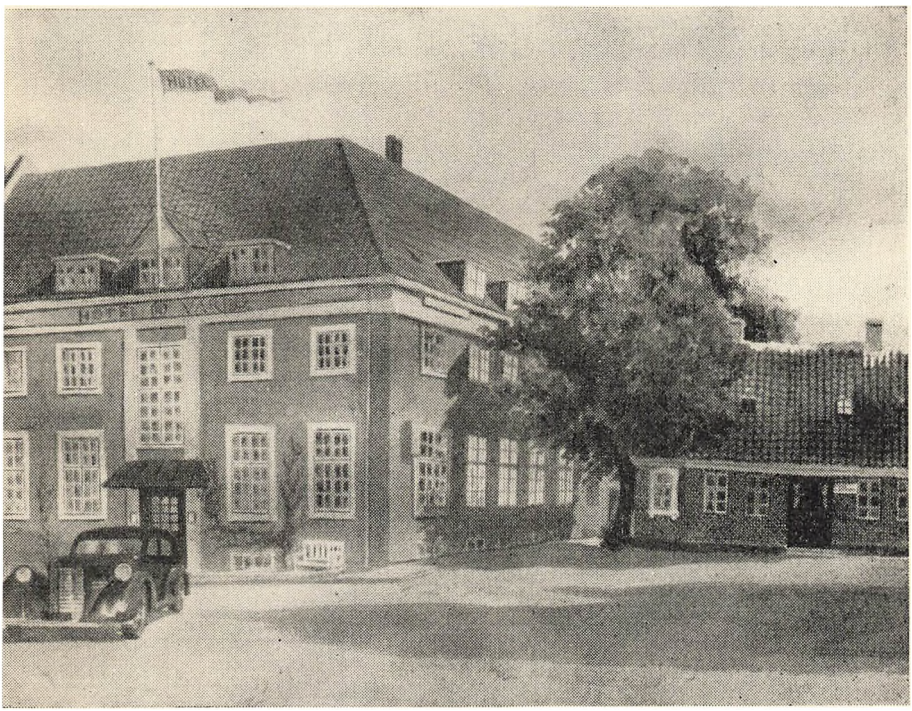

Hotel Varde

For tiden arbejdes der med opførelse af et »annex«, der kommer til at ligge i en helt ny gade, der bliver parallel med Torvegade og gaar fra Kræmmergade gennem den gamle bydel ned til Brogade. Man tør nok sige, at denne bydel derved vil blive saneret og afløst af tidssvarende bygninger, deriblandt altsaa en filial eller et annex af Hotel Varde. Det er den forholdsvis ungdommelige Chr. Pedersen(født 1880), som gennemfører dette projekt. Det er i det hele taget forbløffende, hvad denne energiske mand har faaet bygget af huse og villaer i Varde, og hvad han har plantet i omegnen, særlig ved Forumvejen. — Hotel Varde ejes nu af et aktieselskab, og hr. Pedersens svigersøn er blevet direktør paa hotellet, som rummer

35 værelser, en stor sal, en lidt mindre sal, en hyggelig »Jægerstue«, tre mødelokaler samt flere restaurationslokaler, alt moderne og velholdt.

— — —

For rejsende eller turister med beskedne pengemidler kan man bl. a. anbefale Højskolehjemmet i Storegade, og sætter man pris paa krohygge eller »højt smørrebrød«, ja, saa vælger man muligvis at gaa til »Silles o' e'torre«. Her præsiderer den stoute gæstgiver Sillas Sillasen, og han sørger for, at alt gaar rigtigt til.

I ældre tider var der mere end et halvt hundrede beværtninger i byen, og da kunde man af og til møde en »bjørnetrækker«, men nu er folk blevet klogere, og de »smaa sorte« er næsten »en saga blott«.

— — —

Med hensyn til forretninger er Varde i alle maader med paa noderne. Imponerende butikker med manufaktur, isenkram, skotøj, lædervarer, frugt og legetøj kan tilfredsstille alle rimelige ønsker, og gælder det bøger, malerier, fotoartikler, saa mangler vi ikke noget her i Varde. To biografer, den ene flottere end den anden, kappes om at byde publikum de bedste film, som kan fremskaffes. Pudsigt nok ligger de begge i Kræmmergade. Noget rigtigt teater har vi ganske vist ikke, og dog kommer kongelige skuespillere undertiden hertil, fordi vi har et ualmindeligt stort og smukt friluftsteater i Arnbjerg-anlæget i umiddelbar nærhed af den meget store og smukke »Arnbjerg-hal«, som i sin tid afløste det gamle »Ridehus« ved Ringkøbingvej, hvor nu brandstationen ligger.

FALCKS REDNINGSKORPS

I året 1936 startede Falcks Redningskorps sin virksomhed i Varde. Det var en lille begyndelse, der blev i første omgang stationeret en kranvogn, som havde garage i den gamle brandstation ved skolen. I de første år, indtil stationen flyttede til Nørrevold, blev den ledet af nu afdøde brandinspektør S. A. Sørensen.

Flytningen til Nørrevold skete i 1939, fordi korpset overtog sygetransporten til Amtssygehuset, og det var derfor nødvendigt at flytte til bedre lokaler. I de kommende elleve år blev stationen ledet af nu afdøde stationsleder Børge Karsberg Pedersen, bortset fra 9 måneder under krigen, hvor Karsberg måtte »gå under jorden«. Stationen er gået støt og rolig frem gennem de 20 år, der er gået. Den sidste større udvidelse skete i 1954, da korpset overtog brandslukningspligten i Varde by og opland.

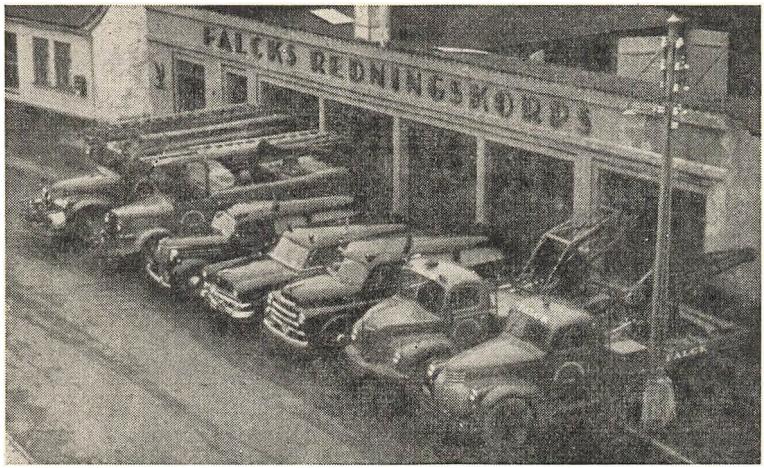

Falcks Redningskorps

Fremgangen for korpset fremgår tydeligt i forøgelsen af materiel og mandskab. Der startedes med 1 kranvogn, i dag har man 7 udrykningskøretøjer, som består af 2 slukningstog, 3 sygevogne og 2 kranvogne. Fra den ene reservemand, der startedes med, har korpset i dag et fast personale på 10, samt 15 brandmænd. I 1937 blev der foretaget 186 udrykninger, medens der i 1954 var 4935 udrykninger.

Foruden korpsets almindelige arbejde som brandslukning, sygetransport, dyreredning og kørselshjælp m. v., har det, især under krigen, været overdraget mange andre opgaver, blandt andet vagtværnet, som trådte i funktion i »den politiløse tid«.

Den fortsatte udvikling nødvendiggjorde oprettelsen af en filialstation i Nr. Nebel, hvor der er stationeret 1 slukningstog og 1 kranvogn.

Da Karsberg Pedersen rejste fra Varde i 1950 for at overtage stillingen som leder i Kolding, blev stationen overtaget af stationsleder Viggo Schantz Christensen, som er leder i dag.

TRE ÆRVÆRDIGE LINDETRÆER

Under den ombygning, som f. t. (maj 1956) finder sted med Varde Apotek, har mange sikkert lagt mærke til et enligt lindetræ bagved apoteket. Det blev i sin tid plantet af en ny ejer, og en god ven af

apotekeren udtalte ved den lejlighed: »Saa længe denne lind værnes mod overlast, saa længe vil apoteket være til lykke og hjælp for mange mennesker. Men hvis træet fældes eller ødelægges, saa vil der ske noget slemt med apoteket«. Hertil føjes saa en beretning om, at en alvorlig ildebrand ødelagde adskillige huse lige omkring lindetræet, men træet tog ingen skade. Derfor faar det nu lov til at bilve staaende.

Under rydningen af den gamle bydel, hvor fhv. hotelejer Christian Pedersen nu lader opføre et annex eller en »filial« til Hotel Varde, kom man ogsaa til en gammel lind i en baghave. Øksen laa allerede ved træets rod, men saa gik boghandler Jørgensen, som har kære minder om dette træ fra sin barndom og ungdom, over til Chr. Pedersen og bad for træet, opfyldt af de smukke tanker, som H. C. Andersen saa fint poetisk har givet udtryk i sangen »Det gamle træ, o, lad det staa, indtil det dør af ælde; saa mange ting det husker paa, hvad kan det ej fortælle.« Og Chr. P., som selv er en stor naturelsker, han gav ordre til, at træet skulde skaanes. Der blev opført en beskyttende stensætning og tilført mere muld, saa man har grund til at haabe, at linden fortsat vil trives og sende sin herlige blomsterduft til de nærmeste omgivelser.

Det tredie lindetræ staar paa den smukke græsplæne foran den gamle Realskole, som nu er blevet indrettet til et hyggeligt hvilehjem for ældre mennesker, og har faaet navnet »Sinesminde«. Denne lind blev plantet for 50 aar siden, og nuværende toldforvalter i Varde, S. Berthelsen, var med til at plante træet. Hr. Berthelsen var dengang elev paa Realskolen, hvorfra han i sommeren 1907 tog en fin »præliminæreksamen«.

Det er snart 20 aar siden at hr. Berthelsen blev toldforvalter i sin barndomsby, idet han nemlig fulgte efter toldforvalter Hansen, som rejste herfra i 1937 til Sakskøbing, hvor den gode mand antagelig lever endnu. Der har i min tid været en regelmæssig forbindelse mellem Varde skole og Toldkammeret her, idet hr. Berthelsen hvert aar i januar har afkrævet en slags »deklaration« vedrørende skolens beholdning og forbrug af sprit. Han vil sikkert være villig til at attestere, at vi har været nøjsomme.

VARDE BYRAAD OG ANDRE HONORATIORES

Borgmester, biografejer Rud. Rasmussen,
1. viceborgmester, montør Vald. Strandvig,
2. viceborgmester, grosserer Jens S. Jensen,

Stadsdyrlæge Gadegård,
Vejformand Jens Hansen,
Gårdejer Frits Pedersen,
Postkontrollør Åge Hejn,
Overlærer Anna Nordhjem,
Kontorbestyrer N. M. Toft,
Installatør C. B. Lundkvist,
Husholdningslærerinde Edith Friis,
Amtsforvalter Knud Riisgaard,
Byretsdommer Helge Olrik,
Politimester H. J. S. Rasmussen,
Kasernekommandant, oberst Kjartan Pedersen,
Kredslæge Svend Rohleder,
Overlæge Jørgen Ostenfeldt,
Overlæge Vald. Kornerup,
Overlæge Weile,
Læge M. Anthonius,
Læge M. Hvidberg,
Læge Feldt-Rasmussen,
Læge W. Kietz,
Læge Signe Laursen,
Læge Rich. Thisted,
Pastor emer. Edv. Eller,
Sognepræst Vagn Kvist,
Res. kapellan Viggo Dierks,
Menighedsraadets fmd., mejeribestyrer A. H. Jacobsen,
Bankdirektør J. P. Jacobsen,
Bankdirektør N. J. H. Johansen,
Bankdirektør G. Wraae Jespersen,
Bankdirektør E. Schou Jensen,
Sparekassedirektør V. Pedersen,
Direktøren f. Varde Stålværk, O. R. von Bülow,
Direktør Otto Nielsen, Vestbanen,
Postmester I. M. Fuglsang,
Foretningsfører V. Clemmensen,
Driftsbestyrer L. C. Thorup,
Ingeniør L. Lind,
Stadsskoleinspektør Agerschou Andersen,
Direktør H. T. Nørgaard,
Forstander L. Hoffmann,
Forstander H. Hartz,
Viceinspektør Malling,
Fru apoteker J. C. Friis,

Fru viceinspektør H. Jepsen,
Fru branddirektør Falbe-Hansen,
Fru dyrlæge S. Høj
o. fl.

UDDRAG AF VARDE BY's DRIFTSREGNSKAB FOR ÅRET 1954—55.

Driftsindtægter.

I.	Renter		212.351,97	113.063,54
II A.	Købstadens jorder	÷5.399,44		÷6.622,00
B.	Købstadens beboelsesejendomme	÷11.649,84		÷10.180,00
C.	Sdr. Plantage, Elinelund samt Enighedslunden	0,00	÷17.049,28	0,00
III A.	Gasværket	0,00		0,00
B.	Elektricitetsværket	0,00		0,00
C.	Vandværket	0,00		0,00
D.	Kødkontrol	÷5.394,25		÷4.600,00
E.	Badeanstalt	0,00		0,00
F.	Militæretablissem.	÷23.247,93		÷21.800,00
G.	Rutebilstationen	0,00		0,00
H.	Stadion	÷11.577,90		÷11.600,00
J.	Markedspladsen	÷58.915,17	÷99.135,25	÷60.826,00
IV.	Afgifter f. fast ejend.		355,47	355,47
V.	Afgifter og kendelser i h. t. næringsloven m. fl. love		87.911,76	78.715,00
VI.	Tilskud fra den fælleskommunale udligningsfond		521.604,00	491.196,00
VII.	Koncessionsafgifter		50,00	50,00
VIII.	Forskellige andre indtægter		5.234,59	1.500,00
IX A.	Pålignede skatter		2.912,615,83	2.634,319,53
B.	Vederlag for opkrævning af skatter og afgifter		33.557,21	29.000,00
			3.657.496,30	3.232.571,54

Driftsudgifter.

XI.	Byens bestyrelse i almindelighed	145.071,04	159.325,00
XII.	Udg. i h. t. lov om off. forsorg	368.835,46	392.047,73
XIII.	Udgifter i h. t. lov om folkefors.	591.654,04	582.394,83
XIV A.	Udgifter i h. t. forsk. sociale love	24.807,44	16.700,00

B.	Udgifter i h. t. lov om arbejdsanvisning m. v.	47.553,83	58.600,00
XV.	Skolevæsen	628.987,99	588.276,76
XVI.	Rets- og politivæsen	3.232,14	3.000,00
XVII.	Medicinalvæsen	363.796,40	357.150,00
XVIII.	Gader, veje og kloaker	248.766,44	249.400,00
XIX.	Byens belysning	31.839,20	25.880,00
XX.	Begravelsesvæsen	0,00	0,00
XXI.	Den offentlige renholdelse	30.552,03	40.200,00
XXII.	Brandvæsen	41.510,26	29.843,79
XXIII.	Indkvarteringsvæsen	0,00	500,00
XXIV.	De offentlige lystanlæg	48.399,58	48.500,00
XXV.	Bidrag til forsk. institutioner og formål	77.474,55	79.549,13
XXVI A.	Forskellige andre udgifter	120.331,73	163.500,00
B.	Udgifter i anl. af kommunens garanti for prioriteter i beboelsesejendomme	10.000,00	10.000,00
C.	Civilforsvarsudgifter	10.000,00	10.000,00
XXVIII.	Afskrivnings- og henlæggelseskonto	864.350,60	417.704,30
	Driftsoverskud	333,57	
		3.657.496,30	3.232.571,54

Kommuneskat og kirkeskat (9,4 + 0,6 %) = 10 %.

JUBILÆUMSKRIFTETS HISTORIE

Enhver ting har sin historie, ogsaa denne bog.

I september 1954 samledes det af Varde byraad nedsatte udvalg, som havde faaet den opgave at fremskaffe manuskript til en jubilæumsbog i anledning af, at »Den gamle skole« i efteraaret 1956 har eksisteret i 100 aar. Udvalget bestod af skoleinspektør (senere »stadsskoleinspektør«) Agerschou Andersen, grosserer J. S. Jensen (fmd. f. skoleudvalget), stadsdyrlæge Gadegaard (fmd. f. skolekommissionen), postkontrollør Hejn, overlærer fru Nordhjem, forstander Hartz, viceinspektør Malling og fhv. skoleinspektør Dalsgaard-Hansen. Ved det konstituerende møde blev sidstnævnte valgt til fmd. for udvalget, og hr. Agerschou Andersen til næstformand.

For at fremskaffe visse oplysninger har jeg været nødt til at foretage studier paa Landsarkivet i Viborg og paa Rigsarkivet i København. Udgifterne herved har jeg faaet refunderet efter regning. Iøvrigt har man fra udvalgets side ikke villet yde mig nogensomhelst

økonomisk støtte til udgivelse af bogen. Da dette blev mig klart, havde jeg valget mellem at bede mig fritaget for det omfattende arbejde med udarbejdelse af jubilæumsskriftet, eller at tilbyde at udgive bogen »paa egen regning og risiko«. Jeg valgte det sidste, hvilket blev akcepteret af udvalgets øvrige medlemmer, idet man dog ville forpligte kommunen til at aftage »et antal eksemplarer for 1000 kroner (skriver: eet tusind kr.)« mod at D.-H. »efter jubilæet« overlader alt indsamlet materiale til skolens arkiv.

Denne »indstilling« fra de paagældende udvalgsmedlemmers side er vistnok ret enestaaende, og den kunde jo nok give anledning til nogle kommentarer. Da udgivelsen af en saadan bog er bekostelig, har det desværre været nødvendigt at fastsætte en højere salgspris, end det ellers — med et rimeligt tilskud — havde været nødvendigt.

Man har spurgt mig — »Hvorfor vil skoleudvalgets fmd. og skolekommissionens fmd. ikke yde støtte til udgivelsen af jubilæumsbogen vedr. skolerne i Varde i et helt aarhundrede?« Maa jeg prøve at svare paa dette nærliggende spørgsmaal? For den første herres vedkommende er det antagelig ønsket om at udvise sparsommelighed. Her var jo dog et sted, hvor han kunde »faa en fjer i hatten« ved at spare nogle tusind kr. paa skolens budget. Og jeg tager ærbødigt min hat af for de folk, som er besjælet af virkelig sparesans.

Denne jubilæumsbog kan jeg ikke sende ud i verden uden at takke hver enkelt, som har leveret skriftlige bidrag. Deres navne er vedføjet de forskellige ydelser, smaa saavel som store.

Desuden takker jeg alle, som har vist mig tillid derved, at de paa forhaand har bestilt eksemplarer af skriftet. Adskillige medborgere har vist mig gæstfrihed og givet interessante oplysninger fra »gamle dage«, hvilket jeg naturligvis er særlig taknemmelig for. I denne forbindelse vil jeg gerne nævne fru apoteker Friis, fru gartner Madsen (senior), kustode Poul Pedersen og toldforvalter Berthelsen. At jeg har haft venlig adgang til »Vestkystens«, »Sydvestjyllands« og bibliotekets arkiver er ogsaa en stor tak værd.

De offentlige festligheder paa grund af jubilæet er fastsat til 10. november — næppe mere end en enkelt dag. Et særligt udvalg vil udarbejde de nærmere enkeltheder paa grundlag af forslag fra skolens lærerraad.

Varde, i juni 1956.

A. C. Dalsgaard-Hansen.

Til »Jubilæumsskriftets« købere!

Tør jeg bede de ærede købere af bogen om selv at lave en indholdsfortegnelse, hvis man ønsker en saadan?

Med venlig hilsen og tak! *Forf.*